

**METİN DİLBİLİMİ AÇISINDAN KEMAL TAHİR'İN
KURT KANUNU ADLI ROMANININ
İNCELENMESİ**

**2021
YÜKSEK LİSANS
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Muhammet BAŞOL

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Nimet KARA KÜTÜKÇÜ**

**METİN DİLBİLİMİ AÇISINDAN KEMAL TAHİR'İN KURT KANUNU ADLI
ROMANININ İNCELENMESİ**

Muhammet BAŞOL

Dr. Öğr. Üyesi Nimet KARA KÜTÜKÇÜ

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Ocak 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	5
DOĞRULUK BEYANI	6
ÖN SÖZ	7
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	12
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	12
GİRİŞ.....	13
DİL	13
DİLBİLİM.....	16
METİN.....	19
METİN DİLBİLİM.....	21
KURT KANUNU	25
BİRİNCİ BÖLÜM	26
1. KÜÇÜK YAPI VE METNİN BETİMLENMESİ.....	26
1.1.BAĞDAŞIKLIK	26
1.1.1.OLUŞTURUCU ÖGENİN YİNELENMESİ	29
1.1.1.1.Sözcük Tekrarı ile Yapılan Yineleme	31
1.1.1.2.Sözcük Öbeği Tekrarı ile Yapılan Yinelemeler	35
1.1.1.3.Cümlelerin Tekrarı ile Yapılan Yineleme	39
1.1.2.GÖNDERİM	41
1.1.2.1.İçgönderim ve Dışgönderim.....	42
1.1.2.2.Artgönderim	45
1.1.2.2.a. Zamir Kullanımı ile Artgönderim	47
1.1.2.2.a.1. Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim	47
1.1.2.2.a.1.1.Teklik Birinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim....	47

1.1.2.2.a.1.2. Teklik İkinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim	49
1.1.2.2.1.a.3. Teklik Üçüncü Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim: ..	51
1.1.2.2.a.1.4. Çokluk Birinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim ..	53
1.1.2.2.a.1.5. Çokluk İkinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim...	55
1.1.2.2.a.1.6. Çokluk Üçüncü Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim	59
1.1.2.2.a.1.7. Dönüştürme Zamiri ile Yapılan Artgönderim.....	61
1.1.2.2.a.2. İşaret Zamiri ile Yapılan Artgönderim	64
1.1.2.2.a.2.1. Bu / Bunlar İşaret Zamiri ile Yapılan Artgönderim ...	65
1.1.2.2.a.2.2. Şu / Şunlar ile İşaret Zamiri Yapılan Artgönderim ...	68
1.1.2.2.a.2.3. O / Onlar İşaret Zamiri ile Yapılan Artgönderim	70
1.1.2.2.b. Sıfat Kullanımı ile Yapılan Artgönderim	73
1.1.2.2.b.1. İşaret Sıfatı ile Yapılan Artgönderim.....	73
1.1.2.2.b.1.1. Bu İşaret Sıfatı ile Yapılan Artgönderim	74
1.1.2.2.b.1.2. Şu İşaret Sıfatı Kullanım ile Yapılan Artgönderim ...	76
1.1.2.2.b.1.3. O İşaret Sıfatı ile Yapılan Artgönderim.....	78
1.1.2.2.c. Sözcüksel Artgönderim.....	80
1.1.2.2.c.1. Gösterenin Yinelenmesi Olarak Artgönderim.....	82
1.1.2.2.c.1.1. Sözcüğü Karşılıyan Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim	83
1.1.2.2.c.1.2. Bu İşaret Zamirinin Sözcüğü Karşılıdığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim.....	83
1.1.2.2.c.1.3. O İşaret Zamirinin Sözcüğü Karşılıdığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim.....	86
1.1.2.2.c.1.4. Bu/Bunlar İşaret Zamirinin Sözcük Öbeğini Karşılıdığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim.....	87
1.1.2.2.c.1.5. O/Onlar İşaret Zamirinin Sözcük Öbeğini Karşılıdığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim.....	90
1.1.2.2.ç. Çok Bağımlı Artgönderim	97
1.1.2.2.ç.1. Zamir Kullanımı ile Yapılan Çok Bağımlı Artgönderim....	97
1.1.2.2.d. Göndergenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim	108
1.1.2.2.d.1. Roman Kahramanlarına Yönelik Göndergenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim	108
1.1.2.2.d.1.1. Kara Kemal Bey.....	108
1.1.2.2.d.1.2. Abdülkerim	110

1.1.2.2.d.1.3. Emin Bey	111
1.1.2.2.d.1.4. Naciye.....	113
1.1.2.2.d.1.5. Ziya Hurşit	114
1.1.2.2.d.1.6. Laz İsmail	115
1.1.2.2.d.1.7. Perihan.....	116
1.1.2.2.d.1.8. Murat	117
1.1.2.2.d.1.9. Mustafa Kemal Atatürk.....	119
1.1.2.3.Öngönderim.....	120
1.1.2.3.e. Zamir Kullanımı ile Yapılan Öngönderim	120
1.1.3. EKSİLTİLİ YAPILAR	122
1.1.3.1. Özne Eksiltisi.....	124
1.1.3.2. Nesne Eksiltisi	126
1.1.3.3. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi	129
1.1.3.4. Tamlayan Eksiltisi	132
1.1.3.5. Yüklem Eksiltisi	135
1.1.4. ÖRTÜK ANLATIM	138
1.1.4.1. Sezdirim	139
1.1.4.2. Çıkarsama.....	146
1.1.5.TÜMCELER ARASI BAĞINTI ÖGELERİ.....	151
1.1.5.1. Karşılıklı Bildiren Bağntı Ögeleri.....	153
1.1.5.2. Amaç Bildiren Bağntı Ögeleri	154
1.1.5.3. Sebep Bildiren Bağntı Ögeleri	155
1.1.5.4. Sonuç Bildiren Bağntı Ögeleri.....	157
1.1.5.5. Katkı/ Sürerlilik Bildiren Bağntı Ögeleri	159
1.1.5.6. Zaman Bildiren Bağntı Ögeleri	160
1.1.5.7. Karşılaştırma Bildiren Bağntı Ögeleri.....	162
1.1.5.8. Birlik Bildiren Bağntı Ögeleri	163
1.1.5.9. Almaşım (art arda gelme) Bildiren Bağntı Ögeleri	164
1.1.6. METNİ BÖLÜMLERE AYIRAN BELİRTİCİLER	165
1.1.6.1. Sonra Belirticisi.....	166
1.1.6.2. Artık Belirticisi.....	168
1.1.6.3. Şimdi Belirticisi	171
İKİNCİ BÖLÜM.....	174

2. METNİN TONU	174
2.1. Metin Tonları.....	174
2.1.1. Öğretici	174
2.1.2. Esenlikli	174
2.1.3. İçsel	175
2.1.4. Dokunaklı	175
2.1.5. Dramatik	175
2.1.6. Ağlatısal	175
2.1.7. Destansı.....	175
2.1.8.Düşlemsel.....	175
2.1.9. Kalem Kavgasına Yatkın	175
2.1.10. Gülmece	176
2.2. Metin Tonu Tespitleri	177
2.2.1. İçsel Ton	177
2.2.2. Öğretici Ton	183
2.2.3. Dokunaklı Ton	189
2.2.4. Dramatik Ton.....	194
SONUÇ	198
DİLBİLİMLE İLGİLİ YAPILAN BAZI ÇALIŞMALAR	204
METİN DİLBİLİMLE İLGİLİ YAPILAN BAZI ÇALIŞMALAR.....	206
KAYNAKÇA	208
ÖZGEÇMİŞ	211

TEZ ONAY SAYFASI

Muhammet BAŞOL tarafından hazırlanan “METİN DİLBİLİMİ AÇISINDAN KEMAL TAHİR’İN KURT KANUNU ADLI ROMANIN İNCELENMESİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr.Öğr. Üyesi Nimet KARA KÜTÜKÇÜ

Tez Danışmanı, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Dr.Öğr.Üyesi Nimet KARA KÜTÜKÇÜ (KBÜ)

Üye : Dr.Öğr.Üyesi İsmail TAŞ (KBÜ)

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Hasan ÖZER (BEÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır. 20.01.2021

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yaptığımı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Muhammet BAŞOL

İmza :

ÖN SÖZ

Dil; insanların duygularını, düşüncelerini sözcüklerle veya işaretlerle bildirdikleri anlaşma vasıtasıdır. Bu vasıta, aynı zamanda insanların ve toplumların, gelişimini ve değişimini sağlayan canlı bir yapıdır. Dil, sürekli değişir ve gelişir. Bu değişim ve gelişim konuşma dilini etkilediği gibi yazı dilini de etkiler. Bu yönüyle dil, sadece edebiyatın temel malzemesi değil edebiyatla ilişkili diğer bilim dallarının da temel kaynağıdır. Bu temel kaynak hem insanlara hem insanlığa yön verdiği için dilin gücü merak edilmiş böylece dilbilim çalışmaları önem kazanmaya başlamıştır.

Dilbilim, XX. yüzyıldan sonra ses bilgisi, ses bilim, şekil bilgisi, köken bilgisi, sözcük bilgisi, sözlük bilimi, söz dizim bilgisi, anlam bilgisi, metin dilbilim, tarihsel dilbilim, toplumsal dilbilim, lehçe bilgisi gibi birçok disiplin olarak incelenmeye başlanmıştır.

Üzerinde çalışılan eser, Kemal Tahir'in kaleme aldığı "Kurt Kanunu" adlı eserdir. Eser, iki bölümde incelenip birinci bölümde bağdaşıklık ve bağdaşıklıkla ilgili alt dallarına yer verilmiş ikinci bölümde ise esere hakim olan metnin tonları açıklanmıştır.

Bu çalışma boyunca bilgilerinden, tecrübelerinden yararlandığım ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sayın Nimet KARA KÜTÜKÇÜ' ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşadığım hayatı güzel ve güvenli kılan babam Hasan BAŞOL'a, annem Sultan BAŞOL'a ve kardeşlerime teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım da beni destekleyen ve teşvik eden arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

ÖZ

Dil, herhangi bir toplumun, milletin fertleri arasında iletişimi sağlayan araçtır. Türk Dil Kurumu; sözlükte dili “insanların düşündüklerini ve duygularını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” biçiminde açıklar.

Dil; düşünceyle, toplumla, kültürle ilişkilidir. Dil, sembollerden oluşan bir sistem bir anlaşma aracıdır. Dil, yaşayan bir varlık olduğu için sürekli değişim ve gelişim gösteren bir canlıdır.

Başlangıçta dilbilim başlığı altında toplanan dil çalışmaları, zamanla farklı alanlarda gelişim göstermiştir. Bu alanlardan biri metin dilbilimidir. Metin dilbilimi bir metnin bütünlüğünü, birliğini yaratan bağlantıları ve tutarlılıkları inceler.

Metin dilbilime göre incelenecek eser, Yaşar Kemal’in kaleme aldığı “Kurt Kanunu” adlı romanıdır. Bu eser iki bölümde incelenecektir.

Romanın birinci bölümünü bağdaşıklık, oluşturucu ögenin yinelenmesi, gönderim, eksilteli yapılar, örtük anlatım, tümceler arası bağıntı öğeleri metni ayıran belirciler oluştururken ikinci bölümünü ise metnin tonları oluşturacaktır.

Ele alınan bu alt başlıklar metin dilbilimle ilgili bilgi vermektedir. Bu çalışmada bilhassa gönderim kısmı ağırlıklı olup burada da adılların varlığı dikkat çekmektedir.

Bu eser incelenirken Doğan Günay’ın “Metin Bilgisi” kitabı temel alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kemal Tahir, Kurt Kanunu; Metin Dilbilim, Bağdaşıklık, Gönderim

ABSTRACT

Language is a means of communication between members of any society and nation. Turkish Language Society; In the dictionary, he explains the language in the form of "the agreement, language, demon people make with words or signs to express their thoughts and feelings".

Tongue; it is related to thought, society and culture. Language, a system of symbols, is a means of negotiation. Since language is a living being, it is a creature that constantly changes and develops.

Language studies, which were initially gathered under the title of linguistics, have developed in different areas over time. One of these areas is text linguistics. Textual linguistics examines the connections and consistencies that create the integrity, unity of a text.

The work to be analyzed according to text linguistics is the novel "Kurt Kanunu" by Yaşar Kemal. This work will be analyzed in two parts.

The first part of the novel will consist of coherence, repetition of the constituent element, reference, elliptical structures, implicit expression, inter-sentence correlation elements, while the second part will be the tones of the text.

These sub-headings under discussion provide information on text linguistics. In this study, especially the reference part is predominant, and the presence of pronouns here also draws attention.

While analyzing this work, Doğan Günay's "Text Information" book was taken as basis.

Keywords: Kemal Tahir, Kurt Kanunu; Text Linguistics, Coherence, Submission

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Metin Dilbilimi Açısından Kemal Tahir'in Kurt Kanunu Adlı Romanın İncelenmesi
Tezin Yazarı	Muhammet Başol
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Nimet KARA KÜTÜKÇÜ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	Ocak 2021
Tezin Alanı	Yeni Türk Dili
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	211
Anahtar Kelimeler	Kurt Kanunu, Kemal Tahir; Metin Dilbilim; Bağdaşıklık, Gönderim

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Examination of the novel Kemal Tahir's Kurt Kanunu in terms of text linguistics
Author of the Thesis	Muhammet BAŞOL
Advisor of the Thesis	Dr. Lect. Member Nimet KARA KÜTÜKÇÜ
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	January 2021
Field of the Thesis	New Turkish Language
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	211
Keywords	Kemal Tahir, Kurt kanunu; Text linguistics; Coherencr, Submission

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Yaşar Kemal'in yazmış olduğu "Kurt Kanunu" romanının metin dilbilimi aÇısından incelenmesidir. Bu incelemede bağdaşıklık ve bağdaşıklığın alt başlıklarına yer verilecek ayrıca metnin tonu incelenecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı eseri, metin dilbilimi aÇısından inceleyerek metin dilbiliminin unsurlarını tespit etmektir. Önemini ise tespit edilen unsurların metin dilbilimi alanına katkı sağlamasıdır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Roman, çoğunlukla Doğan Günay'ın "Metin Bilgisi" kitabından faydalanılarak bağdaşıklık ve bağdaşıklığın alt başlıklarına göre ele alınacaktır. Metnin tonları yine aynı yazarın kitabından hareketle incelenecektir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Kemal Tahir'in yazmış olduğu "Kurt Kanunu" adlı eser İthaki Yayınları'nın 14. baskısı olup Temmuz 2016 yılında İstanbul'da basılmış kitabıdır.

GİRİŞ

DİL

Dil, Türkçe Sözlükte “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” (Türkçe Sözlük, 1998, s.586) olarak tanımlanırken “Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı (Türkçe Sözlük, 2011, s.662) ifadesinde tanımlanmıştır. Bu tanım dışında, Muharrem Ergin dili:

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir (Ergin,1998, s.3).

ifadesiyle tanımlar. Dili Muharrem Ergin dört ana başlık altında toplamıştır:

- a.Tabii bir vasıta
- b.Canlı bir varlık
- c.Gizli Antlaşmalar Sistemi
- d.İçtimai ve Milli Müessese

Doğan Aksan’a göre dili tanımlayacak ve açıklayacak olursak

Dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünülme aktarma dizgesidir. Tıpkı beynin yapısı gibi bugün bile birçok özellikleri aydınlatılmamış olan bu dizge, kanımıza göre birbiriyle iç içe ve çok sıkı ilişkiler içinde işleyen beş ayrı düzenden, alt dizgeden oluşur:

- 1.Ses düzeni,
- 2.Bürün (prozodi) düzeni
- 3.Biçim (yapı) düzeni,
- 4.Sözdizimi düzeni,
- 5.Anlam yapıları, özellikleri düzeni (Aksan, 2017, s. 17-18).

olarak açıklanmış ve maddelendirilmiştir.

Caner Kerimoğlu'na göre ise dil:

Dil, en basit tanımı ile bir iletişim aracı olarak görülmektedir. Ancak dil, sadece bir iletişim aracı değildir. İnsanlığın doğuşundan itibaren dilin gelişimine bakılırsa onun önemi ortaya çıkacaktır. Buradan hareketle dilden daha büyük bir buluşun olup olmadığı sorusu akıllara gelecektir. Ve bu soruya cevap vermek gerçekten kolay değildir. Çünkü insanlığın bugünkü bilgi birikiminin temelinde dil yatmaktadır. İnsanlığın ilerlemesi ancak dil ile mümkün olmuştur. Bilgiyi üretmek, bilgiyi paylaşmak dilin olmadığı bir ortamda asla mümkün olmamıştır (Kerimoğlu, 2016, s. 1).

olarak açıklanmıştır.

Bayraktar'a göre "Dil denince akla gelen diğer bir kavram ise herhangi bir toplumun, ulusun bireyleri arasında anlaşma sağlayan yerleşik dizge(sistem) olarak ortaya çıkan araçtır (Bayraktar, 2017, s. 1)." cümleleriyle okuyucuya aktarılmıştır.

Dil, yalnızca düşünceyi aktarmaz aynı zamanda düşünceyi biçimlendirir. Çünkü insan, dünyayı anadilinin penceresinden görür, onun kavramlarıyla dünyayı şekillendirir. Dilimiz vasıtasıyla dünyayı algularız. "Dilimin sınırları dünyanın sınırlarıdır." diyen Wittgenstein bu gerçeği ortaya koymuştur.

Zeynep Korkmaz dil için bir bildirim aracı; Tahsin Bangioğlu, insanların meramlarını anlatmak için bir sesli işaretler sistemi; Haydar Ediskun, geniş anlamıyla dil insanların anlaşmalarını çeşitli işaretlerle sağlayan bir sistemdir. Dar anlamıyla dil, bir toplumdaki insanların anlaşmalarını konuşma ya da yazı ile sağlayan işaretler sistemi olarak tanımlar. Tanımlara bakıldığında ifadeler farklılık gösterse de temelde aşağıdaki unsurları içinde barındırmaktadır:

Dil, düşünceyle ilişkilidir. Çünkü dilin düşünce, toplum ve kültürle bağı bulunmaktadır. Dilin var oluş amacı, iletişimi sağlamak olduğundan bu anlaşma aracı işaretlerden oluşan bir dizgedir. Düşünce, doğada insana ait bir durumdur lakin insan dille düşünür. Dilimizin müsaade ettiği ölçüde düşünebildiğimiz için eğitim ve düşünce arasında da sıkı bir bağ vardır. Eğitim, bireylerin düşünme gücünü artırır.

Dilin toplum ve kültürle ilişkisi vardır. Kültür, bilgi ve yaşantı birikimleridir. Bu birikimler dil vasıtasıyla bir sonraki nesillere aktarılır. Ayrıca, kültür dili sadece nesilden nesle aktarmaz aynı zamanda dili etkiler. Kültür, dili oluşturur, geliştirir. Kültürlerin başka kültürle ilişki içinde olması da dili etkileyen diğer bir etkidir. Örneğin; Malazgirt Zafer'inden sonra Anadolu'ya göçler olmuş bu göçlerin etkisiyle

sadece kültür etkileşimi olmamış, kültüre bağlı olarak Türk Dili, Arapça ve Farsça'dan etkilenmiştir. Din de dili etkileyen diğer bir etkidir. Türklerin İslam dinini kabul etmesiyle hem dil hem de kültür etkilenmiştir. Dili kullanan kişiler, böylece diğer başka topluluklardan sözcük alışverişinde bulunmuştur. Sonuç olarak ödünçleme ortaya çıkmıştır.

Her dil ait olduğu toplumun özelliklerine göre kelimeler türetir. Araplarda deve sözcüğünü anlatan birçok kelime varken Eskimolarda kar sözcüğünü ifade eden birçok sözcük vardır.

Dil bir anlaşma aracıdır. Bu araç işaretlerle, ışıklarla, seslerle, renklerle, jest ve mimiklerle gerçekleştirilebilir. Yüzük takan birinin evli olması, trafik lambalarına göre geçiş üstünlüğünün bulunması, mors alfabesinin kullanılması dilin sadece sözle iletişim sağlamadığının kanıtıdır.

Dil hem somut hem soyut özellikler taşıyarak aynı dil yazılı ve sözlü olarak kullanılabilir. Somut olarak görülen bir şiir bir resim içerisine çok farklı soyut anlamlar bulundurabilir. Yazılı olarak bulunan eserler söz biçiminde karşıdaki insana aktarılabilir. Anlaşılacağı üzere dil sadece seslerden oluşmamaktadır. Buna rağmen sözlü iletişim dilin mihenk taşı olarak oluşturmuştur.

Dil, sadece düşünceyi aktaran bir dizge değildir aynı zamanda düşünceyi oluşturan, şekillendiren bir dizgedir. İnsanoğlu, dünyaya kendi dilinin çerçevesinden bakar. Dilin, kendine verdiği kavramlarla düşünür ve etrafını ona göre şekillendirir. Dünyaya geldiğimizde anadilimizin söz varlığıyla, dilbilgisi kuralları bize hazır olarak sunulmaktadır. Dilimizle düşünür ve çevremizi ona göre biçimlendiririz.

Dil, insanın varlığından itibaren sürekli kullandığı bir iletişim vasıtası olmuştur. Bu iletişim hem konuşarak hem yazarak hem de işaretlerle sağlanmıştır. Dili daha çok konuşma amacıyla kullanan birey zamanla yazma kısmının önemini kavrayarak kendi yapısına göre sembollerle yazıyı bulmuştur. Dil, bu sayede geçmişten günümüze birçok alanda bize bilgiler aktarır. Sözün uçucu, yazının kalıcı olduğunu hatırlarsak yazının bir kültürün aktarımında ne kadar önemli olduğu anlaşılır. Bu aktarımda, önemli olan dilin doğru kullanılmasıdır. Bu açıdan baktığımızda okuma ve yazma oranının yüksekliğinin topluma faydası daha net anlaşılır. Çünkü doğru bilgiyi aktarmak dilin doğru kullanımıyla yakından ilgilidir.

Yazının bulunmasıyla, ilk yazılı eserlerimiz olan Köktürk Yazıtları günümüze kadar gelmiş ve bu vasıtayla Türk milletinin yaşayış tarzından siyaset anlayışına kadar bilgiler bize ulaşmıştır. Dili, konuşmak kadar dilin yazıya geçirilmiş olması da büyük önem arz eder. Yazılı kaynaklar toplumun geçmişle bağlarını sağlam tutmasında temel etkindir. Çünkü sözlü aktarımlarda, yaşanan durum zamanla değişikliğe uğramaktadır.

Dil, bitmiş bir iş, bir yapıt değildir. Dil, yaratıcı bir zihin etkinliğidir. O yüzden dil, değişmeler ve gelişmeler gösterirken diğer taraftan birtakım öğelerini kaybeder. Bu durum toplumla dilin sıkı bir ilişki içinde olduğunu gösterir.

Özetle dil; düşünceyle, toplumla, kültürle, geçmişle ilişkili olup yaşayan bir varlık, var olan bir anlaşma sürecinin en temel ilkesidir. Diller ve iletişim biçimleri, ait oldukları milleti yansıtır. Toplumlardaki ilerlemeler dilin sayesinde olmuştur. Sanat oluşturabilme, felsefe üretme, kültür aktarımı yapabilme, varlıkları isimlendirme gibi unsurlar bize dilin sunabildiği ulusal ve evrensel olgulardır.

DİLBİLİM

Dilin önemli oluşu, dilbilimi çalışmalarını ortaya çıkarmıştır. Dilbilimi, pek çok bilime göre yeni bir alandır. Başlangıçta dil bilgisiyse aynımış gibi görünse de diğer taraftan dile bakış açısı yönüyle dil bilgisinden ayrılır.

Tarihte dil çalışmalarına baktığımız zaman, en eski dil çalışmaları Eski Hint'te ve Eski Yunan'da olmuştur. Eski Hint'te, kutsal Vedaların doğru okunması ve değerlendirilmesi birçok dilciyi yetiştirmiştir. Aynı dönemde Eski Yunan'da Platon'un Kratylos eserinde dil tartışılmıştır. Yunanistan'da dil, doğuştan doğal mı yoksa insanlar tarafından yapma mı olduğu konusu yüzyıllarca üzerinde tartışılan konu olmuştur. Dilin bu derece önemli oluşu, dilbilim çalışmalarını ortaya çıkarmıştır.

Dilbilim Türkçe sözlükte “Dillerin yapısını, gelişmesini, dünyada yayılmasını ve aralarındaki ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi bakımından genel veya karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim, lisaniyet, lengüistik, filoloji” olarak tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük, 2011, s.665).

Doğan Aksan'a göre “Dilbilimin en kısa tanımı, dili inceleyen bilim, dilin bilimi” biçiminde yapılabilir (Aksan, 2003, s. 14).

Demir ve Yılmaz dilbilimini,

Dil bilgisine göre dile çok daha geniş bir perspektiften, dil bilgisinin bölümlerini de içine alacak şekilde bakan bir bilim dalı” (Demir- Yılmaz, 2003, s. 33) olarak açıklarken amacını da “ diğer disiplinler gibi konusunu objektif ve sistematik olarak ortaya çıkarmak için veri toplamak, hipotezlerini doğrulamaya çalışmak, modeller ve teoriler geliştirmek (Demir- Yılmaz, 2003, s. 33)

olarak açıklar.

Dilbilim, 20. yüzyılın başlarında Ferdinand de Saussure ile kendine bir ad kazanmıştır. Ona göre dil, bir sözcükler listesi değil bir göstergeler dizisidir.

Ferdinand de Saussure dilbilimin görevlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

1.Ulaşabildiği bütün dilleri betimlemek, bu dillerin tarihini incelemek, bir başka deyişle dil ailelerinin evrimini göstermek, her ailedeki ana dillerin ilk biçimlerini olanaklar çerçevesinde ortaya koymak,

2. Bütün dillerde sürekli ve evrensel olarak kendini gösteren güçleri araştırmak, tarihin bütün özel olaylarını açıklayabilecek genel yasaları bulmak,

3. Kendi sınırlarını çizmek ve kendi kendisini tanımlamaktır (Saussure, 1998, s. 34).

Bir çalışma alanının bilim olabilmesi için kendi sınırlarını belirlemesi, bir kuram yani değişmez kurallar üzerine oturması ve inceleme kurallarını belirlemesi gerekir. Kıran ve Kıran, dilbilimi

Dil yetisinin ve doğal dillerin bilimsel incelemesi (Kıran-Kıran, 2001, s. 38) olarak tanımlarken dilbiliminin bir bilim olması konusunda da dilbiliminin konusu ya da nesnesi dildir, bu nesneyi de eş zamanlı yöntemle kendi içinde ve yalnız kendisi için incelemeyi amaçlar. Bu iki temel özellikten dolayı dilbilim bilimsellik niteliği kazanır (Kıran-Kıran 2001, s. 38).

olarak açıklamıştır.

Kuramsal dilbilimi, dili yalnızca var olduğu için inceler, dilin sınırlarını çözmek ister, kuramını ortaya koymaya çalışır. Oysa dilin kuralların dışında, işleyen iletişimi sağlayan yönleri de vardır. Sözelimi, jest ve mimikler, çiçekler, resim, müzik, mimari vb. kuralların dışında işler ancak yine de iletişim yönü vardır. Sözlü ve yazılı iletişime girmeyen bu tür iletişimler dilbiliminin alanına girer.

Dilbilimi adı altında yapılan dil çalışmaları, ilerleyen zamanlarda alt dallara ayrılmış ve bu alandaki çalışmalar devam etmiştir. Dilbilimi farklı disiplinler olarak :

ses bilgisi, şekil bilgisi, köken bilgisi, sözcük bilgisi, sözlük bilim, söz dizim bilgisi, anlam bilgisi, metin dilbilim, tarihsel dilbilim, lehçe bilgisi birçok disiplin şeklinde incelenmeye başlanmıştır. Bu alanlara her geçen gün yenileri eklenmekte ve dilbilim hareketli bir durum almaktadır.

Dilbilimi araştırmaları dilin, iletişim kurmakta nasıl kullanılabildiğini ve dille ne kadar iletişim kurulabildiğini bulmaya gayret eder. Dilbilimi var olanı betimler, güzel konuşmayı yazmayı öğretmek onun amaçları arasında değildir. Dilbilimi, dil nedir, nasıl çalışır? sorularına yanıt arar. Bu bilim, dil mefhumu içinde yer alan iletişim türlerini, bunların işlevlerini, özelliklerini, niteliklerini belirlemeye çalışır. Dil bilgisinden ayrıldığı en temel farklılık dil bilgisinin dile kurallar çerçevesinde ses, biçim, dizim, anlam açısından bakması; dilbiliminse, insanların iletişim kurduğu her türlü tek bir dile değil bütün dillere odaklanmasıdır. Dil bilgisi konuşma ve yazı dilyken dilbilimi bunların dışında sesleri, renkleri, ışıkları, jestleri, mimikleri yani yazılı ve sözlü iletişime girmeyen alanları da kapsar.

Başlıca Dilbilim Okulları:

Dilbilim okullar dediğimizde Batı dünyasında İskenderiye ve Bergama okulları, İslam dünyasında ise Basra ve Kufe okulları aklımıza ilk gelen ekollerdir. Bu okullar kendi içinde iki zıt kutup içinde var olmuşlardır. Bu okullar tez ve antitez görüşüne sahip olduklarından birinin kabul ettiğini diğeri kabul etmemiştir. Basra okulu, İskenderiye okulu gibi dildeki kurallara önem vermiş ve dildeki düzenliliklere dayanmıştır. Diğeri taraftan Bergama okulu, Kufe okulu gibi var olan dil kuralları yerine, konuşulan dil üzerine yapılan gözlemleri kabul etmiştir.

Bu okullar: İskenderiye okulu, Bergama okulu, Basra okulu, Kufe okulu, Port Royal okulu, Cenevre okulu, Prag okulu, Kopenhag okulu, Amerikan okulu, Londra okuludur.

Türkiye’de dilbilimi alanında çalışanlar arasında: Şemsettin Sami, Necip Asım Yazıksız, Ziya Gökalp, Ragıp Hulusi Özdem, Necip Üçok, Agop Dilaçar, Özcan Başkan, Tatyana Moran, Ahmet Kocaman, Berke Vardar, Mehmet Rifat, Zeynel Kıran, Ayşe Eziler Kıran, Ömer Demircan, Doğan Naci Aksan, Talat Tekin, Mehmet Akalın, Osman Nedim Tuna, Kamile İmer, Efrasiyab Gemalmaz, Günay Karaağaç, Nesrin Bayraktar, Gürer Gülsevin, Fatma Şahan, Sema Aslan Demir sayılmaktadır.

METİN

Metin; dilin katkısıyla oluşmuş anlamlı kelime, kelime grupları ve cümle topluluğundan meydana gelen anlatma ve anlaşma aracıdır. Metin, dil ile oluşmaya başlayan kelimelerle zenginleşip cümle haline gelen bir şeyleri açıklamaya, bir konuyu dile getirmeye ya da iletişim kurmaya yarayan araçtır. Metin, örülmüş bir örgüye benzetilmektedir. Bu örgünün temelinde dil vardır.

Metinlerin oluşumu sadece yazılı olmak zorunda değildir. Çünkü iki birey konuşarak da bir metni oluşturabilir. Böylece sözlü anlaşma meydana çıkar. Bu anlaşmayı metin- cümle ilişkisi ortaya koymaktadır. Kelime, cümle ve metin arasındaki bağlantıya değinirsek sözcükler yan yana gelerek anlamlı cümleler oluşturmaktadır. Bu cümleler bir konu etrafında birleşerek paragraf haline gelmektedir. Paragraflar, metni oluşturur. Metinlerde bilgi vermek bir konuya değinmek amacı bulunmaktadır. Metinler de sözlü anlatım gibi iletişim aracı olarak kullanılmaktadır.

Metinler, kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. Çünkü her metnin bir yazılma amacı vardır. Hedef kitleleri farklı metinler olabilmektedir. Metinlerin anlatım tarzı, üslubu farklılık göstermektedir. Kimi metinlerde soyut kavramlar ele alınırken kimi metinlerde somut kavramlar anlatılmaktadır. Bazı metinler bilgi aktardığı için öğretici metin olarak değerlendirilirken bazı metinlerde de sanatsal anlatımlar öne çıkmaktadır.

Metinler; yazılış amaçlarına, ifade şekillerine, gerçekçilikle ilişkilerine, kullanılan dilin işlevine, kullanılan anlatım türüne göre sınıflandırılmaktadır.

Türkçe sözlükte “1.Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, 2. Basılı veya el yazması parça (TDK, 2011, s. 1667) olarak tanımlar.” Bu tanımın dışında aşağıdaki ifadelerle de tanımlanmıştır.

Demirci’ye göre metin:

Arapça kökenli metin kelimesinin İngilizce karşılığı texttir. Etimolojik olarak text örnek anlamına gelen bir kökten türemiştir. Hatta tekstil kelimesiyle aynı kökü paylaşır. Sevan Nişanyan’ın aktardığına göre metin kelimesi Akadcaya dayanır ve kiris, kas, bağ manalarına gelir (Demirci, 2017, s. 241).

cümleleriyle tanımlanmıştır.

“Metin belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür.”(Günay,2017, s. 47).

“Metin, bizim yorumumuza göre tümcelerden oluşan değil, tümcelerde gerçekleşen bir anlam birimidir.”(Halliday,1978, s. 135).

Belirli bir fikir maksadıyla oluşturulan sıradan veya edebi bir metnin bir bütünlük ifade edebilmesi için yapısal ve anlamsal olarak bir örgü içerisinde olması gerekir. Metinler, yapısal bir doku sergilemek zorundadır. Metinler, birbirinden bağımsız kelimeler, cümleler yığını değildir. Metinlerdeki her cümle bir önceki (siyak) ve bir sonraki (sibak) cümle ile bağlantılı olmak zorundadır. Başlangıç ve devam arasında uyum vardır.

Bir metni metin olarak tanımlanması için aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

Bağdaşlılık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, durumsallık, bilimsellik, metinler arası ilişkiler.

Metin kavramı, iletişim sırasında gerçekleşen bir sözce ya da dil dışı etkenlerle bağlantılı bir sözcüler bütünü biçiminde tanımlanabilir. Metinler başlangıcı ve sonu olan anlamlı yazılardır. Bilinçli bir şekilde anlamlı bir biçimde oluşturulur. Metinler cümlelerden oluşur, her cümle kendi içinde bir anlam barındırırken metin cümleyi içine alarak büyük anlamı oluşturur.

Metin, iletişim amaçlı sözlü ya da yazılı dil birimidir. Geleneksel anlayışın aksine metin tek sözcükten oluşabileceği gibi yazılı ya da sözlü olabilir. Bir sözcük bütününün metin sayılabilmesi için temel ölçüt metnin iletişim değeri taşımasıdır.

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi bütün anlamlı yazılar kendi içinde bir uzunluğa sahiptir. Bu uzunluk, bazen bir paragraftan ya da sayfalar bütününden oluşabilmektedir. Cümlelerden kurulan bir yazının metin olarak kabul edilebilmesi için kendi içinde bağdaşlılığa, tutarlılığa, amaçlılığa, kabul edilebilmesine, durumsallığına, bilimselliğe sahip olması gerekmektedir. Yani metnin, metin kabul edilmesi metnin uzunluğuna veya kısalığına bağlı değildir. Sözcükler, söz grupları ve cümleler sınırlı anlam ifade ederken metinlerde daha geniş anlamlar bulunmaktadır.

METİN DİLBİLİM

1942 yılında Hjelmslev “Dilbilimi cümlelerden değil, metinlerden hareket etmeli.” demiştir. Gerçekte metin dilbilimi Aristo ile başlar. Aristo, Poetika’ında dili incelerken sözcüklerden ya da cümlelerden değil metinlerden hareket edilmesini tartışır. Bağdaşıklık, bağlaşıklık terimleri de ilk kez Aristo tarafından kullanılmıştır.

“Yazılı ve sözlü metinleri, metinsellik koşullarını ve metin türlerini inceleyen dilbilimi dalı”(Kocaman-Osam, 2000, s. 83) olarak tanımlanan metin dilbilimi, dilbiliminin sözlü dile ve cümleye uyguladığı çözümlene yöntemlerini yazılı dile uygulaması sonucu gelişmiştir. Metin dilbilimi, metnin bütünlüğünü, birliğini sağlayan bağlantıları ve tutarlılıkları ele alır. Metin dilbiliminin yapısal dilbilimiyle, gösterge bilimiyle, yazın bilimiyle, anlam bilimiyle ilgisi vardır.

Kıran ve Kıran, metin dilbiliminin metinleri ele alış basamakları altı basamak altında toplanmıştır. Bu basamaklar: edimbilimsel düzey, izleksel düzey, anlamsal düzey, söz dizimsel düzey, sözbilimsel düzey, düşünyapısal düzeydir.

Edimsel düzeyde metin ile metni kullanan arasındaki ilişki; izleksel düzeyde metin içinde çelişmezlik ilkesi yani tutarlılık; anlamsal düzeyde metnin, tümcenin ve sözcüğün anlamının etrafı olarak incelenmesi; söz dizimsel düzeyde metnin söz dizimsel olarak araştırılması; sözbilimsel düzeyde yineleme, ironi, mecaz, uyak, ses yinelemesi, vb. sanatların incelenmesi; düşünyapısal düzeyde dile yerleşmiş düşünce ve değerlerin başkalarına aktarılması anlatılır.

Dil çalışmalarında en başta, yalnızca sözcüklere bakılıyordu. Sözcüklerin ekleri, kökleri ele alınmıyordu. Daha sonraları kelimelerin cümle içinde başka anlamlar yüklendiği görüldü. Metin bağlamında da kelimelerin yeni anlamlar kazandığı görüldü. Metnin dil ve anlam bütünlüğü dışında metin ve okuyucu arasında da bağlantı bulunmaktadır. Örneğin, Türkçe ders kitabını fizik terimleriyle ifade ederseniz kitap metin- kullanıcı açısından başarıya ulaşmamıştır.

Dil çalışmalarında, tümcenin ötesine geçilerek tümceden büyük bütünler üzerinde durulması gerektiği ilk kez Amerikalı dilbilimci Harris tarafından belirtilmiştir. Onun söylem olarak adlandırdığı tümce bileşimleri, paragraflar üzerinde çalışma önerisi, 1960’lı yıllardan sonra tümceyi temel alan ve tümcenin dışına çıkmayarak dil dışı etkenleri bir yana bırakan Chomsky kuramının biçimsel inceleme

yöntemine bir bakıma tepki olarak önem kazanmıştır. Günümüze gelinceye kadar dikkati çeken gelişmeler kaydederek bugün bilimsel kuruluşların önemli bir dalı niteliği ile araştırılan metin dilbilimi, dili yalnızca üretilen metinlerin biçimsel incelenmesi olarak değil değişik iletişim durumları ve koşulları içinde, iletişime katılanların tutum ve davranışlarını da hesaba katarak inceler.

Metin dilbilimine göre iletişim sırasında bir konuşan (metin üreten) bir dinleyen (metin alıcı) bir de aktarılan bildiri vardır. Konuşan kişi belli bir dilde metin oluşturarak duygu ve düşüncelerini aktarır. Metin dilbilimi bu kavramların tümünü ve metin dışı etkenleri inceleyerek bildirişme işinin özellik ve inceliklerini ortaya koyar.(Aksan, 2017, s. 187)

Doğan Aksan'ın tanımına göre metin dilbiliminin temel amacı, bir metni bilimsel veriler ışığında çözümlenektir. Çözümlenektir ise metni; yapı, içerik, dil açısından anlamak ve anlatmaktır. Bir metnin doğru çözümlenmesi okuyucunun bilgisiyle doğru orantılıdır.

“Yazılı ve sözlü metinleri, metinsellik koşullarını ve metin türlerini inceleyen dilbilimi dalı” (Kocaman- Osam, 2000, s.83) olarak tanımlanabilecek olan metin dilbilimi; dilbilimin daha çok sözlü dile ve cümle düzeyine uyguladığı çözümlenektir yöntemlerinin yazılı dile, cümle ötesi birimlere (daha çok edebiyat metinlerine) uygulanması sonucu gelişen dalıdır. Metin dilbilimi, bir metnin bütünlüğünü, birliğini oluşturan bağlantıları ve tutarlılıkları inceler. Doğan Günay metin dilbilimi kavramı üzerine aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

Metnin dilsel yapısını incelemek, genel bir metin içinde tutarlılık anlam olgusunu ele almak, son olarak da değişik metinler arasında farklı ve ortak yönleri dilsel boyutta ve anlam yaratma açısından irdelemek.

Yazar-metin-okur ilişkisinde yazar ile okurun işlevlerini ve sınırlarını belirlemek, bu iki kutup arasındaki dilsel ve metin yoluyla yapılan iletişimi tanımlamak.

Dilsel üretim olgularının işleyişini incelemek, yazma eyleminin, yaratıcılık eyleminin temeline inmek. Yaratma eylemi kadar temel bir işlev olan anlamlandırma eylemini okuma açısından ele almak.

Yazın öğretiminin tek amacının yazarlar, dönmeler, yazar adlarının öğretimi olmadığını kavratmak. Metin ile tarihsel zaman, metin ile yazarın yaşamı, metinde kullanılan izlekler ile yazarın yaşamı arasına sıkıştırılmış bir yazın öğretiminin, metni anlamda ve adlandırmada yetersiz kalacağını göstermek.

Yazın tarihi incelemesi ile yazınsal bir yapının incelenmesinin aynı şey olmadığını göstermek (Günay, 2017, s. 55).

Metin çalışmalarının gayesi bir metni bilimsel açıdan bir bütün halinde çözümlenmektir. Bir metni çözümlenmek, metnin aslında ne anlatmak istediğini bilmektir. Metnin çözümlenmesi, o metni okuyan bireyin bilgi düzeyi ile yakından ilişkilidir.

Metnin çözümlenmesi konusunda Doğan Günay üç yapıdan söz eder. Bunlar:

1.Küçük Yapı: Tümceler arası düzenlemeyi ilgilendirir. Bağıntı, yinelenme, art gönderim, ön gönderim, eksiltili yapı, eylem zamanı, tümceler arası bağıntı öğeleri, metnin belirtecileri, çıkarımlar gibi durumlar metnin yapısına yönelik incelemelerde ele alınır.

2.Büyük yapı: Paragraf, bölüm, fasikül, cilt gibi metnin temel bölümleri ya da tutarlılık gibi metin içi genel anlamsal yapının incelenmesi büyük yapı ile ilgili bir betimlemedir. Olay örgüsü, anlatı izlencesi, anlatıcı (bakış açısı, anlatıcı tipleri vb.) uzam ve zaman gibi metnin bütünü ele alınarak yapılacak her türlü inceleme de büyük yapı bağlamında düşünülmelidir. Yine metnin genelini göz önünde bulundurarak yapılabilecek çözümlenme işi ve metnin özetlenmesi de büyük yapıyı ilgilendirir. Büyük yapı, özetlenebilir metinler üzerinde yapılabilen bir inceleme biçimidir.

3.Üstyapı: Metin türleri (öz yaşamsal öyküsel, gülünç, öğretici, dramatik, destansı, mektup, içsel, olağanüstü, hitabetle ilgili, polemik, romanesk, ağıltısal türler) tonları (öğretici, esenlikli, içsel, dokunaklı, dramatik, ağıltısal, destansı, düşlemsel, kalem kavgasına yatkın ve değişik biçimleri ile gülünç metinler: absürd, gülmeceye dayalı ve tipleri anlatsal, betimleyici, kanıtlayıcı, söyleşimsel, açıklayıcı, buyurucu, önceden haber verici tipler) bir anlatıcı için belirtilen genel özellikler, mektup, deneme ya da bir başka anlatımın genel özellikleri üstyapı incelemelerinde ortaya konulur. Yalnızca metin bağlamı ile yetinilmeyen yorumlama işi de üstyapı ile ilgilidir (Günay, 2017, s. 71-72).

KEMAL TAHİR'İN HAYATI VE ESERLERİ

Kemal Tahir İstanbul'da doğdu. Gazi Hasan Paşa Rüştiyesi'ni bitirip girdiği Galatasaray Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak öğrenimini yarıda bıraktı. Avukat katipliği, ambar muhasipliği, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. 1938'de Nazım Hikmet'le birlikte yargılandığı Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde on beş yıl hapse mahkum edildi. On iki yıl Çankırı, Çorum, Kırşehir, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra, 1950'de Genel Af Yasası uyarınca geri kalan cezası bağışlandı. 1955'ten sonra yayımlamaya başladığı romanlarıyla edebiyatımızın önde gelen yazarları arasına katıldığı gibi, tarih konusundaki görüşleriyle de düşün hayatımızı etkiledi. 21 Nisan 1973'te, bir kalp krizi sonucu İstanbul'da öldü.

Eserleri:

Hikâye: Göl İnsanları, Zehra'nın Defteri

Roman: Sağırdere, Esir Şehrin İnsanları, Körduman, Rahmet Yolları Kesti, Yedi Çınar Yaylası, Köyün Kamburu, Esir Şehrin Mahpusu, Kelleci Memet, Yorgun Savaşçı, Bokırdaki Çekirdek, Devlet Ana, Kurt Kanunu, Büyük Mal, Yol Ayrımı, Namusçular, Karılar Koğuşu, Hür Şehrin İnsanları, Damağası, Bir Mülkiyet Kalesi

Filmleri: Haremde Dört Kadın, Esir Şehrin İnsanları, Namusum İçin, İki Gemi Yan Yana, Beş Kardeşiler, Yarın Bizimdir

Mektup: Kemal Tahir'e Mapusaneden Mektuplar

Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar

Ödülleri: 1960 Dost Dergisi Anketi: Yılın En İyi Romancısı

1967-1968 Yunus Nadi Roman Armağanı Yorgun Savaşçı

1968 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü Devlet Ana

KURT KANUNU

İttihak ve Terakki'nin kendi iç hesaplaşmaları ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında izlenen politikalar romanın konusunu oluşturur.

Roman “Kanlı Tuzak”, “Sürek Avı” ve “İnsanlık Sorunu” olmak üzere üç bölümden oluşur. Romanın her bölümünde kahramanlar değişmekte, her bölümdeki olaylar da farklı kahramanlar ve anlatıcıların bakış açılarından aktarılmaktadır. Romanda dikkatleri çeken üç ayrı kahraman bulunur. Birinci bölümde İttihak ve Terakki'nin ünlü fedaisi Abdülkerim Bey, ikinci bölümde Kara Kemal yani Küçük Efendi, üçüncü bölümde ise Kara Kemal'in çocukluk arkadaşı olan Emin Bey'dir.

İttihat ve Terakki içindeki bazı idareciler, Sarı Paşa'yı yani Atatürk'ü öldürmek istemektedirler. Atatürk'e düzenlenen “İzmir Suikastı” Cumhuriyet'in ilanı sonrasında İttihat ve Terakki'de yaşanan iç hesaplaşmalar, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında izlenen politikalar romanın konuları içinde yerini almıştır.

“Kurtlukta düşeni yemek kanunudur” korkusunu her an enselerinde hissederek yaşayan, köşeye kısıtılmış, kendileriyle ve geçmişleriyle, içinde buldukları zamanla hesaplaşan insanları anlatıyor Kemal Tahir romanında.

Kemal Tahir, Kurt Kanunu'nda mücadelenin kime ve neye karşı yapıldığının pek de önemini kalmadığı günleri ustalıkla kalemine almıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KÜÇÜK YAPI VE METNİN BETİMLENMESİ

1.1.BAĞDAŞIKLIK

Bağdaşık sözcüğü, Türkçe Sözlükte “Birbirine benzer karakterlere veya yapıya sahip parça veya birimlerden oluşan (bütün veya topluluk), mütecanis, homojen” (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 225) olarak tanımlanırken bağdaşıklık ise “bağdaşık olma durumu, mütecanislik, homojenlik” (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 225) biçiminde tanımlanmıştır.

Yeryüzündeki hiçbir dilin tek tek sözcüklerle konuşulmadığı bir gerçektir. Belli bir kavramı anlatmak üzere her dilde birden fazla sözcük bir araya getirilerek çeşitli tamlamalar, deyimler oluşturulmakta değişik düşünceleri, duyguları ve bildirileri yansıtmak için de tümceler kurulmaktadır. Sözcükler; tamlamalarla, deyimlerle sözcüklük içindeki öğeleri ve tümceleri anlamlı, kabul edilebilir birimler halinde bir araya getirir.

Doğan Günay’a göre bu tanım aşağıdaki gibi yapılmıştır:

Bağdaşıklık, bir yazının metin olmasını sağlayan metin içi ilişkileri kuran dille ilgili özelliklerin tümünü belirtir. Bu özellikler metin düzeyinde farklı biçimlerde görülebilir. Yerine göre bir ortak göndergedir (fr. *coréférence*), eylem zamanları arasındaki uyuma ya da adilla yapılan artgönderimdir. Bunlara başkaları da eklenebilir: Sözcüksel artgönderimler, bağıntılayanlar (fr. *connecteur*) önvarsayımlar, adillaştırma durumu vb.

Her metin, önvarsayılmış ya da ansiklopedik bilgiler ile sözcüden sözcüye geçmekle gelişen yeni bilgiler arasında bir denge kurar. Burada yineleme- bağdaşıklık ilkesi ile gelişme ilkesinden söz edilir. Metne eklenen her yeni sözcük, daha önce metindeki sözcükle sağlanmış bilgilerden destek alır (izlekle sağlanan yineleme- bağdaşıklık ilkesi); ancak kendisi de metne yeni bir bilgi ekler (anlam odağı(fr. *rhème*) ile sağlanan gelişme ilkesi) (Günay, 2017, s. 75).

Bağıntıda önemli olan paragrafı oluşturan cümleler arası ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Mesela cümlenin dizilişi, oluşturucu öğelerin tekrarlanması, artgönderimler, öngönderimler, eksilteli yapılar, eylem zamanının belirlenmesi, cümleler arası bağıntı öğeleri gibi söz dizimsel unsurların belirlenmesi bağdaşıklıkla bağlantılıdır.

Bir yazıyı bağdaşıklık bakımından irdelerken dikkat edilecek noktalar vardır. Bu noktalardan bazıları yazıdaki temel öğelerin yazı boyunca tekrarlanması, olayların üstü kapalı olarak anlatılması, sezdirimlerin verilmesi, okuyucunun sonunu getireceği kısımların bulunması olarak ifade edilebilir.

Metni meydana getiren kelimelerin, çekimlenmelerin, kelime gruplarının, cümlelerin veya tüm unsurların belli bir mantık ve mana bağlantısı içerisinde olmasına bağdaşıklık adı verilir. İsimlerin, sıfatların, zamirlerin, bağlaçların ve hasılı tüm kelime türlerinin yapısal olarak birbirleriyle tam bir dil bilgisel uyum içerisinde olması gerekir. Bilhassa zamirler önceye referans ‘art gönderim-anaforik’ veya sonraya referans ‘ön gönderim-kataforik’ yoluyla isimler başta olmak üzere birçok dil ögesine gönderme yaparak cümleler arasında kurulan bağdaşıklığın önemli parçalarındandır (Demirci, 2017, s. 243).

Bağdaşıklık, genel anlamda cümlelerin bir araya gelmesiyle oluşur ve cümleler arasındaki anlamı, dil unsurlarıyla bağlar. Bağdaşıklık, bağlaşıklıkta olduğu gibi dil bilgisel bağlantılarını kapsamaktan ziyade derin yapıdır, metnin soyut ve anlamsal boyutunu ifade eder.

Bir metin birden fazla cümleden oluşmaktadır. Metni oluşturan öğeler birbiriyle bağlantı içindedir. Birinci cümle, ikinci cümleyle; ikinci cümle, üçüncü cümleyle bağlantılıdır. Bağdaşıklık da burada önem kazanmaktadır. Bağdaşıklık, anlamsal ilişkiler içerisinde dilsel bir birlikteliktir. Aşağıdaki örnek bu durumu daha iyi özetleyecektir. Örneğimiz “Kurt Kanunu” kitabının üçüncü bölümü olan “İnsanlık Sorunu” bölümünden alınmıştır.

- Perihan, on yedisinde, abisinin komitacı arkadaşlarından bir doktorla evlendiği zaman, olağanüstü ürkek, gözü gerçekten her şeye kapalı bir kızcağızdı.
- Sokağın ıssızlığından ne kadar korkarsa, kalabalığından da o kadar korkuyor, günün açık ya da kapalı oluşundan, sessizliğinden, fısıltıdan, bağırtılardan, karanlık ya da mehtaplı geceden hep aynı ürküntüyü duyuyordu.
- Ancak gölgede yaşayabilen bitkiler gibi, bir erkeğin arkasına sinerek tedirginlikten kurtulur kadınlardandı.
- Babaları erken öldüğü için evlenene kadar Emin Abi’sine sığınmış, evlendikten sonra da abinin yerini kocası almıştı (s. Kurt Kanunu 192).

Örnek olarak verilen bu cümlelerin arasında anlamsal olarak bir bağ vardır. Birinci cümlede verilen Perihan, diğer cümlelerde açıklanmıştır. Örneğe dikkat edilirse

Perihan ismi sadece bir kez yazılmış olmasına rağmen ikinci, üçüncü ve dördüncü cümlelerde Perihan hakkında okuyucuya bilgi verilmiştir. Okuyucu metinden hareketle bu bilgilerin Perihan'a ait olduğunu kendi zihninde oluşturmuştur.

Doğan Günay bağdaşıklığı sekiz bölüme ayırarak incelemiştir. Bu bölümler

- 1.Oluşturucu Ögenin Yinelenmesi
- 2.Art Gönderim ve Ön Gönderim
- 3.Eksilteli Yapılar
- 4.Örtük Anlatım: Sezdirimler ve Çıkarsamalar
- 5.Örgeler ve İzlek
- 6.Dil Bilgisel Eylem Zamanları
- 7.Tümceler Arası Bağıntı Ögeleri
- 8.Metni Bölümlere Ayıran Belirticiler (Günay, 2017, s. 78).

Bu tasniflendirme dışında Leyla Subaşı'nın yaptığı sınıflandırmayı iki başlık altında toplayabiliriz:

1.Gönderimsel bağdaşıklık

1.1. Öncül- Bağımsız Bağdaşıklık Ögeleri (Kişi adları, gösterme adları, dönüşlülük adları, gösterme sıfatları)

1.2. Ardıl-Bağımlı Bağdaşıklık Ögeleri (İyelik ekleri, belirtme durumu eki, ilgi ekleri, kişi ekleri)

2.Biçimsel- Sözlüksel Bağdaşıklık

2.1. Bağlaçlar

2.2. Değiştirim

2.3. Sözcük İlişkileri ve Sözlüksek Bağdaşıklık

2.4. Eksilti

2.5. Zaman, Görünüş, Kip (Uzun, 1995).

Kemal Tahir'in "Kurt Kanunu" adlı eseri incelenirken Doğan Günay'ın yapmış olduğu sınıflandırmadan istifade edilecektir. Aşağıdaki tablo göz önünde bulundurulacaktır:

1.Oluşturucu genin Yinelemesi

2.Gönderim

2.1. Art Gönderim

2.2. n Gönderim

3.Eksiltili Yapılar

4.rtk Anlatım

4.1. Sezdirim

4.2.ıkarsama

5.Tümceler Arası Bağıntı geleri

6.Metni Bölümlere Ayıran Belirticiler

1.1.1.OLUŞTURUCU ÖGENİN YİNELENMESİ

Daha önce kullanılmış bir öncülü, daha sonra gelen bir geyle- özellikle zamir aracılığıyla- gönderme yapılması sonucu gerçekleşen süreçtir.

Yineleme, TDK sözlüğünde "1. Tekrarlama, 2. Bir cümle içinde veya arka arkaya gelen cümlelerde bir kelimenin veya bir parçanın tekrarlanması, 3. Cümlede eş, yakın veya zıt anlamlı sözlerin tekrarlanması" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 2596) ifadesiyle sözlükteki yerini almıştır.

Bu süreci Doğan Günay kitabında :

Anlatı denilen, belirli bir uzunluğu olan her türlü dilsel yapılar kendi içinde bir bütünlük oluşturur. Bu tür yapılardaki hiçbir Şey kendi başına ve bağımsız değildir. Her türlü dilsel yapı bir başkası ile olan ilişkisi içinde anlamlılık kazanır. Her Şey birbiriyle bağlantılı anlam dizileri içinde yer alır. Değişik diziler birbiriyle, bütünlük içindeki konumlarına göre ilişki içinde ve etkileşim halindedir. Bir metnin anlamı, anlatıdaki bazı durumların, nesnelere ya da kişilerin değişimi, dönüşümü ya da

noktasal değişkenler içeren olayların anlatı boyunca yinelenmesiyle oluşur. Bu yinelemeler anlatı kişilerinin adlarıdır, benzer olayların değişik biçimde anlatı içinde geçmesidir, aynı izleği oluşturan öğelerin birlikteliğidir, eylem içindeki kahramandır ya da anlatı içinde önemli bir yeri olan bir nesne, uzam ya da başka bir şeydir. Metinde geçen kişilerin, uzamın, eşyanın durumu ya da bir başka nesnenin metnin tümünde yeri geldikçe yinelenmesi, tümceler arası bağıntılıyan (ya da bağıntı öğesi) olarak değerlendirilir. Her dilde aynı durumu, nesneyi belirtmekle kullanılan değişik kullanım olanakları vardır. Bu adıl kullanımıdır, eşanlamlı bir sözcüktür ya da çağrışımsal bir adlandırmadır. Kullanılan adıl ya da başka adlarla anılma, farklı biçimde adlandırma tümceler arası oluşturucu öğenin yinelenmesidir”(Günay, 2017, s. 75)

olarak tanımlamıştır.

Türkçe Sözlük’ten ve Doğan Günay’ın tanımından yola çıkarak oluşturucu öğenin yinelenmesi için önce öncül olarak bize verilen bir kahraman, bir olay, bir durum veya herhangi bir nesne vardır. Sonrasında ise verilen bu öncülü karşılayan bir sözcük, bir söz grubu ya da cümle okuyucuya verilir.

Yinelemeler aynı zamanda pekiştirmek veya vurgulamak için kullanılmaktadır. Bu yinelemelerde kelimenin, söz öbeğinin ve tümcenin aynısı kullanılabileceği gibi aynı anlama gelen anlamdaşları ya da yakın anlamlıları yahut onu çağrıştıran kelimeler, kelime grupları, cümleler de kullanılmaktadır.

Bir eserde yazar içindeki karamsar duyguları anlatmak için “gece” kelimesini sürekli kullanabileceği gibi bu kelimenin yerine “karanlık” sözcüğünü de kullanabilmektedir. “Akşam oldu yine” cümlesini yinelemek isterken aynı cümleyi tekrar etmek yerine “Gün bitti yine” yargısını kullandığı zaman aynı anlamı çağrıştıran cümleyi yazabilmektedir. Görüldüğü üzere bu yinelemelerde önemli olan yapıdan ziyade anlamdır.

Bu bölüm üç kısımda incelenecektir:

- Sözcük Tekrarı ile Yapılan Yineleme
- Sözcük Öbeği Tekrarı ile Yapılan Yineleme
- Cümlelerin Tekrarı ile Yapılan Yineleme

1.1.1.1.Sözcük Tekrarı ile Yapılan Yineleme

Sözcük tekrarı ile yapılan yinelemede amaç, bir durumu, bir olayı pekiştirmek, anlamı güçlendirmek veya vurgulamaktır. Bu tür yinelemelerde sözcüğün türü fark etmemektedir. İsimler, fiiller, adılar ...vb. kullanılmaktadır.

- Biraz gevşeyen halatı babadan kurtardılar. İlmekli ucu suya şiddetle vurup batınca Abdülkerim Bey soluğunu bıraktı. “Tamam... Ok çıktı yaydan... Atıldı köprüler, gemiler yandı. Oğlum Abdülkerim, ya devlet başa ya kuzgun *leşe...*”Farkına varmadan elini hızla salladı: “Yok *leşe...* Yok *leşe...* Ne demek *leş*? İt dişi domuz derisi... (s.11 Kurt Kanunu).

Somut anlamdan ziyade soyut anlamın ağır bastığı bu anlatımda “leş” sözcüğü tekrarlanmıştır. Bu sözcüğün yalın halde kullanımı olduğu gibi ismin yönelme durum ekini almış hali de mevcuttur. Yukarıda belirttiğimiz gibi önemli olan sözcüğün bire bir aynen tekrar edilmesi değildir. Sözcük ek alabilir, sözcüğün anlamdaşı ya da o sözcüğü çağrıştıran başka bir sözcük de kullanılabilir. Yazar, bu metinde leş sözcüğünü dört defa tekrar ederek sözcük tekrarı ile yapılan yineleme başlığına örnek vermiştir.

- Sesi biraz boğuktu ama doğruca yüreğe vuruyordu. Ağır bal şerbeti gibi bayıltıcı... “Ya da bize öyle geliyor...”Yüzünü seçmeye çalıştı. *Taşlık* adamakıllı *karanlık*. “Tutup öpsem mi?” İstemedi böyle bir iş yapacakmış gibi irkildi, “Delirmeyelim! Biri varsa evde... Bağırır da yedi mahalleyi başımıza *toplarsa...* *Toplar mı toplar...*”*Taşlık* uzaktan uzağa sabunlu su kokuyordu. Boğazını temizlemek için öksürdü, kısa kısa güldü:

“Buyurun! Pek de *karanlık* burası...”(s.25 Kurt Kanunu).

Yinelemelerde önemli olan sözcüğün metnin değişik yerlerinde birkaç kez kullanılmasıdır. “taşlık, karanlık, toplamak” sözcükleri yineleme olarak alınırken “kısa kısa güldü” cümlesindeki “kısa kısa” sözcüğü ikileme olduğundan yineleme olarak alınmamıştır.

- Oda kapısı açıktı. Abdülkerim ilk bakışta, şaşılacak kadar yüksek gelen geniş karyolayı gördü. Solukları sıklaştı.

“Nasıl **buldun** burasını Abdülkerim Abi? Hiç geldin miydi bizimkiyle?”

“**Buldum... Bulurum** ben...” Sesi pürüzlüydü. “**Bulurum**” (s.25 Kurt Kanunu).

İçerisinde soru, şaşırma ve kesinlik bulunduran bu paragrafta “bulmak” eyleminin zaman ve şahıs ekleri farklılık gösterse bile yinelemeye örnek teşkil etmektedir.

- Abdülkerim Bey’in bulanık bakışlarından ürkererek sustu. Yıkandıktan sonra saçlarını taramış omuzlarına bırakmıştı, yanakları pençe pençe... Mis gibi... Gözlerini hızla kaçırarak sedire oturdu. Tuttuğu soluğu hışırtıyla boşalttı.

“**Nerden** bu geliş abi, uzaktan mı epeyce? Sıcakta yürümek zor... Nedir, hayrola?”

“**Nereye** gittin Galata’da sen?”

“**Nereye mi?**” **Naciye** birden tetikleşti.“Hiiiç...Pazara çıktım.”

“Sen **nerdedin?** Görmedim. Geçirmeye mi geldindi?”

“Ne götürdün çantada...”

Naciye’nin iri kara gözlerinden korku kırpışması geçti:

“Hiiiç... Götürmedim bir şey...”

“**Naciye** Hanım... Sana mı inanayım, gözüme mi?”

Naciye kaşlarını çatarak edepsizlenmeye hazırlanıyordu (s.25-26 Kurt Kanunu).

Diyalogdan oluşan bu metinde soru adılı olan “nereye”, “nerden” zamirleri ve özel isim olan “Naciye” sözcükleri yinelenmiştir.

- “Bırak şimdi gevezeliği... **Mektubu** geri almanın ya da hemen yırtmanın yoluna bakalım. Biz burada çifte imzalı **mektup** yollarsak onlar da orada dosyaya koyarlar.”

“Evet... N’apıp yapıp almalı... Ya da yırtmalı... Meraklanma. Hemen bir telgraf çekerim....Abidin görür bu işi.”

“Ee, peki... Abidin İzmir’deyse, neden Sarı Efe’ ye *mektup* yazdırdı Ziya Hurşit? Hele bana imza ettirmek için neden o kadar zorladı?”

“Sahi!”

“Gördün mü? Var bu işin içinde bir bit yeniği...”

“Meraklanma... Şimdi çekeriz telgrafı... *Mektubu* alır Abidin...”

Baytar Rasim dinlemiyordu. Dalmıştı. Abdülkerim bir zaman susup arkadaşının yüzüne baktı. Sonra çekinerek sordu:

“Nedir? Ne geldi aklına? *Mektuptan* daha önemli bir şey mi ?”

“Bırak *mektubu*... Bu işte iki balkabağı varsa, biri sen, biri ben... Yahu biz eskiden bu kadar alık mıydık?”(s.40 Kurt Kanunu).

“mektup” kelimesi ismin belirtme ve ayrılma hal eklerini alarak altı kere yinelenmiştir. Altı defa tekrarlanan bu sözcük olayın önemini vurgulamakla kalmamış aynı zamanda anlatımı güçlendirmiştir.

- “*İyilik* gördün, borçlu sayıyorsun kendini... *İyilik* ediyorsun! Çok olağandır bu... ‘Yaptığın *iyiliğe* borçlu kalmak daha güzel!’ demek istedim. Sen neleri tasarladın bakalım?” (s. 71 Kurt Kanunu).

Anlatımı kuvvetlendirmek ve yapılan davranışın daha iyi anlaşılması için “iyilik” kavramı metin içerisinde üç kez yinelenmiştir.

- “Bakacak Niyazi... ‘Meraklanmasın Küçük Efendimiz!’ *dedi*. Bir iki güne kadar bulacak birkaç yer...” İçini çekti. “Aman ayıplamaya gelmez, yavrularım. Bu fırtınaya değme yürek dayanmaz. Durumlar korkulu gayet! *Dedi* ki Niyazi... ‘Dehşet elverdi millete, bilmiş olsun küçük efendimiz,’ *dedi*, ‘Giden gitmekte izi bellisiz... Say ki göğe çekilmekte,’ *dedi*, ‘Suçluya suçsuz bakan hiç yok, bunu böyle bilsin,’ *dedi*, ‘Bu 1926 kurban bayramını başka bayramlara benzetmesin! Benim gördüğüm, bu kez koç yerine adam kurban edilse gerek,’ *dedi*” (s. 104 Kurt Kanunu).

Doğrudan anlatımın kullanıldığı bu cümlelerde “demek” fiili aynı kip ve şahısta altı defa yinelenmiştir.

- Karı, kolunda büyücek bir *sepetle* çıktı. *Sepet*, tepeleme çamaşır dolu... Biraz ufak tefek ama belli ki sağlam... Güçlü... Koca *sepeti* kuş gibi uçuruyor. Çamaşırda bile kılığı, saç başı düzgün... (s. 124 Kurt Kanunu).

Tekrar edilen “sepet” sözcüğü cümlede “karı” olarak ifade edilen kişinin gücünü, sağlığını ve güzelliğini anlatmak için paragraf içerisinde yinelenmiştir.

- Bir de, sırtını *iktidara* dayadığı için hiçbir ceza görmeyeceğine güvenen kaltabanlar... Daha beteri de, bizim *iktidarların*, zora gelince suikastlardan kolaylık ummalarındır. Büyük politikanın adam kafası kesmek sayılmasının kalıntısı...” Biraz daldı. “Dengesizler, serseriler hiçbir şeyi uzun boylu saklayamazlar. *İktidarlar* da, yatkınlıkları sebebiyle zati, kuşkuadır, böyle bir şey yokken bile, varmış evhamı içindedir (s. 203 Kurt Kanunu).

Kemal Tahir, bu bölümde iktidarı ve iktidara sırtını yaslayan kişileri kendi kaleminden roman kahramanları üstünden tanımlamıştır. İktidarın önemini belirtmek amacıyla üç kere “iktidar” sözcüğünü yinelemiştir.

- Belki değil, kesinlikle kullanamazdı, ama *polisler* sürükleyip götürmese, pencereden bahçeye, yeğeni Murat gibi rahatça bakabilirdi belki... *Polislerin* art arda... İki büklüm... yırtıcı bir hayvana sokulur gibi yürümelerini izleyebilirdi. “Teslim ol” diye bağırın *polis* hep “abi” demiş Kara Kemal Bey’e... Demiştir. Belki de Kara Kemal Bey yazdırdı *polise*... Bir beladan kurtardı. Vali Çerkez Reşit Bey’i de Fulya tarlasında kendi *polisleri* zorlamadı mı canına kıymaya?... Ne çapraşık iş... Silahın geri tepmesi midir bu? Evet, menevişli çelik duygusuzluğuyla... “Hakkında hayırlısı budur,” demiş bağırın *polis*... (s. 270 Kurt Kanunu).

Yukarıdaki metinde Kara Kemal Bey’in polislerle olan mücadelesi anlatılmıştır. Kara Kemal Bey, Mustafa Kemal’e suikast girişimi davasında idama mahkum edilir. Bir süre kaçak yaşar. İstanbul’da saklandığı ev basıldığında 27 Ağustos 1926 günü öldürülür veya intihar eder. Bu metinde “polis” kelimesi yalın halde kullanılmakla

birlikte ismin tamlayan ekini, çokluk ekini, belirtme durum ekini alarak olayın önemini belirtmek adına altı kez tekrarlanmıştır.

1.1.1.2.Sözcük Öbeği Tekrarı ile Yapılan Yinelemeler

Bu başlık altında incelenecek olan yerlerde düşüncelerin, ifadelerin yinelenirken kelime yerine kelime gurubu kullanıldığı görülmektedir. Kemal Tahir, önemli olan düşüncelerini, söylemlerini sadece kelimeyle ifade etmek yerine kelime gruplarını da kullanarak okuyucuyla paylaşmıştır.

- Abdülkerim, ilk defa “**Küçük Efendi**” sözü üstünde durdu, tanıdığından beri, yirmi yıldır, ilk defa... Neden kabullenmiş “küçük” lafını **Kara Kemal Bey**? Talat ‘a “Büyük Efendi” denildiğinden mi? Değiiil ! **Kara Kemal Bey** ‘in üstünde hiçbir zaman “küçük” olmaz bu laf... (s.46 Kurt Kanunu).

İttihatçıların **Küçük Efendi**’si, ünü dünyayı tutmuş laşe nazırı, Abdülhamit Mabeyninin eski telgrafçılarından **Kara Kemal Bey** her zamanki gibi gecelik entarisiyle içeriye girmişti (s.47 Kurt Kanunu).

Abdülkerim, neden Kara Kemal’e küçük denildiğini okuyucuya aktarmaktadır. Talat Bey’le Kara Kemal’i karşılaştırmış “küçük” sıfatını arkadaşına yakıştıramamıştır. İttihat ve Terakki’nin önemli kişisi Kemal Bey’e romanın ilerleyen bölümlerinde “kara” denilmesinin nedeninin aslında “Mustafa Kemal” den kaynaklandığı gösterecektir. Aynı topluluk içinde yer alan bu iki Kemal’den birine - Mustafa Kemal’e- Sarı Kemal denmiş ve isimden kaynaklanan karışıklık önlenmiştir.

“Küçük Efendi” ve “Kara Kemal Bey” sözcük grupları sıfat tamlaması ile oluşan sözcük öbeği tekrarı ile yapılan yinelemeye örnek oluşturmaktadır.

- “Bırak şimdi boş lafi... Sana ya da Şükrü’ye **böyle bir işten** söz etti mi Ziya Hurşit?”(s.38 Kurt Kanunu).

Böyle bir işe girmekten değil... (s.39 Kurt Kanunu).

“Sus dedim, canımı sıkıyorsun! Sen de katıldın mı **böyle bir işe** sakın? Katıldın mı benden habersiz?”(s.55 Kurt Kanunu).

“Böyle bir iş” kelime grubunun tekrarıyla yapılan bu örnekte, yapılan işin önemini belirtmek için aynı ifade, konunun farklı bölümlerinde yinelenerek yapılacak

işin önemine dikkat çekmektedir. “Böyle bir iş” tamlamasında anlatılmak istenen ve gerçekleştirilemeyecek olan “İzmir Suikastı”dır.

- “Bir iş mi var benim bilmediğim ?”

“*Yok hayır... Vallah billah yok...* Demek istediğim yiğitliğin dokuzu...”(s.52 Kurt Kanunu).

“Sarı Efe Edip... Şu, sizin İzmir’deki herif...”

“*Yok hayır... Vallah billah yok...* N’olmuş Efe ‘ye?’”(s.53 Kurt Kanunu).

Dilde en az çaba ilkesi temele alınarak yapılan örnekte, kelime grubunun aynen tekrarlandığı görülmektedir. Oysa bu tarz yinelemeler yapılırken birebir tekrarlanan söz grubu yerine benzer ifadeler de kullanılmaktadır. Bu metinde yazar, aynı söz grubunu kullanmayı tercih etmiştir. Metnin anlamına dikkat edilirse konuşan karakterlerden biri konu hakkında bilgiye sahip değildir. Bir şaşırma ifadesi olarak aynı kelime grubunu kullanarak şaşkınlığını ifade etmektedir. Şu hususu belirtmekte fayda var ki, bir edebi eser değerlendirilirken yazarın kim olduğu, yazarın nasıl bir hayat geçirdiğinden çok metindeki sözcüklerden yola çıkılır. Çünkü bir eser oluşturulurken sanatçının ruh halinin bilinmesi mümkün değildir. O yüzden bir değerlendirme yapılırken metnin kendisi temele alınmalıdır.

- “Neden yarın *akşama kadar*? Yarın n’olacak ki?” “Yarın... Ziya Hurşit, Sarı Paşa ‘yı vuracak İzmir’de Kemal Abi!”

“Ne diyorsun ?”

“Vuracak... Yarın *akşama kadar*...”

“Sus bakayım!”

“*Akşama kadar*...” (s.55 Kurt Kanunu).

Zaman ifadesi bildiren söz grubu üç kere yinelenerek yapılan bu tekrarda, zaman kısıtlaması da yapılmıştır. Olayın “yarın akşama kadar” yapılacağı tekrar edilerek bir başka zaman yapılmayacağı, yapılan tekrarla okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

- Gazeteciler İstiklal Mahkemesi'ne verilmiş kanunsuz... Niyetleri terör yoluyla diktatörlükmüş... Yaşanmaz hale gelmiş memleket... Oysa, cephelerde **İttihatçı subayların** gayretiyle, cephe gerisinde **İttihatçı memurların, İttihatçı eşrafın** gücüyle kazanılmış zafer... (s.63 Kurt Kanunu).

Yukarıdaki tamlama grubunda ortak olarak kullanılan “İttihatçı” sözcüğüne bakıldığında sözcük tekrarı gibi durmaktadır. Fakat burada önemli olan metnin bağlamıdır. Bağlamdan hareket edinilecek olunursa kastedilenin “İttihat ve Terakki” olduğu aşikârdır. Bu sebepten “İttihatçı subaylar”, “İttihatçı memurlar”, “İttihatçı eşraf” sözcük grubu tekrarına girmektedir. Eserdeki roman kahramanına göre Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında etkili olan “İttihat ve Terakki” den olanlar ve onları destekleyenler sayesinde Kurtuluş Savaşı kazanılmıştır.

- Bundan 12 gün sonra Başvekil Fethi Bey, ana muhalefet partisi olan **Terakkiperver Cumhuriyet Partisi**'ne Şükrü Kaya Bey'i yollayarak partiyi kapatmalarını, yoksa kan döküleceğini bildirdiyse de, 6 gün sonra yerini İsmet Paşa'ya bırakarak çekilmek zorunda kaldı. Hemen “TAKRİR-İ SÜKÛN” adlı bir kanun çıkarılıp gazetelerin kapatılmasına girişildi. Biri başkaldırma mıntikasında olmak üzere iki İstiklal Mahkemesi kuruldu. **Terakkiperver Cumhuriyet Partisi**'nin İstanbul şubeleri basıldı (s. 87 Kurt Kanunu).

Kazım Karabekir'in başkanlığında kurulan “Terakkiperver Cumhuriyet Partisi” aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisidir. Aynı zamanda çok partili sisteme bu parti ile geçilmiştir. Yukarıdaki paragrafta iki defa tekrar edilen “Terakkiperver Cumhuriyet Partisi” sözcük grubunun tekrarıyla yapılan başlığa örnek teşkil etmiştir.

- **Hacı Yunus Efendi**'yi bilmeyince, adam neden mübarek İstanbul'u boşuna kabalık etmeli? Memleketin bakliyatı, bizim **Hacı Yunus Efendimizden** sorulur. Ayrıca kuru ot, saman, arpa, ekmeklik un bizden dağılır. Askere, başıbozuğa veririz toptan... **Hacı Efendimizin** girdiği artırmaya eksiltmeye Karun peygamber bulaşamaz.(...) **Bizim Hacı Yunus Efendi**'nin verdiğiinden iki kat iyisini iki kat ucuza vereyim, desen, almazlar ve de alamazlar (s. 136-137 Kurt Kanunu).

Hacı Yunus Efendi paragraf içinde dört kere tekrarlanarak sözcük öbeği ile yapılan yinelemeye örnek olmuştur.

- **İstiklal Mahkemesi** Kara Kemal’le Abdülkerim’i gizleyenleri uyarıyor.- ‘**İstiklal Mahkemesi’nden** bildirilmiştir..’- Cumhurreisi Hazretlerine suikast ve hükümeti devirme suçlarından mahkememizce gıyaplarında idama mahkum edilen kaçak Kara Kemal ve kaçak Abdülkerim’i gizleyerek vatanın iç güvenliği ile ilgili önemli davanın gelişmesini ve adaletin olağan gidişini duraklatmak isteyenler kendilerini bilerek bilmeyerek maddi ve manevi pek ağır bir suç altına sokmaktadırlar.(...) **İstiklal Mahkemesi**, bilerek veya bilmeyerek hıyanet ve cinayete ortak duruma düşebilecek bu gibi vatandaşları bu ilk ve son ihtarıyla iki idam mahkûmunu saklamak gafletinde bulunacakları kanunun en şiddetli hükümleri karşısında uyanmaya çağırır...” (s. 223 Kurt Kanunu).

İstiklal Mahkemesi, Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında ayaklanma çıkaran ve yağmaya girişenleri, bozguncuları, orduya ait silah ve mühimmatı çalanları, casusları asker kaçaklarını ve bağımsızlık hareketini engelleme amacıyla propaganda yapanları yargılamak için kurulan mahkemelerdir. Ankara hariç 1921’de kapatılan bu mahkeme Mustafa Kemal’e düzenlenen “İzmir Suikasti” sonrası tekrar gündeme gelmiştir. Yukarıdaki metinde belirtisiz isim tamlaması biçiminde kullanılan “İstiklal Mahkemesi” üç kere yinelenmiştir.

- **Halkı örgütlemekten** ne anladığımı soruldu. ‘**Halkı örgütlemek** üretimde, tüketimde örgütlemektir,’ dedim, ‘Bunun çok zor olduğunu anlatmaya çalıştım (s. 235 Kurt Kanunu).

“Halkı örgütlemek” sözcük grubu roman kişisine göre tanımlanmış ve iki defa tekrar edilerek sözcük öbeği tekrarı ile yapılan yinelemeye örnek olmuştur.

- Halis Turgut Bey’le İsmail Canbulat Bey baş başa vermişler fısıldaşıyorlardı. Emin Bey’in eski İttihatçılardan Erzurum mebusu Halet Bey’e benzettiği biri, **bir zaman** kısa kısa volta vurduktan, sigarasını üst üste çektikten sonra oturanların önünde durup sordu:

“Meclisteki fırka grubumuzun tutumu n’olacaktır.?”

Ali Fuat Paşa *bir zaman* arkadaşlarına bakarak cevap vermelerini bekledi (s. 242 Kurt Kanunu).

Süre anlamı taşıyan “bir zaman” sıfat tamlaması metinde sözcük grubu olarak yinelenmiştir.

1.1.1.3.Cümlelerin Tekrarı ile Yapılan Yineleme

Cümle tekrarı ile yapılan yineleme yargı bildiren cümlelerin tekrarıyla yapılır. Bu yinelemede sözcüklerin veya eklerin aynı yapıda olması zorunlu değildir. Burada önemli olan cümlede farklı sözcük veya söz öbeği kullanılsa da cümleye aynı anlamı vermesidir.

Aşağıda cümle tekrarı ile yapılan yinelemelere örnek metinler verilmiştir.

- “Kimdir o? Ne demek , ‘ben?’ *Yoluna git edebinle... Yoluna git edebinle...* Yararım kafanı terliği çekip... *Ne dedin, ne dedin?* Hangi Abdülkerim? Abdülkerim Abi kim? Yok benim öyle abim... Ziya Hurşit Abi’nin evindeki mi? Dur bakiim! Açıl biraz... Açıl yüzünü görelim! Vay

Abdülkerim Abi... N’oldu? Yaramaz bir şey mi? Dur geldim!”(s. 24 Kurt Kanunu).

- Rahatsız ettim Naciye Hanım... *Kusura bakma... Yoktu başka yolu...*

“*Neymiş ... Neymiş başka yolu olmayan?*”

“Hele çıkalım yukarı...”

“Söyle Abdülkerim Abi, çatlarım ben.”

“Kolay...”

Daracık merdivenden mini mini bir sofaya çıktılar (s.25 Kurt Kanunu).

- Mektubu verdi Şükrü... Ziya okudu dikkatle... Sonra bana döndü, “*Sen de imzala ki, Sarı Efe’nin diyeceği kalmasın,*” dedi. “Olmaz öyle şey, bir imza yeter” dedim. Tutturdu en umulmaz arkadaşlar ödlele olmuşlar. *Bir diyeceği kalmasın diye ben de imzalamalıyım... olmaz*” dedim, suratımı astım (s.39 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey, Abdülkerim'in bütün öğrendiklerini söylemediğinden şüphelendi. Üstünde tutukluk vardı.

“Başka?”

“Yok bir şey... *Önemli değil...*”

“Biz de bilelim, *neymiş önemli olmayan?*”

“Kızacaksın belki... ‘N’ olursa olsun!” dedim. Telefon ettim Bristol Oteli’ne...”
(s. 92 Kurt Kanunu).

- Elini tabancasını üstüne koydu, hemen çekti. “Dellenmeyelim. *Vuruşmaya gelmedik, uyuşmaya geldik!*” Gürültü etmemeye çalışarak avlu kapısına sokuldu. Durup dinledi. *Ses yok... Işık yok...* (s. 156 Kurt Kanunu).
- “Yavaş canım! *Ne bağırtıyorsun?*”

“Ben mi? *Nerden çıkardın bağırmaı?* Başımı arkaya atıp kuşkuyla baktı. *Sinirlisin bu gece sen...*”

“*Sinirlisin!* Anlamaz mıyım? N’oldu? Bir şey mi oldu?”

“Ne olabilir? Tuhafsın abicim! Konuşmasam, aklıma gelenleri sormasan, ‘Susuyorsun. Bir şey mi oldu sakın?’ diye telaşlanırsın... Sorsam...” (s. 195 Kurt Kanunu).

- Emin Bey bu kez gerçekten şaşırarak döndü, kız kardeşinin yüzüne araştırarak bir zaman baktı, yavaşça sordu:

“*Ne var? Ne var dedim* Perihan? Hayır... *Var bir şey...* Nedir?”

“Yok...” Perihan gözlerini kaçırıp, dudaklarını yalayarak soluk soluğa konuştu.

“Valla yok bir şey...” (s. 196 Kurt Kanunu).

- “Bağışla kardeşim... *Kaltabanın biriyim ben...*”Emin Bey altdudağını dişleyerek istemediği bir şey yapmamak için kendisini zorluyordu. “Şu bildiriği okuyunca... *Korktum*, hayvan gibi... Hayır... Dehşete kapıldım. *Yüreksizin biriyim ben... Ciğeri beş para etmez biriyim!*” (s. 225 Kurt Kanunu).
- Birden bütün gücü kesilmiş, dizleri titremeye başlamıştı:

İlk defa, “*Ya çökersem? Yere yıkılırsam?*” diye geçirdi aklından, günledir duyduğu çeşitli korkuların hiçbirine benzemeyen bitirici bir dehşetle sarsıldı. Ayakta kalabilmek için sınırlarını koparacak gibi zorladı (s. 259 Kurt Kanunu).

- “Hıçkırığa benziyor desem değil... *Dünyaya küskün zamanlarda güleriz ya... İnsanlardan umut kestiğimizde...* Hemen arkasından silah sesi... *Sert değil... Gayet yumuşak... Boğuk...* Nerde o gülüşteki korkunçluk... Nerde bu patlamadaki cıvıklık... Gidip baktım, ne dersiniz...”(s. 267 Kurt Kanunu).

1.1.2.GÖNDERİM

Gönderim sözcüğü “Birtakım bilgileri içeren, kişiden kişiye veya kurumlar arası bilginin geçişini sağlayan belge” (Türkçe Sözlük, 2011: s.963) olarak tanımlanmıştır.

Bu konu için Doğan Günay

Bir metindeki bütünlük içinde, daha önce ve daha sonra aynı sözcük, izlek, kavram ya da düşünce aynı biçimde ya da farklı biçimde yeniden kullanılabilir. Her metinde başka öğelere göre yorumlanabilecek art gönderimsel ve ön gönderimsel birimler bulunur. Bu tür yapılar bağlamsal bir durumu ilgilendirir ve sıralı tümcelerde dil ekonomisi adına yapılır”(Günay, 2007, s. 76)

ifadelerini kullanmıştır.

“Metin varlıkları arasında gönderim ağları kurma, gerek konu sürekliliği sağlama, gerekse varlıkları konusal rolleri açısından birbiriyle ilişkilendirmede araç rolü yüklenen metinsel bir eylemdir”(Subaşı Uzun, 2006, s. 699) cümleleriyle tanımlanmıştır.

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak gönderim için metinde öncül bir ifade verildiğini, bu ifadenin öncesinde veya sonrasında öncül ifadeleri anlam açısından karşılayan sözcüklerin kullanılması “gönderim” olarak açıklanmaktadır. Gönderimler dile ekonomiklik kazandırarak yazara ve okura zaman kazandırmaktadır.

- “*Sen işin içinde olmayınca yanaşmadı Sarı Paşa’yı vurmaya Ziya Hurşit...*” (s. 57 Kurt Kanunu).
- “Ne zaman duydun *bunu* sen? Bana niçin haber vermedin?”(s. 57 Kurt Kanunu).

Romandan alınan bu iki cümleye bakıldığında konu daha anlaşılır kılınacaktır. İkinci cümlede yer alan “bunu” zamiriyle birinci cümle tamamen karşılanmıştır. Böylece yazar eserini yazarken aynı cümleyi tekrarlamak yerine o cümleyi karşılayan bir sözcüğü kullanmıştır. Bu durum hem okuyucuya hem yazara kolaylık sağlamaktadır.

Metin içerisinde gönderimler ikiye ayrılır: İçgönderim ve dışgönderim.

1.1.2.1.İçgönderim ve Dışgönderim

İçgönderim herhangi bir metinde bulunan artgönderim ve öngönderim terimleri ile ilişkili olan her şeyi kapsayan gönderimdir. Artgönderim ve ön gönderim terimlerinin her ikisini de kapsayan içgönderim karşıtı olarak bir de dışgönderim vardır. Yalnız bu dışgönderim metinle ilgili olmayan herhangi bir şeyi kapsamaktadır. Yani içgönderimden tamamen farklıdır. İçgönderimde metnin konusuyla ilgili şeylerden bahsedilirken dışgönderimde metnin konusu dışında herhangi bir şeyden bahsedilir(Günay, 2017, s. 80).

Bu açıklamaya göre içgönderimler metinle ilgili olan artgönderimleri ve öngönderimleri kapsamaktadır. Dışgönderimden farklı olarak içgönderimler metnin konusuyla yakından ilişkiliyken dışgönderimler metnin konusu dışındaki herhangi bir şeyden söz eder.

İçgönderime örnekler:

- “Yaksana bir cigara... Yak canım... Seni istememizin sebebi... *İsmail* vardı ya bizim... *İsmail*... Bildin... Kapalıçarşı’da güpegündüz kuyumcuyu vurup dükkanını soyan...”

“Bilinmez mi *Laz İsmail Abi*...”Camgöz’ün sesi biraz ürkekleşmişti. Çekinerek sordu. “N’olmuş *İsmail Abi* ye? Bir emri mi var?”

“Emri...” Durakladı. “Bana lazım *İsmail*... Nerde *onun* evi? Sen bilirsin!”

(s.22 Kurt Kanunu).

- *Naciye* kurnaz bakışlarla yüzünde bir şeyler araştırıyordu.

Abdülkerim, lafi olmaz yerlerde dolaştırdığı için kızmaya başlamıştı kendine...

Bu konuyu kısa kesmek istedi:

“Görüp tanıyan olmadı ya, vapurda *seni* ?”

“Kim tanıyabilirmiş peçesi örtük karıyı, açılıp saçılmayınca?”

“Biz nasıl tanıdık! Uzatma... Soran olursa, vapura mapura gitmedin... Hele hiçbir şey götürmedin. Gitmedin, çünkü İsmail nereye gittiğini söylemedi *sana...*”(s.27 Kurt Kanunu).

Yukarıdaki isimler romanın şahıs kadrosuna dahil olduklarından ve romanın konusunu etkilediklerinden dolayı bu örnekler içgönderim olarak değerlendirilir. Romanda içgönderim üzerinde ayrıntılı durulacağından şimdilik iki örnekle yetinilmiştir.

Dışgönderime Örnekler:

İçgönderimden farklı olan dışgönderimde eserin konusundan söz edilmez. İçgönderimlerde eserin konusu ele alınırken dışgönderimde eserin konusu dışında kalan betimlemelere daha çok yer verilir.

“Dışgönderim, metinle ilgili olmayan herhangi bir şeyi kapsamaktadır. Yani içgönderimden tamamen farklıdır. İçgönderimde metnin konusuyla ilgili şeylerden bahsedilirken dışgönderimde metnin konusu dışında herhangi bir şeyden bahsedilir” (Günay, 2017: 80).

- Gemi kaybolunca her şey başarıyla olup bitmiş gibi ferahladı. Çamlıca’ya Üsküdar’ın ahşap yığınınına, Selimiye Kışlası’na, Haydarpaşa Garı’na, Mühürdar’a, Adalar’a kadar bomboş uzanan durgun denize, dünyanın en büyük, en uzun ömürlü iki imparatorluğuna merkezlik eden Topkapı Sarayı’nın yeşilliğine bunun ortasında dinç yaşlılığının haklı gururuyla kabarmış Ayasofya’ya bir zaman daldı (s. 12 Kurt Kanunu).
- Sedirlerin yüksekliği bir karıştı. Kırmızı atlastan ağır örtüler, yumuşak minderler... Eski, ama tertemiz hepsi... Şurda burda ceviz çekmeceler... Duvardaki lambalıklarda, oymalı raflarda çeşit çeşit nargile... Evet, bütün süsü, debdebesi nargile bu odanın... Görülmedik, bilinmedik nargileler... (s.46 Kurt Kanunu).
- Otomobil çıplak tepelerin arasından kıvrılarak yükselirken, biraz önce yanından geçtikleri kel çayır değişiyor, ortasından temiz bir dere akan yeşil

boğaza benziyordu. “Yakından bilmeyince aldanırsın... Aldanmak istersen, bildiğini bilmezden gelirsin!”(s. 70 Kurt Kanunu).

- Konağın yapımına, hiç abartmasız, koca bir orman harcanmıştı. Yaptıran şehzadenin aşırı meraklı olduğu, kulelerden cumbalardan, şehnişinlerinden belliydi.

Mermer merdivenlerden çıktılar (s.75-76 Kurt Kanunu).

- Bu halk, tarihen Türk’tür ve şimdiye kadar bir defa olsun bu havalide ayrı bir milliyet endişesi görülmemiştir. Türk bu derece kaynamış bizzat o bünyeyi teşkil etmiş olan bu öz Türklere Laz diye hitap edenlere sorarız ki, bu fikrinizi hangi bilim temeline dayatıyorsunuz? Karadeniz dolaylarına dair etnografik araştırmalarınız nelerdir? Ve o gafillere sorarız ki, Türkiye sınırları içinde Türk’ten başka unsur olmadığını ve büyük milletin milli vicdanını temsil eden Büyük Meclis’ in bu hususta

bir de kanun yaptığını işitmediniz mi? Sizin bilgisizliğiniz, umursamazlığınız geniş bir çevre halkının onurunu kırıyor. Anlamayarak kullandığınız ‘LAZ’ kelimesinin söylenmesinden sakınınız (s.85 Kurt Kanunu).

- Sofanın karanlığında Doktor İhsan Bey’, in biraz kalın ama yumuşak sesini, bağıdili duvarlar, işlemeli tavan, sanki ruhlar dünyasına hiç yanlışsız işittirmek istiyormuş gibi en son, en hafif titreşimlerine kadar havada tutuyordu (s. 177 Kurt Kanunu).
- Ambar hem adamakıllı loştı hem de adamakıllı sıcaktı... Loşluk penceresizlikten, sıcaklık damının oluklu saçla örtülü olmasından geliyordu. Yüklü arabaların girip çıkması için kapısı gayet büyük yapılmıştı. Tabanın iri malta taşları, yıllardır çeşitli yağları içtiğinden kapkaraydı. Her yere, ekşimiş kuru incir, kükürt, susam küspesi kokuları sinmişti. Bir köşede kırık ambalaj sandıkları, boş fiçiler, çuval, bez, kağıt parçaları, önünde tüfekli nöbetçilerin beklediği kapının yanındaki masada jandarma gedikli başçavuşuyla bir sivil memur vardı. Süprüntülerin yığılı olduğu köşenin karşısına eski kalaslardan derme çatma sıralar yapılmıştı (s. 238 Kurt Kanunu).
- Paşalar bu kara elbiseli, kara şapkalı, tıraşı epeyce uzamış çelimsiz adama şüpheyle bakıp durakladılar, çevreyi gözden geçirip başka yer olmadığını

anlayınca mümkün mertebe uzağına oturdular. Depremde çöküntü altında saatlerce, hatta günlerce ölüm korkusu çekmişler gibi bitişik, şaşkın, zavallı görünüyorlardı (s. 240 Kurt Kanunu).

- Taş avluda, rahatça gidip gelen, konuşan, hatta itişerek şakalaşan medreseliler, ak sarıklarına, kara cüppelerine rağmen din adamlığından uzak, bir kışlanın avlusundaki asker kalabalığına benziyordu. Din işlerine zanaat haline getirmişliğin gevşekliği, hatta boşverirliği vardı üstlerinde hepsinin... (s. 279 Kurt Kanunu).
- Bostan kuyusunun dolabına koşulmuş gözleri bağlı katır, ölçülü adımlarla dönüyor, temmuz sabahı oluklarda şarıldayan su, salkımsöğüdün gölgesini kat kat serinletiyordu.

Patlıcan evleklerinin sert yaprakları tozluysa. Hafif bir esinti mısır saplarında filizleri kımıldatmaktaydı. Aşağıda, epey uzakta, iki yanına gemi leşleri yaslanmış bulanık Haliç, Kâğıthane Deresi'yle illetli bir barsak parçasına benziyor, insanın midesini bulandırıyor. Zülüfdarağa Köprüsü'ne yakın, dere çamuruyla meydana gelmiş ada,

konup kalkan martıları çekemeyecek kadar gevşek, enikonu cıvıktı (s. 281 Kurt Kanunu).

Bu örneklere bakıldığında verilen metinlerin romanın konusuyla ilgili olmadığı görülmektedir. Bu örneklerde romanı etkilemeyen betimlemeler yapılmıştır. Bu betimlemeler dışgönderime örnek teşkil etmektedir.

1.1.2.2.Artgönderim

Bir dil biriminin tümcede daha önce kullanılan bir birime gönderimde bulunmasına “artgönderim” denir.

Bu terim, Kamile İmer tarafından “Bir dil biriminin tümcede daha önce kullanılan bir birimle bağlantısını gösteren dilbilgisi ilişkisi” (İmer, 2011, s. 33) olarak açıklanmıştır. Aynı terim, Doğan Günay'ın eserinde artgönderim ve öngönderim ikisi birlikte;

Bir metinde bütünlük içinde, daha önce ve daha sonra aynı sözcük, izlek, kavram ya da düşünce aynı biçimde ya da farklı biçimde yeniden kullanılabilir. Her metinde başka ögelere göre yorumlanabilecek artgönderimsel (fr. Anaphorique) ve öngönderimsel (fr. Cataphorique) birimler

bulunur. Bu tür yapılar bağlamsal bir durumu ilgilendirir ve sıralı tümcelerde dil ekonomisi yapılıdır (Günay, 2017: 80).

ifadeleriyle yer bulmuştur.

Artgönderim Kocaman ve Osam tarafından “Bir sözcük ya da söz öbeğinin daha önce kullanılan bir gönderimde bulunması” (Kocaman- Osam, 2000, s. 12) şeklinde tanımlanır. Daha sonra tanım bir örnekle açıklanır: “Arabayı beğendim fakat o çok pahalıydı.” tümcesinde “o” sözcüğü “araba” sözcüğünün yerine kullanılmıştır. Yani “araba” o sözcüğünün öncülü ve “o” sözcüğü arabanın artgönderimidir. Vardar terimi “yinelem” olarak adlandırır ve “ Sözcüde daha önce kullanılmış, bir biçime (öncül) daha sonra gelen bir öge (özellikle de adıl) aracılığıyla gönderme yapılması sonucu gerçekleşen sözdizimsel süreç” (Berke, 2002, s. 224) diye belirtmektedir.

Artgönderimlerde, öngönderimlerde olduğu gibi çoğu kez adıl kullanımı ile gerçekleştirilmektedir. Böylece aynı sözcük defalarca tekrar edilmemektedir. Örneğin “Bir adam sokakta yürüyordu. Onu takip eden bir köpek vardı.” cümlesinde “adam” sözcüğü yazının ilerleyen bölümlerinde “onu” adılıyla karşılanmaktadır.

Doğan Günay artgönderimi kullanımlarına göre:

Zamir Kullanımı ile Artgönderim

Sözcüksel Artgönderi

Gösterilenin Yinelenmesi Olarak Artgönderim

Gösterenin Yinelenmesi Olarak Artgönderim

Gönderenin Yinelenmesi Olarak Artgönderim

Çağrışımsal Artgönderim

Belirteç ile Yapılan Artgönderim

Ortak Göndergesi Olan Artgönderim

Çok Bağımlı Artgönderim

Önvarsayımsal Artgönderim (Günay, 2017, s. 82).

olarak sınıflandırmıştır

1.1.2.2.a. Zamir Kullanımı ile Artgönderim

İsim olmadığı halde cümlede ismin yerini tutan sözcüklere ya da eklere zamir denir. Zamirler tek başlarına kullanıldıklarında herhangi bir ismi karşılamazlar, zamirlerin anlam kazanması için bir ismin anlamını karşılamaları gerekir. Zamir kullanımıyla dilde tasarruf yapılmış olunur. Cümlede insan ya da varlıkların ismini sürekli tekrarlamak hem cümleyi uzatır hem de cümleyi daha karışık hale getirir. Bu nedenle varlıklar ben, şu, onlar... vb. söylemlerle cümle içinde kullanılmaktadır. Zamirler ayrıca isme gelen bütün çekim eklerini almaktadır.

Zamir kullanımı ile artgönderim yapılırken önce öncül bir ifade kullanılır daha sonra bu öncül ifadeyi karşılayan bir zamir kullanılır. Bu tür artgönderimler daha çok kişi adlı ve işaret adlı ile yapılmaktadır.

1.1.2.2.a.1. Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Şahıs zamirleri varlıkları şahıslar halinde ve temsil suretiyle karşılayan sözcüklerdir. Türkçede kişi zamirleri tekil ve çokluk olmak üzere ikiye ayrılır. “Ben, sen, o” tekil kişi zamirlerini oluştururken “biz, siz, onlar” çoğul kişi zamirlerini oluşturur. Kurt Kanunu romanında bu zamirler oldukça fazla kullanılmıştır.

1.1.2.2.a.1.1. Teklik Birinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Tekil birinci kişi adlı olarak dilimizde “ben” kullanılmaktadır. Romandaki kişiler kendilerinden söz ederken bu zamiri kullanmaktadır. “Ben” adıyla yapılan artgönderimlerde bireyler konuşmayı yapan kişilerdir. Aşağıdaki örneklerde “ben” adının yalın ve ek almış durumlarına örnekler vardır.

- Abdülkerim Bey bozuk para çıkaracaktı. *Politis* , ‘**Ben** veririm, ‘diye savuştu (s.17 Kurt Kanunu).
- *Abdülkerim Bey*, Camgöz’ ün kendisini kabaca yemlemeye getirdiğini anlayıp şakadan somurttu:

“Ulan Camgöz...”

“Aman efendim... Durmaya gelmez, duracak zamanlarda değiliz. Çağırılım gelsin... Namussuzum şıp, kaptırırız birine... .Kıyamete kadar yanarız.”

“ Oğlum Camgöz Halil, sen *beni* birine mi benzettin?”

“Dur ki tosun abicim... Yahu benim aklım dağılmış...” (s. 20 Kurt Kanunu).

- “Yok yahu... Nerden çıkardın Cerrahpaşa’yı? Kara Kemal Bey ‘ le aramız açık bugünlerde... Sağa sap... Guraba’ya doğru...” **Abdülkerim Bey** sırtmaya çalıştı. Yan gözle şoförü gözetleyip duraklayarak konuştu. “Bak **bana** Tosun ! Biri sorar morarsa... Boş atıp dolu tutmaya kalkarsa... **Ben** buralara hiç gelmedim. ‘Gören olmuş, ‘derlerse, Eyüp Sultan ‘ a götürdün **beni...**” (s. 44 Kurt Kanunu).

- Hasip Ağa çıkınca Abdülkerim ‘ i dikkatle süzdü. “Yok bir şey değil mi **Abdülkerim**, benden habersiz girmedin bir işe?”

“Yok vallah billah ...”

“Yok da neyin nesi bu... İki sözde bir karı gibi yemin etmek...”

“Gel savuşalım Kemal Abi, kırk yılda bir dinle **beni...**”(s.53 Kurt Kanunu).

- **Kara Kemal Bey**, bunca yıldır tanıdığı Abdülkerim’i hiç bu kadar perişan görmemişti. İnanmadı:

“Yoksun da, bu telaş neyin nesi? Eğer işin içindeysen Abdülkerim oğlum ...” Kederle gülümsedi. “Görüyorsun ki gerçeği **benden** gizlemenin zamanı geçti. Çünkü polisin her şeyi bildiği anlaşılıyor. Gel doğruyu söyle de, çıkarımı düşünelim...”

Abdülkerim son gayretle bir kez daha inkâr etti:

“**Ben** yokum... Hiç olur muyum? ‘**Benden** habersiz hiçbir işe girmeyeceksin,’ demedin mi ?” (s. 56-57 Kurt Kanunu).

- **Abdülkerim** yutkundu:

“Yazdığının önemi yok... Ziya direktmiş, Baytar Rasim’e de imzalatmışlar... İstiklal mahkemesi’nden para alma meselesini duyunca, mektup imzalatmadaki üstelemeyi beğenmemiş... **Beni** buldu.” (s. 59 Kurt Kanunu).

- **Abdülkerim**, sesteki suçlayıcılıktan ürktü. Sonra, doğrudan doğruya “Neden girdin ?” diye sorulmuş da savunmak zorunda kalmış gibi kelimeleri araştırarak duraklaya duraklaya karşılık verdi:

“**Bana** kalırsa... Çok içiyordu son zamanlarda...”(s.63 Kurt Kanunu).

- “Boşuna telaşlanmaktayız gibime geliyor **Kemal Abi...**”

“Nasıl boşuna ?”

“Dediğin kadar kötü değildir bizim Ziya Hurşit...”

“Nerden çıkardın şimdi bunu? **Bana mı** öğreteceksin palavracıyı ?”

(s.74 Kurt Kanunu).

- “Önemli değil... Bu sefer hiç önemli değil ...”**Kara Kemal Bey** de kapıya bakarak fısıldadı. “ Ödüm koptu aşağıda ‘Kara Kemal ‘ diyeceksin diye...”

“Üstüme iyilik sağlık, neden ?”

“**Beni** Vali Şefik Bey sanıyorlar burda... Unutma, Şefik Bey...”(s. 99 Kurt Kanunu).

- **Kara Kemal Bey** okuduğu kitabı kapatıp yanına koydu. Gülümsemesi silinmemişti. Memetçe’yi iyi tanıyor, can düşmanı da olsa, bunalmışlara saldırmayacağına güveniyordu.

“Boşuna telaşlanmışız Niyazi, Gurbet hala... **Benim** bildiğim Memetçe, ‘Köpektir zevk alan sayyad-ı bi-insafa hizmetten’ dedirtmez kendine...”

(s.120 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.1.2.Teklik İkinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Tekil ikinci kişi adlı “sen”dir. Sözü söyleyeni değil söz söyleneni ifade eder.

Yazar sürekli kişinin adını yazmaktansa bu zamiri kullanmayı tercih eder. Söylenen bir öncülden sonra artgönderim olarak kullanılır.

- “İşin kötüsü olmaz **Naciye Sultan**, bu bir... İkinciye... Tembihledim rezilleri...’Naciye kızı karıştırmayacaksınız,’ dedim, ‘Alamazsınız yakanızı elimden, ’dedim. Bakma **sen**, akıllı görünse de kulak asma Ziya Hurşit’ e...kumar yangınıdır anadan doğma... Çıkarı oldu mu hiç bakmaz, babasını sürer ateşe...”

“Aman... İsmail’i sakın?”

“Hey akılsız... Kendini düşüneceğine...”

“Ne olmuş bana? N’olmuş dedim, ölümü öp!”

“Bombalarla tabancaları *sana* taşıttılar değil mi, yiğitliğine güvenip?”

(s.27 Kurt Kanunu).

- Şaşıtm, *Abdülkerim Abi*, kendin bilmez değilsin ya... Bulaşık herifti bizim moruk... Atlamadık çember bırakmadıydı. Peki , nereden çıktı son nefesine doğru bu keramet?.. İçini çekti. Düşünüyorum, bulamıyorum... Ulaaan! Gelmişiz Aksaray’ a şipşak... Sağa mı, sola mı? Dur bildim, Kara Kemal babamıza gitmekte *sen*...”(s.43-44 Kurt Kanunu).

- *Abdülkerim* gene atıldı:

“Resmi değilse ne bildin polis olduklarımı?”

Hademe Hasip Ağa, bu nasıl soru anlamına bakıp sanki sözü hiç kesilmemiş gibi efendisine anlattı:

“*Seni* sormuşlar kapıcıya...” (s.51 Kurt Kanunu).

- “Dostlarımızı göreceğiz yakında Abdülkerim oğlum. Evet, bulursun *Niyazi* ’ yi, dersin ki, ‘Gurbet Hala *seni* görecek, gerektikçe... Efendi’ ye söyleyeceklerini onunla bildirirsin,’ diyeceksin... Hadi çabuk...” (s.99 Kurt Kanunu).
- *Naciye*’nin iri kara gözlerinden korku kırpışması geçti;

“Hiiç... Götürmedim bir şey...”

“*Naciye Hanım*... *Sana* mı inanayım, gözüme mi?” (s.27 Kurt Kanunu).

- Hele *Abdülkerim*’ in boynunu büküp kasketi elinde çevirerek kendisine sorduğu , “Ulan doğru söyle... Adın Abdülkerim değil mi *senin*? “sorusuna, “Deel beyim! Abdülkerim’in bizim oralarda duyulmuşluğu n’arasın?” demesi vardı ki...(s.123 Kurt Kanunu).
- *Perihan* oralı olmayınca yürüdü, önüne dikilince yavaşça yana almak istedi.

“Saçmalama... Yemin ettim.”

“Tamam. Ben açacağım. *Sen* duymamış olursun.”

“Hayır... Bırakamam...” (s. 297 Kurt Kanunu).

- “Senden para almadı mı bu Hayriye Hanım, **Şaban Efendi**?”

“Benden mi? Ne parası alıyor ortada para bir şey yokken?”

“Karaoğlan’ın ağzını yokladıktan sonra, neden gelip hamleni neden sınımadın? Hemşerilikte gizlilik hani yoktu, yalan mundardı?”

“Mundar...”

“**Seninki** para gücüyle mi, acındırarak mı?”(s.132-133 Kurt Kanunu).

- “Sen salt bakliyat mı toplarsın **Şaban Emmi**?”

“Ne bırakır gezgin toptancılık, yuvarlak hesap? Türkçesi, kaçta gelir **senin** aylık?”(s.137 Kurt Kanunu).

- **Hayriye** kulübeye girene kadar, hacı Yunus’un toptancısı Şaban Efendi dişlerini takırdatarak “Ah ulan ah! Ah ulan kahpe! Ben **sana** sorardım ya, olmazlanmayı... Ne fayda! Derviş Kâhya rezilinin hamlığına dua et!” diye söylendi (s.147 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.1.a.3.Teklik Üçüncü Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim:

Türkçede tekil üçüncü kişi zamir “o”dur. Diğer kişi zamirleri gibi romanda artgönderim olarak kullanılmıştır. Yine burada da yazar isimleri tekrar tekrar yazmak yerine zamir kullanarak anlatımda karışıklığı engellemiş ve zamandan tasarruf etmiştir. Ayrıca bu romanda “o” kişi zamiri diğer kişi zamirleri kadar sık kullanılmamıştır.

- KİSASİ... **Hasip Ağa** on dakika sonra caminin önündedir. Biz yedi dakika sonra çıkarız.”

“Bulamazsa şoförün uygununu?”

“Bulur **o**... Bulur, çünkü bütün şoförlere güvenimiz Allah’a şükür... Hiçbiri söylemez, çok bunalmadıkça... (s. 60 Kurt Kanunu).

- “Bilinmez mi Laz İsmail Abi...” Camgöz’ün sesi biraz sesi ürkekleşmişti. Çekinerek sordu “ N’olmuş İsmail Abi’ ye? Bir emri mi var?”

“Emri...” Durakladı. “Bana lazım *İsmail*... Nerde *onun* evi? Sen bilirsin!”

(s.22 Kurt Kanunu).

- “...Ben senin *herifin* balta sallamasını beğenmedim. Sen *onu* yemezsen, günün birinde bu herif seni doğrar, çam kütüğü gibi, nah şuraya yazdım,’ dedi.”(s.164 Kurt Kanunu).
- “Şoför duymasın... *Gurbet Hala*’nın bostana bırakacağız seni... *Onda* da epey para vardır. Ordan akşama doğru çıkar, Beşiktaş’ ta Niyazi’yi bulursun, Katil Niyazi’yi...” (s.59 Kurt Kanunu).
- “Dostlarımız göreceğiz yakında Abdülkerim oğlum. Evet, bulursun Niyazi’yi, dersin ki, ‘ *Gurbet Hala* seni görecek, gereklikçe... Efendiye söyleyeceklerini *onunla* bildirirsin, ‘ diyeceksin...” (s.59 Kurt Kanunu).
- Söylentilere göre yalnız bir tek işte kırk beş bin lira rüşvet alınmıştı. Rezilliğin ucu aynı zamanda mebus olan avukat *Necmeddin Molla*’ya dayanıyor, *onu* da aşarak eski başvekillerden Fethi Bey’e bulaşıyordu (s. 86 Kurt Kanunu).
- “Ya *Sarı Efe Edip* denilen it! Eşkıya tutmaya gittiği yerlerde yangın gibi yakıp kavurmadı mıydı köyleri? Ne rezildir *o*! Korkak, utanmaz... Ortaoyunu efesi... Çirkef...(s. 64 Kurt Kanunu).
- “Doğru... *Pavlus gâvurda* demek böyle akıllar varmış...”

“Vardı evet... *Onda* akıl vardı, ama bizde bunu bilgi sıfırdı. Sonraları çok düşündüm ben bu meseleyi, hele burada, pek çok düşündüm.”(s. 114 Kurt Kanunu).

- Eğlenir bizimle *Hacı Yunus Efendi*, keyifliyken... “Ulan bahtına tüküreyim, teres Şaban, vurduk seni boşböğründen, yürü!” diyerek gönül eğlendirir.

“*O* mu dünür düşüp aldı?”

“Almadı, verdi. Çünkü beslemeden yetişme ahretliği...”(s.138 Kurt Kanunu).

- “Bu sabah, gün ışıırken ...”

“Gerçek mi? Kim dedi sana?”

“Sarı Çavuş... Bir oğlan gönderdi öğleden sonra... Gittim baktım ki, **Toptancı kodoş** oturmakta...”

“**O** mu haber vermiş?”

“**O** ...”

“Nerden bilmiş?”

“Gönül eğlendirmişsin kodoşla... Komamışsın adam yerine ...”(s.166 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.1.4.Çokluk Birinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında ve Azerbaycan sahasında “miz” diye karşılaştığımız zamir b-m değişmesinden sonra “biz” olarak kullanılmaktadır. Birinci çokluk zamirini karşılamaktadır. Bir topluluğu ifade eden bu adıl bir öncülünden sonra artgönderim olarak kullanılmış ve ismin yerini tutmuştur. Yine diğer zamirlerde olduğu gibi ismin durum eklerini ve iyelik eklerini üzerine almıştır.

- **Camgöz**, tek gözünü bir zaman kırıştırdı. İyi tanıdığı Abdülkerim Bey ‘in hiç heveslenmediğini anlayınca gerçekten şaştı:

“Nedir peki? Niyetli değildin de neden istedin beni yel yelpelek?”

Abdülkerim yalandan içini çekti, “**Bizim** başımızda...” “Ateş yanıyor,” diyecekti. Hemen değiştirdi (s. 21 Kurt Kanunu).

- **Kara Kemal Bey** küçük küçük goltu ceketinin iç cebine, cüzdanını koyar gibi alışık atıvermiş, bu yatkınlık **Abdülkerim**’i hiç hazır olmadığı halde çok sevindirmişti.(...)

Araba Arnavut kaldırımlarında sersem edecek kadar sarsılıyor, soluk tıkayacak kadar benzin kokuyordu.

“Benzinimiz var mı acaba yeterince ?”

“Hasip Ağa düşünür böyle şeyleri... Hiç savsaklamaz.”

“Var mı kararlaştırdığımız bir yer?”

“**Bizi...**”Kara Kemal Bey, “Saklamak için mi?” diyecekti. Kelimeye nedense değiştirdi. “ Misafir etmek için mi?”

“Evet...”(s.61-62 Kurt Kanunu).

- **Abdülkerim** nedense Baytar Rasim’ e haber ulaştırmak için artık iş işten geçtiğine birden inanmıştı. Gülmeye çalıştı.

“Boşuna telaşlanmaktayız gibime geliyor **Kemal Abi...**”

“Nasıl boşuna?”

“Dediğin kadar kötü değildir **bizim** Ziya Hurşit...”Bakma kumarcılığına ...

(s.75 Kurt Kanunu).

- **Perihan** elini yüzüne götürüp gözlerini yumdu. (...)

Emin Bey sıçradı, kucağındaki kitap yere düştü.

“Kimdi o?” Sesi kısılmıştı. “Kim var aşağıda?”

“Kara Kemal Bey ...”

“Ne diyorsun? Niçin bize gelmiş? Nasıl aldın içeri”(...)

“Bırak ağlamayı... Çocuk gibisin..?”

“Biraz soluklanayım şurda, rica ederim,” dedi. “Hemen giderim, “dedi... Olmazdı içeri almamak abi... Katiyen olmazdı. Bağışla biliyorum, hiç doğru değil... Herkese açıktır **bizim** evimiz... Kapıyı iten girer (s.197- 198 Kurt Kanunu).

- **Kara Kemal Bey**, biraz geç olsa da birinin varlığını, kaçaklığının verdiği duyarlılıkla anlamış, elini beline atarak davranmıştı. Emin Bey ‘i tanıyınca kederle gülümsedi : (...)

“Yüz yıl yaşasam, **Abdülkerim**’in hovardalıktaki marifetleriyle işe yarayacağı aklımıza gelmezdi. Kömür yakıcının oynak karısı kurtardı **bizi** uyurken basılmaktan...” (s.198-199 Kurt Kanunu).

- **Kara Kemal Bey**, Gurbet Hala' nın yüzüne anlamadan baktı: (...)

“Besbelli... İngilizler kabul etmiyor. **Ruslar**, ‘ Suikastı **biz** haber verdik, ‘ diye övünmekte... Bir iktidarı **bizde** hem İngilizler hem Ruslar aynı zamanda tutarsa ona güç yetmez.” Biraz düşündü “Bakalım bu kıyamette mason kardeşleri **bizim** Cavit ‘ i koruyabilecekler mi?”(s. 214 Kurt Kanunu).

- **Kara Kemal Bey** bu eve geldi geleli ilk defa büyük bir telaşla davrandı:

“Hay Allah... Nasıl da hatırlamadım! **Bizim** Von Herman...”(s.224 Kurt Kanunu).

- Öyleyse bizi çelmeleyen engeller, daha derinlere kök salarak, engellerini daha da yükselterek duracak... **Bizi** yani **İttihatçıları** bitirince rahatlayacaklarını sanıyorlar şimdi...(s.229 Kurt Kanunu).
- İzmit konuşmasında **Gazi Paşa** kuracağı partinin hangi güçlere dayanacağını, kimlere karşı olacağını anlatırken açıkladı bunu...(...)

“**Bizim** muhtaç olduğumuz şey bütün memleket evladının el ele vererek çalışmasından ve çalışmasıyla elde edilecek sonuçtan ibarettir.” dedi. “ **Biz** öyle bir fikra yapacağız ki, bütün milletin hayat sebeplerini, saadetini sağlamayı ödev edinsin.” dedi.(...) “Denildi ki, **bizim** memleketin asıl nüfusu köylüdür, çiftçidir, çobandır.” (s.229-230 Kurt Kanunu).

- **Halis Turgut Bey**, iki kez üst üste, “Evet, savunuyu yapmayacağız demekle hata ettik,” dedi. Bunun üzerine **İsmail Canbulat Bey**, orta yere dikilip herkesin duyacağı bir sesle konuştu.

“Ben tekrar mahkeme önüne çıkacağım. **Bize** haksızlık yaptılar. Kendimi savunacağım. Ben on yıl sürgün cezasını hak etmiş değilim. Hakkımı arayacağım.

Paşalar, önce bir şey anlamamış gibi baktılar, sonra belli belirsiz irkilip kapıyı gözetlediler (s.242 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.1.5. Çokluk İkinci Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Türkçemizde çokluk ikinci zamiri “siz” ifadesiyle karşılanmaktadır. “Biz” zamirinde olduğu gibi bir grubu karşılayan bu zamir, bazı durumlarda saygı ifadesi

olarak da kullanılmıştır. Öncül ifadeden sonra artgönderim olarak kullanılan bu zamirin ek almış durumları aşağıdaki örneklerde görülmektedir.

- Abdülkerim’in sınırları anlaşılan adamakıllı yumuşamıştı. Neden sonra, **Küçük Efendisinin** bakışlarından, sesindeki gariplikten kuşkulanıp toparlanmaya çalıştı:

“Siz ne diyorsunuz?” (s. 90 Kurt Kanunu).

- Boş bulunup “Yandık !” diyecekken, bereket, **Semra Hanım** kapıyı vurup karşılık beklemeden girdi.

(...)

Abdülkerim pürüzlü bir sesle sordu:

“Ne var? Ne yazıyor?”

“Evlenmeler üstüne yeni yönetmelik çıktı. Medeni Kanun’a göre bizi başınızdan savamayacaksınız artık, ‘ Boşadım ’ , ‘ Boş ol ‘ diyerek...”

Kara Kemal Bey gülümsedi:

“Yönetmelik çıkmadan önce de *siz* bu şartın dışındaydınız efendim.”

“Öyle mi? Teşekkürler... Abdülkerim Bey *sizin* gibi düşünmüyor olmalı... Bakın yüzü asık ...” (s.93 Kurt Kanunu).

- **Kara Kemal Bey** karyolasındaydı. Gazi Paşa’nın gezisi hakkında gazeteler hiçbir şey yazmaz oldukları günden beri bu sonucu bekliyordu.

“Bitti bu iş Abdülkerim... Allah vere de çoğa patlamasa...”

“Havsalam almıyor **Kemal Abi**... Hayır, Ziya Hurşit hiçbir şey söylememiştir. İnsanları, evet, *sizin* kadar tanıyamazsam da... Olmaz. Suçu yüklenir. Bunlar boş atıp dolu tutmak niyetinde... Hayır efendim, kestiremez mi bu yoldan kurtulamayacağını?” (s.95 Kurt Kanunu).

- Mahkeme reisi, Terakkiperver Cumhuriyet Partisi’nin, Kara Kemal tarafından kurulup içeriye soktuğu adamları aracılığıyla yönetildiği inancındaydı. Daha

şimdiden “Kara Çete” adı takılmış; reis, *tutuklanan mebuslara*, “*Sizi* benim karşıma partililik değil, komitacılık getirdi!” diye çıkmıştı (s.119 Kurt Kanunu).

- “Evet çok olmuştur. Çok olması gayet iyi... De bakalım *İnebolu*, *sizin* mebuslar nasıl? *Sizin* dedimse, *Kastamonu’yu* sordum.” (s.148 Kurt Kanunu).
- *Abdülkerim*, bırakıp kalkmakla, gözleri örten kolları tutup kıracak gibi sarsmak arasında bir an sallandı. İsteği tam kesilecekken tekrar hırslanıp kabardı, kafasının içini kaplayan kızıl bir duman, zihnindeki en küçük düşünce kırıntılarını silip süpürdü.

“N’ oldu kız sana ?”

“N’ olmuş?”

“Sesin soluğun kesildi.”

(...)

“*Siz* benim neme lazım... Karılarınıza yazık...”(s.160 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey, Emin Bey’i şaşırtan rahat bir sesle sordu:

“Ne zaman göreceksin Niyazi’yi Gurbet Hala?”

(...)

“*Gurbet Hala*... Neyin olup neyin olmayacağına ne zamandan beri *siz* karar veriyorsunuz? Hadi canım halacım, hadi, dediklerimi yap sen! Bu akşam mutlaka haber isterim (s.224 Kurt Kanunu).

- Sigara isteğinin dayanılmaz bunaltısı içinde sessizlik amansız bir düşmanlıkla uzarken, Halet Bey apansız durup dikkatle baktı:

“*Emin... Emin Bey... Siz misiniz?*”

Emin Bey bu soruya hem sevindi hem canı sıkıldı.

“N ‘ arıyorsunuz burada? Durun... *Siz miydiniz...*”

Başçavuş koşarak gelip biraz çekingen yalvardı:

“Aman beyim... Belaya sokacaksınız başımızı... Konuşmak yasaktır onunla... Sıkı emir var...”

Emin Bey rahatsız rahatsız kımıldadığından, pardösü kaymış, kelepçesi görünmüştü (s.244 Kurt Kanunu).

- **Emin Bey** o kadar şaşırıldı ki, korkmaya bile vakit bulamadı.

“Ayağa kalk! Adın?”

“Emin...”

“Baba adı?”

“Mecit”

(...)

“Kara Kemal’in şirketlerinde çalışmadın mı? Doğru söyle! Her şeyi biliyoruz biz.”

“Hayır...”

“Sık görüşür müydün? Gelir miydi *size*? Gider miydin sen?” (s.252 Kurt Kanunu).

- **Başkan** dilekçeyi *öteki üyeye* enikonu hırsıyla geçirdi. Kaşlarını büsbütün çatarak Emin Bey’ e bir zaman baktı:

“Herif gelir eve alırsınız... Vatandaşlık ödevini yapmazsınız... Doğru söylemezsiniz...”

(...)

Emin Bey, nedense, vereceği karşılığın kaderini belirleyeceğini düşünmüş, ürpermişti. İstemediği halde, şuuraltında hazırlanmış sözleri söylemeye başladı:

“**Siz** benim eski arkadaşlarımsınız... İçinizde gerçek dostum olanlar da var... Ben bu işe istemeden karıştım. Beni korkutmaya çalışmanız boşunadır.” (s.258-259 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.1.6. Çokluk Üçüncü Kişi Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Dilimizde üçüncü çokluk zamiri olarak kullanılan zamir “onlar”dır. Bu zamir Eski Türkçede “olar”, Eski Anadolu Türkçesinde “anlar”, Osmanlıcanın sonlarında bugünkü halini alarak “onlar” biçiminde kullanılmıştır. Bu zamir teklik üçüncü zamirinin çokluk eki almış halidir.

- “Suikastla mı düzelirmiş bunlar? Adam öldürmek miymiş çıkar yol?”

“*Muhalif paşalara* güveniyorlardı sanırım. Orduyu *onların* aracılığıyla ele geçireceklerini umuyorlardı. ‘Mebusların çoğunluğu da bizden yana,’ diyordu, iki de bir Şükrü Bey... Çekindiklerinden etmiyorlarmış...” (s.64 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey sigara yakarken apansız sordu:

“Bombayı nerden buldu Ziya Hurşit ?”

“Bilmem... Uydurmadır. Uydururlar bunlar. Söylemeyecekleri yalan...”

“*Edip’ te, Şevki’ de, Çapur’da* bomba bulunur. *Onlar* verdiyse... İçini çekti.

“Yazık, derim, yazık nazırlığı zamanındaki eğitimimize şükrü Bey’imizin...”

Kara Kemal Bey arkadaşının daldığını görünce susmuştu. Bıyıklarını çekiştiriyordu.(s.96 Kurt Kanunu).

- “Kabadayı...” Kara Kemal kısacık güldü. “Ne demek kabadayı? Kendini kendisiyle savunamadığından kabalığa sığınıyor demek... Kabalık... Türkçesi hayvanlık... Ancak insan zor dayanır yerde... Ziya Hurşit, Gazi Paşa’dan utanmıştır. Salıverecek diye umutlandığına bile kalıbımı basarım. Hele hükümetin her şeyden haberi olduğuna inandı mı, biter böyleleri... Çamur oluverir. Mahmut Şevket Paşa meselesinde bizim de haberimiz vardı her şeyden... Çerkez Kazım Romanya’dan dönüşte yakalanana kadar kurduğumuz ağdan bir an dışarı çıkmamıştı. Evet, hükümetin bildiğine inanılırsa *kabadayı suçlular* direnemez.”

“Hadi *onlar* suçlu... Yıldılar. Can kaygısına düştüler diyelim; bunca arkadaş, yoldaşa ne oldu? Beni saymayın, böyle zamanda sizi nasıl bırakabildiler yüzüstü?”(s.112 Kurt Kanunu).

- “Siz ne diyorsunuz?”

“Benim ne dediğimi bırak! İzmir ‘ i giden kabadayılar ne diyor acaba?”

“**Kabadayılar?**”

“**Onların** yerine koy kendini... Gazeteyi alıp baktılar bu sabah bizim gibi... bir şey görmedilerse, pirelendiler. Koştular **Sarı Edip Abilerine**... Kaltabanı kodunsa bul... Koştular **Abidin Abilerine**... Aslanı kodunsa bul... Hele vapura binip İstanbul’a savuştuklarını öğrendilerse...” (s.90 Kurt Kanunu).

- “Türkçesi, **sorumluluktan kaçan bütün insanlar** doğruluktan çok zor söz edecek kadar bencil sayılmazlar mı?”

“Olmaz olur mu? Bakın ben, bu suikast işinde, bütün varlığımla kovalayanlardan yanayım. Suikastçıları haksız buluyorum. Memlekete zarar vereceklerdi. Suçludurlar. Daha iyi bir şey getiremeyecekleri yüzde yüz olduğundan iki kat suçludurlar. Öyleyken, asılmak cezasından kaçıp kurtulmaya çabalayanlarla **onları** darağacına götürmek için kovalayanları nasıl bir tutarım!”(s.188-189 Kurt Kanunu).

- “Yok canım... Vaktiyle şuraya buraya koşturduğu **kabadayıları... Külhanbeylerini...**”

“Kimler **onlar?**”

“Bilir miyim? **Tırnakçı Salim, Deli Bekir, Lala Halil, Çerkez Rauf, Sekban İsmail, Kör Şahinyan... Zor Canbulat, Kuru Şeref, Cüce Yusuf, Burunsuz Nazif, Amca Tevfik, Palikarya Nikoli, Beşoğlu Emin, Kantarcı Muhiddin, Tango Şeref...**

(...)

“**Onlar** kendi mizaçlarının içinde kalmışlar hep... Ne demektir bu? Bizi sürüyüp götürmüşler kendi yatkinlikleriyle... **Onlar** bizi oynatmış...”(s.200-2001 Kurt Kanunu).

- “Kendi vilayetinizi düşünün, kaç çiftlik sahibi vardır? Toprağın büyüklüğü ne kadardır? Bir de Türkiye’nin geniş topraklarını düşünün. Efendiler,

memleketimizde bu yüzden zarar görecektir *büyük toprak ve çiftlik sahipleri* yoktur. Olsa olsa, *onların* toprakları diğer köylülere göre daha büyükçe daha hallicedir. *Onları* yıkacak yerde köylülerimizin toprağını çoğaltmalıyız.”(s.230 Kurt Kanunu).

- “Kasabalarda *orta tüccarlar* vardır. Bunlar da halka, köylüye lazım bir sınıftır. *Onları* da korumak zenginleştirmek mecburiyetindeyiz.”(s.231 Kurt Kanunu).
- Perihan bu kaçaklar konusuna hiç dayanamıyordu. Hemen kalktı:

“Çayı koyayım...”

Doktor saatine bakıp davrandı:

“Ooooo... Beşe geliyor. Bana izin...”

“Kalaydınız... Çay içelim de öyle...”

“Olmaz. Eczanenin önü pazaryerine dönmüştür.”

“Yemeğe gelin akşam... Nermin daha önce gelsin... İçersiniz bir iki kadeh...”

“Sağ olun var olun *Perihan Hanım...*’ *Onlar* gelsin,’ dediği Nermin.”(s.265 Kurt Kanunu).

- “Gülüş mü? Ne münasebet! Kim gülüyor?”

“Kara Kemal Bey...”

“Emin misin?”

“Şundan eminim ki, sordum *polislere* sonradan... *Onlar* da duymuşlar. Birisi ‘Kanım donuyordu az daha!’ dedi.”

“Nasıl gülüş? Ne gibi?” (s.267 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.1.7. Dönüşlülük Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Bu zamirler, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir ifadeye sahiptir. Zamirleri kuvvetlendirir. Bugün Türkçemizde dönüşlülük zamiri olarak “kendi” kelimesi kullanılmaktadır. Aşağıdaki örneklerde bu zamirin iyelik eki almış haline ve ismin durum ekleriyle kullanılmış durumlarına örnekler verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki “kendi” adlı “kendü” şeklindeydi. Ancak Osmanlıca içinde “kendi” şeklini almıştır.

- **Abdülkerim dinlemiyor, Küçük Efendi’yi** nasıl edip de evden çıkaracağını düşünüyordu. Sabahtan beri gitgide artan, bu odada en yüksek derecesini bulan pişmanlık, yavaş yavaş usanmaya dönmekteydi. “Ne diyor bu gecelik entarili yumuşak adam, fısıl fısıl? Altdudağına yapışık marpuçun ötesinden?” Neden ürkütüyor **kendisini** bu kadar? N’ olmuş yani adını kullanmışsa? Kötü mü etmiş? **Kendi** çıkarı için mi? Kim geçecek iktidara, kurduğu iş başarıyla sonuçlanırsa?(s.49 Kurt Kanunu).
- Sofra götürülmüş, Efendi’nin nargilesi getirilmişti ki, kapı çalındı. **Kara Kemal**, Abdülkerim’in belli belirsiz irkilip kulak vermesine aldırmadan anlatıyordu:

“Hepimiz kooperatif işlerine sıvanmalıyız... ‘Bilmem aklım ermez,’ yok...? Bilinmeyecek bir şey değil... Kasabada oturacaksınız... Önce, evet, kazancınız az olur. Çünkü bu sistemde herkes **kendi** kazancını artırır...” Kapı tıklatıldı. Gelin! Odacısı Hasip Ağa’yı görünce sordu. “Hayrola! Ne müjdesi getirdin böyle koşarak?” (s.50 Kurt Kanunu).
- **Kara Kemal**, Abdülkerim’in böyle sululukları hem sevmediğini hem beceremediğini biliyordu. Şaşırmişti. **Kendini** toplayınca çöktüğü yerden kaldırmaya çalıştı:

“N’oldu sana Abdal oğlum? Nedir bu panik? Geç kalmadıysa, başımızın çaresine bakacağız elbette... Ayıp! Ağlar mı adam çocuk gibi... Toplan! Salt ölümün çaresi yoktur bu dünyada...” (s. 58 Kurt Kanunu).
- “Kuvayı Milliye sırasında Salihli’de Sarı Efe’nin çetesindeyken Çerkez Ethem’in adamlarından dönme İbrahim’i vurmuştum. Ethem beni öldürecekti. **Sarı Efe kurtardı**. Hayatımı **kendisine** borçlu olduğum için bana güvenirdi. O akşam Sarı Efe Edip eve yalnız geldi, memleketin gidişatından yanıp yakıldı. Haklarımızın yenildiğinden söz etti (s.106 Kurt Kanunu).
- **Abdülkerim** anlamadan dinliyordu. Sözün sonu gelince birden dikildi. Baytar Rasim’in **kendisini** Naciye’nin evinden çıkaralı beri ilk defa üstündeki tedirginliği, kişiliğine hiç uymayan kuşkulu pısrıklığı atmış, İttihatçıların ünlü fedailerinden Abdülkerim olarak dikilmişti (s.117 Kurt Kanunu).

- “İzmit konuşmasında **Gazi Paşa** kuracağı partinin hangi güçlere dayanacağını, kimlere karşı olacağını anlatırken açıkladı bunu...”

“Yok canım!”

(...)

“Evet... Sonra şehirlere, kasabalara geçti. Bundan başka sanayi erbabı vardır, dedi. O halde köylü sınıfı asıldır, köylülerin çıkarları sağlanırsa, sanayi erbabı bundan müteessir olur mu? diye sordu, sonra bu sorusunu yine **kendisi** karşıladı: ‘ Hayır, buna imkan yoktur. Çünkü bizdeki sanayi erbabı, halk için bizzat köylüler için de vardır.’ dedi.” (s.229-230 Kurt Kanunu).

- **Halis Turgut Bey’le İsmail Canbulat Bey** ömürlerinde sigara paketini ilk defa görmüşler gibi şaşkın baktılar, birer sigara yakıp fısıldaşarak dolaşmaya başladılar.

Emin Bey “savunma yapmamak” meselesine iyice dalmıştı.

Canbulat Bey, Gazi Paşa’nın **kendisini** çok iyi tanıdığını komitacılığa karşı olduğunu çok iyi bildiğini söylüyordu ki, kapı açıldı, bir yılışik ses duyuldu:

“**Kendilerini** savunmak isteyen varsa buyursun!”

Biraz önce iki büklüm “geçmiş olsun,” diyen köse kâtipti bağırın...(s.242 Kurt Kanunu).

- Emin Bey boş bulunup sordu:

“Çoktan beri mi yapıyorsunuz bu zanaatı?”

Karaoğlan kasılıp elini havada çevirdi:

“Baba mirasıdır bu zanaat bize... Talat Paşamızın asıcısı idi rahmetli babamız, Karaköçek... Çok adam asmıştır efendim hürriyette...”

(...)

“İzmir de mi oturuyorsunuz?”

“Değil efendim, eğleniriz Çankırı’da...”

“**Kendiniz mi** geldiniz, çağıldılar mı?”

“Gezdirir bizi efendim, sağ olsun İstiklal Mahkememiz yanı sıra...Bakarak zarımıza...Asmışım efendim, Keskinli Rıza Bey’i... Sığmaz idi şu kapıdan... Başbozuk paşası...” (s.250 Kurt Kanunu).

- **Emin Bey**, tepeden turnağa karalar giymiş, gümüş topuzlu abanoz bastonuna dayanarak yürüyor, bu karmaşıklık içinde kim olsa yadırgayacağı garip bir çelişki meydana getiriyordu.(...) **Kendisi** Alman’la görüşmek için evden çıkınca, Kara Kemal merhum, kuşku gösterdi mi, her zamankinden çok tedirgin miydi? Hatırlayabilecek miydi, konuştuklarını kelime kelime, yaptıklarını tıpatıp? Çocukluk arkadaşının **kendisini** ele vereceğinden şüphelenip şüphelenmediğini öğrenmeden artık yaşayamayacağına inanmıştı.

(...)

Çocukluğundan bu yana doğruluktan ayrılmamaya çalışmış, hele **kendisini** bildi bileli doğruluk ölçülerinden hiç kaytarmamıştı (s.278 Kurt Kanunu).

- Perihan, abisindeki değişikliğin olumluluğunu görüyordu, ama rahatlayamıyordu. Yıllardır kız kardeşinden hiçbir şeyi saklamamıştı **Emin Bey**... Saklaması, çok ağır, çok üzücü şeyler düşünüyor, çok büyük bir acıyı gizlice çekiyor, demekti. Hele bu sorumluluk konusundaysa... **Kendisini** hiçbir zaman kolay avutamaz, umursamazlık edemezdi.

Perihan kurcaladı, abisi “Yok bir şey” dedikçe her zaman yaptığı gibi , “Nasıl olsa söyletirim,” demedi üsteledi.

Emin Bey, söze biraz çekingen başlamıştı (...)

“Saçma tabi... Gel bunu da şaşkına anlat... bir daha iman ettim. Biz okumuşlar, düpedüz zehrediyoruz yaşamayı **kendimize**... Halk böyle değil. Hele Anadolu halkı...” (s.286 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.2.İşaret Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Bu zamirler; işaret etmek, göstermek suretiyle nesnelere karşılıyan kelimelerdir. İşaret zamirleri nesnelere bir yer içinde gösterir, onları yerlerine göre

işaret eder. Yani bu zamirler, belirtilen varlıkları şu veya bu vasıflar ile değil, yerleri ile ifade etmiş olurlar.

Bugün kullanılan işaret zamirleri “bu, şu, o” ve bunların çoklukları olan “bunlar, şunlar, onlar” dır.

“bu” en yakın için kullanılan, “şu” uzakta olan için kullanılan, “o” ise daha uzaktakiler için kullanılan tekil işaret zamirleridir. Bunların çoğulu olan “bunlar” en yakın, “şunlar” yakın, “onlar” ise uzakta olan varlıkları karşılamaktadır. Tekil ve çokluk ifade eden bu zamirler altı tanedir.

1.1.2.2.a.2.1. Bu / Bunlar İşaret Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Kemal Tahir’in “Kurt Kanunu” adlı eserinde “bu” ve “bunlar” zamirinin sadece varlığın yerini tutmak için kullanılmadığını daha çok bu zamirlerin bir sözcüğün, söz grubunun ve cümlenin kullanımında artgönderim olarak kullanıldığı görülmektedir. Yine bu zamirlerin iyelik eki almış hali, çokluk eki almış durumu ve hal eki almış halde kullanımına aşağıdaki örneklerde yer verilmiştir.

- Abdülkerim, yutkundu:

“Şükrü... Baytar... Bizim Baytar Rasim...”

“Neden?”

“*Sen işin içinde olmayınca yanaşmadı Sarı Paşa’yı vurmaya Ziya Hurşit...*”

“Ne zaman duydun **bunu** sen? Bana niçin haber vermedin?”

“Duymadım... Dün duydum... Töbe... Bu sabah duydum. Rasim söyledi. Baytar Rasim... Namussuzum ki yoktu haberim!” (s.57 Kurt Kanunu).

- **Abdülkerim** elini yüzünden geçirdi. Tıraşı üç günlüktü. Duraklayarak sordu:

“Ustura mustura var mı Naciye, bir tıraş oluversem...”

Baytar Rasim konyak kadehini içmeden indirdi:

“Tıraş da neymiş? Gerdeğe girmedinse üç gündür, demek senden geçmiş bu işler... Hadi uzatma...” Kadına enikonu çıkıştı. “Nerde **bunun** ceketi meketi? Şapkası? Çabuk!” (s.35 Kurt Kanunu).

- “Doğru... Pavlus gavurda demek *böyle akıllar* varmış...”

“Vardı evet... Onda akıl vardı ama bizde *bunu* kavrayacak bilgi sıfırdı. Sonraları çok düşündüm ben bu meseleyi, hele burada pek düşündüm. Doğru... Haklı herif...”(s.114 Kurt Kanunu).

- “Peki vaz geçtim. Bin bereket mi, değil mi?”

“Tamam... Şimdi oldu, bilakis bin bereket... Namerde aman demedik bu zamana kadar...”

“İyiymiş bu gezgin toptancılık!”

“İyidir ama, her toptancıya değil, er toptancıya...”

“*Çoluk* *çocuk?*”

“Ah ah! Sen bana *bunu* dört yıl önce sormalıydın ki... Ah dedikçe ağzımızdan alafın nasıl harlandığını görmeliydin.” (s.137 Kurt Kanunu).

- Hayriye kaşlarını çatıp biraz düşündü, sonra güvenle başını silkeledi:

“*Kodoş kodoşu bilir ve de kodoş kısmının n’apacağı hiç kestirilmez.*”

Bunu öyle çaresiz, öyle kadere boyun eğmiş acılı bir sesle söylemişti ki, Abdülkerim’in yüreğini birden acıma kavradı (s.164 Kurt Kanunu).

- “Evet... Sonra *şehirlere, kasabalara* geçti.’ *Bundan* başka sanayi erbabı vardır.’ dedi. ‘ O halde köylü sınıfı asıldır, *köylülerin çıkarları sağlanırsa*, sanayi erbabı *bundan* müteessir olur mu? diye sordu, sonra bu sorusunu gene kendisi karşıladı: ‘ Hayır, *buna* da imkan yoktur. Çünkü bizdeki *sanayi erbabı, halk* için *bizzat köylüler* içinde lazımdır,’ dedi. ‘*Bunlar* birbirilerinden ayrılamazlar, dedi. ‘ Tersine, sanayiye desteklemeye ve yükseltmeye mecburuz,’ dedi. ‘Şu halde, halkçılık açısından düşünöldükçe *bunların* dahi hakkı verilmek gerekir, ‘dedi.”

(s.230 Kurt Kanunu).

- *Ali Fuat Paşa, Kazım Karabekir Paşa*’nın yanına oturmuştu. Öteki tarafında, sonradan *Mersinli Cemal Paşa* olduğunu öğrendiği bir vardı. *Bunlar* da

ötekiler de oturmadan önce, oturduktan sonra *kendisine kuşkulu bakmışlar, suratlarını düşmanca asıp gözlerini hemen kaçırmışlardı*. Emin Bey, *bunun* hafife şüphesinden ileri geldiğini hiç aklına getirmede (s.240 Kurt Kanunu).

- *Emin Bey* “beraat” sözünden hiçbir şey anlamamış, sesteki umutsuzluğa kapılarak, çok korkunç bir şey duyacak gibi soluğunu kesmişti.

Ali Fuat Paşa, kara casusa imrenmiş gibi bakarak bu soruyu birine meydan okur gibi karşıladı:

“İnanmayıp da n’apacağız?”

Emin Bey, paşaların terli yüzlerine bakarken ilk defa ambarın sıcaklığını duymuş, gövdesini kaplayan kirli ıslaklıktan iğrenmişti.

Mersinli Cemal Paşa ceketinin düğmesiyle oynuyor, *Ali Fuat Paşa* elleriyle başını tutuyordu. Ötekiler birbirilerini ilk defa burada görmüşler ya da yıllardır dargınmışlar gibi yapayalnızdılar. “Evet *bunlar*, büyük bir varta atlatmış adamlar... Deprem, su baskını, orman yangını, denizde fırtına, dağda tipi savuşturmuşlar, ciğerlerinde, yüreklerinde duymuşlar ölümün pençesini...” (s.243 Kurt Kanunu).

Emin Bey, *Perihan’ın da şarkıya koşulduğunu anlayınca şaşırdı*. *Kız, yıllar var ki, yalnız başına olmadıkça hiç böyle bir şey yapmıyordu*. *Demek sofraya oturalı beri kollamış, abisinin bunaltısını tamamıyla savuşturduğuna inanmıştı*.

Buna çok sevindi. Sevincinin tadını çıkarmak için kadehini aldı. Bir koca yudum içti. Murat sigara yakıyordu. “Peki, ya polislerle beraber gelseydi... Gurbet Hala bağırmasaydı da, rahmetlinin böyle bir ses çıkardığını gerçekten duysaydı?” *Kadehi gürültü etmemeye çalışarak masaya bıraktı*. *Bunu* bir suç işliyormuş gibi oturanları kollayarak yapmıştı. Birden dayanılmaz bir yorgunluk duydu (s.293 Kurt Kanunu).

- *Emin Bey*, *Cambaziye Mahallesi’nin Tatlı Kuyu Sokağı’*nı inim inim inleterek var gücüyle bağırıyordu:

“Arkadaaşı! Arkadaaşı! Emin’i arayan arkadaş! **Buradayım** ben, **buradayım!**”
(s.298 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.2.2. Şu / Şunlar ile İşaret Zamiri Yapılan Artgönderim

Aşağıdaki örneklerde “şu” ve “şunlar” zamirinden önce bir öncül ifade verilmiş ve bu zamirlerle o varlığa artgönderim yapılmıştır. “şu” veya “şunlar” zamirleriyle yapılan artgönderimlerde ismin belirtme hali, ismin yönelme hali, ismin bulunma hali, ismin ayrılma hali ve ismin çokluk ekini almış durumları aşağıdaki örneklerde verilmiştir.

- Naciye komodinin önüne çömeldi, **konyak şişesini** çıkardı. Masaya gidip kadeh aldı. Anadan doğma olduğu halde giyinikmiş gibi rahattı. Güneş çizgilerinden geçtikçe, derisinin kar gibi aklığı göz kamaştırıyordu.

“Dikiver **şunu...**”

“Höst! Öldürmeye kastın mı var beni? Def ol!” (s.32 Kurt Kanunu).

- “**Üç bin lira meselesini** duydum duyulmuş hiçbir şeye kalbimi basmam **Abdülkerim! Dün gece sabaha kadar düşündüm. Uyku tutmadı.**”

“**Şuna** ‘korktum’ desene, yüreksiz Baytar!” Abdülkerim, bu sözü söylediğine hemen pişman oldu. Kekeleydi. “Şaka ettim. Bağışla Rasimcim...” (s.38 Kurt Kanunu).

- “Bakalım, düşüneceğiz. Nereye gideceğimizi bulalım.” **Çantayı** gösterdi. “Hadi aliver **şunu**, çikalım yavaş yavaş... Arkadan dolaşmak daha doğru...” Abdülkerim çantayı alıp saygıyla yol verince Kara Kemal Bey kapıda durup gördüklerini unutmak istiyormuş gibi odaya baktı. “Tamam... Unutmadık bir şey... Hadi...”

“Kemal Abi... Alıverelim **şunu**, rica ederim... Büyük Efendi’ nin yadigarı değil miydi? Kalmasın it köpek elinde... Gelin dinleyin beni, alıp gidelim.”

(s.60- 61 Kurt Kanunu).

- “Allah senden razı olsun Kemal Abi... Vız gelir bundan sonra... vız gelir ölüm mölüm...” Birden sustu. Yumrukları göğsünde, üst üste yutkundu. “Bir şartla

inanırım gerçekten bağışladığına Kemal Abi... Bundan canımı yoluna vermek fırsatı çıkarsa... önümü kesmeyeceksin...”

Kara Kemal biricik dostunun yanağını okşadı. **Boş kadehi** uzattı:

“Doldur **şunu**... Dua edelim ki can vermek gerekmesin!” (s.117-118 Kurt Kanunu).

- “Kâtip **kaçakların** işe yarar resmini şimdilik yollasın, gerisine karışmasın ve de Şaban’ın ikisini birden yakalayacağından yakalama bahşişini çifte olarak hazırlasın ve de ayrıca Gazi Paşamızın vereceği dış kirasını da isteyip getirtilip hazır buldursun.” dedi. ‘Geciktirdi mi, zararım dokunur, bilmiş olun!’ diye de sıkıladı. Bir saate kalmadan bu resimler gelip yetişti. Hacı Efendimiz baktı bir zaman, ‘Tüh yüzünüze!’ dedi. ‘**Şunlarda** iman nurunun şuncacığı var mı, bak da söyle allasen, Şaban’ım ?’ dedi (s. 146 Kurt Kanunu).
- **Kapı** sürgülüydü. Görülmemiş bir şeymiş, açıkça hakkı yenilmiş gibi canı sıkıldı. Hiçbir yalan hazırlamadığı halde **kapıyı** vurdu. Kendini artık karı açlığına kapıp koyuvermişti. Buradan sonra hesap kitap, ölçmek biçmek âdeti değildi. Dinledi. Ses gelmeyince daha sert vurdu.

“Kimsin?”

“Burda mı, Temel Usta?”

“Yok! Kimsin?”

“Gelmedi mi? Uğramadı mı gerçekten?”

“Kimsin?”

“Yabancı değilim Hayriye Hanım. Kömür tüccarıyım... İnebolu...”

“N’ olacak gece vakti Temel Usta?”

“Lazım... Aç **şunu**...”(s.157 Kurt Kanunu).

- “Gazi Paşa’yla... Tevfik Paşa’yı İstanbul dışına kaçıırıp Padişah’tan yeni kabine isteyecektik. Harbiye Nazırı olacaktı Mustafa Kemal Paşa... Canbulat’la Rauf üstümüze geldiler, emir erinin aptallığı yüzünden... İsmail

Canbulat bizi baş başa görünce pirelendi. Hırçınlık etti boş yere... Komitacılıkla suçladı Paşa'yı... Meğer yemin etmişler, İttihatçı metotları kullanmamaya... *İsmail Canbulat*' bildin, hani *şu*, evinin kapısında kanun çavuşunu öldüren komitacı..." (s.205 Kurt Kanunu).

- "Neye güldünüz bana mı?"

Kara Kemal Bey soruyu anlayamamıştı. Gözlerini kırıştırdı:

"Neden güleyim sana?... *Şurda* bir şey okudum da..."

Emin bey bir cankurtarana sarılır gibi atıldı:

"Nedir? Ne kitabı o? Abdülhamit'in Devr-i Saltanatı mı?"

"Hayır... İstanbul mebusu Akçora oğlu Yusuf'un iki yıl önce çıkan *Siyaset ve İktisat adlı kitabı*... (s.228 Kurt Kanunu).

- "Ne fayda ki, bunlar iki domuz... Biriyle elleşirken öteki, korkarım sana bir iş eder. Günahım boynumda kalır, kıyamete kadar yanarım, dedi."

"*Neden günahı boynuna?*"

"*Şundan* ki... Bana kalsa, bre İnebolu, cebime adam tasvirleri doldurup İttihatçı gâvuru izlemek aklıma mı gelir?" (s.144 Kurt Kanunu).

- "Niyeymiş bakalım?" Saçlarından tutup başını arkaya kanırdı, ağzını öptü. "Nedenmiş ha? Karaoğlan'a bedavayken toptancıya neden yokuş parasıyla?" Birden şaşırıldı. *Karı* gözlerini kapatmıştı. Bayılacak gibiydi. Sarstı. "Kız... Hele *şuna!* N' oldu kız?" Gülümsediğini görünce şaşkınlığı büsbütün arttı. (s.159 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.a.2.3. O / Onlar İşaret Zamiri ile Yapılan Artgönderim

Örneklerde "o" işaret zamiri ile yapılan artgönderimler mevcutken "onlar" işaret zamiri ile yapılan artgönderime örnek bulunamamıştır. O yüzden "o" işaret zamirinin yalın hali, adın belirtme eki almış hali, adın yönelme eki almış hali, adın bulunma eki almış hali, adın uzaklaşma eki almış haline örnek cümleler yazılmıştır. Yazar kelimeyi, kelime grubunu ve cümleleri uzun uzun yazmak yerine bu zamirleri

kullanarak eserini gereksiz uzunluklardan kurtarmış ve anlam karışıklığına neden olmamıştır.

- Kara Kemal Bey, bir zaman dışarıya baktı. Güneş bulutlara girmiş, bulanık yaz ikindisinin sıcağı büsbütün dayanılmaz olmuştu. Apansız dönüp yavaşça, bilmece söyler gibi sordu:

“*Arnavutköy taşocaklarında* denediler değil mi bunlarda silahlarını?”

“Evet... Nerden bildiniz?” Abdülkerim toparlanmaya çabaladı. “Baytar Rasim söyledi, *orda* sınamışlar!”

“Nerden mi bildim? Mahmut Şevket Paşa’yı öldürenler de *orada* sınamışlardı. İki saat sonra haber almıştık... tabancaların markalarını... Kaçar mermi yaktıklarını...” (s.66 Kurt Kanunu).

- Oysa artık insanlıktan çıkmışsındır! *Bir toplum* düşün ki, *orda* adam öldürmeye, hem de çoğu suçsuz adam öldürmeye siyaset deniyor. Bu yüzden bizde yiğitliğin on şartı vardır: Dokuzu kaçmak, biri hiç görünmemektir. Anladın mı, neden teslim olmak yazılı değildir bizim kitapta? (s.212 Kurt Kanunu).
- *Selanik*, Avusturya’nın serbest limanıydı. Birikmiş parası vardı *orda*... Birkaç milyon altın... Bunu Almanlar hemen Selanik cuntasına verdiler. Ordu, yirmi beş yıldan beri Almanların eğitimindeydi. Bundan da yararlandı herifler... İstanbul’da Türk gençliği İngiliz elçisinin arabasına koşuldu. Boşuna değil... Almanların desteğiyle, avcı taburlarını kullanarak 31 Mart’ı çıkarıp Abdülhamit’i alaşağı etmeseydik, silinip süpürülmüştü Selanik cuntası...” (s.216 Kurt Kanunu).
- “Dur yahu! Karıştırma aklımı... Boşuna evhamlanmayalım. Kırılmış dökülmüş bir şey yok Allahıma şükür... *Yarın bunlar, görürsün, herifi temizler. Küçük Efendimiz bu yalanın faydasını görür, memleketi cebe indirmecesine...*”

“*Orasını* bilmem. Biz kötüsünü düşünmeye mecburuz arkadaş...”(s. 41 Kurt Kanunu).

- “Üç bin lira mı? Acayip! Ne parasıymış? Hayır, sanmam. Olur mu hiç? Yok ilintisi... Yalandır. İftira...”

“Ben de öyle dedim. İftira olmadığına eminim, bizim Baytar... *Ayrıca başka şeyden de pirelenmiş...*”

“Nedir o?”

“Şükrü mektup veriyormuş Ziya’ ya ... Sarı Efe Edip’e yazmış... Şifreli mektup...” (s.57 Kurt Kanunu).

- “Durum gerçekten böyleyse suikast neden zorunlu oluyor? *Ziya Hurşit maskarasıyla girilir mi böyle bir işe? Herkesin önünde, kısacık külotuyla dolaşmaya utanmayan herif değil mi bu? Kadınlar gibi tırnaklarını cilalayan... Kumarbaz... Ödememek şartıyla borçlandığı için düpedüz dolandırıcı... Punduna getirdi mi, şantaj yapmaktan bile çekinmeyen sefil!*”

Abdülkerim bu suçlamaların doğru olduğunu biliyordu ama Ziya Hurşit’i, şimdilik daha gözden çıkaramıyordu. Kara Kemal Bey, karşılık bekler gibi sustuğu halde, “Eh ... *Orası* öyle...” dememek için dişlerini sıktı (s.64 Kurt Kanunu).

- “Demek baktı ki kımıltı yok... Evet... kımıltı yoksa... *İftirayla adam boğulsun da istemez kendi sorumluluğunda... onun* için koştı İzmir’e... sorguda bizzat bulundu.”

“Peki n’olacak, dersiniz şimdi?”(s.114 Kurt Kanunu).

- “Yüzbaşıymış babası... Doğru mu? Hepsi de yüzbaşı kızımız derler...” Maaş cüzdanını göstermişti. Bakar gibi yapıp boş verdiğine pişman oldu. “Neden bakacakmışım? Ne çıkar?” Asıl adını öğrenirdi. ‘ Bakalım Naciye mi, Nimet mi?’ “ Nimet piyasaya adım, demişti.” Atmadıysa, ‘ Rabbin bana bir *nimeti* varsa o da sesin’ şarkısını buna yazmıştı herif... Sanmam. Yakıştırrılar çoğu” (s.155-156 Kurt Kanunu).

- “İngilizler kabul ederse ... Atlatacağız bu vartayı da kolayca Emincim! Yanaşmazlarsa...”

“Yok canım! Niye yanaşmasınlar?”

“Yanaşmazlarsa... Abdülkerim güveniyor *sınırı atlatacağına*... Mektuplar verdim. *Ordan* postalayacak... İnanırsam ki sınır dışındayım, kolaydır gerisi... Mengene gevşer, bir yolu bulunur.” (s.202 Kurt Kanunu).

- “Dünya da yalnız *sorumluluktur* ki, hiçbir şart altında insan *onu* kavrayamadığını ileri süremez. Çünkü namuslu insanda bunun, şuuru olmasa bile sezgisi mutlaka vardır (s.284 Kurt Kanunu)

1.1.2.2.b. Sıfat Kullanımı ile Yapılan Artgönderim

Sıfatlar vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları, çeşit çeşit belirtileri vardır. İşte sıfatlar bu vasıfların ve belirtilerin isimleridir. Demek ki sıfatlar nesnelere vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Nesnelerin kendilerinin adları asıl isimlerdir. Sıfatlar ise nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının adlarıdır. Şu halde sıfatlar tek başlarına vasıf ve belirtme isimlerinden başka bir şey değildir. Bu isimler, bu vasıf ve belirtme isimleri başka isimlerle birlikte kullanılıp onların bir vasfını veya bir belirtisini hususiyetini ifade ettikleri zaman sıfat olur, sıfat ismini alırlar. Türkçede sıfatlar vasıflandırıldıkları veya belirttikleri isimlerin önüne gelirler. Demek ki sıfat bir ismin başına gelip o ismi vasıflandıran veya belirten kelimelerdir. Fakat bu kelimeler tek başlarına ortak isimlerden başka bir şey değildirler. Şu halde her sıfat isim olarak kullanılmakta fakat her isim sıfat olarak kullanılmamaktadır (Ergin, 1998, s. 244- 245).

Bu tanımdan yola çıkılırsa, sıfatların isimlerden önce gelerek isimleri niteleyen ve belirten sözcükler olduğu görülmektedir. Bu eser incelenirken belirtme sıfatı olarak kullandığımız işaret sıfatları üzerinde durulacaktır. İşaret sıfatlarından önce öncül bir ifade olacak ardından o öncül ifadeyi karşılayan işaret sıfatları kullanılacaktır.

1.1.2.2.b.1. İşaret Sıfatı ile Yapılan Artgönderim

İşaret sıfatları, Türkçede nesnelerin yerlerini işaret etmek suretiyle belirten sözcüklerdir. Bunlar tek başlarına işaret zamiri olarak kullanılmaktadır. İşaret zamirleri ismin önüne gelerek onu belirttikleri zaman işaret sıfatı görevini üstlenirler. Bu sıfatlar işletme eki almadıkları için sadece “bu”, “şu”, “o” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İşaret sıfatları ismin önüne gelerek isme sorulan “hangi” sorusuna cevap olmaktadır.

Yakın olarak kullanılan işaret sıfatı “bu”, biraz uzaktakiler için kullanılan işaret sıfatı “şu”, uzak için kullanılan işaret sıfatı “o” dur. Yukarıda belirtildiği gibi bu sıfatlar isimden önce gelmek zorundadır.

Örnek: bu (yazı), şu (araba), o (köy)

Bu bölümde yanına aldığı ismi işaret ederek daha önce kullanılan öncül ifadeye artgönderim olan işaret sıfatlarına örnek cümleler verilecektir.

1.1.2.2.b.1.1. Bu İşaret Sıfatı ile Yapılan Artgönderim

Kemal Tahir'in "Kurt Kanunu" adlı eserinde "bu" işaret sıfatıyla yapılan artgönderimlere sıkça rastlanmaktadır. Öncül olan sözcüklere, söz gruplarına ve tümcelere artgönderim olarak kullanılmıştır.

- İttihatçıların namılı komitacısı Abdülkerim Bey, sersemletici düdük sesinin ötesinde, Cumhurreisini öldürmek için iki adamıyla İzmir'e giden eski *Lazistan Mebusu Ziya Hürşit'i* gördü.

Katı hasır şapkasını her zamanki gibi sağ kaşına yıkmış, birine meydan okurcasına çenesini yumruğuna dayandı. "Hiç söz dinlemez *bu herif*... Dinlemez..." Sövdü. Duymasından ya da görüp sırtarak şapkasını sallamasından çekinerek yanladı (s.10 Kurt Kanunu).

- Gözünün önüne geldi Laz İsmail... Orta boyluydu ama domuzuna tıkızdı. Alın dar, ön dişleriyle elmacık kemikleri fırlak... Esrar içmekten çakır gözleri her zaman buzlu cam gibi donuk... Millet tersine çok az konuşur, susması korku salar yüreğe... *Zanaatı adam öldürmek*... Tavuk kesmekten kolay gelir namussuza *bu iş*... Yüz elli liraya, elli liraya, hatta canı çekiyorsa cebinden üste harcayarak öldürür. Düpedüz hayvan... (s. 16 Kurt Kanunu).
- "Yazdığının önemi yok... Ziya direktmiş, Baytar Rasim'e de imzalatmışlar... *İstiklal Mahkemesi'nden para alma meselesini* duyunca, mektup imzalatmadaki üstelemeyi beğenmemiş... Beni buldu. 'Meraklanma... Sarohan mebusu Abidin İzmir'de, yazarız bir telgraf, alır mektubu yırtar,' dedim. Abidin'in İzmir'de olduğunu öğrenince aklı başından gitti bizimkinin... Çünkü Abidin de *bu işin* içindeymiş... 'Abidin İzmir'deyse, Şükrü neden mektup yazdı, bana neden imzalatı? Abidin götürüp Edip'le tanıştırdı ya Ziya'yı...!' dedi. Kızdı (s.57 Kurt Kanunu).
- "Sanmam! Benimkiler hükümetin tartaklanmasına alışık. Söylenmezler kötüsü gelince... Katlanırlar. Sakıncası... Çocuk bolluğu... Yer darlığı... Biraz düşündü. En iyisi, evet... Doğruca Semra Hanım'a gidelim..."

"Kimdir?"

“Şefik Paşa'nın hanımı...”

“Şefik Paşa?”

“Tanımazsınız. *Bizim rahmetli Enver'in orduyu temizlerken ilk emekliye ayırdığı paşalardan... Bu yüzden* kimsenin aklına gelmez.”

“Güvenilir mi? Rahatsız etmeyelim!”

“Sevindiririz.” (s.72 Kurt Kanun).

- Daha önemlisi, kurulurken idam yetkisi tanınmamış olan *Ankara İstiklal Mahkemesi*'ne bu yetkinin verilmesiydi. Artık *bu mahkeme*, sekiz ay yedi gün sürece avukatsız adam yargılayacak, yargıtaysız margıtaysız adam asabilecekti (s.88 Kurt Kanunu).
- “Resmi bildiri- Gazimize karşı tertiplenen bir suikast meydana çıkarılmış ve tertipçiler yakalanmıştır.- Ankara, 18- Cumhurreisi Hazretleri'nin gezileri sırasında İzmir'de yapılmak üzere bir suikast tertiplendiği meydana çıkarılarak tertipçiler silahları ve bombalarıyla ve hazırlıklarıyla Cumhurreisi Hazretlerinin İzmir'e varmalarından bir gün önce yakalanmışlardır. Yakalananlar suikast yapacaklarını itiraf etmişlerdir. *Olay, İstiklal Mahkemesine verilmiş ve mahkeme heyeti davayı yerinde inceleyip sonuçlandırmak üzere İzmir'e doğru yola çıkmıştır.*”

Resmi bildiriye, Abdülkerim odanın ortasında durup bir solukta okumuştur.

Kara Kemal Bey karyolasındaydı. Gazi Paşa'nın gezisi hakkında gazeteler hiçbir şey yazmaz oldukları günden beri *bu sonucu* bekliyordu (s.94-95 Kurt Kanunu).

- *Hayriye biraz somurtmuş yüzüne bakıyor* sanki, yakın bir tehlikeye karşı güvenebilip güvenemeyeceğini araştırıyordu. *Bu haliyle*, küçük bir kız çocuğuna benzemişti gene... (s.164 Kurt Kanunu).
- “*Halk Partisi'nin zenginlerle yoksulları bir arada barındırabilmesi için çoğunluğu meydana getiren az gelirli vatandaşlara üstünlük tanınması şarttır.* Ancak *bu yolla* gerçek halklardan partiye idareci kadrolar yetiştirmek mümkün olur ki,

varlıkların giderek iktidarı yoksullar aleyhine ele geçirmeleri önlenebilir!” dedim (s.234 Kurt Kanunu).

- “Yenik düşmüştük bir kez... Yenik düşeni rakamların gerçeği bile kurtaramaz.”Sıkıntılı bir sessizlik oldu. “Karşımdakilerden biri, ‘ Madem bu kadar aklınız rakama eriyordu da,’ dermiş gibi, ‘*Balkan yenilgisinden sonra, Dünya Savaşı’na hangi hesapla girdik?*’ diye sordu. Kibarlık etmiş, ‘Girdiniz,’ dememişti. *Bu soruda* kıyıcı bir alay vardı. Bir politikacı için en müthiş ceza, devletin kendi elinde batmasıdır.” (s.236 Kurt Kanunu).
- Gittim,’ Kimsin?’ dedim. ‘ Elektrik,’ dedi. Gaflet basmış... ‘ Dur başımı örteyim,’ denecek de, cumbadan bakılacak... *Açmamla göğüslememiz mi namussuzlar beni. ‘ Ay... Ay... Ay! ‘ diye bağırdım var gücümle, hemen öndekinin yakasını kaptım. Biz itişirken fukara Perihan kızım, ‘ Hayy!’ diyerek düşüp bayılmış... Ben tuttuğum geberesiceyle boğuşurken ötekiler zığın gibi atlayıp girdiler.*

“Murat *bu sırada* mı geldi?”

“Murat mı? Bilmem! Hangi Murat? Polis mi?”

“Polis değil... Gazeteci... Bizim yeğen?” (s.283 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.b.1.2. Şu İşaret Sıfatı Kullanım ile Yapılan Artgönderim

Eserde, şu işaret sıfatıyla yapılan artgönderimlere çok rastlanmamıştır. O yüzden beş metin ile bu başlığa örnek verilmiştir.

- Abdülkerim sabah güneşinin çiğ ışığına çıkınca, derin derin soludu. Gözleri kamaşmış, hafifçe başı dönmüştü. Akşamı bekleyemeyeceğini anlıyordu. Avanak Baytar’ın derdi neyse şurda dinleyip kurtulmaya, *Naciye*’nin istediklerini alıp hemen dönmeye karar verdi. İsmail gelmiş olsaydı, şimdi belki de ölmüş bulunacaktı. *Naciye*’nin koynunda yaşamının nasıl bir mutluluk olduğunu ancak ölüm tehlikesinden sonra anlamıştı. İştahla yalanladı, “Hadisene,” diye el sallayan Baytar Rasim’e doğru hızlandı. (...)

“Bombalarla tabancaları buna taşıtmışlar aptal herifler... ‘Karıştırmayın *şu kariyu,*’ diye o kadar tembihledik.” (s.36 Kurt Kanunu).

- **Edirnekapı**'yı manda arabaları tıkamıştı. Otomobilin durduğunu, bu durmanın uzadığını fark edince dehşeti birkaç misli arttı. ‘ Sür! Sürelim! Aman efendim, durmanın sırası değil!’ diye yalvarmamak için dişlerini sıkıyor, geçirdiği buhranı sezip sezmediğini araştırarak yan gözle Kemal Bey'in yüzüne bakıyordu. (...)

Herif geçip gitmişti ama sanki araştırmacı bakışlarını camda bırakmıştı. “**Şu namussuz** kapıdan çıkınca, sürelim, sınırı tutalım. Burda saklanmak elvermez artık,” demeye karar verdi (s.66-67 Kurt Kanunu).

- “**Onların yerine koy kendini... Gazeteyi alıp baktılar bu sabah bizim gibi... Bir şey görmedilerse, pirelendiler. Koşular Sarı Edip abilerine... Aslanı koydunsa bul... Hele vapura binip İstanbul'a savuştuklarını öğrendilerse... Adam da gelmiyor. Neden gelmediği bilinmiyor. Sen olsan, Zaten hükümetin hafiyesiydi, demez misin?**” (...)

Kara Kemal Bey, Abdülkerim'in bütün öğrendiklerini söylemediğinden şüphelendi. Üstünde bir tutukluk vardı.

“Başka?”

“Yok bir şey... Önemli değil...”

“Biz de bilelim, neymiş önemli olmayan?”

“Kızacaksın belki... ‘ N’ olursa olsun!” dedim. Telefon ettim Bristol Oteli'ne...”

“Niçin? **Haa şu mesele!** Kurcalamazdım senin yerinde olsam!”

“Bakayım dedim bir... Güvenli yerden ettim telefonu...” Biraz daldı.

“Pirelendim iyice Kemal Abi, çok pirelendim.” (s.90-92 Kurt Kanunu).

- “Dur yahu anlamadım. 31 Mart...”

“**Bizim marifetlerimizdendir. Düşünsene en güvendiğimiz subayların komutasındaydı bu taburlar... Ne cehennemdeydiler yobaz kışkırması sürüp giderken... Asker başkaldırdığı zaman nerdeydiler? Sonra neden harp divanına çekip asmadık ödevlerini bırakıp savuşan bu herifleri?**”

“Yalan değil *şu halde*, tarihçi Murat Bey’in, ‘ Başkaldırmış askerin içinde er kılığına girmiş İttihatçı subaylar vardı.’ Sözü?” (s.216 Kurt Kanunu).

- Ama hiçbir şey yapamazsın! Daha doğrusu, hiçbirinin temellerine dokunamazsın! Çünkü güç yetiremez olmuşsundur çoktan... *En değersiz imtiyaza dokunayım desen*, gök başına yıkılır. Kanlı bıçaklı düşmanlar birleşirir sana karşı... Dünya Savaşı başlamak üzereyken, ‘ Fırsattır, *şu kapitülasyonlardan* bakalım kurtarabilir miyiz yakayı’ dedik. Bizi Almanların kucağına düşürmemek için bütün büyük devletler buna yanaştıkları halde kim ‘ olmaz ‘ dedi (s.218 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.b.1.3. O İşaret Sıfatı ile Yapılan Artgönderim

“O” işaret zamirinin yanına bir isim getirilerek yapılan artgönderim türüdür. Bu artgönderim, kitapta kişi isimlerinin yerine, bir mekanın adına ve düşüncenin yerine artgönderim olarak kullanılmıştır. Bu isimler, mekanları ve düşünceleri yine daha önce olduğu gibi sözcükleri, söz gruplarını ve cümleleri karşılamaktadır. Bu artgönderim dilde en az çaba ilkesine uygun olarak yapılmıştır.

- “Boşuna telaşlanmaktayız gibime geliyor Kemal Abi...”

“Nasıl Boşuna?”

“Dediğin kadar kötü değildir bizim *Ziya Hurşit*...” Bakma kumarcılığına ... Bunları kendisi değil, sanki omuzbaşından fısıll fısıll başkası söylüyordu. “ Yürekli. Kaç kez denedim. En çetin yerde sınadım.”

“Nerden çıkardın şimdi bunu? Bana mı öğreteceksin palavracıyı? Hiç *o kadar geveze suikastçi* görülmüş mü? Yazık size! Bunca tehlikeli silah oyunlarına girip çıktınız. Nerde denedin sen bu rezili? İktidara çalışırken denedin. Babam da yiğittir arkasını iktidara verdin mi! Aslına bakarsan, biz önce kendimizi, sonra birbirimizi aldattık komitacılıkta... Aldanmanın, aldatmanın en korkuncu başarılarımızı kendi gücümüzün sonucu saymamızdır.” (s. 74 Kurt Kanunu).

- “Kızacaksın belki... ‘N’ olursa olsun! dedim. Telefon ettim *Bristol Oteli*’ ne ...”

“Bakayım dedim bir... Güvenli yerden ettim telefonu...” Biraz daldı.
“Pirelendim iyice Kemal Abi, çok pirelendim.”(...)

“Kapatır mıyım? Komiser, ‘Buyrun! Kiminle görüşüyorum?’ diye sordu. ‘İyi baktınız mı her yana?’ dedim, ardından hemen ekledim, ‘İhbar aldık. Baktınız mı *o katın* helasına?’ Aklı başından gitti herifin... ‘Baktık efendim... Bakıyoruz... Şimdi efendim...’ diye kekeledi. ‘Çabuk ... Sallanmayın, doğru müdüriyete gelin!’ dedim, kapattım.” (s.92-93 Kurt Kanunu).

- “Elbette, tarafsızlık, düşünmemek anlamına gelmez. Yani adamlıktan çıkmak anlamına... Tarafsızın tarafı ancak budur. *Tarafsızlar kıştırılmış insanlardan yana olurlarsa, boğuşanların haklıları da, haksızları da insanoğlunun gaddarca kıştırılmayı göze alamazlar sereserpe...* Belki *o zaman* boğuşma biraz insancıl olur, daha insancıl boğuşmalarda her zaman bir anlaşma, bir uzlaşma imkanı vardır. Tarafsızın ödevi de bunu sağlamaktır.” (s. 207 Kurt Kanunu).
- Başyazıya döndü. “Esrarengiz yaşamaya alışmış Kara Kemal ikinci grubu doğrudan doğruya emir ve idaresine alamayınca *Terakkiperver Parti örgütünü ele geçirmiş, o sayede* gene ikinci grup kalıntılarını da elde etmiştir. Çünkü İstanbul teşkilatında ödevlere adaylar gösteren, gösterdiği adayları kabul edilen Kara Kemal olmuştur...” Kimindi bu berbat Türkçe imza yerine iki yıldız görünce biraz düşündü (s.213 Kurt Kanunu).
- “Gerçek dayanak, İzmir İktisat Kongresi... Kahramanı da, iki kere ikinin kaç ettiğini bilmeyen Kazım Karabekir Paşamız... Enver’in istihbarat şefi... Şarkı besteler, keman çalar bu bizim Karabekir... Yusuf Akçoraoğlu’nun , ‘Gerçek çiftçiler, gerçek çobanlar da katılacak,’ dediği bu İktisat Kongresi, memleket ekonomisinin liberal sistemle kalkınacağına karar verdi. Liberal demek, ‘Bırakın yapsın, bırak geçsin’ demek... Ancak dış güçlerin işine gelir. Bunun içerdeki olağan sonucu, bizim tuttuğumuz ‘devlet desteğiyle adam zengin etmek’tir. İzmir konuşmasında Gazi Paşa kuracağı partinin hangi güçlere dayanacağını, kimlere karşı olacağını anlatırken açıkladı bunu...”

“Yok canım!”

“Evet! Milletin *çeşitli sınıflarından* bir, iki veya üçünü alıp da diğerlerinin zararına olarak yalnız *o sınıfların* çıkarına çalışan bir siyasi parti, bizim memleketimiz için çok zararlı olur.”(s.230 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.c. Sözcüksel Artgönderim

“İfade bir sözcük veya sözcük grubu şeklinde verilir. Ardından bu sözcük farklı biçimde tekrarlanır. Aynı kavram veya sözcüğün eş anlamlısı ya da üst anlamlısı ile aynı dilsel yapı içinde yineleme söz konusudur” (Günay, 2017, s. 82).

Sözcüksel artgönderimlerde yazar aynı ifadeyi tekrarlamamak için verilen öncül ifadenin yerine, o öncül ifadeyi karşılayacak başka sözcük ya da söz grubu kullanır. “Perihan’a arada bir peri” diyor ve “Maşallah... Şu kadar pıtırıtı yok... Peri kızı gibi...” cümlelerine baktığımızda yazar, “Perihan” adını sürekli tekrarlamamak için bu adın yerine “peri” sözcüğünü ve “peri kızı” tamlamasını kullanarak artgönderim yapmıştır. Bu şekilde roman, sözcüklerle zenginleştirilmiştir. Aşağıda bu tanıma ve örneğe uygun örnekler verilmiştir.

- Kara Kemal, *Abdülkerim*’in böyle sulukları hem sevmediğini hem de beceremediğini biliyordu. Şaşırmişti. Kendini toplayınca çöktüğü yerden kaldırmaya çalıştı:

“N’oldu sana *Abdal oğlum*? Nedir bu panik? Geç kalmadıysa, başımızın çaresine bakacağız elbette... Ayıp! Ağlar mı adam çocuk gibi... Toplan! Salt ölümün çaresi yoktur bu dünyada... Mademki daha ölmedik, çabalayacağız. Kalk otur.” El çırpıtı, bekledi. Kapı tıkırdayınca emretti. “Soğuk su verin bize... Elbiselerimi getirin. Hasip getirsin!” (s. 58 Kurt Kanunu).

- “Ya *Sarı Efe Edip* denilen *it*! Eşkîya tutmaya gittiği yerlerde yangın gibi bakıp kavurmadı mıydı köyleri? Ne *rezildir* o! *Korkak, utanmaz... Ortaoyunu efesi... Çirkef... Irz düşmanı*... Daha geçenlerde, kan kardeşi Hacı Sami’nin gizlice memlekete geleceği dedikodusu çıkınca Ankara’ya koşup, ‘Bu dünyada bir bana güvenir, şu kadar para verin, pusuya düşürüp temizleyeyim diyerek,’ çöpçatan bahşisi kadar az bir paraya kahpelik teklif eden ancak az istediği için verileceğini kestirdiği bu parayı sırtarak alan herif değil mi bu Sarı Efe? Şevki de var mı aralarında bunların? Giritli Şevki namerdi?” (s.64 Kurt Kanunu).

- Abdülkerim, nedense **Ziya Hürşit**'i hatırladı. Görünüşünde, Kara Kemal Bey'in kötölemelerine hak verdirecek hiçbir şey yoktu. **Yiğitti, yakışıklıydı.** Gözlerinin içiyle güler, yürekten gülüşüyle en kuşkulu adamlara güven verirdi. **Bilekliydi, cesurdu.** Bütün aşırı içki, kadın, kumar tutkunları gibi, arada bir kendini acındıran, böylece de verdiği güveni artıran adamlardandı. Şu anda nerdeydi? N'apıyordu? Yüreğine keskin bir acı saplandı. İnleyince ürkerek döndü. Kara Kemal Bey dalmış, kendini gevşek bıraktığı için yüzü sanki evden çıktığından bu yana on yıl yaşlanmıştı (s.70 Kurt Kanunu).
- Kara Kemal Bey, böyle bir kadının, genellikle kabasaba davranan **Abdülkerim**'le neden ilgilendiğini bulmaya çalıştı. Bütün gerçek kadın tutkunu erkeklerde olduğu gibi **Abdülkerim**'de de, duyduğu aşırı isteği karşı cinse kolayca aşılayıp onları enikonu baskına uğratmak, sersemletip sürüklemek gücü vardı. Çoğu zayıf iradeli olan böyle erkeklerin tersine, **Abdülkerim** iradeliydi, daha ilk bakışta güven vericiydi, verdiği güven de yalancı değildi.

Ayrıca bu konağın kapısından içeri girdi gireli, hiç zorlamadan gerçekten kibar bir **İstanbul efendisi** gibi davranmayı da başarmıştı (s.80 Kurt Kanunu).

- “Bak buna sözüm yok, **Kara Kemal Bey**, bu düpedüz, ‘Ben korkarım, saklayamam’ diyor! ‘Ben alçağım!’ diye ağlamış da az biraz... ‘Aferin Hacıağa, uzatmadın, merdane söyledin. Hiç kıymeti yok... Bizde yer kıyamet gibi... Sağ ol, var ol,’ demiş bizim Niyazi... ‘Bi sevinsin,’ dedi, ‘El yıkamak bahanesiyle odadan çıkıp gözetledim,’ dedi.”

“N'apmış? Kalkmış oynamış mı, ‘Atlattım teresi!’ diyerek?”

“Oynamadıysa da, ellerini ovuşturmuş ki, çürük malı sokup milyon kazansa öyle sevinmez...”

“Maskaradır inanırım.”

“En güvendiklerimiz bunlar... Var gerisini hesapla...”

“N'olcak şimdi?”

“Bakacak niyazi... ‘Meraklanmasın **Küçük Efendimiz**’ dedi. Bir iki güne kadar bulacak birkaç yer...” (s.104 Kurt Kanunu).

- “Gazi Paşa’yla... Tevfik Paşa’yı İstanbul dışına kaçıırıp Padişah’tan yeni kabine isteyecektik. Harbiye Nazırı olacaktı Mustafa Kemal Paşa... Canbulat’la Rauf

üstümüze geldiler, emir erinin aptallığı yüzünden... **İsmail Canbulat** bizi baş başa görünce pirelendi. Hırçınlık etti boş yere... Komitacılıkla suçladı Paşa’yı... Meğer yemin etmişler, İttihatçı metotları kullanmamaya... İsmail Canbulat’ı bildin, hani şu, evinin kapısında kanun çavuşunu öldüren **komitacı...**” (s.105 Kurt Kanunu).

- “İyi akıl etti kitaba el bastırmayı bizim avanak Baytar... Sağlam olsun istersen, bir düğümden iki düğüm iyi... İki düğümden üç düğüm.” Gülmesi tutmuştu, **Ziya Hurşit** Kuran’a el basarken... Çünkü **herifin** Allah’a da, şeytana da inanmadığını biliyordu. “ Olsun! Biz de inanmayız ama, arkadaşları da ele vermeyiz, Allah’a şükür!” (s.12 Kurt Sofrası).
- **Kara Kemal Bey** arkadaşının daldığını görünce susmuştu. Bıyıklarını çekiştiriyordu.

Abdülkerim, tanıdı tanıyalı hiçbir durumda güçsüz görmediği **Küçük Efendi**’ye ilk defa derin derin bir acıma duydu. Güvendiği bir dünya yıkılıyordu. Ağır bir vicdan azabıyla sarsıldı. Hayvanlık etmiş, kalleşlik etmiş. Hepsinden beteri düpedüz ödlelik etmişti (s.96 Kurt Kanunu).

- **Gurbet hala** Çorumluydu. Ufak tefekti ama tıkızdı. Korkusu arttıkça cesurlaşır, en şaşırtıcı olaylar karşısında en akıllı, en soğukkanlı erkekleri imrendirecek kadar sarsılmadan direnirdi. Bineğine dilediğini yaptıran, başta meşe sopası olmak üzere her çeşit kesici, delici, ateşli silahlara gerçekten hakkını veren **Osmanlı karlılarından** (s.98 Kurt Kanunu).
- Dirseğini masaya dayayıp çenesini tutarak farkında olmadan kasıldı. “Nerde kaldı bu teres? Kulağını kessem haksız mıyım?” biradan içti, sigaradan çekti. “Ya benzetmeye getirdikse... **Naciye kahpesi** değilse gördüğümüz **yavru**?” Saatine baktı (s.18-19 Kurt Kanunu)

1.1.2.2.c.1. Gösterenin Yinelenmesi Olarak Artgönderim

Bu tanım Doğan Günay’ın kitabında “Bir söylemde aynı sözcük daha sonra gösteren olarak yinelenir. Örneğin “Bilindiği gibi “geyik” bir av hayvanıdır. O çok

hızlı koşar.” İkinci kısımdaki “o” adılı birinci kısımdaki açıklamayı belirtir.”(Günay, 2017, s. 83) şeklinde açıklanmış ve örneklendirilmiştir. Bu açıklamadan ve örnekten yola çıkarak yazar öncül olarak kullandığı sözcüğü tekrar yazmak yerine o öncülü karşılayan adılı kullanmayı tercih ederek hem dilde en az çaba yasasını uygulamış hem de zaman kazanmıştır. Anlaşılacağı üzere bu tür artgönderimlerde zamir kullanımı yaygındır. Burada adılar sözcükleri, kelime gruplarını ve tümceleri karşılamaktadır. Aynı ifadelerin tekrarlanması yerine gösterenin yinelenmesi olarak kullanılan artgönderim sayesinde tekrarlardan kaçınılmıştır.

1.1.2.2.c.1.1. Sözcüğü Karşılayan Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

Adıl kullanımı ile yapılan bu artgönderimde önce bir öncül ifade verilir ardından o öncül ifadeyi karşılayan gösterme adılı kullanılmaktadır. Burada adılara adın çokluk eki, adın belirtme durum eki, adın yaklaşma durum eki, adın bulunma durum eki, adın ayrılma durum eki, adın ilgi hali gelmektedir.

1.1.2.2.c.1.2. Bu İşaret Zamirinin Sözcüğü Karşıladığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

Bu işaret zamiriyle yapılan artgönderimlerde “bu” zamiri öncül bir ifade kullanıldıktan sonra artgönderim olarak bir sözcüğü karşılamaktadır. Adılların aldığı işletme ekleri bu adıla da gelmektedir. Bu adılın ilgi eki, çokluk eki, belirtme eki, yaklaşma eki, bulunma eki, ayrılma eki almış halleri aşağıdaki cümlelerde verilmiştir.

- *Trabzon* ve dolayları; tıpkı *Sivas*, *Kastamonu*, *Bursa* ve *İzmir* gibi Türk kültürü altında yüzyıllardan beri yoğrulmuş, dil, gelenek, ülkü ve zevk bakımından bir Türk memleketidir. *Buralarda* ne ayrı bir dil, adet, ne de başka bir fizyonami vardır. Anadolu'muzun çeşitli yerlerine yayılmış olan aziz Milletimizin kaynak membarları Türk aşiretlerinden buralarda da çok eski zamanlardan beri yerleşmiş, tahtacı Türkler, çepniler vardır (s.85 Kurt Kanunu).
- “ Bir gün bana anlattıydı uzun uzadıya, ‘Her *zengin* senin istediğin işi göremez,’ dedi. Dedi ki, ‘Milli zengin adı, burjuvadır. Batı’ da derebeyliğin içinde yetişir bu hayvan... Bundan önce de tarihte zengin vardır, ama hiçbiri burjuva değildir.(...) Yani isterler ki, devlet her işi bunların yerine yapsın, bütün tehlikeleri ortadan kaldırsın! ‘Sizinkilerde burjuva çekirdeği yoktur, olamaz da hiç,’ dedi, bu sebeple bunlar sırtlarında devlet dayanağını

aralıksız duymak isterler, bunlar tekel isterler. Yani isterler ki, devlet her işi **bunların** yerine yapsın, bütün tehlikeleri ortadan kaldırsın, zararlarını da gerektiğinde yüklensin! Bunlara salt, kürekle para toplamak kalsın...(s.113 Kurt Kanunu).

- Bundan başka, biz Batılılaşma belasına kapıldık kapılalı, **Batılıları**, okşayarak, etekleyerek memlekete çağırdık. Bunların burda gizli-açık kum gibi örgütü var. Bu örgütler, idareci kadroların her basamağıyla gizli-açık ilinti kurmuş... Çoğumuz çocuklarımızı **bunların** okullarında okutup yüksek tahsil için bunların memleketine yolluyoruz. Yeni halk kadrolarına gitmek demek, bunlarlar açıkça boğuşmaya girmek demektir (s.115 Kurt Kanunu).
- “Hayır... İncik boncuk satmış... Sakız, kına, rastık mastık... Parasını almış bir tamam. Karı girmiş ahıra... Heriften gizli alıyor. **Saklayacak... Bunu** sezmesiyle hoplamış karadomuz... Kurdun kuzuya sokulduğu gibi yanaşmış...”(s.131 Kurt Kanunu).
- “Evet?”

“Evet’i... Girmiş **ahıra**, tamam!”

“Direnme mirenme yok mu? ‘Bağırırım mağırır?’ Genelevde bile biraz cilvesi olur bu işin!”

“Orası öyle, ama **burası** genelev değil...”

“Kaç para vermiş Karaoğlan?”

“Hiç...”

“Yalan olduğu belli...” (s.131 Kurt Kanunu)

- “Bil ve de gel beni İstanbul’ da bul... Bu dünyada aç it gibi gezinmeli değil, bir hayırlı işin sapına yapışmalı... Bizim Hacı Yunus Efendimiz bugünlerde neye zorlatmakta? Gavur mallarını Müslüman etmekliğe zorlatmakta... Rum malları **göçmenlere** verileseymiş? Ne demektir göçmen, omuz verme kulak ver İnebolu, ne demektir ha? Rumali göçmeninin gavurdan ayrıntısını sordum?”

“Ayrıntısı... Müslüman...”

“Kim demiş... Yok öyle şey...”

“Yok da, **bunların** camide işleri ne? Allahı ekberi duyunca namaza seğırtmeleri?” (s.149 Kurt Kanunu).

- “Hay Allah belasını versin!”

“Versin ki ne kadar...”

“Ne dedin peki bu rezilliğe sen?”

“Ne denir? Olmaz denir. Bu kez lafı değıştirdi. ‘Sen herifinin kodoşluğuna güvenmekteşin, ama yanılmaktasın Hayriye Hanım’ dedi, ‘Bu **kodoşların** ne halt edeceği hiç belli olmaz,’ dedi, ‘**Bunlar** gel git akıllıdır. Ben senin herifin balta sallamasını beğenmedim. Sen onu yemezsen, günün birinde bu herif seni doğrar, çam kütüğü gibi, nah şuraya yazdım,’ dedi.”(s.163-164 Kurt Kanunu).

- “Yavaş canım! Ne bağıırıyorsun?”

“Ben mi? Nerden çıkardın bağıırmayı? Başını arkaya atıp kuşkuyla baktı. **Sinirlisin** bu gece sen...”

“Ne ilgisi var! Sen asıl nerden çıkarıyorsun **bunu**?”

“Sinirlisin anlamaz mıyım? N’oldu? Bir şey mi oldu?”(s.195 Kurt Kanunu).

- Bıyıklarını çekiştirdi bir zaman. “Ölçüp biçmedim değıl... Gene de yanılıp **tarafsızlığı** seçtim. Oysa tarafsızlık bir şeyin aslında var olmadığını, var gibi görüdüğü yerdeyse ancak yüzde yüz güçlüyse **buna** başvurmak hakkına sahip bulunduğumuzu göz önüne almalıydım!” (s.206 Kurt Kanunu).

- “(...) Bir yerde okumuştum: Bir kötülüğü uzun boylu aklımızda gezdirmemiz, işlememizle birdir... Daha korkuncu... Bütün okuduklarımızı, bildiklerimizi, düşündüklerimizi, aydın kişiler olarak bunaltı zamanlarında kurtulmak için kullanacağımız, bunaltıya büsbütün batmak için kullanıyoruz.”

“**Gerçek**... Evet, şimdi anladım. Gurbet Halalarla farkımız **burda**...”(s. 291 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.c.1.3. O İşaret Zamirinin Sözcüğü Karşılıdığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

“O” işaret zamiri ismin yerini tutan gösterme adılıdır. Bu adıl aşağıdaki örnek cümlelerde öncül ifadelerin yerini tutarak sözcüğü karşılamış ve artgönderim oluşturmuştur. Yine isme gelen çekim eklerini alarak ismin belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma durumunda kullanılmıştır. Bu zamir, isim tamlamasına tamlayan da olmaktadır.

- “Şoför duymasın... Gurbet Hala'nın *bostana* bırakacağız seni... Onda da epey para vardır. *Ordan* akşama doğru çıkar, Beşiktaş'ta Niyazi'yi bulursun, Katil Niyazi'yi...”

Abdülkerim birden ürktü:

“Eski komiserlerden Niyazi'yi mi?” (s.59 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey el yordamıyla sigara paketini arayarak hesapladı: “Saat 17’de Bandırma’ya çıktığına göre... Akşam yemeğini orada yemiş... Trene binmiş... Ayın 13’ünde oluyor bunlar. Bir gece Balıkesir’de kalacakmış... Demek İzmir’de...” Ürperdi, gözetlendiğinden kuşkulanmış gibi irkilerek kapılara baktı (s.84 Kurt Kanunu).
- “(...) Kimler yakalanmış? Polisin durumu nasıl? Yazılı kağıt istemez. Aklında tutarsın. Buraya, akşam kararırken dön! Gidip gelirken kolla sağını solunu... En küçük bir şeyden kuşkulanırsan, dön git bostana... Mutlaka izini kaybettir. *Niyazi*’ye giderken kuşkulanırsan, *oraya* da uğrama... Para getirdin mi?”

“Getirdim biraz...” (s.100 Kurt Kanunu).

- Yüzlerini nasıl değiştirecekleri bilinmediği için, kaçaklar, konağa geldiklerinden beri tıraş olmamışlardı. Bu sebeple birer parmak sakalları köylü giyimlerine şaşılacak kadar uydu. Kılık değiştirenler gibi onları seyredenlerde, sanki karnavala gidiliyormuş gibi neşelenmişlerdi (s.123 Kurt Kanunu).
- “Ne demek güzel mi? Dünyada iki güzel varsa biri bu.(...) Dediğim *hastane*, devlet hastanesi belediye hastanesi değil... *orda* çirkin olur, hem de olmalı ki oralarda yatan it köpek takımı, tatlı canı kurtarmayı şuraya bırakıp karıya kıza gönül akıtmasın.” (s.140 Kurt Kanunu).

- “Yol gösteriyor. ‘Bu Abdülkerim bir ara **Gümüşhane** mutasarrıflığı yaptı, **orada** Rumları, Ermenileri korudu. Bu yüzden saklamaları mümkündür,’ diyormuş... Ermeni, Rum evlerini basmaya başlamışlar. Daha garibi, Gepeu ‘Suikastı, biz çok önceden haber verdik hükümete,’ diyormuş...” (s.184 Kurt Kanunu).
- “Olmaz olur mu? Bakın ben, bu suikast işinde, bütün varlığımla kovalayanlardan yanayım. **Suikastçıları** haksız buluyorum. Memlekete zarar vereceklerdi. Suçludurlar. Daha iyi bir şey getiremeyecekleri yüzde yüz olduğundan iki kat suçludurlar. Öyleyken, asılmak cezasından kaçıp kurtulmaya çabalayanlarla **onları** darağacına götürmek için kovalayanları nasıl bir tutarım!” (s.188-189 Kurt Kanunu).
- **Perihan**, yakın çevresiyle arasına gerilen ikinci, çok daha güçlü siperdi. Hiçbir şey, olay, duygu, **ona** çarpmadan, onunla hesaplaşmadan kendisine ulaşamazdı (s.191 Kurt Kanunu).
- Büyük bir yanlışlık yaptım, olduğumdan çok daha güçlü görünmek istedim. Kimi durumlarda, güçlüyken güçsüz görünmek götürür insanı başarıya... Çoğu zaman da, güçsüzken güçlülük taslarsın. İzmit’te, **İttihatçılık** hala çok daha büyük bir güçmüş, ben de **onun** büyük başkanıymışım gibi konuştum (s.206 Kurt Kanunu).
- “Gülüş mü? Ne münasebet! Kim gülüyor?”

“Kara Kemal Bey...”

“Emin misin?”

“Şundan eminim ki, sordum **polislere** sonradan... **Onlar** da duymuşlar. Birisi, ‘Kanım donuyordu az daha!’ dedi.” (s.267 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.c.1.4. Bu/Bunlar İşaret Zamirinin Sözcük Öbeğini Karşılacağı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

Bu/ bunlar işaret zamiri aşağıdaki örneklerde sözcük yerine söz öbeğinin yerini tutmuştur. Böylece uzun uzun yazılan kelimeler işaret zamirleri sayesinde kısaltılmıştır. İşaret zamirleri aşağıdaki örneklerde çokluk eki, tamlayan eki, ismin yaklaşma hal eki, ismin belirtme hal ekini alarak sözcük öbeğini karşılayan artgönderimlere örnek oluşturmuştur.

- Plan basitti, kestirmeden amaca gidiyordu. En yaman yönü, kendisini en ufak tehlikenin bile dışında tutmasıydı. Aylardan beri, en küçük parçaları yorulmaz bir sabırla hazırlamış; **İttihak ve Terakki'nin ünlü Milli Eğitim Bakanı Şükrü Bey'i, bunun** aracılığıyla bütün Terakki Perver Parti'yi, sezdirmeden buraya kadar getirmişti (s.12 Kurt Kanunu).
- “Ne demek **Manastır cuntası? Selanik cuntası?** Hepsi İttihat ve Terakki değil miydi **bunların?** Şükrü evet, çokça içiyor, biraz da civıttıyor, ama yüreği eski yürek... Size kalsa... (s.50 Kurt Kanunu).
- Abdülkerim, sesteki suçlayıcılıktan ürktü. Sonra, doğrudan doğruya “Neden girdin?” diye sorulmuş da savunmak zorunda kalmış gibi kelimeleri araştırarak duraklaya duraklaya karşılık verdi:

“Bana kalırsa... Çok içiyordu son zamanlarda...”

“**Baytar Rasim’le Abidin** çok içmezler.”

“**Bunlar** değersiz buluyorlardı yeni idarecileri... Layık görmüyorlardı çıktıkları yerlere... Kızıyorlardı. Kimi bilgide, tecrübelilikte üstün görüyordu kendini, kimi kabadayılıkta...” (s.63 Kurt Kanunu).

- **Çoluk çocuklarıyla beraber bayramlaşmaya gelenlerin** sabahtan akşama kadar ardı alınmadığı gibi, **bunların** içinde yatanlar da bulunduğundan, kaçaklar dört gün bayramı Şehzade'nin kitap odasında kilitli geçirdiler. Yüksek sesle konuşmayı, öksürüp gülmeyi kendilerine yasaklamakla bu dört gün gerçek mahpusluğa benzemişti (s.110 Kurt Kanunu).
- Karar verilince, Semra Hanım eline yazılı kağıt verip arabacısını Tophane'deki bitpazarına yolladı. Çiftlikteki yavaşmalar için az kullanılmış çeşitli boyda **dört tane külot pantolon, dört tane köylü ceketi, bunlara** uygun gömlekler, iç çamaşırları, çoraplar, kunduralar, yazma mendiller, kasketler ısmarladı (s.123 Kurt Kanunu).
- “İyiymiş bu gezgin toptancılık!”

“İyidir ama, her toptancıya değil, er toptancıya...”

“**Çoluk çocuk?**”

“Ah ah! Sen bana **bunu** dört yıl önce sormalıydın ki... Ah dedikçe ağzımızdan alafın nasıl harladığını görmeliydin (s.137 Kurt Kanunu).

- **Emin Bey**'in üstündeki dalgınlık birden gitmiş, gözlerine keskin bir dikkat gelmişti. Perihan merdivenden inip uzaklaşınca, sesini alçaltarak doktora sordu sordu:

“N’oluyor **buna**? Sinirli pek... Bozar mı sinirleri bu ruh çağırma oyunları?” (s.189 Kurt Kanunu).

- “**Bilir miyim? Tırnakçı Salim, Deli Bekir, Lala Halil, Çerkez Rauf, Sekban İsmail, Kör Şahıyan... Kantarcı Muhiddin, Tango Şeref... Sayıyor. Ardından, Hamallar Kahyası Salih Reis’in Pötürgelilerini, manavcılar kahyası Ali Osman’ın Tonyalı kürekçilerini** getiriyor, bir tabur asker topluyor hesapça...”

“Silah?”

“Kolaymış... **Bunların** en kötüsü bıçak tabanca getirirmiş... İlk rastladığı candarma karakolunu basıp tüfek cephane de uyduruyor.” (s.200-201 Kurt Kanunu).

- ‘İttihat Terakki kendi kendisini kapattı. Ben tek başıma bir insanım, böyle büyük meselelere karışamam...’ demek karşısındakini aptal yerine koymak olacaktı. **Bizim paşaların kaçması için direndiğimi, bunu** da partiyi kurtarmak için yaptığımı biliyordu. **Askeri zaferin politikada ne kadar ağır basacağını,** karşımdakinin **bunu** çok ustalıkla kullanacağını... (s.206 Kurt Kanunu).
- “Kimdi Perihan? Neydi isteği?”

“Öteki gelmiş abi... **Abdülkerim Bey**... Almadım içeri...”

“Ya.”

“Almadım. ‘Gözaltında bu ev,’ dedim. ‘Lazımsa para verelim,’ dedim.”

“Sonra da kapıyı yüzüne kapatıp... Olmaz Perihan... Koş hemen aç... Al içeri... Düşünelim n’apacağımız...”

“Hayır alamam! Sen karışma... Arkasına düşmüşlerdir. Çok heyecanlıydı. **Bunu** da tutarlarsa bizim evde... Düşün, günlerden beri çektiğin azabı...” (s.297 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.c.1.5. O/Onlar İşaret Zamirinin Sözcük Öbeğini Karşılıdığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

Tekil ve çokluk olarak kullanılan bu işaret zamirleri, aşağıdaki cümlelerde kelime gruplarının yerini tutarak anlatımda kolaylığı sağlamış, metin içerisinde aynı kelime gruplarının tekrarını önleyerek ifadelerin daha kolay anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Kelime gruplarının yerini tutan işaret zamirleri, artgönderim olarak aşağıda verilmiştir. O/onlar işaret zamirleri aldıkları isim çekim ekleriyle cümlede özne, nesne, yer tamlayıcısı görevinde kullanılmıştır.

- Hasip Ağa hiç duraksamadan kestirip attı:

“Sağlamdır Niyazi Bey... Güvenlidir.”

“Aklım ermedi. Can düşmanlarımızdan...”

“Dostlarımızı göreceğiz yakında Abdülkerim oğlum. Evet, bulursun Niyazi’yi, dersin ki, ‘**Gurbet Hala** seni görecek, gereklikçe... Efendi’ye söyleyeceklerini **onunla** bildirirsin,’ diyeceksin... Hadi çabuk...” (s.59 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal, bir zaman dışarıya baktı. Güneş bulutlara girmiş, bulanık yaz ikindisinin sıcağı büsbütün dayanılmaz olmuştu. Apansız dönüp yavaşça, bilmece söyler gibi sordu:

“**Arnavutköy taşocaklarında** denediler değil mi bunlar da silahlarını?”

“Evet... Nerden bildiniz?” Abdülkerim toparlanmaya çabaladı. “Baytar Rasim söyledi, **orda** sınımışlar!” (s.66 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey, böyle bir kadının, genellikle kasaba davranan Abdülkerim’le neden ilgilendiğini bulmaya çalıştı. Bütün gerçek kadın tutkunu erkeklerde olduğu gibi Abdülkerim’de de, duyduğu aşırı isteği **karşı cinse** kolayca aşılıp **onları** enikonu baskına uğratmak, sersemletip sürüklemek gücü vardı. Çoğu

zayıf iradeli olan böyle erkeklerin tersine, Abdülkerim iradeliydi, daha ilk bakışta güven vericiydi, verdiği güven de yalancı değildi (s.80 Kurt Kanunu).

- İçişleri Bakanı Ferit Bey'i suçladılar. Söylentilere göre yalnız bir tek işte kırk beş bin lira rüşvet alınmıştı. Rezilliğin ucu aynı zamanda mebus olan **avukat Necmeddin Molla'** ya dayanıyor, **onu** da aşarak eski başvekillerden Fethi Bey'e bulaşıyordu. Gazetelerin yazdıklarına göre, iktidar gücünü kullanarak çıkar sağlayanlar yalnız bundan ibaret değildi (s. 86 Kurt Kanunu).
- Çamur oluverir. Mahmut Şevket Paşa meselesinde bizim de haberimiz vardı her şeyden... Çerkez Kazım Romanya'dan dönüşte yakalanana kadar kurduğumuz ağdan bir an dışarı çıkmamıştı. Evet, hükümetin bildiğine inanılırsa, **kabadayı suçlular** hiç direnmez.”

“Hadi **onlar** suçlu... Yıldılar. Can kaygısından düştüler (s.112 Kurt Kanunu).

- İş bilmedikleri için, azınlıklarının elinden iş ilanlarını da çekip alamaz hiçbiri... Belki bunlarla ortak olur kimisi, böylece de devlet, eskiden bir ödüyorsa, beş ödemek zorunda kalır.

“Doğru... **Pavlus gavurda** demek böyle akıllar varmış...”

“Vardı evet... **Onda** akıl vardı, ama bizde bunu kavrayacak bilgi sıfırdı... Sonraları çok düşündüm ben bu meseleyi, hele burda, pek çok düşündüm. Doğru... Haklı herif...” (s.114 Kurt Kanunu).

- “Eh, yandı sayılır bir bakıma... Neden saymaktasın bunca parayı? Döl-döş yetiştirmeye saymaktasın! Eğlenir bizimle **Hacı Yunus Efendi**, keyifliyken... ‘Ulan bahtına tüküreyim, teres Şaban, vurduk seni boşböğründen, yürül!’ diyerek, gönül eğlendirir.”

“**O** mu dünür düşüp aldı?”

“Almadı, verdi. Çünkü beslemeden yetişme ahretliği... Ahretlik dedimse, kel ahretlik belleme.” (s.138 Kurt Kanunu).

- Derviş Kahya kapının üstündeki odada yalnız yatıyordu. Kapıdan sonra, kocaman bir avlu vardı ki, kırk atlı rahatça cirit oynar... Çiftliğin asıl yapısı **alt kattaki ahıra** merdivenle bağlıydı. “ **Ordan** çıkıldı mı, ot, gübre, sap

yığınlarının labirenti arasından, eski bağa yetişmek çocuk oyunu... Ahırın kapısı tutulmamışsa elbet... Tutulmuşsa, Kemal Abi içerden, biz dışardan... Yırtar çıkarız (s.171 Kurt Kanunu).

- Oysa artık insanlıktan çıkmışsındır! **Bir toplum** düşün ki, **orda** adam öldürmeye, hem de çoğu suçsuz adam öldürmeye siyaset deniyor. Bu yüzden bizde yiğitliğin on şartı vardır: Dokuzu kaçmak, biri hiç görünmemektir. Anladın mı, neden teslim olmak yazılı değildir bizim kitapta?(s.212 Kurt Kanunu).
- Toprağının büyüklüğü ne kadardır? Bir de Türkiye'nin geniş topraklarını düşünün. Efendiler, memleketimizde bu yüzden zarar görecektir **büyük toprak ve çiftlik sahipleri** yoktur. Olsa olsa, onların toprakları diğer köylülere göre daha büyükçe, daha hallicedir. **Onları** yıkacak yerde köylülerimizin toprağını çoğaltmalıyız, dedi (s.230 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.c.1.6. Bu/Bunlar İşaret Zamirinin Tümceyi Karşılıdığı Gösterenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

Bu tür yapılan artgönderimlerde, zamir bir sözcüğün bir söz grubunun yerini değil olduğu gibi cümlenin kendisinin yerini tutmaktadır. Böylece anlatım gereksiz uzatılmayıp daha anlaşılır hale getirilmektedir. Yine burada zamirler ismin belirtme hal ekini, ismin yönelme hal ekini, ismin ayrılma hal ekini, ismin çokluk ekini alarak cümlede nesne, yer tamlayıcısı olarak kullanılmakta hatta ekfiil almış halleriyle yüklem de olmaktadır.

- “Görüşemedik efendim, Keşan’a gitmiş...”

“Görüş! Sağlam arkadaşır.”

“**Kalacakmış oralarda birkaç gün...** Dedim ki... ‘**Bir araba bulsak... Baskın versek...**’ dedim. ‘**Hava değişikliği olur. Dinlenirsiniz biraz...**’ diye düşündüm. **Bunu** düşündüm de geldim!” (s.48 Kurt Kanunu).

- Soyunurken yatağın üstüne bıraktığı tabancayı görünce ağzının ucundaki küçümser gülümseme silindi. Hemen gidip silahı yastığın altına soktu. Gazeteleri alıp koltuğa oturdu. Kaç gündür gazetelerin yalnız başlıklarına şöyle bir göz atmış, havadislerin hiçbirisiyle ilgilenmemişti. **Çoktandır doğrudan**

doğruya politikayla uğraşmıyor, hiçbir durumun kendisini *buna* zorlayabileceğini sanmıyordu (s.81 Kurt Kanunu).

- Ömründe ilk defa güdülen değil güden olmayı hırsla istemiş, kendini bu amansız çukura düşürmüştü. *Bütün ömründe kaba bir alet olarak kullanıldığını şimdi onur kırıcı bir kesinlikle anlıyor, bundan* kurtulmak için bu işe böyle var gücüyle sarıldığını ancak şimdi kestiriyordu (s. 96-97 Kurt Kanunu).
- “Bunlar ne çeşit rezil olmalı ki, yüzbeyüz ‘Olmaz’ desin. ‘Kendisi bilir, yoluna canım kurban... Ne fayda ki bizim ev kalabalık... Mahdum Köleleri küçük... Gizliliği, korkarım, sağlayamayız! Bir hal oldu mu yanarım, kıyamete kadar...’ demiş kimi... ‘Aman ellerini ayaklarını öpeyim,’ demiş bir başkası... Demiş ki ‘*Efendimiz bilir. Canım istesin alsın, olmaz dersem namerdim,*’ demiş... Bak *bunu* beğendim, hiç olmazsa namertliğini saklamamış, merdane söylemiş... (s.102 Kurt Kanunu).
- Herif gönülsüz kalmıştı. “Ormana gitmeden karıya bakar mı ola? Kıl kadar erkekliği varsa, kocalık hakkını almadan geçip gidemez...” Hırsla içini çekti. Arada bir dalıyor, sonra okunanı anlamak için kendisini zorluyordu. Güvenç Abdal, hacı Bektaş’a “*Muhip nedir, mürit ve aşık nedir ve ne demektir?*” diye sormuş.

Hacı Bektaş *buna* karşılık vereceğine, “Bir sarrafta bin altın nezirimiz var, al getir,” diyerek Güvenç’i yola çıkarmış... (s. 153 Kurt Kanunu).

- “*Ya İnebol ‘un kömürcü Ahmediymişin de, Gazi Paşa’ya metelik vermeyen Derviş Kahya sana neden ‘Efendim... Beyim... Emret’ demekteymiş, neden önünü kesmemekteymiş tenhada? Neden ellerini göbeğine kavuşturmuş da, sen oturmayınca hiç oturmazmış?*”

“Ulan kim dedi *bunları*? Yok öyle şey... Yalan ki, dipten doruğa... Hiç Kahya Derviş, bizim gibi esnaf parçasına...” (s.166 Kurt Kanunu).

- Doktor İhsan Bey lafa karıştı:

“Avukat yok... Yargıtay yok... Ben de olsam güvenemem.”

“*Suikastın avukatı, yargıtayı var mı?*”

Murat **bunu** dayısına bakarak söylemişti. Emin Bey, hep öyle telaşsız karşılık verdi:

“Beni hiç ilgilendirmez.” (s.185 Kurt Kanunu).

- Karşısındakilerin aklından da aynı düşünce geçmiş olmalı ki, savcı, başkandan izin isteyip kalktı:

“Sorulmasını rica ederim... Suikast meselesi hakkında neler söylemiş Kara Kemal Bey? İlintisi hakkında?”

“**Bana söylediği kesinlikle ilintisi bulunmadığıdır.**”

“**Sanık inanmış buna?**”

“Evet... Salt inkar etmedi çünkü... Neden suikastlardan yana olmadığını uzun uzadıya anlattı. Bu konuda inançlarını anlattı. İttihatçılığı mahveden en büyük belanın komitacılık olduğundan yanıp yakıldı.” (s. 256 Kurt Kanunu).

- “Korktum demenin bambaşka anlamı yoktur. Evet! Ağlayıp sızlamadım, yalvarmadım ama... **Korktuğumu söyledim.** Çünkü gerçeği **buydu.**” (s.262 Kurt Kanunu).
- Bir zaman telkin yaparak toparlanmaya, ciğerlerini sıkıştıran baskıyı atmaya çabaladı. **Biliyordu suçsuz olduğunu... Bunu** kimse bilmeseydi kendisi kesinlikle biliyordu. İkinciye doğru, kendisi çolak Alman’la konuşurken ev basılmıştı (s.272 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.c.1.7. O/Onlar İşaret Zamirinin Tümceyi Karşılıdığı Gösterinin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

İşaret zamiri olarak kullanılan o/ onlar aşağıdaki örneklerde cümlelerin yerini tutmaktadır. Bu zamirler, yalın olarak kullanıldığı gibi ismin durum eklerini, çokluk eklerini, iyelik eklerini almış vaziyette de kullanılmaktadır. Bu artgönderimlerde, uzun uzadıya kullanılan cümleler zamir sayesinde tekrarlanmamaktadır.

- “Yok... İzmir’e bildirmişler. Gazi Paşa, ‘Hele buraya gelin de bakalım,’ demiş... Arkadan İsmet Paşa’ya, ‘Aman İzmir’e yetişmeye bak,’ diye haber uçurmuş...”

“Polis müdürü mü söylemiş bunları hep?”

“**Orasını** bilmem. İnanmadım çünkü... Neden mi? Bu Abdülkerim’in de yakalandığını duymuş Niyazi...” (s.102 Kurt Kanunu).

- “Demek baktı ki, kımıltı yok... Evet... Kımıltı yoksa... **İftirayla adam boğulsun da istemez kendi sorumluluğunda... Onun** için koştu İzmir’e... Sorguda bizzat bulundu.”

“Peki n’olcak, dersiniz şimdi?” (s.114 Kurt Kanunu).

“Hiç şüphesiz kalamadı mı? Bir mesele vardır Cavit’le Gazi Paşa arasında... Bulgaristan’da Mustafa Kemal ataşayken bir un satışı meselesi... Bu yüzden... ‘Biraz hırpalansın,’ demiş olmaz mı? Gider mi sonuna kadar?”
Orasını bilmem. Bildiğim, bugünkü ortamda, demokrasi sökmeyecekti. Bunu anladılar. Şeyh Sait İsyanı bahane oldu. Takrir-i Sükun Kanunu çıktı. İstiklal Mahkemeleri kuruldu.” (s.116 Kurt Kanunu).

- **“Dünyada varın yoğun toptancısıydır da ondan bilakis... Adam var ya, bildiğin adam, ‘Onun bile toptancısıyız,’ diyelim de sen anla! Sanatı bulsam, pey sürer alırım, alanı bulsam yüzde beşle dayanırım gider. Akıllı toptancı yüzde beşten artığını hiç beklemeyecek, bilakis...”**

“Orası öyle... Ben ‘Çokcası hangi mal üstüne?’ dediydim. Ekin mekin, bakliyat makliyat üstüne mi?” (s.136 Kurt Kanunu).

- “Anlamadım.”

“Anlamdın mı? Allah selamet versin, bizim Hacı Yunus Efendi, ‘Anlamdım,’ dedin mi, ‘Akılını kullanmadın da ondan,’ deyip güler bir zaman... Akılını kullanmadım İnebolu, benim büyük karının kısır çıktığını bu sebepten bilemedin!” (s.138 Kurt Kanunu).

- **“Bırak... İlk iki vuruş kapı değildi... Kalıbımı basarım! Ne dersin Murat?”**

“Orasını bilmem! Dayım ışığı yaktıktan sonra vuruş ruhtan gelmeliydi ki... Yazmalıydık Londra’ya... Federasyondakilerin akli başından gitmeliydi.” (s.178 Kurt Kanunu).

- “Nasıl girdin öyleyse İttihat-ı Terakki Cemiyeti’ ne? Gece vakti, gözlerin bağlı, nasıl çıktın yola? Nerden buldun tabanca üstüne yemin etmek gücünü? *Nasıl başaracaktın senden istenecek kanlı ödevleri?*”

Emin Bey gülümsedi:

“*O* başka... Vuruşmaktan korkuyorum, demedim...ölmekten de pek korkmam sanırım! Hakkından gelemeyeceğim sorumluluktan korkarım ben!” (s.187 Kurt Kanunu).

- “Değilim efendim... *Bilirsiniz, Abdülhamit devrinde çok şapka giydik biz... Yabancı postanelerden gizli gazete paketlerini almak için...*”

“*Onlar* başka... Neredeydin Anadolu Savaşı’nda? Ankara’ya neden gelmedin?”(s.254 Kurt Kanunu).

- ‘*Bugün iki taraf da imkansızlıklar içindedir,*’ dedi. *Bugünlerde duygular akıldan daha etkilidir,*’ dedi. ‘*Bütün savunular ancak kanunların duyguları etkisiz kıldığı yerde söz konusu olabilir demişti bir arkadaş,*’ dedi. ‘*Kanunların gerçekten yürüdüğü yerde, ayrıca acıma bile hiç gerekli değildir, demişti o arkadaş,*’ dedi. *Sonra... ağır suçlamalar başlamıştı gazetelerde... Ölüm cezası istenmişti.*

“Geç *oraları*... Söyle bakalım, daha nerelerde saklanmayı düşünmüştü senden çıkınca? Söylemiştir elbette...”(s.256 Kurt Kanunu).

- “İzmit Konuşması?”

“İzmit’te Cumhurreisi Hazretleriyle konuşmasını sordum. Ne dedi bu konuda?”

“*Bu konuda... ‘Arkadaşlarla konuşmayım,’ demiş... Cavit Bey’in evinde toplanmışlar. Sonra bu toplantı suç delili sayılmış...*”

“*Orasını* bırak... Konuştuklarından ne dedi?”

“ ‘İttihat Terakki’yi canlandırmak söz konusu olamaz,’ demiş... ‘İsteyen, istediğiniz, kendi başına dilerse seçimlere katılır,’ demiş... Kendisinin siyasete karışmayacağını söylemiş...” (s.257 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.ç. Çok Bağımlı Artgönderim

Çok bağımlı artgönderim “Aynı sözcük söylemin farklı yerlerinde yinelenir, ama başındaki tanımlıklar değişir. “Bir kuş uçtu. Bu kuşun kanadı kırılmış. Dala konan kuşun ağzında bir şey var. Acaba o kuşun yuvası yakında mı?”(Günay, 2017, s. 84) olarak açıklanmış ve örneklendirilmiştir.

Yukarıdaki açıklamadan ve verilen örnekten yola çıkılırsa çok bağımlı artgönderimde aynı sözcüğün tekrarlandığı görülmektedir. Yazı içerisinde sürekli tekrar edilen kelime, cümle içinde farklı kelimelerle söz grubu oluşturmaktadır. Burada önemli olan o sözcüğün, anlam olarak değişikliğe uğramamasıdır. Sürekli tekrar edilen sözcük, okuyucunun dikkatini çekerek onun dünyasında yer bulmaktadır. Böylece anlatılmak istenen bir nesne bir kavram hakkında okuyucu bilgilendirilmektedir.

Bu konu üç başlık altında ele alınacaktır.

- Zamir Kullanımı ile Yapılan Çok Bağımlı Artgönderim
- Soyut Kavramların Kullanımı ile Yapılan Çok Bağımlı Artgönderim
- Somut Kavramaların Kullanımı ile Yapılan Çok Bağımlı Artgönderim

1.1.2.2.ç.1.Zamir Kullanımı ile Yapılan Çok Bağımlı Artgönderim

Zamirler isim olmadıkları halde ismin yerini tutan sözcük türleridir. Zamir kullanımı olmasaydı bir yazıda sürekli olarak isimler, nesnelere tekrar tekrar yazılacaktı. Oysa zamirler sözcüklerin, kelime gruplarının ve yargıların yerini tuttukları için yazıda yazara, okumakta ise okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Zamirlerin metin içinde kullanımı o metni gereksiz sözcük, sözcük grubu ve tümce tekrarından kurtarmıştır. Aynı zamanda zamirlerin kullanımı metinde açıklığa, duruluğa yardımcı olarak metni anlam karmaşasından kurtarmakta ve metni okuyan kişiye daha anlaşılır bir ifade sağlamaktadır. Bu şekilde oluşturulan metinler hem yazara hem de okura vakit kazandırarak dilde ve zamanda ekonomikliği sağlamaktadır. Zamirler sayesinde az sözcükle çok şey anlatılmaktadır. Böylece dilde en az çaba ilkesinin faydası görülmektedir.

Aşağıdaki metinlerde bu açıklamaya uygun örnekler verilmiştir.

- “İşin kötüsü olmaz *Naciye Sultan*, bu bir... İkinciye... Tembihledim rezilleri... ‘Naciye kızı karıştırmayacaksınız,’ dedim, ‘Alamazsınız yakanızı elimden,’ dedim. Bakma *sen*, akıllı görünse de kulak asma Ziya Hurşit’e... Kumar yangınıdır anadan doğma... Çıkarı oldu mu, hiç bakmaz, babasını sürer ateşe...”

“Aman... İsmail’i sakın?”

“Hey akılsız... Kendini düşüneceğini...”

“N’olmuş bana? N’ olmuş dedim, ölümü öp!”

“Bombalarla tabancaları *sana* taşıttılar değil mi, yiğitliğine güvenip?”

“Haberim yok... Bomba da neymiş? Ömrümde görmedim. *Sen* bakma, Abdülkerim Abi, memlekette boşuna çıkmıştır benim adım! Tabancayı duvarda görsem bayılırdım korkudan... Değil ki, çantada taşımak...”

(...) “*Sen* bana güvenip doğrusunu dedin mi ki, soru soruyorsun?”

“Görüp tanıyan olmadı ya, vapurda *seni*?” (s.27 Kurt Kanunu).

- *Naciye* yalancı olduğu pek belli bir telaşla elini yanağına kapattı:

(...)

“Başıma gelenler! Aman Abdülkerim Abi... korkarım *ben*... Polise götürürlerse ödüm kopar *benim*... “ Birden atılıp ellerine sarıldı. “ Verme *beni* polise, n’olur, Abdülkerim Abi! Vermezsin istesen... *Ben* duydum, ipten adam almışsın, gönlün olursa...” (s.28 Kurt Kanunu).

- Abdülkerim toparlanmaya çalıştı. *Kara Kemal* daldığını anladı ama yüzlemedi:

Şükrü’ye diyordum. Kızıyor Ankara’dakilere... Neden? (...)

Bunca paşanın, bunca mebusun, hepsinden zorlusu, *bizim* Küçük Efendi’nin adı karışmış bu işe... Bir Ziya Hurşit’in suçlamasıyla n’olmak ihtimali var! Fazladan suçüstü yakalanmış... Hayır, boşuna telaşlandırdı. *Bizi* kötü Baytar... Ya *bize* n’oluyor? Sen eşek misin ki bir Sivaslı baytarın lafıyla... Eşeksin evet... Hem de halis marsuvan! (s.50-51 Kurt Kanunu).

- Abdülkerim nedense Baytar Rasim'e haber ulaştırmak için artık iş işten geçtiğine birden inanmıştı. Gülmeye çalıştı.

“Boşuna telaşlanmaktayız gibime geliyor **Kemal Abi...**” (...)

“Nerden çıkardın şimdi bunu? Bana mı öğreteceksin palavracıyı? Hiç o kadar geveze suikastçı görülmüş mü? Yazık size! Bunca tehlikeli silah oyunlarına girip çıktınız. Nerde denedin sen bu rezili? İktidarda çalışırken denedin. Babam da yığittir arkasını iktidara verdi mi! Aslına bakarsan, biz önce **kendimizi**, sonra birbirimizi aldattık komitacılıkta... Aldanmanın, aldatmanın en korkucu, başarılarımızı **kendi** gücümüzün sonucu saymamızdır (s.74 Kurt Kanunu).

- **Tutulacak iki yol var! Doğrusu: köklü reformlarla halka gitmek... Halkın içinde çalışmak, halktan çıkacak yeni idareci kadrolarla halka dayanmak... Bunu** göze alamazsan, kendini **buna** hazır göremezsen... Nitekim, 1908'de biz göremedikti, o zaman kalıyor, eskisiyle idareye çabalamak...(...) Osmanlı İmparatorluğu yıkılmış, iki milyon kilometrekareyi idare eden memur-asker kadroları, yedi yüz bin kilometrekarelik bir yere sıkışmış... **Bunlar** dururken halktan yeni-halkçı kadrolar yetiştirmeye kalkmak hem yürek ister hem bilek ister hem de gerçek bilim ister. **Bundan** başka, biz Batılılaşma belasına kapıldık kapılalı, Batılıları, okşayarak, etekleyerek memlekete çağırdık. **Bunların burda** gizli-açık kum gibi örgütü var. Bu örgütler, idareci kadroların her basamağıyla gizli-açık ilinti kurmuş... Çoğumuz çocuklarımızı **bunların** okullarında okutup yüksek tahsil için **bunların** memleketine yolluyoruz. Yeni halk kadrolarına gitmek demek, **bunlarla** açıkça boğuşmaya girmek demektir. Batılılaşma tarihimizde hiçbir idare, hiçbir devlet adamı şimdiye kadar göze alamadı **bunu...** (s.115 Kurt Kanunu).
- Hamarattı bu **Hayriye**... Eli işe yatkın... Çamaşırları ipe atıvermesinden belli... (...) Dayanıklı olur böyle karılar... **Hoşlanır horlanmaktan...** Ne demektir **bu**? Saçlarının teline kadar istekli demektir. “Tamam! Şimdi anladım, neresi benziyor Naciye'ye... Kuyruk sallaması... **Bununki** hemen de belli belirsiz, ana Naciye'nin kışkırtıcı çalkalayışından daha bitirici... **Bunda** bir gizlilik var ki, ustası bilir, usandırmaz böyleleri... Tam ‘Bıktım’ dersin, bakarsın bir yeni hüner koymuş ortaya... (s.125 Kurt Kanunu).

- Yolumu kesti bir gün, delidamının kapsında... ‘**Beri bak akıllıların Şabanı da, Şabanların akıllısı...** Kısırlılığa derman aramışsın... Nah şu şarap beni çarpsın ki sakatlık **sende** yok... Biz o sıra, denize düşmüşüz, usturaya sarılmaktayız şaşkınlıkla, ‘Aman bir bildiği mi var? Böyleleri hal sahibi olur,’ diyerek göğüsleyip geçmedik. ‘Nerden bu haber, cehennem direği?’ diye sordum. ‘Şurdan ki’ dedi, ‘**senin** karı Hacı Yunus deyununun yetiştirmesi değil mi?’ dedi. ‘Bunu **sana** yirmisinde vermediler mi dümbük?’ dedi, ‘Hacı kullanmıştır, geberesi oğulları kullanmıştır ki, dümdüz etmecesine kullanmıştır. Bu kadar fırtınada çocuk tutmayan kahpe...’ derken aklım başıma geldi. Ben beni toplayıp yumuldum ya, ne fayda, çarşılı araya girdi, ‘Uyduğum herife bak! **Senin** toptancılığına yazık yahu!’ dedi gülüşerekten... Beni bir düşüncedir aldı...(s.139 Kurt Kanunu).

- **Hayriye** hemen atlayıp önümü kesti:

“Dur **Kara Yiğit**... Kurbanın olam gitme... Ateşe girmektesin ki, kurtuluşu yok yollara zorlamaktasın... Yamandır Sarı Çavuş’un nişancılığı... Yanına iki zaptiye alacak... İki de kıyıcıdır ve de attığını vurucudur. Eğlen... **Beni** işit... Azık koyayım torbaya... Al eline ormanı... Bunalırsan, git **benim** herife... ‘Hayriye saldı **beni**,’ dersin, ‘Saklayacakmışsın birkaç gün’ dersin...

Abdülkerim bir an durakladı. Sakalını sert sert kaşıyarak söylenenleri ölçüp biçti. Elinde olmadan sordu:

“Bir kahpelik etmez mi?”

“Edebilemez. Çıkamaz **benim** sözümünden... **Beni** işit oh **Kara Yiğit, sana** ekmek alır gelirim. Sarı Çavuş güvenir **bana**... Hiylelenmez hiç... Bizim oranın kayıkları uğrar sık sık buralara... Atarız seni birinden birine... Kurtarırsın tatlı canını...” (s.169 Kurt Kanunu).

- “Yalan değil şu halde, tarihçi Murat Bey’in , ‘Başkaldırmış askerlerin içinde er kılığına girmiş **İttihatçı subaylar** vardı,’ sözü?”(...)

Bizi Almanların kucağına düşürmek için bütün büyük devletler buna yanaştıkları halde kim ‘olmaz’ dedi, bil bakalım! Ölüm kalım savaşı ortağımız Almanlar... Bunun için, **bizim** düştüğümüz çukura düşenler, yabancıları serbest

birakıp birbirilerini yerler. Hele iktidara gelmeleri de yabancı güçlere dayanarak olmuşsa... Biraz düşündü. “**Biz** İttihatçılar için en büyük felaket n’oldu, bilir misin? İmparatorluk yıkıldıktan sonra yeni bir ideal bulamamak... **Bizim** amacımız imparatorluğu kurtarmaktı. Her ne yaptıksa bu amaca varmak için yaptık.(...) İmparatorluğu kurtarmak için **bizim** tasarladığımız çareleri yeni devlet için geçerli saymak...(...) Ya sosyalist devrim beş on yıl daha gecikseydi ya da **biz** 1917’ ye kadar savaş dışı kalabilseydik... (s.216-219 Kurt Kanunu).

- Murat karşılık verecekti. **Doktor İhsan** büsbütün başka bir şey sordu:

“**Abdülkerim**’den yeni bir haber var mı Murat?”

“Yok!”

“Epey uzadı **bu**... Sınırdışına çıktı **bana** kalırsa...” (s.264 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.ç.2. Soyut Kavramların Kullanımı ile Yapılan Çok Bağımlı Artgönderim

Soyut sözcüğü, sözlüklerde “varlığı duyularla algılanamayan, mücerret, somut karşıtı; anlaşılması kavranılması güç” (Türkçe Sözlük, 2011, s. 2148) olarak tanımlanmıştır. Soyut sözcükler, somut sözcükler kadar kolay anlaşılmaz. Bu durum kişinin zihinsel yapısıyla, aldığı eğitimle, yaşadığı ortamla yakından ilişkilidir. Hatta bazen somut anlam taşıyan sözcükler kullanıldığı yere göre ve aldığı eke göre soyut anlam ifade edebilmektedir. Mesela; insan sözcüğü görünür bir varlıkken aldığı “lık” ekiyle insan-lık kelimesini oluşturarak soyut bir anlam kazanmıştır. “Pencere” kelimesinin aklımıza gelen ilk anlamı odayı aydınlatan ya da havalandırmaya yarayan bir nesneyken “Olaylara bir de bu pencereden bakmalısın.” tümcesinde “bakış açısı” anlamını kazanıp soyutluğu ifade etmiştir. Dilimizde sözcüklerin kullanıldığı yere göre anlam ve görev kazandığı unutulmamalıdır.

Ele alınan eserde soyut anlam taşıyan sözcük, paragraf içinde birden çok kullanılmıştır. Sonuç itibariyle yinelenen bu sözcükler okuyucunun dünyasında kendine yer bularak anlatılan konunun önemini vurgulamaktadır. Soyut anlamda kullanılan sözcük, anlam olarak değişmezken farklı ekler alarak değişik yapıda karşımıza çıkmaktadır. “Kurt Kanunu” romanında Yaşar Kemal, soyut kavramların

kullanımıyla yapılan artgönderimleri sık sık kullanmıştır. Zaten roman konu olarak daha çok soyut bir konuyu anlatmaktadır.

- “Necisin?”

“Maliyeci...”

“İş adresi?”

“Yok... *Çekildim.*”

“Ne zaman?”

“1914’ te... Savaşa girileceğini anlayınca...”

“Maliye Nazırı Cavit Bay gibi mi? Cavit de *çekilmiş*, ama makiye nazırlığını evinde sürdürmüş... Hem nazır hem sorumsuz... Böyle mi senin *çekilmen* de?”

“Hayır.”

(...)

“Hayır *çekildikten* sonra hiç görüşmedik.”

“Cavit’i tanır mısın? Tanırsın elbet... Maliyecisin...”

“Tanırım.”

“Görüşme? Sık sık...”

“Hayır... Cavit Bay’i hiç görmedim *çekildikten* sonra...” (s.252 Kurt Kanunu).

- Kaç kez söyledim. ‘Bizim memleketimizde, suikastçılığa yatkın serserilerle iş yapmaya kalkmak kuduz kaplana binmektir.’ Sürsem ipe götürür, ineyim desen paralar. (...) Akılları sıra, sırtı da gelse, karnı da gelse kazanmış olacaklar. Ya Sarı Paşa’dan kurtulup devlete konacaklar ya da durmadan para sızdıran, *suikasttan* başka söz etmeyen belayı başlarından atacaklar. (...) Oysa yüzde doksan sekiz başarısızlıkla sonuçlanmıştır tarihte *suikastlar*... Neden? Çünkü kendi kendini yıldırır, çoğunlukla aylıklı öldürücüler... Yakalanma korkusuyla, son dakika dehşete kapılır bunların çoğu... Ya kendini yakalatır sersemleyip... Ya da cezadan kurtulmak için ele verir arkadaşlarını... Bu işlere akıllı olan ya

hiç girmez ya da yüzde yüz sıvanır. Cıvık heriflere öldürttüğün leşi atlayıp nereye gidebilirsin? *Suikastla* ele geçirdiğini, *suikastla* geri alırlar senden... (s.65-66 Kurt Kanunu).

- Bana borçlu bilirler bugünkü rahat durumlarını... Tehlikeliyse bu işin sonu, vaktiyle yaptığımız *iyiliğe* dayanarak güvenlerini kötüye kullanmış oluruz. Duyulunca, ‘Ya bizde tutulsaydı, mahvolurduk!’ diye düşünürler. Bence, *iyilik* edilenden çok *iyilik* eden taşımali yaptığı *iyiliğin* minnetini...(s.71 Kurt Kanunu).
- “Hele şuna... Çiğine pişmişine bakan mı var? Nice vezir konakları, paşa evleri, tüccar ardiyeleri *basılmaktaymış*, hey yavrum! Samatya’ yadaki Sünbüli degahı *basılmış*, kurban olduğum... Unkapanı’ ndaki Sazlı dergahı *basılmış*... Şehremini’nin Salı tekkesini basmışlar, dinsiz farmasonlar, hiç günah dememişler. Gitmişler bizim Bindede dergahını *basmışlar*, kötü karı evi *basarcasına*... Üsküdar’ın Özbekleri *basılmış*, ayrıca Şeyhi Ata Efendi hazretlerinin evi aranmış dipten doruğa... Molla Gürani tekkesinde, fazladan, akli yok bir dervişi ileri geri söylendi diyerek sopalamışlar ki Allah yarattı dememişler. Ayrıca Halvetiyeler *basılmış*, Şabaniyeler *basılmış*, ermişler sultanı Nakşibendi efendimizin nakşiyeleri bile *basılmış* deliadamları gibi...” (s.104-105 Kurt Kanunu)
- Konyaktan bir yudum içti, suratını buruşturdu. “*İktidarın* yakınındayken gelseydi başımıza bu iş, görürdün yoktan var ettiğimiz zenginlerimizdeki el açıklığını, kabadalığı... Senin güvendiklerin de başka türlü değildir. Bizde şimdilik, halktan destek görmek istersen tek şart, *iktidara* yakın olacaksın... Palavrayla değil, gerçekten... bunun da bizdeki tek inandırıcılığı, galiba, yalnız ordunun seninle beraber olmasından ibaret. (...) Demek ki er geç karşı karşıya gelecektik. Kaçınılmaz kaderdi bu... *İktidarda* olan yıpranır. Yıpranan *iktidar* nasıl alaşağı edilir, ustasıyız biz... Gücümüz de yeter buna... Yakın tarihte göstermişiz, bir kere *iktidarı* ele geçirdik mi, n’aparız muhaliflerimize. (s.114 Kurt Kanunu).
- “Bağışla kardeşim... Kaltabanın biriyim ben...” Emin Bey altdudağını dişleyerek istemediği bir şey yapmamak için kendisini zorluyordu. “Şu bildiriye okuyunca... *Korktum*, hayvan gibi... Hayır... Dehşete kapıldım. Yüreksizin biriyim ben... Ciğeri beş para etmez biriyim!”

“Saçmalama! Sinirlerin bozuldu benim yüzümden... Bana acıdığı için... Gerçekten *korksaydın*, ‘*Korktum*’ diyemezdin. Bana da öyle gelir arada... *Korktum* sanırım.”

“Ben *korktum*. ‘ Gidecek yeri yok... Burada kalacak... Kalırsa da burada yakalanacak, yüzde yüz,’ diye düşündüm. Anladın *korktuğumu*... Sezdin aklımdan geçirdiklerini...” (s.225 Kurt Kanunu).

- Fakirsin, *zenginlik* istemiyorsun, katlanıyorsun diyelim yoksulluğa... Ama zenginsen, durduğun yerde *zenginliğin* artıyorsa, zati ortalama söz konusu olamaz! *Zenginliğin* azalıyorsa gene durum öyle... *Zenginleşme* yok, ama fakirliğe düşmek tehlikesi de yok olmalı ki, ortalama hesap söz konusu olsun (s.188 Kurt Kanunu).

- Perihan, Emin Abi’sine dikkatle bakarak sordu:

“Hani... Çok *korkmuştunuz*... Saçmalamıştınız...”

“Ne *korkusu* teyzecim... Aslan gibi dikilmiş karşılarna...”

“Yok öyle şey... *Korktuğumu* söyledim açıkça... Arkadaşların biliyorlardı herhalde yeğenim olduğunu... Seninle eğlenmişler.”

“ ‘*Korktum*,’ demişsiniz, evet, ama bu bambaşka bir anlamda söylenmiş...”

“ ‘*Korktum*’ demenin bambaşka bir anlamı yoktur. Evet! Ağlayıp sızlamadım, yalvarmadım ama... *Korktuğumu* söyledim. Çünkü gerçek buydu.” (s.262 Kurt Kanunu).

- “Çok düşündüm. Bugünkü dünyada, Allah’a sığınamıyorsun kişisel *sorumluluklarından*... *Toplumun baskılarını* da özür olarak ileri süremiyorsun. Çünkü *sorumluluğu* ancak hür insan duyar. İnsan bu konuda kendi kendisini yaratıyor. Düşünme, dayanama, hayal etme gücümüz ne kadarsa o kadar insanız. Yaratılmış olmanın, *toplum baskılarının* özürüne sığamayız. *Sorumluluk* idrakine varmış insan, sınırsız olarak *hürdür*. *Hürlüğü* arttıkça *sorumluluk* artar. Artan *sorumluluk* karşısında ister istemez bunaltı duyarız. Anlıyor musun küçük abla, niçin uyumuyoruz gecelerdir?” (s.296 Kurt Kanunu).

- Perihan birden irkildi:

“Olmaz istemiyorum. Bağırırım camları kırıp... “ Yangın var! diye kıyameti koparırım. ‘ Aranan kaçak burda... Gelin tutun! diye bağırırım. Yüzüne bak aynada... Mahvoldum. Çıktın insanlıktan... Çektiğin *azabı* düşün, kaç gündür çektiğin cehennem *azabını*...”

“Saçmalıyorsun küçük abla... Kederle gülümsedi. Ben o cehennem *azabını* kıştırılmış insanlara kapıları açmak için çekiyorum. Hadi, koş rica ederim, hadi çabuk...” (s.297 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.ç.3. Somut Kavramların Kullanımı ile Yapılan Çok bağımlı Artgönderim

Somut kavramlar “Varlığı beş duyu organıyla algılanabilen” sözcükleri ifade eder. Belirtmekte fayda var ki somut anlamlı sözcüklerle somutlaştırılmış ifadeleri karıştırmamak gerekir. Örnek verecek olursak “bilek” sözcüğü “elle kolun birleştiği bölüm” olarak somut anlam taşıırken “Bu iş bilek ister.” cümlesinde somutlaştırılarak soyut anlam taşıyan “yürek, güç, cesaret” anlamında kullanılmıştır. Aşağıdaki örneklerde, paragrafta kullanılan somut kavramlarla yapılan artgönderimlerde bu özellik göz önünde bulundurulmuştur.

- Abdülkerim, avucundaki yanağı hiç istemeden sıktı:

“Neden çıkmadı İsmail güverteye? *Kamarada* n’aptınız?”

“*Kamarada* mı?” bacaklarının arasına diz çökmüştü. Aşağıdan yukarıya dikkatle bakıyor, soruyu anlamaya çalışıyordu. “Hangi *kamarada*? Gözleri yavaş yavaş baygınlaşıp yüzü pembeleşti. Kayıptan bilici misin Abdülkerim Abi, hüddam sahibi Arap bakıcı mısın? Nereden bildin *kamarada* olan işleri?” (s. 28 Kurt Kanunu).

- Hemen gidip silahını yastığının altına soktu. *Gazeteleri* alıp koltuğa oturdu. Kaç gündür *gazetelerin* yalnız başlıklarına şöyle bir göz atmış, havadislerin hiçbirleriyle ilgilenmemişti.(...)

Haftanın olaylarını, içine düştüğü yeni durum açısından değerlendirmek için eski *gazeteleri* istemiş, yalnız dünkünü bulabilmişti (s.81 Kurt Kanunu).

- “Kolay gele hemşehrim! **Karı** içerde mi **karı**?

“Hangi **karı**?”

Herif, yumrukları belinde, kaşları çatık, kulübenin açık kapısını gözlüyordu:

“Hangi **karı**? Kaç tane var? Kömüryakıcı’ nın **karısı**...”

“**Karıdan** marıdan haberim yok benim...” (s.129 Kurt Kanunu).

- **Doktor** karı **doktoru**... (...) Kâğıt oyununa, dansa mansa vurdu, Talat Hanım az biraz... Bizi unuttu. Talat Hanım unuttu ya, **doktor** damadımız çok yaşasın, unutmadı. Neden? Çünkü **doktor**... Doktor kısmı böyle meseleyi unutmaz. Çünkü bizimki de bir hastalık...(.)

“Ne demek güzel mi? Dünyada iki güzel varsa biri bu. Çünkü **doktor** damadımızın hastanesinde hastabakıcı... Çünkü bizim **doktor** damadımız, yeminlidir, hastanesine çirkini hiç uğratmaz. Avrupa’da okudu kendisi... (s.140 Kurt Kanunu) .

- Derviş Kahya kalın sesiyle okuyordu. Meğer Hacı Bektaş Veli hünkara bin lira nezreden sarraf bu sarrafmış... Bir gün gemide giderken fırtınaya tutulmuş, candan umut kesilince erenlere bin **altın** adanmış. Hacı Bektaş Hünkar yetişip gemiyi kurtarmış... Sarraf, Güvenç Abdal’a bin **altın** adadığından başka, Hacı Bektaş fukaraları için bin **altın** sadaka, Güvenç’e de bin **altın** yolluk veriyor. “Güvenç Abdal ol üç bin **altını** bir keseye koyup koynuna saldı. Erenlerin hizmetini bitirdi. Sarrafla vedalaşıp şehir içinde giderken apansız bir cumbaya gözü takıldı. (...) Onun gibi varlıklı yer kızını avlayayım diyen kimsenin pulu **altını** gerektir ki, isteğine yol bula... Güvenç Abdal bunu duymasıyla ... ‘ Vay! **Altınma** n’ oldu?’ diye çalınıp üç bin **altını** çıkarıp, şıkırdatıp göstermesiyle... Kız razı olup, Güvenç’i içeri alıp...”(s.154-155 Kurt Kanunu).

- Elini karnına attı:

“**Lüver** mi bu?”

“Dur kız... **Lüver** de neymiş?”

“**Lüver**... Karnımı deşeyazdı. Neden **lüver** taşır erkek kısmı? Sever öyle ya? Yiğitlenir kendi başına... Er gibi er gezdirip yiğitlenir ya, kodoş takımını neden gezdirir?” (s.160 Kurt Kanunu).

- “Hele şuna hele...”

“**Karnını** sıvazlamış bir zaman...”

“**Karnımı**... Nasıl sıvazlamış?”

“Nah şöyle...”

Abdülkerim, gergin **karnı** yavaştan serte doğru sıvazladı:

“Böyle... Bir zaman... İmandın mı?”

“Ya nedir? Uyandın da uyanmışlığa mı vurdun?”

“Bir karı ne biçim bir kansız karı olmalı ki, er eli **karnına** değmeli de, ölüm salından hoplayıp kalkmamalı?” (s.162 Kurt Kanunu).

- Abdülkerim, gürültüden yararlanarak tam siper uzanmış **jandarmanın** tepesine dikildi. Bir an öldürmeyi geçirdi aklından, öteki herifi düşünerek ağır Parabellum’u ensesine var gücüyle vurup kafayı toprağa bastırdı. **Jandarma** uf diyemeden bayılmıştı. Tüfeği çekip alacakken vazgeçti. (...)

Kapıdan sürgü çekilme sesi gelince, Toptancı Şaban kaçacak gibi irkildi. “Oğlum Yusuf...” diye **jandarma** seslenmek isterken kurşunu ense köküne yiyip yüzükoyun yere kapandı (s.172 Kurt Kanunu).

- Köylünün karşısında büyük toprak ve **çiftlik sahipleri** akla gelebilir, dedi, birden heyecanlandı ‘Efendiler, efendiler,’ diye sesini yükseltti, ‘bu memlekette çok **çiftlik sahibi** kimler vardır? Toprağının büyüklüğü ne kadardır? Bir de Türkiye’nin geniş toprakları düşünün. Efendiler, memleketimizde bu yüzden zarar görecektir büyük toprak ve **çiftlik sahipleri** yoktur. Olsa olsa, onların toprakları diğer köylülere göre daha büyükçe, daha hallicedir (s.230 Kurt Kanunu.)
- “Çıktı on birden asılacaklarımız, efendim, oldu on üç... Düştü işimiz **köşker** takımına yeniden...”

“*Köşker* nedir?”

“Biz deriz efendim *köşker*... Siz dersiniz okumuşlar, dülger... yoktur efendim bu Gavur İzmir’inde, pulanyasına, bıçkısına güç yetirir usta *köşker*... Yonamaz efendim buranın *köşker*leri, dara ağaçlarımızı yolunca... (s.249 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d. Göndergenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

Aynı göndereni belirten farklı dilsel birimlerin kullanılması da bir artgönderimdir. İlgili metinde olmasa da, “Hasan”, halasının yeğeni”, “babası ve daha sonra annesi ölen İstanbullu çocuk”, “eskicinin kısa süreli arkadaşı”, “kuşaklı entaris, ceketi, takkesi, kırmızı mektupları olan çocuk”, “Arabistan’a giden kişi”, “Türk çocuğu” vb. gibi farklı kullanımlar aynı göndergenin yinelenmesi olarak değerlendirilebilir (Günay,2017; 83).

Yukarıdaki açıklamada ve örnekte görüldüğü gibi, bu artgönderimlerde öncül ifadeyi karşılayan farklı sözcükler ve kelime grupları kullanılmıştır. Fakat bu sözcükler ve sözcük grupları aynı göndereni yinelemiştir. Romanda, bu artgönderimlere özellikle roman kahramanlarını ifade eden sözcüklerde ve sözcük gruplarında rastlanmıştır.

1.1.2.2.d.1. Roman Kahramanlarına Yönelik Göndergenin Yinelenmesi ile Yapılan Artgönderim

Bu başlıkta, roman karakterleri ve tiplerinin gerçek adları öncül ifade olarak verilmiş ve ardından o öncül ifadeyi karşılayacak olan kelime ve kelime grupları artgönderimsel olarak sunulmuştur.

1.1.2.2.d.1.1.Kara Kemal Bey

Kara Kemal Bey, romanın başkahramanlarından. Olaylar onun etrafında gelişmektedir. “Kara Kemal Bey” kendi ismi dışında, romanda aşağıdaki şekillerde artgönderim olarak kullanılmıştır.

- Dört beş gün sonra kıyamet kopacağını nereden bilsinler? Birine işittirmekten korkuyor gibi kısa kısa güldü. *Küçük Efendi* şaşıracaktı en çok... Hiçbir şey sezmediğine yüzde yüz emindi (s.12 Kurt Kanunu).
- *İttihatçıların Küçük Efendi’si*, ünü dünyayı tutmuş İaşe nazırı, Abdülhamit Mabeyninin eski telgrafçılarından Kara Kemal Bey, her zamanki gibi gecelik entarisiyle içeri girmişti. Elinde yanan nargile... Bıyığının altında, yumuşak, bağışlayan gülümsemesi... (s.47 Kurt Kanunu).

- “Vakit geçirmeyelim oh **Kemal Abi**... Ayaklarını öpeyim kalk giyin! Savuşalım... Saklanalım yarına kadar...” Ağlamaya başlamıştı. “ Hadi davran **efendim**, köpeğin olayım!” (s.58 Kurt Kanunu).
- “Hayır **Kemal Abi**... Yanlış yaptık, Hasip Ağa’ya söylemedik nerede olduğumuzu... Gerekirse nasıl bulurlar bizi, olup bitenleri bize nasıl haber verirler?” (s.91 Kurt Kanunu).
- Yazı şöyle bitiyordu: “ Kürt isyanı memlekette milliyet düşmanlığını tepeleme fırsatı verdi. Yarım kalan suikast teşebbüsü de temenni edelim ki, **Kara Çete**’ yi, kara çete ruhunu öldürmekle milletin yüzünü güldürecektir.” (s.214 Kurt Kanunu).
- “Bağışla **kardeşim**... Kaltabanın biriyim ben...” Emin Bey altdudağını dişleyerek istemediği bir şey yapmamak için kendisini zorluyordu. “ Şu bildiriye okuyunca... Korktum, hayvan gibi... Dehşete kapıldım. Yüreksizin biriyim ben... Ciğeri beş para etmezsin biriyim!” (s.225 Kurt Kanunu).
- “1914’ten beri görüşmemişseniz de nerden biliyor evini?”
“Doğduğum evdir. **Çocukluk arkadaşım**. Bundan bilir.”
“Nasıl oldu anlat bakalım?” (s.253 Kurt Kanunu).
- Başkan dilekçeyi öteki üyeye enikonu hırsıyla geçirdi. Kaşlarını büsbütün çatarak Emin Bey’e bir zaman baktı:
“**Herif** gelir eve alırsınız... Vatandaşlık ödevini yapmazsınız... Doğru söylemezsiniz...” (s.258 Kurt Kanunu).
- Perihan saçlarını tutarak bir an düşündü:
“**Rahmetliye** kötülük etmişiz gibi bir anlam var bu yazdıklarında... Dövüşseydi ne çıkardı? Kurtulur muydu?”
“Hayır... Boşuna kan dökülmüş olurdu. Benim aklıma gelen... Dövüşerek ölmeyi kurduysa... Bizim yüzümüzden vazgeçiyor. Önlemiş oluyoruz.” (s. 286 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.2. Abdülkerim

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde askerlik ve siyasetçilik yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında ise valilik yapmış bir devlet adamıdır. İzmir Suikastı'na katıldığı için yargılanmış ve idama mahkum edilmiştir. Bulgaristan'a kaçarken yakalanmış ve Ankara İstiklal Mahkemesinde tekrar yargılanmış ve tekrar idamla cezalandırılmıştır. Gerçek adı Abdülkadirdir. Kurt Kanunu'nu romanında Abdülkerim olarak geçmektedir. Abdülkadir Bey, İttihat ve Terakki'nin tetikçisi olarak bilinmektedir. Aşağıdaki paragraflarda, Abdülkerim Bey'in hangi argönderimlerle kullanıldığına örnek ifadeler verilmiştir.

- *İttihatçıların namlı komitacısı* Abdülkerim Bey, sersemletici düdük sesinin ötesinde, Cumhuresini öldürmek için iki adamıyla İzmir'e giden eski Lazistan Mebusu Ziya Hurşit'i gördü (s.10 Kurt Kanunu).
- *İttihat ve Terakki'nin ünlü fedaisi* Abdülkerim Bey, Naciye kahpesinden her çeşit " ruspi" beklemişti de sokağın ortasında boy hedefi isteyeceğini hatırına getirmemişti (s.24 Kurt Kanunu).
- Günde üç kere gitmeye davranmış, her defasında, bu dayanılmaz " ölümü öp" lerle gevşeyip kalmıştı. *Namlı hovardaydı*. Saçının teli kadar karı yazılıydı defterde, her cinsten, her mezhepten... (s.33 Kurt Kanunu).
- "N" oldu sana *Abdal oğlum*? Nedir bu panik? Geç kalmadıysa, başımızın çaresine bakacağız elbette... Ayıp! Ağlar mı adam çocuk gibi... Toplan! Salt ölümün çaresi yoktur bu dünyada... Mademki daha ölmedik, çabalayacağız. Kalk otur." (s.58 Kurt Kanunu).
- Ayrıca bu konağın kapısından içeri girdi gireli, hiç zorlamadan gerçekten kibar bir *İstanbul efendisi* gibi davranmayı da başarmıştı (s. 80 Kurt Kanunu).
- Herif, yumrukları belinde kaşları çatık, kulübenin açık kapısını gözlüyordu:

"Hangi karı? Kaç tane var? Kömüryakıcısı' nın karısı..."

"Karıdan marıdan haberim yok benim..."

Herif, Abdülkerim'e döndü.

“**Hemşerim** dedik ya... Hemşerilikte gizleme yok ve de yalan hiç yok...”
(s.129 Kurt Kanunu).

- “Ne bırakır gezgin toptancılık, yuvarlak hesap? Türkçesi, kaç gelir senin aylık?”

“Esnaflıkta, esnafın kazancını sormak var mı **Kömürcü**?”

“Yoktur ama, bizimki hemşeri zagonu... Kendin dedin ya, hemşerinin hemşeriden gizlisi olmaz.”

“Dedikse... Bu meseleye mi dedik?” (s.137 Kurt Kanunu).

- “Şundan ki... Bana kalsa, bre **İnebolu**, cebime adam tasvirleri doldurup **İttihatçı gavuru** izlemek aklıma mı gelir?” (s.144 Kurt Kanunu).
- “Töbe yalan! Baksana kız, paşaya benzer yerim mi var benim?”

“**Paşaymışsınız**... Bildiğimiz **mebus paşası**... Vuracakmışsınız Gazi Paşamızı her ne yüzdense...”

“Delirdin mi? Kim dedi bu haltı? Toptancı domuz mu?” (s.167 Kurt Kanunu).

- Hayriye hemen atlayıp önünü kesti:

“Dur **Kara Yiğit**... Kurbanın olam gitme... Ateşe girmektesin ki, kurtuluşu yok yollara zorlamaktasın... Yamandır Sarı Çavuş’un nişancılığı... Yanına iki zaptiye alacak... İki de kıyıcıdır ve de attığını vurucudur. Eğlen... Beni işit... Azık koyayım torbaya... Al eline ormanı... Bunalırsan, git benim herife... ‘Hayriye saldı beni,’ dersin, ‘Saklayacakmışsın birkaç gün’ dersin...” (s.169 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.3. Emin Bey

Kitapta, üçüncü bölümün anlatıcısı ve kahramanı olan Emin Bey, Kara Kemal’in çocukluk arkadaşıdır. Romanda, evinde Kara Kemal’i saklamaktan İstiklal Mahkemesi tarafından yargılanmıştır. Beraatine karar verilmiştir. Çocukluk arkadaşı Kara Kemal’i kurtaramadığı için üzülen Emin Bey, romanın sonunda kapısına gelen Abdülkerim’e yardımcı olmak istemiş fakat kız kardeşinin Abdülkerim’i eve almamasından dolayı ona yardımcı olamamıştır. Her ne kadar Abdülkerim Bey’in

arkasından gitse de Abdülkerim Bey, karanlık sokaklarda kaybolmuştur. Aşağıdaki örneklerde Emin Bey, değişik sözcük ve sözcük gruplarıyla kullanılmış ve sözcüksel artgönderime örnekler oluşturmuştur.

- “Orasını bilem! **Dayım** ışığı yaktıktan sonra vuruş ruhtan gelmeliydi ki... Yazmalıydık Londra’ya... Federasyondakilerin aklı başından gitmeliydi.”(s.178 Kurt Kanunu).
- Perihan, on yedisinde, **abisinin** komitacı arkadaşlarından bir doktorla evlendiği zaman, olağanüstü ürkek, gözü gerçekten her şeye kapalı bir kızcağızdı (s.192 Kurt Kanunu).
- “Nereden çıkarıyorsun bunları? Hay sen çok yaşa e mi! Hiç değişmedin, **137 Emin Ürkek ...**” Omzuna sevgiyle vurdu. Hatırladım mı ne derdi bizim Üsküplü Süleyman Hoca... “ Ne ürkersin bre susak ağızlı, seslenince tahta başına... sevindirirsin beni. Tuttum **bu kaltabanı** çalışmadığında... Attım sıfırı oooh! Bilirsin dersini... Sevindirmezsün Hoca’nı... Bilirsin de ya nedir bu ürkeklik, tavşan gibi?” (s.226 Kurt Kanunu).
- “Bu olmasın başefendimiz, **yeni yolcularımızdan biri?**” (s.246 Kurt Kanunu).
- “Kimlerdensin behey **kara şapkasına kurban olduğum efendim?** Nedir ki suçun, vurdular bileziği, attılar seni buralara?” (s.248 Kurt Kanunu).
- “Üzmeyesin yüreciğini **Kara Şapkalı efendim**, vardır Allahımıza şükür, kavımız çakmağımız...”(s.249 Kurt Kanunu).
- “Cavit’i tanır mısın? Tanırsın elbet... **Maliyecisin...**”
“Tanırım.” (s.252 Kurt Kanunu).
- “Nasıl olur?” Kağıtları biraz karıştırdı, birini alıp kaldırdı. “Bak burda ne yazıyor? Beraber çalışmışsınız seçimlerde Abdülkerim’le... Terakkiperverlerin kazanması için didinmişsiniz...”
“Hayır... Ayrıldıktan sonra hiç karışmadım siyasete...”
“**İttihatçı** değil misin?” (s.252 Kurt Kanunu).
- “Sorulmasını rica ederim... Suikast meselesi hakkında neler söylemiş Kara Kemal? İlintisi hakkında?”

“Bana söylediği kesinlikle ilintisi bulunmadığıdır.”

“**Sanık** inanmış mı buna?” (s.256 Kurt Kanunu).

- “Düşünürdüm doktor... Nasıl **komitacı** olabilmiş bu benim Emin dayıcağım? Tabancaya nasıl el sürebilmiş de yemin etmiş? **Bu kadar yumuşak adam...** Karıncayı incitmez.” (s.260 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.4. Naciye

“Kurt Kanunu” romanında “Ballı Naciye” olarak geçen Naciye Hanım, Laz İsmail’in metresidir. Abdülkerim Bey ile de gizli aşk yaşamıştır. Ziya Hurşit, Laz İsmail ve Gürcü Yusuf; tabancaları ve bombaları Naciye’ye taşıtmıştır. Abdülkerim, bunun üzerine Ballı Naciye’nin peşine düşmüştür. Aşağıdaki metinlerde Naciye için kullanılan sözcüksel artgönderimlerine örnekler verilmiştir.

- **Kadın** rıhtıma atladı incecik bir yay esnekliğiyle...(…)Bir an tanıyacak gibi oldu. Telaşlandı. Çıkaramadı. “**Memleketli...** Vallah billah yukardan... **Yollu** hem de... Böyle kalça döndüremez ev piliçleri...” (...) Kırığını geçirmeye geldi **sultanım** (s.11 Kurt Kanunu).
- “Dur yahu... **Gülcemal’den inen karı...** Vallah billah Naciye... **Laz İsmail’in Laz Naciye...**” (s.14 Kurt Kanunu).
- ‘Abdülkerim Bey, Naciye’yi aramış, duydun mu? ‘Hangi Naciye’yi?’ ‘Sorduğuna bak **Ballı’yu**.’ (s.16 Kurt Kanunu).
- “Ya benzetmeye getirdikse... **Naciye kahpesi** değilse gördüğümüz **yavru?**” Saatine baktı (s.19 Kurt Kanunu).
- Birden canı sıkıldı... Karıcı değildi Ziya Hurşit, ama bu Naciye belli ki **hovardanın domuzu** (s. 26 Kurt Kanunu).
- “N’ oldu? Ne var allasen, Abdülkerim Abi?”
“**Kızı** bu işe karıştırmayın,’ deim, dinletemedim!” Çok canı sıkılmış gibi başını salladı. “Neyse olmuşun kötüsü olmaz. Dediğim gibi polis molis sorarsa, görmedim bilmem...” (s.28 Kurt Kanunu).
- “Yemin... Kumarcının yemini mi olurmuş bre **Naciye Sultan?** Evet, inandım, erkekten yana bahtın kapalı... **Ballı karısın** halbuki, **değerli karısın.**” (s.29 Kurt Kanunu).
- “Sırtına bir şey alsana **kahpe!**”

“Almicam işte...”

“**Kız** sen... Ulan canıma mı Kastettin *canavar*?”(s.32 Kurt Kanunu).

- Bu *Naciye kudurganı* gibisi, hayır, listede yok... Bela bu... Düpedüz *afat* ve *erkek yamyamı*... Usta hovarda olduğundan bir görüşte karının yamanlığını, yanardağlığını sezmişti (s.33 Kurt Kanunu).
- Herif sıkılmış biraz... ‘*Serbest hanımlardan*... Kötüce’ demiş... *Bu Hanım* da, her kimse, Cumhuriyet hükümetimizi kuşkulandıranlardan olmalı ki, sıkı göz hapsine alınıyor. Şifreli emirle... (s.54 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.5. Ziya Hurşit

Erzurum Kongresi’ne Trabzon delegesi olarak katılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin birinci döneminde milletvekilliği yapmıştır. İzmir Suikastı tetikçilerinden olduğu için idamla cezalandırılmış ve İzmir’de infaz edilmiştir.

- Katı hasır şapkasını her zamanki gibi sağ kaşına yıkmış, birine meydan okurcasına çenesini yumruğuna dayamıştı. “Hiç söz dinlemez *bu herif*... Dinlemez...” Sövdü (s.10 Kurt Kanunu).
- Korkmazlığını çok beğendiği halde, başından beri sevememişti bu *Lazoğlu’nu*... Saygılıydı her zaman kendisine karşı, hiç kimseyi adam yerine koymazken... Yadırgadığı, ikram edilen sigarayı bile sanki bileği gücüne haraç gibi almasıydı. Almanya’da okumuştur. Biraz da Fransızca biliyordu (s.10 Kurt Kanunu).
- 3. Kurşun hedefi bulamazsa, suikasttan başka bir şey konuşmayan Ziya Hurşit tehlikesi ortadan kalkmış olacak, paralı arkadaşlar *kabadayı bir kumarcının* aralıksız haraç istemelerinden kurtulacaktı (s.13 Kurt Kanunu).
- Bakma sen, akıllı görünse de kulak asma Ziya Hurşit’e... *Kumar yangınıdır anadan doğma*... Çıkarı oldu mu, hiç bakmaz, babasını sürer ateşe... (s.27 Kurt Kanunu).
- “Yemin... *Kumarcının* yemini mi olurmuş bre Naciye Sultan? Evet, inandım, erkekten yana bahtın kapalı... Ballı karısın halbuki, değerli karısın.” (s.29 Kurt Kanunu).
- Alır almaz. Hiç aman vermez. Kıyıcılıksa, *kan dökme tutkunudur herif*... *Adam eti yemeden açlığı basılmaz kudurganlardandır* (s.49 Kurt Kanunu)

- “Herkesin önünde, *kısacık külotuyla dolaşmaya utanmayan herif değil mi bu? Kadınlar gibi tırnaklarını cilalayan... Kumarbaz... Ödememek şartıyla borçlandığı için düpedüz dolandırıcı... Punduna getirdi mi, şantaj yapmaktan bile çekinmeyen sefil!*” (s.64 Kurt Kanunu).
- “Nerden çıkardın şimdi bunu? Bana mı öğreteceksin *palavracıyı*? Hiç o kadar *geveze suikastçı* görülmüş mü? Yazık size!” (s.74 Kurt Kanunu).
- Nerde denedin sen *bu rezili*? İktidara çalışırken denedin. Babam da yiğittir arkasına iktidarı verdin mi! (s.74 Kurt Kanunu).
- Biraz düşündü. “Hayır, bana böyle gelmedi *bu herif* hiçbir zaman... Deli bile değildir Ziya Hurşit... Düpedüz *edepsizdir*.” (s.75 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.6. Laz İsmail

Laz İsmail, suikastı planlayanlardan biridir. Aynı zamanda romanda Naciye karakterinin sevgilisi olarak bilinir.

- Milletin tersine çok az konuşur, susması korku salar yüreğe... Zanaatı adam öldürmek... Tavuk kesmekten gelir *namussuza* bu iş... (s.16 Kurt Kanunu).
- Yüz elli liraya, hatta canı çekiyorsa cebinden üste harcayarak öldürür. *Düpedüz hayvan*... “ Hayır, hayvana kurban olsun... *Yılan bu... Engerek yılanı*... Kurdun öfkelendiğini anlarsın. Demek insana yakınlığı var. Yılanın öfkesi anlaşılmaz!” Ürperdi (s.16-17 Kurt Kanunu).
- Laz İsmail denilen *kuduz canavarla* boğuşmayı, pek de ölçüp biçmeden göze almıştı (s.17 Kurt Kanunu).
Şimdi zorlu biraz, ama öldürülen de muhalif gazeteci değil... *Sabıkalı takımından* Laz İsmail denilen *köpek*... (s.17 Kurt Kanunu).
- Kendisinden biliyordu, kıyıcı adamın nasıl korktuğunu... “ *Herifi* ateşe sal... Uğruna en korkunç ölümü göze aldığı kapatmasına yüreğini boz! Hayır, adam değiliz biz... Adamlık ne kadar uzak bizden...” (s.18 Kurt Kanunu).
- Hiç kıpırdamadan bakıyor, kırk tarakta bez dokutan Abdülkerim Bey’in *kanlı katil, itoğluit* Laz İsmail’ le bu sıra ne işi olabileceğini çıkarmaya çabalıyordu (s.22 Kurt Kanunu).

“Boş ver! Hiç kıymeti yok.”

“Kıymeti yok mu? Deme... Kalıbının adamı değil mi, sakın?”

“Hiç... İştahlandığınla kalırsın...”

“*Serçe kuşu cinsi* desene (s.29 Kurt Kanunu).

- “Vah vah... Neden kapatır senin gibi karıyı, *böyle sümsük*, haddini bilmez de?” (s.29 Kurt Kanunu).
- Laz İsmail dersen, Gürcü Yusuf dersen, *Azrail’in sakalina yapışacak yiğitler*... Bilekleri de, yürekleri de depremez besmelesiz bunla... (s.50 Kurt Kanunu).
- “Asıl saklanmamak olmaz... Naciye kimin nesi? Naciye Laz İsmail’in dostu...”

“Laz İsmail? Bilemedim.”

“*Kapalıçarşı’daki kuyumcuyu öldürüp soyan*... Ziya Hurşit’le beraber gitti İzmir’e...

“Anladım. Değiştirmez durumu. Ziya’yı tanıyoruz nasıl olsa...” (s.56 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.7. Perihan

Kitabın üçüncü bölümü olan “İnsanlık Sorunu” bölümünde adı geçer. Emin Bey’in kız kardeşidir. Abdülkerim’i eve almayarak ağabeyi Emin Bey’i beladan uzak tutmaya çalışmıştır. İttihat ve Terakki mensubu biriyle evliyken daha sonra boşanmış ve ağabeyi ile birlikte yaşamaya başlamıştır.

- Perihan Hanım, çok korkunç bir şey duymuş gibi irkildi.

“Murat! Saçmalıyorsun...”

“Niçin *teyzeciğim*...” (s.184 Kurt Kanunu).

- Misafirler çaylarını içince kalktılar.

Emin Bey, *kız kardeşinin* yarım ağız olsun, “Biraz daha oturun” demeyişine çok şaştı (s.190 Kurt Kanunu).

- *Ancak gölgede yaşayabilen bitkiler gibi bir erkeğin arkasına sinerek tedirginlikten kurtulur kadınlardandı.* Babaları erken öldüğü için evlenene

kadar Emin Abi'sine sığınmış, evlendikten sonra da abinin yerini kocası almıştı (s.192 Kurt Kanunu).

- Sanki yerine büsbütün başka bir kadın, "**Osmanlı**" dedikleri gerçekten **yiğit bir başka kadın** gelmişti. Biraz durgundu (s.193 Kurt Kanunu).
- Fakat başına gelenler istekleriyle ne kadar çekişmeli olursa olsun gösterisiz katlanan, **böylece de hem güçlü hem güçsüz sayılır rahat insanlardandı** (s.193 Kurt Kanunu).
- Emin Bey kız kardeşinin varlığını anlatan küçük bir gürültü duymak ihtiyacıyla aşağıya kulak verdi. Hayır, mutfaktan kap kacak sesleri, bardak çingirtisi duyulmuyordu. Her zaman hiçbir sebep yokken yaptığı gibi, sesini kalınlaştırarak seslendi:

"**Küçük ablaaa!**"

"Efendim abicim..."(s.194 Kurt Kanunu).

- "Maşallah... Şu kadar pıtırıtı yok... **Peri kıızı** gibi..."

Perihan'a arada bir **peri** diyor, ev işlerini şaşılacak kadar kolay yaptığı zamanlar böyle takılıyordu (s.194 Kurt Kanunu).

- "**Kızı** getiriyorlar. Yakalamışlar. Hani yemin ettiydi o kıranta polis? Yalan mı söyledi? Neden? Yuf olsun!" (s.240 Kurt Kanunu).
- "Gerçeği saklamaya çalış bakalım... Kadınlar nerde olur bu saatte? Çoluk çocuk?"

"Evli değilim efendim... **Hemşireme** otururum."

"**Hemşire** nerde peki?"

"Komşuya geçtiydi." (s.253 Kurt Kanunu).

- Halt etmişler. **Yiğittir** senin Perihan teyzen... Bizim gibi erkekler eline su dökemez. Gelelim korkmazlığa... (s.263 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.8. Murat

Emin Bey'in gazeteci olan yeğenidir. Emin Bey'in evinde saklanan Kara Kemal'in yakalanması sırasında polisin yanında yer almıştır. Kara Kemal'in

yakalandığında olay yerinde olduğunu söyleyen Gazeteci Murat, Gurbet Hala'ya göre olay yerine daha sonra gelmiştir.

- “ ‘Ruh çağdırmaktan hiçbir şey çıkmaz,’ diyorlar, bu bir... Bir de, bizim *aslan Kuvayı Millicimiz gazeteci* Murat’a laf dokunduruyorlar.” (s.180 Kurt Kanunu).
- Murat alay ettiğini saklamaya çalışmadan sordu:
“Nedir mevhum?”
“Ah *Türkçe bilmez gazeteci...*”
“Türkçe... Bu mevhum...” (s. 181 Kurt Kanunu).
- Gülümsedi. Oğlan biraz karışık söylemişti ama bir şeyler söylemeye çabalamıştı. Okuyordu belli... Okuduğunu da tutuyordu aklında... “*Okumuş gazeteci...*” (s. 190 Kurt Kanunu)
- Korkunç bir icat mı çıkaracak başımıza *bu herif* ? (s.190 Kurt Kanunu).
- “Nedir bakalım? Ne düşündün?”
“Düşündüm ki... Demincek... Bizim *deli oğlanın* dediklerini düşündüm.” (s.195 Kurt Kanunu).
- “Evet... Tabii...” Yutkundu. “Söylemeyi unuttum dün gece... Bizim *gazeteci yeğen* sağlam yerden haber almış... Sürekli kolluyorlarmış komşu memleketleri... Oradaki ajanlar aralıksız rapor gönderiyorlarmış, ‘Sınırı aşmadılar,’ diye... Haber verelim Abdülkerim Bey’e, kolay bellemsin bu mektup işini...” (s.202 Kurt Kanunu).
- Perihan telaşla yetişmişti. Çıkıştı:
“Az kalsın deviriyordu beni *bu terbiyesiz!* N’ olmuş? Neden kudurmuş gene?” (s.260 Kurt Kanunu).
- Emin Bey çayı aldı, camdaki akşam kızılığına kaldırdı, beğenen tiryaki gülümsemesiyle bir zaman baktı. Yeğeni Murat’ın madde üstüne söylediği karmakarışık şeylerle eğleniyor gibiydi. *Oğlan* takılmış anlatıyordu: (s.127 Kurt Kanunu).

- “Ne kadar ayıp! N’apiyim ben şimdi **bu yalancıya?**” (s.287 Kurt Kanunu).
- “Ben taşlıkta kıyametleri koparmakta değil miyim? Nerden duymuş rahmetli Kara Kemal oğlunun şu kadar uzaktan Hıh dediğini, o **ağzı kalabalık oğlan?** demez mi Gurbet Hala?” (s.290 Kurt Kanunu).

1.1.2.2.d.1.9. Mustafa Kemal Atatürk

Kitapta olay kahramanları arasında yer almasa da kendisine yapılacak olan İzmir Suikastı üzerine, olaylar gelişeceğinden ismi eserde sık sık geçen Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusudur.

- Abdülkerim, yutkundu:
 “Şükrü... Baytar... Bizim Baytar Rasim...”
 “Neden?”
 “Sen işin içinde olmayınca yanaşmadı **Sarı Paşa**’yı vurmaya Ziya Hurşit...”
 (s.57 Kurt Kanunu).
- **Gazi Hazretleri** Mudanya’dan saat 11.10’da Söğütlü yatına binmiş, yatla Gezgin Sergi’nin bulunduğu Karadeniz vapuruna gitmiştir (s.83 Kurt Kanunu).
- “Resmi bildiri- **Gazimize** karşı tertiplenen bir suikast meydana çıkarılmış ve tertipçiler yakalanmıştır (s.94- 95 Kurt Kanunu).
- Niyazi’ye göre, Ankara Valisi bu suikasttan aylardan beri haberli olduklarını, Ziya Hurşit’in adım adım izlendiğini, elde birçok belge bulunduğunu söylemiş, ayrıca Konya mebusu Refik Bey de böyle bir suikast hazırlandığını hükümete çok önceden bildirmişti. **Gazi Paşa**’nın Ziya Hurşit’i yanına istediği de gerçektir (s.111-112 Kurt Kanunu).
- Hizmetçi tutmayı da yasaklamadı ya, kıyamete kadar durası **Gazi babamız?** (s.147 Kurt Kanunu).
- Emin Bey bir sigara yaktı:
 “Tanışır mısınız **Mustafa Kemal Paşa**’yla?” ‘ Eskiden’ demek istedim, yakından...”
 “Yeterince...” Gülümsedi. “ Dost olmak için de, düşman olmak için de yeter tanışlığımız... (8s.205 Kurt Kanunu).

- “**Paşa** da bize sürgit güvenemezdi. Bize katılması yalnız kalmak, yalnız kalması kısa bir zamanda kolayca yıkılıp gitmekti. Ayrıca böyle bir anlaşmayı dış örgütler de hoşgörmezdi.” (s.209 Kurt Kanunu).
- Bir örnek vereyim: Eski adliye vekillerinden Trabzon mebusu Hafız Mehmet Bey sorguya çekiliyordu. Başkan sordu: ‘ Anlat bakalım. Ziya Hurşit Bey’i suikast işine nasıl kışkırttın?’ ‘ O bana bir gün geldi. Rüştü Paşa, Halis Turgut, Sabit’le birlikte hükümeti devireceğini, **Cumhurreisi**’nin işlere karışmayacağı bir cumhuriyet kuracaklarını söyledi, benden yardım istedi.’ (s.261 Kurt Kanunu).

Eserde; Kara Kemal Bey, Abdülkerim Bey, Emin Bey temel karakterlerdir. Kitabın üç bölümünde de yer alırlar. Eserde Naciye, Ziya Hurşit, Laz İsmail, Perihan, Murat dışında; Baytar Miralay, Camgöz (Dümbük Halil), Gürcü Yusuf, Semra Hanım, Hayriye, Gurbet Hala, Karaoğlan, Kömüryakıcı, Şaban Efendi, Sarı Çavuş, Derviş Kahya, Doktor İhsan Bey, Hasip Ağa, ve Nadya da yer almaktadır.

1.1.2.3.Öngönderim

Öngönderimler daha önce kullanılmayan bir öncülün kullanılacağını göstermek için kullanılan gönderim biçimidir. Çoğunlukla zamir olarak karşımıza çıkan öngönderimler, romanda artgönderim kadar sık kullanılmamıştır.

Doğan Günay’a ve Kamile İmer’e göre bu gönderim türü aşağıdaki biçimde tanımlanmıştır:

“Bir metinde bütünlük içinde, daha önce ve daha sonra aynı sözcük, izlek, kavram ya da düşünce aynı biçimde ya da farklı biçimde yeniden kullanılabilir. Her metinde başka ögelere göre yorumlanabilecek artgönderimsel (fr. anaphorique) ve öngönderimsel (fr. cataphorique) birimler bulunur. Bu tür yapılar bağlamsal bir durumu ilgilendirir ve sıralı tümcelerde dil ekonomisi adına yapılır(Günay, 2017, s. 80).” Cümlesiyle hem artgönderim hem de öngönderim olarak tanımlanırken Kamile İmer’in kitabında öngönderim “Bir dil biriminin daha sonraki bir birime göndermesi bulunması durumu” (İmer, 2011, s. 33) olarak tanımlanmıştır.

1.1.2.3.e. Zamir Kullanımı ile Yapılan Öngönderim

Zamir kullanımı ile yapılan öngönderimlerde, öncül ifade olarak zamir verilmiş ardından o zamiri karşılayan sözcükler, kelime grupları ve cümleler kullanılmıştır.

Öngönderim olarak kullanılan zamirler soru zamiri, kişi zamiri işaret zamiri olup bu zamirler ismin ya da bir mekanın yerine işaret etmiştir.

- Camgöz'ün oturmasıyla, kabasına iğne batmış gibi, “Aman!” diyerek sıçraması bir oldu.

“Aman Abdülkerim Abi! Amanı bilir misin? Kırılısı camgözüme inanayım mı? **Kimdir o?** Bakıver oh beyim... Karşıdaki, sakın dünya güzeli **Matmazel Nadya olmasın?**” (s.19-20 Kurt Kanunu).

- Yahu benim aklım dağılmış... Bu demincek **nerden** çıktı, bil bakalım? Resmen **şehir hamamından** çıktı, şerefsizim! Bizimkinden, söylemesi ayıp, hamam takımlarını istediği biraz önce... (s.20 Kurt Kanunu).
- “**Kim?**”

“Kim olur? **Müşteri...**”

“Saat Kaç?”

“Bilmem... Erken daha...” (s.31 Kurt Kanunu).

- “Ne parolası? **Kimle kimin** arasında?”

“**Sarı Efe'yle Şükrü Bey** arasında... ‘**Tütün**’ demek, ‘suikast’ demekmiş...”(s.39 Kurt Kanunu).

- “Ne demek Manastır cuntası? Selanik cuntası? Hepsi İttihat Terakki değil miydi **bunların?** **Şükrü**, evet, çokça içiyor, biraz da cıvıtıyor, ama yüreği eski yürek... Size kalsa... ‘Bunları Malta Adası yıldırıyor,’ diyor bizim Şükrü... **Avanak Baytar** da yılmış... **Ziya Hurşit** gibi baba yiğitten kuşkulanır mı adam? (s.50 Kurt Kanunu).
- **Bunu** şimdi kesinlikle anlıyordu. **Suçunun bağışlanmasını istemeye imkan olmadığına göre canı pahasına yapılan bütün fedakarlıkların nedeni de bilinmeyecekti.** Umutsuzluğun bundan insafsızlığı belki hiç kimsenin başına gelmemişti (s.71 Kurt Kanunu).

- **Buraya** geldiklerinden beri ilk defa, akşam yemeğinde, dalgınlığa kapılmamak için kendilerini zorlamadılar, birkaç lokmadan sonra **Semra Hanım**'dan özür dileyip kalktılar (s.112 Kurt Kanunu).
- Ne demektir **bu? Saçlarının teline kadar istekli demektir** (s.125 Kurt Kanunu).
- “**Ordan** çıkıldı mı ot, gübre, sap, yığınlarının labirenti arasından, eski bağa yetişmek çocuk oyunu... **Ahırın kapısı** tutulmamışsa elbet... Tutulmuşsa, Kemal Abi içerden, biz dışardan... Yırtar çıkarız.” (s.171 Kurt Kanunu).
- Emin Bey sıçradı, kucağındaki kitap yere düştü.

“**Kimdi o?**” Sesi kısılmıştı. “**Kim** var aşağıda?”

“**Kara Kemal Bey...**” (s.197 Kurt Kanunu).

- **Nerden** mi biliyorum? **Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi işinde biz de öyle yaptık.** Şimdi karşımızdakilerin bize o planı tıpatıp uyguladıklarına yüzde yüz eminim (s.203 Kurt Kanunu).
- “**Senden** para alamdı mı bu **Hayriye Hanım**, Şaban Efendi?” (s.132 Kurt Kanunu).
- “**Sen** salt bakliyat mı toplarsın **Şaban Efendi?**” (s.137 Kurt Kanunu).
- “**Kimdir o? Ne** demek, **'ben?'** Yoluna git edebinle... Abdülkerim Abi kim? Ziya Hurşit Abi'nin evindeki mi? Vay **Abdülkerim Abi...** (s.24 Kurt Kanunu).

1.1.3. EKSİLTİLİ YAPILAR

Doğan Günay bu yapıyı

Eksilti, bir tümceden bir ya da birden çok ögenin silinmesi işlemini belirtir. Bu silinme sonunda tümcenin bağlam içindeki anlaşılabilirliği kaybolmaz. Her dilde, kendi kullanım olanaklarından yararlanılarak, birden çok tümceyi, birbirlerine bağlı olarak daha kısa söyleme biçimi vardır. Bunlar eksiltili (fr.élliptique) yapı olarak tanımlanır. Örn. “Ali balığı sever. Ahmet de” (İkinci tümcenin eylemi “sever” söylenmemiştir, ancak bu bağlamdan çıkartılabilir.) yazınsal bir sanat olarak eksiltili anlatımda, tümcenin bazı öğeleri söylenmemiştir. Eksiltili anlatım, anlam kaybına yol açmamak koşulu ile, bir tümce içinden zamanla bazı sözcükleri atma işidir ya da kullanılmayışları anlatımda eksikliğe neden olmayacak sözcüklerin düşürülmesidir. Eksiltili anlatım kullanılan bağlama ilişkin bir durumdur. Özellikle konuşma dilinde, iletişim için gerekli olmayan her şeyi atarız. Eksiltili yapıların gerek

dilbilgisel açıdan, gerekse mantıksal açıdan doğru kurulmuş olması gerekir. Özellikle konuşma dilinde hiç dikkat etmeden yapılan bu tür yanlış kullanımlar sıklıkla olabilmektedir.

Eksiltili anlatımla, doğru yerde kullanılması durumunda nitelikli ve özgün bir anlatım biçimi oluşturulabilir. Bu tür kullanım ile düşünce kısa ve özlü bir biçimde ortaya konulmuş olur. Bu açıdan söz uzatımının (fr. prolixité) karşıtı durumundadır. Şiirsel bir anlatımda ise eksiltili anlatım alıcıda belli bir heyecan uyandırma ve coşkulandırmak amacıyla kullanılabilir(Günay, 2017, s. 87-88).

olarak açıklamıştır.

Artgönderimi bildiren bir öge, eksik olarak verilmiştir. Bir yargıda eksilti olabilmesi için yargıda bulunması gereken kelime ya da kelime grubu yargıya dahil edilmemiştir. Eksiltinin olduğu yerde bir önvarsayım dikkati çekmektedir. Eksik bölümün anlaşılmasına veya yorumlanmasına yardımcı olacak unsur bir önceki yargıda kullanılmıştır. Örnek:

- Ne yapıyordun?
- Ekmek

Örnekte “ekmek yapıyorum” yerine ekmek eksiltili olarak kullanılmıştır. Özellikle soru tümcelerinde sıklıkla bu duruma rastlanmaktadır. Soruda geçen kelime atılarak cevabın kısa olarak verilmesi tercih edilmektedir. Anlaşılacağı üzere eksik anlatımda okuyucunun tamamlanmasını istenen bölüm önvarsayım, örtüklük, sezdirim gibi şekillerde olmaktadır. Bazı dilbilimcelere göre her dilde eksilti olarak söylenen yapılar bulunmaktadır.

Eksiltili yapılarda önemli olan kısım kelimenin, kelime grubunun ve tümcenin kullanılmadığı durumlarda anlam belirsizliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğuna imkan tanımamasıdır. Anlam, okuyucu tarafından bağlamdan anlaşılmalıdır. Burada Zeynep Korkmaz’ın “dilde en az çaba” ilkesi hatırlanmalıdır. Mehmet Özmen de bu yapıyı “Dilde en az çaba kuralına bağlı olarak, bir kelimenin, bir kelime grubunun veya bir cümlenin herhangi bir ögesinin herhangi bir anlam karışıklığına yol açmayacak şekilde, düşürülmesi eksiltilmesi olayıdır” (Özmen, 1996, s. 71) ifadeleriyle açıklamıştır. Eksiltili yapılarda yapılmak istenen az sözle çok şey anlatmaktır. Aslında bu özellik dilde kolaylık ve zamanda tasarruf sağlamaktadır.

Eksiltili yapılar aşağıdaki başlıklara göre ele alınacaktır:

Özne Eksiltisi

Nesne Eksiltisi

Tamlayan Eksiltisi

Tümleç Eksiltisi

Yüklem Eksiltisi

1.1.3.1. Özne Eksiltisi

Özne, cümlenin temel unsurlarındandır. Bir tümcede eylemi yapan ya da yüklem bildirdiği durumu üzerine alan kimseyi ya da şeyi belirten sözcük ya da söz öbeğidir. Özne cümlede yüklem ile bildirilen işi eylemi ya da oluşu yerine getiren veya yüklem vasıtasıyla hakkında bilgi verilen ögedir. Özne, romanın birçok yerinde eksilteli öge durumunda kullanılmıştır. Bu durum cümlede bir anlam bozukluğuna sebep olmamıştır. Başta verilen özne, öncül durumunda olup sonraki cümlelerde yazılmamıştır. Öznenin varlığı yüklemden ve bir önceki tümceden rahatça anlaşılmaktadır. Öznenin sürekli kullanılmayışı eserin akıcılığını artırmıştır.

Aşağıdaki örneklerde öncül olarak verilen özneler sonraki cümlelerde tekrar yazılmamıştır. Bağlamdan hareketle özne anlaşılmaktadır.

- Abdülkerim Bey sendeledi, omzu üstünden kapıya baktı. (*Abdülkerim Bey*) Bir yere tutunmak ister gibi debelenerek dirseğiyle emektar Parabellumun katılığını buldu. (*Abdülkerim Bey*) Yana kayıp dışarıdan görünmemeye çalışarak rıhtımı gözetledi (s.9 Kurt Kanunu).
- “Yok... Sormam ki söylesin... Dinlemem ki anlatsa da... Ne vazifem... Erkek işine karışmayacak akıllı karı... Ziya Hurşit Abi'imle gidiyor. Akıllıdır Ziya Abi... (*Ziya Hurşit*) Kötü işe sokmaz arkadaşımı... (*Ziya Hurşit*) Bana acır çünkü...” (s.26 Kurt Kanunu).
- Kadehi alıp komodinin üstüne koydu. Dilini sivriltip dudaklarını yalayarak hazırlanırken kapı çalındı.

“Aldırma tosunum, kocakarıdır. Baktı açılmıyor, (*kocakarı*) gider biraz dolaşır gelir! Keyfimize bakalım biz!” (s.33 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal, Abdülkerim’in böyle sululukları hem sevmediğini hem de beceremediğini biliyordu. (**Kara Kemal**) Şaşırmişti. (**Kara Kemal**) Kendini toplayınca çöktüğü yerden kaldırmaya çalıştı: (s.58 Kurt Kanunu).
- Gazeteye dalgın baktı. (**Gazete**) Kurban Kurban Bayramı’nın 21 Haziran Pazartesiye rastladığını yazıyordu. Bu rastlantıyı hiç beğenmedi (s.91 Kurt Kanunu).
- “Terkos Gölü’yle Belgrad Ormanları arasında... Kömürcü Pınarı’nda... Paşa Çiftliği...”

“(Paşa Çiftliği) Boş mu? Kaç kişi var içinde... (Paşa Çiftliği) güvenilir mi?” (s.121 Kurt Kanunu).

- Karı, kolunda büyücek bir sepetle çıktı. Sepet, tepeleme çamaşır dolu... (**Karı**) Biraz ufak tefek ama belli ki sağlam... (**Karı**) Güçlü...(**Karı**) Koca sepeti kuş gibi uçuruyor (s.124 Kurt Kanunu).
- “Dükkan...”

“(Dükkan) Yoktur Allahıma şükür...”

“Ardiye, yazane?”

“(Ardiye, yazane) Yoktur, çünkü ‘ Yatan aslandan gezen tilki yiğit’ der bizim Hacı Yunus Efendi...” (s.136 Kurt Kanunu).

- Abdülkerim, kederli bir gülümsemeye kendi resmine bakıyordu. (**Resim**) Bereket kötü bir fotoğraftan çok kötü bir kopyaydı. Hele şimdiki haline şeytan bile benzetemezdi, ama (**Abdülkerim**) kendisi kendini tanıdığı için gene de ürktü. (**Abdülkerim**) Hemen Kara Kemal Bey’in resmini üste çıkardı (s.143 Kurt Kanunu).
- “Olmaz olur mu? Bakın ben, bu suikast işinde, bütün varlığımla kovalayanlardan yanayım. Suikastçıları haksız buluyorum. (**Suikastçılar**) Memlekete zarar vereceklerdi. (**Suikastçılar**) Suçludur. (**Suikastçılar**) Daha iyi bir şey getiremeyecekleri yüzde yüz olduğundan iki kat suçludurlar (s.188 Kurt Kanunu).
- “Başından beri sevemedim ben bizim komitacıları... Çok zorda kalınca kullanmadım değil, ama kullanmak başka sevmek başka...(.) Söylenmesi ayıp,

(*komitacılar*) benden bir aferin alabilmek için kolayca adam öldürebilirlerdi, Bunun düşmanlığıdır.” (s.210 Kurt Kanunu).

- Haçlıların bilmem bu kaçınıcı seferinde, İslamlar üstüne çektiği bu iki silah, yani sermaye, yalnız siyasal bağımsızlığı, milli egemenliği değil, yalnız dini ve milliyeti değil, geçim imkanını kökünden kesiyor ve bu suretle Müslümanların hayatına, varlığına saldırıyordu.(*Haçlılar*) Tam başarı halinde, Doğu'nun halkları Avrupalıların kul ve kölesi olacaktı,' demiş... (s.228 Kurt Kanunu).
- Padişahlıktan sonra halifelğin de gideceği anlaşılıyordu. Cumhuriyet, Batı'daki gibi sınıf şuuruna varmamış zenginlere dayanamazdı. (*Cumhuriyet*) İster istemez halkçı olmak zorundaydı (s.235 Kurt Kanunu).
- “Evli değilim efendim... Hemşiremle otururum.”

“Hemşire nerde peki?”

“(Hemşire) Komşuya geçtiydi.”

“Komşuya... Evet... Kapı çalındı indin?” (s.253 Kurt Kanunu).

- Saat vurmaya başlayınca Emin Bey soluklarını tutarak saydı. “Üç... Gecenin üçü... Kim olabilir?” (*Emin Bey*) Aşağıya kulak verdi. Perihan sürgüyü çekiyordu. “Kim?” Doktorun baldızı Nesibe Hanım hastalanmıştı (s.296 Kurt Kanunu).

1.1.3.2. Nesne Eksiltisi

Nesne, isim cinsinden bir kelime veya kelime grubundan oluşur. Nesne, cümlede öznenin yaptığı işten ve eylemden doğrudan etkilenen ögedir. Düz tümleç olarak da bilinir. Yükleme geçişli fiil olan cümlelerde nesne bulunur. Yükleme geçişsiz fiillerde nesne aranmaz. Eserde, özne eksiltisi kullanıldığı gibi nesne eksiltisi de sık sık kullanılmıştır. Öncül olarak verilen nesne, bir sonraki cümlelerde tekrar kullanılmamıştır. Okuyucu bu nesne eksiltisini kendisi tamamlamıştır. Nesne eksiltisinde yapı olarak bir değişim meydana gelse bile anlam korunmuştur.

- Abdülkerim Bey bozuk para çıkaracaktı. Politis, ‘Ben (*parayı*) veririm,’ diye savuştu (s.17 Kurt Kanunu).
- “Bombalarla tabancaları sana taşıttılar değil mi, yiğitliğine güvenip?”

“Haberim yok... Bomba da neymiş? Ömrümde (*bombayı*) görmedim. Sen bakma, Abdülkerim Abi, memlekette boşuna çıkmıştır benim adım! Tabancayı duvarda görsem bayılırım korkudan... Değil ki (*tabancayı*) çantada taşımak...” (s.27 Kurt Kanunu).

- “Bırak şimdi gevezeliği... Mektubu geri almanın ya da hemen yırtmanın yoluna bakalım. Biz buradan çifte imzalı mektup yollarsak onlarda orada (*mektubu*) dosyaya koyarlar.”

“Evet... N’apıp yapıp (*mektubu*) almalı... Ya da (*mektubu*) yırtmalı... Meraklanma. Hemen bir telgraf çekerim... Abidin görür bu işi.” (s.40 Kurt Kanunu).

- “Benzinimiz var mı acaba yeterince?”

“Hasip Ağa düşünür böyle şeyleri... Hiç savsaklamaz.”

“Var mı kararlaştırdığımız bir yer?”

“Bizi...” Kara Kemal Bey, “ Saklamak için mi” diyecekti. Kelimeyi nedense değiştirdi. Misafir etmek için mi?”

“Evet...”

“Düşünmedim daha... (*Yeri*) Buluruz .”(s.62 Kurt Kanunu).

- “Öyle mi? Kaç yaşında bu hanımefendi? Sağ mı paşası?”

“Paşa çoktan sizlere ömür. Evlendikleri zaman aralarında otuz yaş fark varmış... Kırkında, ama hiç (*yaşını*) göstermez.”

“Nerden dostluk?” (s.72 Kurt Kanunu).

- “Bir saat sonra gene arasaydın bizim yazıhaneyi...”

“(*Yazıhaneyi*) Aradım. Çalı çaldı, açılmadı.” (s.92 Kurt Kanunu).

- Dedi ki Niyazi, ‘Ossaat anladım, dedi, herhal para karıdaydı. (*Parayı*) Vermezlendi. Berikinin de arayıp bulamadığı (*parayı*)...’ dedi. Uzatmayalım. Elinde bir kitapla gelmiş itoğluit, ‘Önce şuna bir el bas ki, Müslüman

zagonunca... Ne ben(*parayı*) verdim, ne sen (*parayı*) aldın... Ne sen beni gördün ne ben seni!’ demiş... Sonra çıkarıp ne verse iyi? Hadi bil bakalım! (s.103 Kurt Kanunu).

- “Duymadın mı, vah yazıık! Gazi Paşamızın canına kastettiklerini hiç mi duymadın, İttihatçı gavurların...”

“Duyulmaz mı, (*İttihatçı gavurların Gazi Paşamızın canına kastettiklerini*) duyduk! Tutulmuş ya tümü domuzların?”

“Hayır! Baş domuzlardan ikisini ele geçiremediler!”

“Essah?”

“Biri... Baş domuz Kara Kemal... Esnafların işine çokça karışmış bu Kara Kemal hınzırı. (*Kara Kemal’i*) görmüşlüğün yok mu senin?”

“Valla... Büyük adammış... Büyük adam kısmını görmek bize ne kadar uzak... (*Kara Kemal’i*) Sen gördün mü?” (s.142 Kurt Kanunu).

- Paşa Çiftliği’nin Derviş Kahyası kalın, dokunaklı sesiyle Menakipname-i Hacı Bektaş Veli okuyor, hepsi Bektaşi olan çiftlik yanaşmaları arasında kaçgöç bulunmadığı için, kadın erkek toplanmış, şaşılacak yerlerinde derin derin iç çekip inleyerek (*Paşa Çiftliği’nin Derviş Kahyası’nı*) dinliyordu (s.153 Kurt Kanunu).
- Gazeteci Murat hemen davrandı:

“On bire geliyor. İyi ki çalmış çocuk kapıyı... Bakalım tutulmuş mu kaçaklar? Yeni bir şey var mı?”

Telefona gitti. (*Telefonu*) Açtı, biraz bekledi. Çengele gittikçe sinirli vurdu:

“Ah bu santralcı hanımlar...” (s.181 Kurt Kanunu).

- Emin Bey sıçradı, kucağındaki kitap yere düştü.

“Kimdi o?” Sesi kısılmıştı. “ Kim var aşağıda?”

“Kara Kemal Bey...”

“Ne diyorsun? Niçin bize gelmiş?(*Kara Kemal’i*) Nasıl aldın içeri?”

“Yavaş, rica ederim...(…) Dinlenip gidecek.”

“Nereye gidebilir? Gidecek yeri olsa gelir miydi?” Bir an düşündü, boğuk bir sesle sordu. “ (**Kara Kemal'i**) Ya gören olduysa?” (s.197 Kurt Kanunu).

- Elverir ki locaların gücü silinmesin büsbütün... Babasına yapamadıkları yardımı oğluna yaparlar. Gerçekten de yaparlar. Sözgelimi, Ali Kemal masondu. (**Ali Kemal'i**) Kurtarmadılar. Oğlunu ileride çok önemli makama çıkmış görürsen hiç şaşma... (s.215 Kurt Kanunu).
- Boşuna değil... Almanların desteğiyle avcı taburlarını kullanarak 31 Mart'ı çıkarıp Abdülhamit'i alaşağı etmeseydik, silinip süpürülmüştü Selanik cuntası...”

“Dur yahu anlamadım. 31 Mart (**olayını**)...”

“Bizim marifetlerimizdendir. Düşünsene, en güvendiğimiz subayların komutasındaydı bu taburlar... (s.216 Kurt Kanunu).

- Doktorla Perihan inince, Emin Bey merdivene bakıp sesini alçalttı:

“Bulup okuyamadım senin röportajı... ‘Yırtılıp atıldı galiba,’ dedi Perihan... Doktor öve öve bitiremiyor (**röportajı**). Getirebilir misin bana (**röportajı**)?” (s.265 Kurt Kanunu).

- Perihan bir an ürktü, sonra abisini yıllardır kumandası altında tutuyor sanısının verdiği cesaretle direndi:

“Olmaz. (**Seni**) Bırakmayacağım!” (s.298 Kurt Kanunu).

1.1.3.3. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi

Fiilin mekanını ve istikametini gösteren cümle unsurudur. Her hareketin zaman ve mekan içinde bir yeri bir istikameti vardır. İşte yer tamlayıcısı hareketin cereyan ettiği bu yeri ve istikameti ifade eder. Bu unsur da isim cinsinden bir kelime veya kelime grubu olur. Fiile yer ve istikamet ekleri olan datif, lokatif, ablatif, ekleri ile bağlanır. Datifli yer tamlayıcısı hareketin kendisine yöneldiğini, kendisine doğru yaklaştığını; lokatifli yer tamlayıcısı hareketin kendi içinde cereyan ettiğini, kendi içinde bulunduğunu; ablatifli yer tamlayıcısı hareketin kendisinden uzaklaştığını gösterir (Ergin, 1998, s. 400).

Yukarıda açıklandığı gibi yer tamlayıcısı, cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildiren ve yüklemi bu anlamda tamamlayan ögedir.

- Novotni Birahanesi'nin koyu gölgeli bahçesinde yaprak kımıldamıyordu. (*Novotni Birahanesi'nin koyu gölgeli bahçesinde*) Kimsecikler yoktu. Abdül Kerim Bey'in iki adım gerisinde yürüyen Rum garson elleri göbeğinde saygıyla tekrarlıyordu (s.15 Kurt Kanunu).

- “ ‘Kızı bu işe karıştırmayın,’ dedim, (*onlara*)dinletemedim!” Çok canı sıkılmış gibi başını salladı. “Neyse olmuşun kötüsü olmaz. Dediğim gibi, polis molis sorarsa, görmedim bilmem...”

“Başıma gelenler! Aman Abdülkerim Abi... Korkarım ben (*polisten*)... Polise götürürlerse ödüm kopar benim (*polisten*)... “Birden atılıp ellerine sarıldı. “ Verme beni polise, n’olur, Abdülkerim Abi! Vermezsin istesen (*polise*)... Ben duydum, ipten adam alırmışsın, gönlün olursa...” (s.28 Kurt Kanunu).

- “İmzaladın mı sakın, Deli Baytar?”

“ ‘Ölümse ölüm’ deyip imzaladım. Sonra... Bu üç bin lira meselesini duyar duymaz, Abdülkerim, ne yalan söyleyeyim (*bu üç bin lira meselesinden*) midem bulandı.” (s.40 Kurt Kanunu).

- “Geç şöyle... Dün İsmail Canbulat Bey’le oturuyorduk yazıhanede... (*Yazıhaneye*) Ali İhsan geldi. Seni sordum, ‘Görmedim epeydir,’ dedi. Bir de göz kırptı. Ne demektir o.” (s.47 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey gözleri gazetede, sınava çeker gibi sordu:

“Bu işe ne dersin, Abdülkerim Ağa?”

“Hangi (*işe*)? ”

“Baksana, kelime yok senin Sarı Paşa’nın İzmir gezisinden...” (s.90 Kurt Kanunu).

- 20 Haziran tarihli gazeteler, beklenmez bir müjde getirdiler. (*Gazetelerde*) Mahkemenin üç güne kadar başlayacağı bildiriliyordu. Yakalananlar, Ziya Hurşit de sayılırsa on beş mebusla beraber yirmi üç kişiydi. (s.105 Kurt Kanunu).

- Hayriye dönüp baktı. (*Arkasına*) üçüncü bakmasıydı bu... Arada epey açıklık olduğu için gülümseyip gülümsemediğini seçemedi. Selam verir gibi şapkasını

düzeltilti. Okul çocuklarına benzediğini, biraz çekingen, işaret vermeye kalkıştığını anlayarak kendini ayıpladı (s.125 Kurt Kanunu).

- “Memleket... İnebolu...”

“İçinden?”

“Eh... Yakındır kasabaya...”

“Bilmem... Yolum (*İnebolu*’ya) düşmedi hiç... Dolaşmadığım yer kalmamıştır oysa...” (s.130 Kurt Kanunu).

- Şaban Efendi resimleri aldı, ikisine de ayrı ayrı tükürür gibi yaptı. Gözlerini (*resimlerden*) ayırmadan kasıldı: (s.143 Kurt Kanunu).
- Deminden beri üçüncü defadır elini cebine atıyor, (*eline*) ateş değmiş gibi (*cebinden*) hızla geri çekiyordu. Gene attı (*cebine*), bu kez biraz durakladı (s.152 Kurt Kanunu).
- “Nerden geliyor? Neden çıkmış bulunduğu yerden? Sordun mu? Gerçekten basılmışlar mı o çiftlikte?”

“(O çiftlikte) basılmışlar.”

“N’olmuş Abdülkerim? (O çiftlikte) Vurulmuş mu?” (s.197 Kurt Kanunu).

- Kapı çalınıyordu.

Emin Bey, “Eyvah basıldık!” diye geçirdi aklından, “Çok şükür kız yok burada!” diyerek ellerini yanaklarına götürdü.

“Hadi baksana (*kapıya*)... Seslen bakalım (*kapıya*)...” Kara Kemal Bey nargileyi hemen dolaba sokmuştu. “Polisse, oyala biraz.” (s.212 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey, Gurbet Hala’nın sözünü kesti:

“Gazete nerde?”

Hala, Emin Bey’e baktı. Emin Bey (*ondan*) gözlerini kaçırdı.

“Aşağıda... Mutfakta galiba...”

“Hadi al getir halacım... (*mutfaktan*)

Gurbet Hala (odadan) çıkınca, Kara Kemal Bey sordu:

“Ne yazıyor (*gazetede*)? Neymiş?” (s.222 Kurt Kanunu).

- Gurbet Hala kahveyi getirip verdi, kuvveti kesilmiş gibi yere çöktü. Gözlerinden ip gibi yaş akıyordu. Misafirinini işini ne kadar kolaylaştırdığını sezmeden anlatmaya başladı:

“Sen gittin Emin Bey oğlum... Rahmetli (*benden*) kahve istedi. Getirdim böyle... ‘Sağ ol halacım... Ellerini dert görmesin,’ dedi (s.282 Kurt Kanunu).

- Sıyrılıp geçerken, kız canhavliyle atılıp bacaklarına sarılmıştı:

“Dur Emin Abi... Dinle... Boşuna zorluyorsun. Yok kimse...(*burada*) ‘Çıktılar burdan aradıklarınız,’ dedim, ‘biz (*buraya*) yeni taşındık,’ dedim. Gitti çoktan...(*buradan*)” (s.298 Kurt Kanunu).

1.1.3.4. Tamlayan Eksiltisi

Türkçede isim tamlaması, iki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Birinci kısım tamlayanı; ikinci kısım tamlananı oluşturur. Bir varlığın başka bir varlığın parçası olduğunu, nesnenin başka bir nesneyle tamamlandığını gösteren kelime grupları isim tamlamalarını oluşturur. Tamlayan bölümünde ilgi eki bulunurken tamlanan bölümünde iyelik eki bulunur. Tamlayanda her zaman ilgi ekinin kullanılması gerekmez. Bu eki alırsa “belirtili isim tamlaması” almadığı zaman “belirtisiz isim tamlaması” oluşur. Fakat tamlananda daima iyelik eki vardır.

İncelen “Kurt Kanunu” kitabında tamlayan eksiltisi kullanılmış fakat bu kullanım, cümlelerin anlamını değiştirmemiştir. Aşağıdaki örnekler tamlayan eksiltisine yöneliktir.

- Abdülkerim Bey dalgın olduğundan seçememişti herifi... (*Abdülkerim Bey’in*) gözleri birden keskinleşti. “Sivil polis miydi sakın?” Aklında kalan görüntüyü zihnindeki kalıplara getirip götürdü (s.18 Kurt Kanunu).
- “Orduyu bırakıp mebusluğu seçen paşalar üniformalarını giymişler... (*Paşaların*) Ayaklarında rügan çizme... (*Paşaların*) Bellerinde kılıç... (*Paşaların*) Göğüslerinde kordon, silme nişan... Hazır oldular... (s.30 Kurt Kanunu).

- “Hemen gideceksin... Dakka geçirmeden, Küçük Efendimizi bulacaksın... Yarın akşama kadar, şeytanın bilemeyeceği bir yere saklanacaksın...(…)”

“Haklısın ama... Hiçbir şeyden haberi olmayan adama, ‘Hadi kaç, saklan biraz,’ nasıl denir?(…)”

“Orasını bilemem. Bunca yıllık (*Küçük Efendi*) yakınısın. (*Küçük Efendi’nin*) huyunu, suyunu bilirsin. İster söyle ister söyleme, bir başka şey uydur.” (s. 41-42 Kurt Kanunu).

- Abdülkerim, Kara Kemal’in hiç beklemediği bir şey yaptı, (*Abdülkerim’in*) dizleri kılıçla biçilmiş gibi (*Kara Kemal’in*) önüne çöküp (*Kara Kemal’in*) ellerine sarıldı: (s.58 Kurt Kanunu).
- Bir türlü hatırlayamadığı Şefik Paşa’nın dul karısı Semra Hanım, zannettiği gibi alık saraylılardan değildi. Zeka gösterisine yeltenmemiş, çok bilmişlik taslamamıştı.(…) (*Semra Hanım’in*) sofrasından, bakışlarla, tek kelimeyle kusursuz servisten, (*Semra Hanım’in*) yakın çevresine saygı, sevgi, bağlılık verdiği belliydi (s.79 Kurt Kanunu).
- Abdülkerim, tanıdı tanıyalı hiçbir durumda güçsüz görmediği Küçük Efendi’ye ilk defa derin bir acıma duydu. (*Küçük Efendi’nin*) güvendiği bir dünya yıkılıyordu. Ağır bir vicdan azabıyla sarsıldı. Hayvanlık etmiş, hepsinden beteri düpedüz ödleklilik etmişti (s.96 Kurt Kanunu).
- Hayriye kar gibi çamaşırları serip eve döndü. Kapıda durup baktı, aygırsamış kısarak gibi yeleleriyle omuzlarını titretip girdi.

Abdülkerim el sallayarak çağrılmış olsaydı, böyle umutsuzlanıp davranmazdı. “Bağırırsa... (*Hayriye’nin*) Kocası gelirse üstümüze... (s.126 Kanunu).

- Su, tepelerin arasındaki kaynaktan geliyordu. (*Suyun*) İki yanında sıra kavaklar, yamru yumru söğütler vardı. Tepelerde başlayan orman, doğuda Belgrat’a, batıda Isıtırınca’ya bağlanıyordu (s.128 Kurt Kanunu).
- ‘Müjdemî isterim efendi, Talat Hanım’ın gölünü ettik,’ dedi. Ben toptancı hesaplarındayım, yüzde beşi tutturduk mu? Yoksama, üç buçuğa, dörde düşürdük de yandık mı? Bunu çevirmekteyim aklımdan... ‘Neye ettiniz (*Talat*

Hanım'ın gönlünü? Benim bildiğim Talat Hanım'ın gönlü kolayına edilmez!' dedim (s.140 Kurt Kanunu).

- 'Bir şapkası eksikti, gavurluk meydan aldı,' demekte kimi asılacaklar? Fes kinden alındı? Rum'dan alındı. Kim aldı? Gavur padişah, İkinci Mahmut aldı. N'oldu (**İkinci Mahmut'un**) sonu? ' Gözüme cehennemin meyil deresi görünmekte aman bana bir çaare!' diyerekten gitti, tam yedi yorgan parçalayıp... Başı kırmızı fesli domuz İttihatçı gavurlarını hiç görmemiş gibi... (s.150 Kurt Kanunu).

- "Alırdık papelleri... Bunca zamandır düşündüğümüz evi yaptırırız deniz kıyısında..."

"Yaptırırız da, nasıl otururduk girip (**ev**) içine?"

"Bayaaa..."

"Bayaa olan hiçbir şeyi yapamam ben..." (s.184 Kurt Kanunu).

- Perihan on yedisinde, abisinin komitacı arkadaşlarından bir doktorla evlendiği zaman, olağanüstü ürkek, (**Perihan'ın**) gözü gerçekten her şeye kapalı bir kızcağızdı. Sokağın ıssızlığından ne kadar korkarsa, (**sokağın**) sessizliğinden fisiltıdan, bağırtılardan, karanlık ya da mehtaplı geceden hep aynı ürküntüyü duyuyordu (s.192 Kurt Kanunu).
- Ambar hem adamakıllı loştu hem de adamakıllı sıcaktı... Loşluk penceresizlikten, sıcaklık (**ambar**) damının oluklu saçla örtülü olmasından geliyordu. Yüklü arabaların girip çıkması için (**ambar**) kapısı gayet büyük yapılmıştı (s.238 Kurt Kanunu).
- Emin Bey enikonu ürktü. "Yok" demek istediği halde diyemedi. Bu pis herifin elini (**Emin Bey'in**) üstüne sürmesi değil, hiçbir yerine değmeden bir şey alması (**Emin Bey'in**) midesini bulandıracaktı (s.249 Kurt Kanunu).
- Kadını tepeden tırnağa süzdü. (**Kadının**) Üstünde kısa bir gömlek vardı. Kolları bacakları açık olduğu halde hiç umursamıyordu. Mahmurluk, (**kadının**) yüzüne kız çocuğu temizliği vermişti (s.157 Kurt Kanunu).

1.1.3.5. Yükleme Eksiltisi

Yüklem, cümlenin temel unsuru ve cümlenin direğidir. Cümlenin bütün öğeleri yüklem üzerine kuruludur. Cümlenin diğer öğelerini bulmak için sorular yüklem sorulur. Bir tek sözcükten yüklem oluşabileceği gibi sözcük grupları da yüklem oluşturmaktadır. Yüklem kullanılmayan cümleler eksiltili cümledir. Yüklemin kullanılmayışı dilde en az çaba ilkesinden ve zamanda tasarruftan kaynaklanmaktadır. Okuyucu yazının akışına göre cümleyi kendi zihninde tamamlamaktadır. “Kurt Kanunu” adlı eserde konuşma bölümlerine çok yer verildiği için diğer öğelerde görülen eksilti, yüklem eksiltisi olarak da görülmektedir.

- Bir polis koşuyor... Meçini kalçasına bastırmış (*koşuyor*)... Vapura koşuyor (s.9 Kurt Kanunu).
- “Nerde bu sokak. Evin numarası kaç?”

“Valla... (*bilmiyorum*)”

“Sokak dedim, dümbük, numara dedim!” SesiCamgöz’ün kanını donduracak kadar korkunçlaşmıştı. “ Hadi... (*söyle*) Canımı sıkarsın... Sıkıldı mı bilirsin n’aparım!”

“Şart olsun Abdülkerim Abi... (*bilmiyorum*)” Yardım arar gibi çevresine baktı (s. 22 Kurt Kanunu).

- “Aman deme!” Abdülkerim ellerini dizlerine vurarak çırpındı. “ Aman Rasim Can... (*deme*) Ölmeli daha iyi (*olur*)!”

“Ölmekle pislik temizlense... (*temizlenmez*) Rezilliktir ki hiç örneği görülmemiş... (s.41 Kurt Kanunu).

- “Koşmadım... Abdülkerim’e çekinerek baktı. Önemsiz... Hiç önemsiz...”

“Belli belli... (*önemsizdir*) Söyle gelsin!”

“Efendim... (*dedi*)” Çenesiyle Abdülkerim’i gösterdi. “ Abdülkerim Bey uğradıktan kırk beş elli dakika sonra... Hana iki polis gelmiş...”

“Polis mi? (*gelmiş*) Nasıl polis? (*gelmiş*)” (s.51 Kurt Kanunu).

- “N’arasın onlarda sizdeki akıl efendim... Uyanıp bakmışlar, görmüşlerdir ki haber yok, uyumuşlardır öte yana dönüp... Yanlarındaymışım gibi... **(uyumuşlardır)**”

Kara Kemal Bey suratını asınca sözü yarıda bıraktı.

“Şüphelendi mi bir şeyden Semra Hanım?”

Abdülkerim telaşlandı:

“Yok hayır... **(şüphelenmedi)** Neden Şüphelensin?” (s.91 Kurt Kanunu).

- “Semra Hanım’la konuştuk, Kemal Abi... Hemen şimdi... **(gideceğiz)** hiç vakit kaybetmeden çiftliğe gideceğiz.”

“Hangi çiftliğe?” **(gideceğiz)**

“Semra Hanım’ın çiftliğine... **(gideceğiz)** Nerdedir?” (s.121 Kurt Kanunu).

- “Günahın boynumda kalır, kıyamete kadar yanarım,’ dedi.”

“Neden günahı boynuna **(kalır)**?”

“Şundan ki... **(kalır)** Bana kalsa, bre İnebollu, cebime adam tasvirleri doldurup İttihatçı gavuru izlemek aklıma mı gelir?”

Ya? **(gelmez mi?)**” (s.144 Kurt Kanunu).

- “Karnını sıvazlamış bir zaman...”

“Karnımı... **(sıvazlamış)** Nasıl sıvazlamış?”

“Hah şöyle... **(sıvazlamış)**”

Abdülkerim, gergin karnı yavaştan serte doğru sıvazladı:

“Böyle... **(sıvazlamış)** Bir zaman uyanmamışsın...”

“Ben mi? Bir zaman... **(uyanmamışım)** İnandın mı?” (s.162 Kurt Kanunu).

- “Neden doktor? Dost değil miyiz?”

“Dostuz evet ya... Gene de şaştım.”

“Neye(*şaştın*)?”

“Böyle bir işi, bizim hükümetten önce duymadıklarına... (*şaştım*)” (s.184 Kurt Kanunu).

- Sözün arkası epey gecikince Emin Bey, küçük bir çocuğa konuşma cesareti vermek istiyor gibi sordu:

“Nedir bakalım? Ne düşündün?”

“Düşündüm ki... Demincek... (*düşündüm*) Bizim deli oğlanın dediklerini düşündüm.”

“O kadar karmaşık şeyler söyledi ki... (*düşündüm*)”

“Karışık marışık... (*söyledi*)” Eğilip abisinin saçlarını öptü, sonra yanağını başına dayadı (s.195 Kurt Kanunu).

- Emin Bey bir sigara yaktı:

“Tanışır mısınız Mustafa Kemal Paşa’yla? ‘Eskiden’ demek istedim, yakından... (*tanışır mısınız?*)”

“Yeterince... (*tanışırız*)” Gülümsedi. “Dost olmak için de, düşman olmak için de yeter tanışlığımız...”

“Anladım.” (s.205 Kurt Kanunu).

- “Anlaşıyor, Medeni Kanun’un, Ceza Kanunu’nun, Borçlar Kanunu’nun, İcra İflas Kanunu’nun alelacele neden çevrilip alındığı?”

“Evet... (*anlaşıyor*) Daha kötüsü... (*anlaşıyor*) Memleketin iktisat temeliyle ilgili hiçbir ana kanun gelmeden getirildi bunlar... Düpedüz yabancılar için... (*getirildi*)” (s.232- 233 Kurt Kanunu).

- “İş adresi?”

“Yok... Çekildim.”

“Ne zaman? (*çekildin*)”

“1914’te... (*çekildim*) Savaşa girileceğini anlayınca... (*çekildim*)”

“Maliye Nazırı Cavit gibi mi? (*çekildin*) Cavit de çekilmiş, ama maliye nazırlığını evinde sürdürmüş...” (s.252 Kurt Kanunu).

- Perihan saçlarını tutarak bir an düşündü:

“Rahmetliye kötülük etmişiz gibi bir anlam var bu yazdıklarında... Dövüşseydi ne çıkardı? Kurtulur muydu?”

“Hayır... (*kurtulmazdı*) Boşuna kan dökülmüş olurdu... Benim aklıma gelen... Dövüşerek ölmeyi kurduysa... Bizim yüzümüzden vazgeçiyor. Önlemiş oluyoruz.”

“Neyi? (*önlüyoruz*)”

“Ölüme mahkum bir insanın son isteğini... (*önlüyoruz*)” (s.286 Kurt Kanunu).

- “Gerçek... Evet, şimdi anladım. Gurbet Halalarla farkımız (*var*) burda... Sakın aklınıza getirmeyin bir daha böyle çapraşık şeyleri... Gazeteler hani yazdılar ya... Eve girmişler de... Odaya çıkmışlar da... Yerde terlikleri... (*bulmuşlar*) Havada sigara dumanları görmüşler de... Bundan anlamışlar burda olduğunu... Açık pencereden bahçeye atlamışlar. Hepsi yalan bunların!” (s.291 Kurt Kanunu).

1.1.4. ÖRTÜK ANLATIM

Doğan Günay’a göre bu anlatım

Her dilin kendi kullanım olanaklarından kaynaklanan özel durumları vardır. Bu durumlar yoluyla bir bilgi açık olarak alıcıya aktarılabilirdiği gibi, örtük bir biçimde, önvarsayımsal olarak ya da sezdirimsel olarak da aktarılabilir.

Örtükleşme (fr. *implication*), dolaylı ya da dolaysız yoldan ulaşılabilecek bilgiler için kullanılır. Biz sözcüde, paragrafta bazı bilgiler açık olarak verilmez. Böylece bazı bilgiler verilsede gizli bir biçimde sözcüde bulunur. bazı durumlarda kültürel örtüklükten de söz edilebilir. Bir toplumsal grup ya da düşünce akımının tek bir sözcük ya da kavrama indirgenebildiği yanamlamsal kullanıma kültürel örtüklük (fr. *implicite culturelle*) denir. Önvarsayımlar (fr. *présupposé*), kullanım bağlamından çıkartılabilecek bazı örtük bilgiler verir. “Hasan artık Hayfa’da yaşıyor” sözcüsi örtük olarak “Hasan’ın daha önce Hayfa dışında, başka bir yerde yaşadığı” bilgisini de içerir. Bir sözcü başka bir sözcüğe daha belirgin olarak aktarmak için söylenmiş olabilir. “Ali şaraptan nefret etmiyor” tümcesini, “Ali şarabı seviyor” tümcesini sezdirir. (Günay, 2017, s. 90)

olarak açıklar.

Cümlede açık olarak söylenmediği halde, cümlenin anlamından veya cümledeki bazı ifadelerden çıkarılan anlama “örtük anlatım” denir. “Hava artık soğumaya başladı.” cümlesinden havanın önceden sıcak olduğu anlaşılmaktadır. Cümlede belirtilmemesine rağmen bu anlam çıkarılabilmektedir. İşte bu anlatımlara “örtük anlatım” adı verilmektedir.

Örtük anlatım, bireyin aldığı eğitimle, yetiştiği ortamlarla, bulunduğu kültürle, kelime hazinesiyle, ruh dünyasıyla yakından ilişki içindedir. Yazar, eserinde her olayı açık açık anlatmak yerine, bazı yargıları okuyucunun anlayışına bırakarak okuyucuyu eserine dahil etmek için bu anlatımlara başvurmayı tercih etmektedir. Böylece yazınsal metinler, alıcı üzerinde çağrışıma neden olmaktadır.

Örtük anlatım iki başlık altında incelenecektir: sezdirim ve çıkarsama.

1.1.4.1. Sezdirim

Doğan Günay sezdirimi:

Bir bağlam ya da sözcükte bulunmayan verilerin bilgilerden çıkarım yoluyla ulaşılabilecek bir bilgiyi belirtir. Sezdirimler (fr. sous-entendus) tümencinin var olan yapısı içinde anlamsal ya da mantıksal akıl yürütme ile kazanılacak ek bilgileri içerir. Anlatı açısından her şeyi yüzeysel yapıda belirtmemek için yazar çoğunlukla bazı şeyleri sezdirir. Bir durumu, olayı doğrudan değil dolaylı yollardan söyleyen yazar sözcükleri tutumlu kullanmış olabilir (Günay, 2017, s. 90)

olarak açıklar. Sezdirimde önemli olan yazarın açıkça söylemediği düşünceleri, okuyucunun kendisinin tamamlamasıdır. Burada olumsuz olan durum, eseri okuyan bireyin, verilmek istenen mesajı yanlış alma ihtimalinin yüksek olmasıdır. Aslında yazar, bu tür anlatımlarda okuyucuyu yönlendirmek ve metnin içine katmak istemektedir. Yazarın yeteneğini ortaya koyan bu anlatım tarzında, anlatılmak istenen net biçimde verilmeyip, bazı olaylar alıcının anlayışına bırakılmaktadır.

Aşağıdaki örneklerde sezdirim metinlerine yer verilmiştir.

- Oda orta büyüklükteydi. Sık kafeslere rağmen ferahtı, şirindi. Abdülkerim Bey buraya her gelişinde duyduğu yürek rahatlığına, derin iyimserliğine hep şaşıyordu. Neydi özelliği? Bir gün Baytar Rasim’e sormuştu bunu. “Baytar, alt yanı baytardır. Hem de eli tabancalı baytardır ama filozoftur. Göstermez.

‘Şuncacık şeyi anlamdın mı, yuf senin külhanbeyliğine Abdülkerim!’ dedi, ‘Arslan yatağından bilinir. Baksana, ne alaturkadır burası ne de alafiranga. Su katılmamış Osmanlı döşemesi... Hiç unutma, gerçek Osmanlılıkta ferahlık vardır!’ Herif baytar maytar ama burada haklı... Konsol koymamış Küçük Efendi... .konsol koymayınca, karpuz lambalarda koyamazsın!’ (s.46 Kurt Kanunu).

Abdülkerim Bey, kendisine ayrılan odaya girmiştir. Orta büyüklükte ve sık kafeslere rağmen kendisini bu odada rahat hissetmiştir. Bu rahatlık bir kereye mahsus olmayıp metinden buraya birçok kez geldiği anlaşılmaktadır. Bir fedai olmasına rağmen bu rahatlık nereden geliyordu? Oysa tetikçiler kendisini güvende hissetmezlerdi. Bu sorunun cevabını eli silahlı baytar arkadaşından alacaktır. Abdülkerim, baytara filozof gözüyle bakmaktadır. Eli silahlı olan baytar aynı zamanda birçok bilgiye sahiptir. “Arslan yatağından bilinir.” cümlesiyle “Arslan yattığı yerden belli olur.” atasözüne atıfta bulunan filozof baytara göre burası tam bir Osmanlı odasıdır. Çünkü şahısların yaşadığı yer aynı zamanda onun toplumsal makamını da anlatmaktadır. Abdülkerim Bey’in misafir olduğu ev kendi düzeyine uygundur. İşte, rahatlık buradan gelmektedir. Oda ne alafiranga ne de alaturkadır. Burada verilmek istenen sezdirim, Osmanlı’nın son zamanlarında Doğu ile Batı arasında sıkışıp kalmışlığıdır. Fakat odanın Osmanlı mimarisine uygun döşenmesi yani odada konsolun ve karpuz lambaların (konsol ve karpuz lambalar Batılılaşmayı ifade eder) olmayışı bir Osmanlı düşüncesine sahip olan Abdülkerim Bey’in içini rahat tutmasını sağlamaktadır. Çünkü yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne alışamayan Abdülkerim Bey, geçmişte yaşamakta ve bu yüzden odanın döşenişinde huzur bulmaktadır.

- Bir türlü hatırlayamadığı Şefik Paşa’nın dul karısı Semra Hanım, zannettiği gibi alık saraylılardan değildi. Zekâ gösterisine yeltenmemiş, çok bilmişlik taslamamıştı. Ne alıkça kasıtlı ne de şımarıkça suluydu. Abdülkerim’le ilintisini yalancı karı kocalığın sırnaşıklığına dökmediği gibi, arada cinsel bir alışveriş bulunduğunu saklamaya çabalayarak karşısındakini budala yerine de koymamıştı. İnceydi, duyguluydu. Birçok benzerlerinin tersine, pratik yaşamayı derin tanımamasının güçsüzlüğünü güçlülük haline getiren ender

saraylılardandı. Sofrasından, bakışlarla, tek kelimeyle kusursuz servisten, yakın çevresine saygı, sevgi, bağlılık verdiği belliydi (s.79 Kurt Kanunu).

Paşa kelimesi; Osmanlı İmparatorluğu'nda albaydan yüksek rütbede bulunan askerlere ve valilik, vezirlik gibi yüksek sivil görevlilerine verilen unvandır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise general anlamında kullanılmıştır. Şefik Paşa, kendi seviyesinde iyi eğitim almış olan Semra Hanım ile evlenmiştir. Semra Hanım, diğer saraylı kadınlar gibi zenginliğin verdiği görgüsüzce hareketlerde bulunmamıştır. Hal ve hareketleriyle aldığı eğitimin hakkını veren Semra Hanım, ince ve duygulu ruh haline sahiptir. Bu inceliği, evinde çalışan yardımcılara da aşılarmıştır. Çünkü sofrasında tek kelime etmeden sadece bakışlarıyla servisin kusursuz olmasını sağlamış ve misafirlerine uygun bir ortam hazırlamıştır. İşte bu durum Semra Hanım'ı diğer kadınlardan ayıran özellik olmuştur. Zenginliğin verdiği rahatlıkla davranmayan Semra , kendisini diğer kadınlardan da güçlü göstermeyi başarmıştır.

- Daha sonra, iktidar gazetelerinin “BÜYÜK İNKILAPLAR” adını taktıkları değişmeler sükün etti. Kastamonu'ya giden Gazi Paşa, “Buna şapka derler,” diyerek kafasına hasır şapkayı geçirdi. Yedi gün sonra “Memurlar şapka giyecek” emri çıktı. Bir ay sonra İstanbul'un ikini seçmenleri, o zamana kadar “Vatan kurtaran aslan” olarak tanıtılan Kazım Karabekir, Rafet Paşalarla eski başbakanlardan Hamidiye kahramanı Rauf ve eski bakanlardan Adnan Beylerin mebusluktan çekilmelerini isteyen bir bildiri yayınladılar. Tam bir ay sonra, 30 Kasım 1925'te tekkelerle zaviyelerin kapatılması kararı çıktı. Aynı yılın Noel yortusuna rastlayan 26 Aralık'ta eski tarihin yerine İsa'nın doğumuyla başlayan Frenk tarihi kabul edildi.

Bundan sonra kısa aralıklarla İsviçre Medeni Kanunu, İtalyan Ceza Kanunu yürürlüğe girdi. Böylece, 1826 yılında Yeniçerilerin ortadan kaldırılmasıyla gerçekten başlamış olan Batılılaşma gidişi olağan sonucuna ulaşmış oldu (s.87-88 Kurt Kanunu).

Mustafa Kemal'in şapka takarak halkın karşısına çıkması ve memurlar şapka takacak ibaresi yeniliklerin başladığını ve devam edeceğini okuyucuya sezdirmektedir. Özellikle, Kurtuluş Savaşı'nda emeği geçen Kazım Karabekir ve Rafet Paşa'nın mebusluğu, yeniliğin ve Batılılaşmanın önünde engel olarak görülmektedir. Tekke ve

zaviyelerin kapatılması, Miladi takvimin kabul edilmesi, İsviçre ve İtalya'dan kanunların alınması, yeni kurulan devletin Batı'ya yakınlığını ifade etmektedir. Bu yenilik hareketlerini başlatan ve yeniliğin önündeki en büyük engel olan Yeniçeri ocağını kaldıran İkinci Mahmut'tur. Demek oluyor ki Batı'ya yakınlık Cumhuriyet ile başlanmamış olup Osmanlı'da başlanmıştır. Başarıya ise yeni kurulan devlet ile ulaşılmıştır. Yeniliğin sürekli oluşu okuyucuya sezdirilmiştir.

- Şimdi abdal Kerim oğlum, Anadolu savaşını başarıya ulaştıran asker-sivil kadronun çoğunluğu İttihatçıydı. Bunlardan küçük bir grup Gazi Paşa'nın takımına katıldı. İlk çatışma, biliyorsun, padişahlık-halifelik meselesinde patlak verdi. Demek ki er geç karşı karşıya gelecektik. Kaçınılmaz kaderdi bu... iktidarda olan yıpranır. Yıpranan iktidar nasıl alaşağı edilir, ustasıyız biz... Gücümüz de yeter buna... Yakın tarihte göstermişiz, bir kere iktidarı ele geçirdik mi, n'aparız muhaliflerimize... Tutulacak iki yol var! Doğrusu: köklü reformlarla halka gitmek... Halkın içinde çalışmak, halktan çıkacak yeni idareci kadrolarla halka dayanmak... Bunu göze alamazsan, kendini buna hazır göremezsen... Nitekim, 1908'de biz göremedikti, o zaman kalıyor, eskisiyle idareye çabalamak... (s.114-115 Kurt Kanunu).

İttihat ve Terakki Fırkası, Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci Meşrutiyet'in ilanına öncülük edip 1908- 1918 yılları arasında devlet yönetimine egemen olmuştur. Bab-ı Ali baskını bu partinin gücüne güç katmıştır. İşte bu grup aynı zamanda Anadolu Savaşını da başarıya ulaştıran kişilerden oluşmaktadır. Başlangıçta Mustafa Kemal ile ortak hareket eden bu kişiler daha sonra cumhuriyet fikrine önem veren Mustafa Kemal ile bir süre sonra padişahlık ve halifelik konusunda anlaşamamıştır. Kendileri savaş sonrasında bile padişahlığın ve halifeliğin devamını istemektedirler. Özellikle “yıpranan iktidar nasıl alaşağı edilir, ustasıyız biz” düşüncesi bu grubun hükümetle anlaşmadığını ve zamanında 31 Mart olayını hatırlatmakta ve okuyucuya sezdirmektedir. “1908'de göremedikti” cümlesi İttihat ve Terakki'nin halka inmediğini ve halk için reformlar yapmadığını göstermektedir. Amaçlarının iktidarda kalmak olduğu sezilmektedir. Buna göre gücünü halktan almayan yönetimler kalıcı olamamaktadır. Halkın gücünün üstünde hiçbir güç olmadığı vurgulanmaktadır.

- Fes kimden alındı? Rum'dan alındı. Kim aldı? Gâvur padişah, İkinci Mahmut aldı. N'oldü sonu? ‘Gözüme cehennemim meyil deresi görünmekte aman bana

bir çare!’ diyerekten gitti, tam yedi yorgan paralayıp... Baş kızı fesli domuz İttihatçı gâvurlarını hiç görmemiş gibi... Evet, şapka geleceğine börtü geleydi, kallavi kavuklar geleydi ne kadar iyiydi. ‘Şapka’ dedi kurban olduğumuz Gazi Paşamız her nedense... Vardır bir hikmeti... Bizim orasına aklımız ermez. Yarın öte dünyada hesabı sorulacaksa, hükümetimizden sorulacaktır. Peygamber postunda oturana baş egeceksin! İşleri karıştırmayacaksın, çünkü iyidir bu gidiş... (s.150 Kurt Kanunu).

“peygamber postuna baş egeceksin” yargısı yapılan yeniliklerin kabul edildiğini göstermektedir. Batılılaşma tarzındaki yenilikleri sadece Gazi Paşa istememiş; Osmanlı hükümdarı İkinci Mahmut da istemiştir. Çünkü bir devletin bekası çağa ayak uydurmaktır. Yeniliklere karşı gelen İttihatçılar, aslında bir yenilik olan fes kullanmaktadır. Bu fes ise Rum’lardan alınmıştır ama şapkaya karşı çıkmaktadırlar. Devletin yaptığı yeniliklere karşı gelmek yerine yenilikçiler desteklenmelidir. Yapılan işlerden duyulan rahatsızlık diğer tarafa bırakılmalıdır. Önemli olan “devletin bağımsızlığı ve devamıdır” fikri okuyucuya sezdirilmiştir. Özellikle son cümle bu görüşü desteklemektedir: “İşleri karıştırmayacaksın, çünkü iyidir bu gidiş...” devletin varlığının devam etmesinin önemli olduğu okuyucuya sezdirilmiştir.

- “Eğleniyorsun, zorluklarımızı ruhlara soruyoruz, diye... Dünyada sormaktan başka ödevi var mıdır insanoğlunun? Hayır, yoktur. Çünkü bulmaktan başka ödevi yoktur. Bulamadığımızdan sorarız. Sen buldun mu her şeyi? Bütün soruların karşılığını buldun mu kafanda? Bu karşılıklar yeterli mi sonuna kadar? (s.179 Kurt Kanunu).

Bu paragraf, okuyucuya sorgulamanın önemli olduğunu sezdirmektedir. Hatta bu sorgulama insanın temel ödevleri arasındadır. Sorgulamanın temel gayesi bir sonuca ulaşmaktır ve sonuca ulaşmaya kadar bu sorgulama devam etmelidir. Anlatıcı, bu fikri okuyucuya soru cümleleri kullanarak sezdirmek istemiştir. Günlük hayatımızda bile bir olay karşısında “neden” sorusu sorulmalıdır. Bir işi yaparken acaba kendimiz için mi yoksa başkası için mi yapıyoruz? İşte bu sorunun cevabını kendimizde bulduğumuz zaman ruhumuz rahata erecektir. İnsanın var oluş kaygısı, insan yaşamı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

- Kırk altı yaşındaydı. Geçim bakımından hiç sıkıntı çekmemiş, aşırı tutkularla sınırlarını yıpratmamıştı. Çevresiyle de büyük çelişiklere düşmediğinden rahattı. Yedi yaş küçüğü olan kız kardeşi Perihan sayılmazsa, dünyada hiç kimseye minnet borcu yoktu. En yüksek makamlara çıkmış arkadaşlarından her zaman saygı görmüştü. Çok isteseydi, nazır olurdu. İstemişti de bir aralık, fakat sıraya girip beklemeye, beklerken çoğu değersiz olan hırslılarca tartaklanmaya uzun boylu katlanamamıştı (s.190-191 Kurt Kanunu).

Bu metinde eserin kahramanlarından biri olan Emin Bey'den söz edilmektedir. Emin Bey'in yaşı kırk altı olmasına rağmen genç göstermesinin sebepleri okuyucuya aktarılmıştır. Burada kahramanın rahat bir hayat sürdüğü için genç gösterdiği sezdirilmiştir. Kahramanın saygı görmesi, hırslı bir hayatı tercih etmeyişi, geçim sıkıntısı çekmeyişi, kişilerle ters düşmeyişi, kimseye minnet borcu olmayışı kahramanın gençliğine sebep olarak gösterilmiştir. Okuyucuya sezdirilmek istenen de bu özellikleri kendilerinin de edinmeleridir. Böylece hayat onları yıpratmayacaktır. Saygın bir işi sahip olanlar, çevresinden saygı görenler, gereksiz hırslardan arınmış olanlar ve başkasına minnet borcu olmayan bireyler daha mutlu ve rahat yaşamaktadır. Rahatlık kavramının kişinin bedensel ve zihinsel yapısında etkili olduğu dile getirilmiştir.

- Yabancılarla içli dışlı oldun mu, sana milli politika güttürmezler. Direnmeye başlarsan, birini musallat edip yenik düşürürler. Körlemeden yenersen, başarı onların sayılır. Nitekim, Balkan'da yenseydik, başarı ordumuzu eğiten Alman heyetinin olacaktı. Balkan'da o kadar rezilce yenilmeseydik, Dünya Savaşı'na o kadar kölece girmezdik (s.217 Kurt Kanunu).

Örnekten anlaşılıyor ki, bir devletin bağımsızlığı kendi kendine yetmesinden kaynaklanmaktadır. Yabancı devletlerin boyunduruğu altına giren milletler, onların istekleri doğrultusunda davranmaya mahkumdur. Burada, bizim ordumuzun milli bir eğitim almadığı için yenildiği okuyucuya sezdirilmiştir. Oysa ordu başarıya ulaşıyorsa bu başarıyı da yabancılar sahiplenecek devletin politikasının yetersiz olduğu halka gösterilecekti. Devlet "Balkan Savaşları'nda kaybettiği için Birinci Dünya Savaşı'na girmiştir" düşüncesi okuyucuya aktarılmıştır. Yabancı devletlerin başka devletler üzerinde iyi bir niyetinin olmadığı, devletin sadece kendisine güvenmesinin olumlu sonuçlar doğuracağı sezdirilmiştir.

- “İster kazanç, ister suçunu cezasız atlatmak için olsun, insanın sorumluluktan kurtulmasına kesinlikle imkân yoktur.

“Bu sebeple insanoğlunun dünyada başvurduğu en boş, en umutsuz, en aptalca iş sorumluluktan kaçmaya çabalamasıdır. Çünkü sorumluluktan kaçması, insanın kendine ve topluma karşı işleyebileceği en sefil suçtur.”

“Bütün toplumsal ve kişisel alçaklıklar insanları sorumsuzluğa alıştırmakla başlar, sorumsuzlukta tutmakla sürdürülür.”(s.284 Kurt Kanunu).

Toplumdaki bireylerin sorumluluktan kaçması, topluma yapacağı en büyük kötülüktür, ihanettir. Sonuç her ne olursa olsun insanın sorumluluk duygusundan kaçmaması gerekir. Bir toplumun geriye gitmesi, o toplumda bulunan fertlerin üzerine düşen görevi yerine getirmemesinden kaynaklanmaktadır. Bireylerin sorumsuzluğa alıştırılması ve bunu alışkanlık halinde devam ettirilmesi toplumu geriye getiren yegane sebeptir. Okuyucuya sorumluluk duygusunun önemi sezdirilmektedir. Bir milletin ayakta kalabilmesinin “sorumluluk nedir?” sorusuna cevap bulduğu takdirde mümkün olduğu sezdirilmiştir.

- “Her çeşit hergeleliği, namussuzluğu, soygunu ortadan kaldırmaya çalışmalıyız, ancak insanın insana kahpelik etmesi ortadan kalkınca kurtuluş var. Çok düşündüm. Bugünkü dünyada, Allah’a sığınamıyorsun kişisel sorumluluklarından... Toplumun baskılarını da özür olarak ileri süremiyorsun. Çünkü sorumluluğu ancak hür insan duyar. İnsan bu konuda kendi kendisini yaratıyor. Düşünme, dayanma, hayal etme gücümüz ne kadarsa o kadar insanız. Yaratılmış olmanın, toplum baskılarının özürüne sığınamayız. Sorumluluk idrakine varmış insan, sınırsız olarak hürdür. Hürlüğü arttıkça sorumluluk artar. Artan sorumluluk karşısında ister istemez bunaltı duyarız. Anlıyor musun küçük abla, niçin uyuyamıyorum gecelerdir?” (s.296 Kurt Kanunu).

Yine bu metinde, sorumluluk duygusunun önemi okuyucuya sezdirilmiştir. İnsanın sorumluluk duygusuna sahip olduğu zaman, kurtuluşa ereceği anlatılmıştır. Sorumluluk duygusunun kazanılması, insanın namuslu olmasına ve ihanet etmemesine bağlanmıştır. İnsan, bağımsız olduğu sürece sorumlu, sorumluluğu yerine getirdiği sürece bağımsızdır. Anlatıcı kendisinin hem kişisel hem de toplumsal sorumluluğa ulaşmadığını düşünerek geceleri rahat uyuyamamaktadır. Sorumluluk düşüncesi,

toplumsal baskı düşüncesinden uzaklaştırılıp topluma nasıl faydalı olurum düşüncesine yaklaştırılmıştır. Ve insanoğlunu, hiçbir düşünce bu duygudan mahrum etmemelidir. Sorumluluktan uzaklaşma duygusunun birey üzerinde endişe yarattığı ifade edilmiştir.

1.1.4.2. Çıkarısama

Çıkarısama, en başta bir akıl yürütme işidir. Metin içinde açık olarak belirtilen bir bilgiden ya da okurun kültürel ve ansiklopedik olarak bildiği varsayılan bir bilgiden yola çıkarak, söylenmemiş yeni bir bilgiyi çıkarma işidir. Yazar okuyucunun sahip olduğunu varsaydığı bilgileri için ayrıntıya girmez. Bu bilgiler gerektiğinde kullanılmak üzere okuyucunun belleğinde bulunan bilgilerdir. Bu tür çıkarımlar yaş, kültür düzeyi, cinsiyet, eğitim, ruhsal durum gibi bireysel yanlarla ilgili olabileceği gibi, toplumsal yönlerle de ilgilidir. Çıkarımda bulunabilme de varsayımsal olarak, verici ile alıcının aynı dilsel özellikleri ya da bağlama yönelik tutumları sergilemesi, eşit ya da eşite yakın bir bilgi birikimine sahip olması gerekir(Günay,2017, s. 91-92).

Çıkarısama ile sezdirim kavramlarını karıştırmamak gerekir. Çıkarısamalarda bir ifadenin olumluysa olumsuzu ya da olumsuzsa olumlu yanını anlamak mümkündür. Sezdirimlerde ise böyle bir anlatım yoktur. Sezdirimlerde söylenmemiş olanı sezme söz konusuysa çıkarısamalarda akıl yürütme önemlidir.

Örneğin, “Zeynep sınavı kazansaydı İstanbul’a gidecekti.” tümcesinde “Zeynep, İstanbul’a gidemedi” yargısına varıldığı için çıkarısama yapılmıştır.

- Polis, kalabalığı yarmaya uğraşıyordu. Yavaşlamıştı. “Savuşmalı... Yakaladılar mı söyletir Ekrem... Söyletir hemen... Ekrem, İstanbul polis müdürü... Askerden geçme... Sert ki... Zehir!” (s.9 Kurt Kanunu).

Bu paragrafta, Ekrem’in polis müdürü olup sert bir mizaca sahip olduğu anlaşılmaktadır. “Savuşmalı” ifadesi ise Ekrem’den korkulması gerektiğini ifade eder. Hatta Ekrem, karşıdaki insanı sorguladığı zaman o kişi fazla direnemez ve hemen konuşmaya başlar. Ekrem’in bu kadar acımasız olması ise eskiden onun asker olmasına bağlanmıştır. “Zehir” sözcüğünden ise Ekrem’in görevinde çok iyi olduğu anlaşılmaktadır.

- Abdülkerim Bey dalgın olduğundan seçememişti herifi... Gözleri birden keskinleşti. “Sivil polis miydi?” Aklında kalan görüntüyü zihnindeki kalıplara getirip götürdü. Yok... Atik davranarak kalkıp baksaydı hemen anlardı. “Taharri memuruysa, mutlak saatine göz atar. Çünkü rapor için şart...” Aslında mutasarrıflık, valilik yapmamış, bütün bu makamlarda düpedüz polislik etmişti.

Yaratılışında, hem kolayca adam öldürecek kadar suça yakınlık hem de sınırlarını hiç zorlatmadan adam kovalamak, hafiyelik, Türkçesi fermada, kuyruğunu yarım saat hiç kımlatmadan av gözleyen kopaylık vardı. “Nerde kaldı bu teres? Kulağımı kessem haksız mıyım?” Biradan içti, sigaradan çekti (s.18 Kurt Kanunu).

“Taharri memuru” “sivil polis” demektir. “Taharri” ise “araştırma” anlamına gelmektedir. Abdülkerim Bey, dalgın olmasa seçecekti herifi çıkarımı yapılabilir. Yine görüntüyü aklındaki kalıplardan geçirmesi, onun zihninde polis için bir kalıp olduğunu göstermektedir. Özellikle dikkat çeken kişinin “taharri memuru” olmadığını saatine bakmayışından anlamıştır. Demek ki sivil polis olsaydı olanları saati saatine yazacaktı. Kendisinin valilik görevinde olmasına rağmen olduğu makamda bir polis gibi davrandığı da anlaşılmaktadır. Kendisini bir av köpeğine benzeten Abdülkerimin, kulağımı kessem haksız mıyım? cümlesinden aslında kendisini haklı gördüğü görüşüne varılmaktadır.

- Bu halk, tarihen Türk’tür ve şimdiye kadar bir defa olsun bu havalide ayrı bir milliyet endişesi görülmemiştir. Türk bünyesine bu derece kaynamış bizzat o bünyeye teşkil etmiş olan bu öz Türklere Laz diye hitap edenlere sorarız ki, bu fikrinizi hangi bilim temeline dayandırılıyorsunuz? Karadeniz dolaylarına dair etnografik araştırmalarınız nelerdir? Ve o gafillere sorarız ki, Türkiye sınırları içinde Türk’ten başka bir unsur olmadığını ve büyük milletin milli vicdanını temsil eden büyük Meclis’in bu hususta bir de kanun yapmış olduğunu işitmediniz mi? Sizin bilgisizliğiniz, umursamazlığınız geniş bir çevre halkının onurunu kırıyor. Anlamayarak kullandığımız ‘LAZ’ kelimesinin söylenmesinden sakınınız (s.85 Kurt Kanunu).

Anlatıcıya göre Türk halkı, “Laz” diye belirtilen topluluğu her daim kendinden görmüştür. Lazı, Türk milletinden ayıran kişilere sormaktadır. Neye göre, hangi bilgilerinize göre onlara Laz diyorsunuz? Anlatıcı, bu şekilde yorumda bulunan insanları cahillikle, araştırma yapmadan konuşmakla suçlamaktadır. Paragraftan edindiğimiz bilgiye göre Türkiye sınırları içinde yaşayan herkes Türk kabul edilmektedir. “Laz” kelimesini söylemekten çekinilmeli çünkü bu durum ülkenin içinde ayrımcılığa sebep olmaktadır. Zaten bu ifadeyi kullananların da etnografik (kavmiyat) bir çalışması da bulunmamaktadır.

- İttihatçıların Küçük Efendisi Kara Kemal Bey, durum kendisi için aydınlanıp n'apacağına kesinkes karar verdi vereli rahatlamıştı. Artık gazetelerle bile eskisi gibi ilgilenmiyor, tasarladığı kurtuluş planına uymaz, onu değiştirmeye zorunlu kılar önemli bir nokta görmezse, hiçbir haberi, yazıyı sonuna kadar okumuyordu (s.118 Kurt Kanunu).

Kara Kemal Bey'in gazetelerle ilgilenmeyişi, okuduğu bir yazının sonunu getirmeyişi artık onun bir karar verdiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu cümlelerden olay kahramanının, daha önce her yazıyı okumakta olduğu ve olayların gelişiminden rahatsızlık duyduğu anlaşılmaktadır.

- 'Gevşek baskın istemem haaa!' dedi, "Kendine güvenemezsen o başka,' dedi, 'Tutup kollarını bağlamak yok... Sağlama gidilecek... kurşunlar göbeklerine doldurulacak,' dedi."

"Neden ille öldürecek? Neyi alıp verememekte bizden bu dümbük?"

"Ürküntüsü... 'Hükümet işidir bu!' dedi. 'Olmaz olmaz, bakarsın asmazlar. Asmayınca bir af gelir, çıkarlar bunlar mahpustan... O zaman, 'Nerdeydi, bizi filan zaman Paşa Çiftliği'nde basan Sarı Çavuş'la Şaban... Hele bulun şunları' dediler mi... Bakalım kolu bağlı mahkemeye salar mı, kısa sakal bizi,' dedi." (s.168-169 Kurt Kanunu).

Abdülkerim ile Hayriye arasında geçen bu konuşma metninde Hayriye duyduklarını Abdülkerim'e anlatmaktadır. Sarı Çavuş ve Şaban Efendi aranan Abdülkerim Bey' tanımıştır ve onları yakalayıp hükümetin ortaya koyduğu parayı almak istemektedirler. Sarı Çavuş ve Şaban Efendi, kaçakların yakalandığında mutlaka öldürülmesi gerektiğini savunmaktadır. "sağlama gidilecek, kurşunlar göbeklerine doldurulacak" tümcesinden bu çıkarılmaktadır. Çünkü hükümetin ne yapacağından emin değillerdir. Ya yakaladıktan sonra onları af ederlerse düşüncesi Sarı Çavuş'u ve Şaban'ı korkutmaktadır. Eğer sonuç af olarak çıkarsa kendilerinin öldürüleceği fikrinde hem fikirdirler.

- "Çocuk, yirmi beş yaşına kadar babasıyla anasını saygıyla sever, yirmi beşten sonra yargılar, daha sonra da bağışlar..." (s.190 Kurt Kanunu).

Bu düşünceden çocukların belli bir yaşa kadar anne ve babasının yaptıklarını sorgulamadan kabul ettiği, fakat yirmi beş yaşına geldiklerinde, onların yaptıklarını hatalı buldukları ve yine belli bir yaştan sonra onlar gibi düşünüp onları tekrar affettikleri ortaya çıkmaktadır. Hayatın döngüsünün değişmediği, sadece belli yıllarda insanların düşüncelerinin değiştiği yargısına varılmaktadır. Hayatın kısır döngüsü üzerinde durulmuştur. Güneş hep doğudan doğar ve hep batıdan batar, fikri okuyucuya verilmiştir.

- Gurbet Hala'nın soluk soluğa, yarım yırtık anlattıkları, haberin taşıdığı anlama çok uygun düşüyordu: İngilizler iki gün düşündükten sonra elçiliğe sığınmasını kabul etmemişler, günün şartları içinde, hükümetlerinin iç işlerimize karışmayı göze alamadıklarını üzülerek bildirmişlerdi.

“Bir de Alman elçiliğine başvuralım mı, diye soruyor Niyazi?”

Kara Kemal Bey, Gurbet Hala'nın yüzüne anlamadan baktı:

“Alman mı? Ne ilintisi var?” Toparlanıp Emin Bey'e döndü.

“Almanlar bu kadar güçlü olsaydı başımıza bu işler belki de hiç gelmezdi.”
(s.214 Kurt Kanunu).

Gurbet Hala'nın yarım yamalak anlattıklarının doğru olduğu çıkarımı yapılmıştır. Yine İngilizlerin kaçaklara yardım etmeyişi iç işlerimize karışmak istemeyişinden kaynaklanmaktadır. Bunun sonucunda Almanlardan yardım isteme fikri ortaya çıkmıştır. Oysa Almanlar zaten güçlü olsaydı bu olayların hiçbiri gerçekleşmeyecekti yargısına varılmıştır.

- “Osmanlılar, tutmak zorunda kaldıkları Batılılaşma biçimiyle kesin olarak ölüme doğru gittiklerini çoktan anlamışlardı. O zamanlar Batı'da iki tane ayrı, çatışan Batı yoktu. Sosyal adalet arayan Batı, 1917'den sonra olduğu gibi etiyale kemiğiyle meydana çıksaydı, biz Osmanlılar, devlet eliyle adam zengin ederek kapitalist Batı'ya benzeme çılgınlığından hemen vaz geçerdik. Halkımız bütün tarihi boyu sosyal adaleti uygulayacak devleti aramıştır. Biz tarihimizin gelenekleriyle buna yatkınız. Batılılaşma başından beri olduğu gibi, tepeden inme başlayacaktı, ama halkın yatkınlığına dayanacaktı. 1917'den sonra, Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşamasını bu yatkınlığımız açısından,

düşmanlarımızın Ortadoğu için tehlikeli gördüklerine eminim. Bizi acele parçaladılar (s.219 Kurt Kanunu).

Eski bir İttihatçı'nın düşüncesine göre Osmanlılar, mecbur kalarak uymak zorunda oldukları Batılılaşmayı yanlış anlamış ve bunun sonucunda kaybettiklerini çoktan kabul etmişlerdir. Sosyal adalet arayan Batı' nın gerçek yüzünü gören Osmanlı Devleti, onlara benzemekten vazgeçmeyi düşünmüştür. Halk ise temelinde sosyal adaleti istemektedir. Geçmişe bakıldığında bu anlayış bizde her zaman var olmuştur. Oysa 1917'den sonra bu anlayışa izin verilmeyeceğinden söz eden metinde, Ortadoğu için tehlikeli görülen Osmanlı Devleti'nin bu yüzden parçalandığı çıkarımına ulaşılmaktadır.

- Bu koca imparatorluk bizim elimizde ölmüştü. Suç ne kadar büyükse, çekilecek cezanın da o kadar büyük olması gerekir. Biz dünyanın en ağır suçunu, biraz tartaklanmayla savuşturulur sandık. Bu anda yüzüme vuran darağacı gölgesi, suikast suçlusu olduğumdan değildir Emincim... Büyük suçun gölgesidir bu... Tarihin örneğini yazmadığı kurtlar boğuşmasına girip yenik düştük. Kurtlukta düşeni yemek kanundur.” (s.236 Kurt Kanunu).

Anlatıcı, imparatorluğun yıkılmasından kendi düşüncelerini sorumlu tutmaktadır. Yaptıkları büyük bir hata olduğu için çekecekleri ceza da büyük olmalıdır. Olayların biraz tartaklama sonucu geçeceğini düşünen anlatıcı aslında hatasını kabul etmektedir. Artık kendilerinin eskisi kadar kuvvetli olmadıklarını fark etmiştir. Hatta asılma nedeni olarak suikastı değil koca imparatorluğa sahip çıkmamasına bağlamaktadır. Devlet idaresindeyken İttihat ve Terakki olarak yanlış politikalar izlediği çıkarımına varılmaktadır. “Kurtlukta düşeni yemek kanundur.” cümlesi bu görüşü desteklemektedir.

- “Evet, hep o inançtayım... Akıllı yaşamaya güç yetirirse... Akıllı, biraz hesaplı... İster kendi iradesiyle girdiği işlerde, ister başımıza gelen gibi, hiç istemeden bulaştığımız işlerde, gücümüz yettiğince, aklımız kestiğince doğru davranırsak, doğru, yani adam gibi davranırsak, sorumluluğun hakkından gelmiş oluruz! Yoksa nasıl yaşayabilir namuslu insanlar bu dünyada? Nasıl mutlu olabilir?” (s.264 Kurt Kanunu).

Namuslu insanların yaşaması, kişilerin mutlu olarak hayatlarına devam etmesi, akıllı insanların varlığına bağlanmıştır. Bu dünyada huzur içinde yaşamak istiyorsak girdiğimiz işlerde doğrudan ayrılmayarak hareket etmeli böylece sorumluluğumuzun hakkının vererek başarılı olabiliriz çıkarımına ulaşılmaktadır.

1.1.5.TÜMCELER ARASI BAĞINTI ÖGELERİ

Anlatılardaki tümceler farklı biçimlerde birbiriyle ilinti içindedir. Bu ilişkili olma biçimleri değişik türden olabilir: Birleşik bir tümce, bağıntılı tümcelerde olabilir. Metindeki birleşik ve karmaşık tümce yapılarının incelenmesi çözümlene yapan kişi için önemlidir. Bu yapılar, okuyucuyu yazar tarafından farklı biçimlerde yerleştirilmiş düşünce ve davranış biçimlerinin oluşturduğu dizgelere götürür. Tümcelerarası bağıntı ögeleri, yazarın paragrafları arasındaki geçişleri sağlamaya, yazının sınırlarını ve aşamalarını okura anımsatmaya yarar. Yine sıralı tümceler arasındaki bağıntı biçimi de vericinin olayları değerlendirme (ilişkilendirme, bağlantı kurma, karşıt duruma getirme vb.) biçimi de gösterme açısından ilginçtir.

İki ya da daha fazla sözlüksel yerdeşlik (fr. isotopie lexicale) arasında ilişki kuran dilsel göstergelere bağıntılayan (fr. connecteur) denir. Bu ögelere Türkçede şu örnekler verilebilir:

Karşıtlık (ama yine de, ama, ayrı olarak, böyle olmakla beraber, böyle olmakla birlikte, buna karşılık, buna karşın, bununla beraber, bununla birlikte, -diği halde, -e aykırı olarak, -e zıt olarak, halbuki, -in tersine, -ise de, ne var ki, oysa ki, oysa, -sine karşın, -sine rağmen, tam tersine, tersine, yalnızca... bile, yine de)

Amaç (amacıyla, için, -sin diye, -mesi için)

Sebeb (zira, çünkü, mademki, gerçekten, doğru, öyle, gerçekten de, gerçi)

Sonuç (böyle düşünüldüğünde, böylece, bu açıdan bakıldığında, bu nedenle, buna göre, bundan şu sonuç çıkar ki, demek ki, demek, dolayısıyla, imdi, o halde, o sırada, o zaman, öyleyse, sonuç olarak, sonuçta, şu durumda, şu halde)

Katkı/ sürerlilik (ardından, ayrıca, az önce, bir zamanlar, biraz önce, bugün, bundan başka da, bundan başka, bununla birlikte, daha sonra, dahası, -den önce, dün, eskiden, her şeyden önce, ilkin, -meden önce, nihayet, ondan sonra, oysa ki, oysa, önce, öte yandan, -sinden önce, sonra, sonuç olarak, sonunda, şimdi, üstelik, vaktiyle, ve, yarın)

Zaman (önce, sonra, daha sonra, sonunda, nihayet)

Karşılaştırma (böylece, aynı biçimde, aynı şekilde, -e göre)

Birlik (ve, hem... hem (de), ne... ne)

Almaşım (art arda gelme) (ya... ya da, veya ya da tersi, yahut, gerek... gerek(se), ister... ister, ... olsun... olsun, kah... kah, ya...ya)

Bağıntı ögeleri, sözlüksel alanlararası ilişkiyi ve bir izleği oluşturan kavramları belirtmede önemli bir işleve sahiptir (Günay, 2017, s. 106-107).

Cümleler arası bağıntı unsurları, metindeki tutarlılığı ve bütünlüğü sağlamaktadır. Ayrıca bu bağıntı unsurları kelimeler, cümleler ya da metinler arası geçişleri ifade etmekte kullanılmaktadır. Bağıntı ögeleri en az iki öge arasında bir bağ kurmaktadır.

Zeynep Korkmaz, bağlacın tanımı olarak

Türkçede çok geniş yer tutam bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer ögeleridir (Korkmaz, 2014, s. 923).

ifadesini kullanmıştır. Zeynep Korkmaz'a göre bağlaçların temel özellikleri:

-Bağlaçlar da edatlar gibi tek başlarına anlam taşımazlar. Bunlar “anamlı” değil “görevli” gramer ögeleridir.

-Bağlaçların görevleri, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlamaktır.

-Bağlama işlevlerinden gelen özellik dolayısıyla, cümleler arasında konu ve anlatım bütünlüğü, sözde süreklilik sağlarlar.

-Edatlar ile bağlaçlar arasında bazı şekil ortaklığı bulunmasına rağmen, kullanılış yerleri ve işlevleri bakımından aralarında herhangi bir ortaklık yoktur. Bu nedenle bazı gramerlerde görüldüğü gibi, bağlaçların edatlar sınıfında yer alması doğru değildir.

-Başka kelime sınıflarından alınmış şekiller (edatlar, zaman zarfları, zarf-fiiller vb.) bazen cümlede bağlaç olarak kullanılabilirler halde, bağlaçlar başka kelime sınıflarına geçemezler.

-Bağlaçlar ad soylu anlamlı kelimelerde olduğu gibi, özne, nesne, tümleç ve yüklem görevi yapmazlar (Korkmaz, 2014: 925).

olarak sıralanmıştır.

Muharrem Ergin'e göre bağlama edatları “Bunlar kelimedeki küçük dil birliklerini, kelime, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve mana bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır” (Ergin, 1998, s. 352).

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi bağlaçlar; kelime, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlamaktadır. Bu bağlama esnasında bağlaçlar cümlelere birliktelik, karşıtlık, neden-sonuç, zaman... vb. anlamı katmaktadır.

1.1.5.1. Karşıtlık Bildiren Bağıntı Ögeleri

“Tümcelerden birinin ifade etmiş olduğu yargıyı diğerine karşı çıkma, karşıtlık gösterme işlevi, ile bağlayan bağlaçlardır” (Korkmaz, 2014, s. 954). Karşıtlık ifade eden bağıntıları ögeleri: *ama, ayrı olarak, böyle olmakla birlikte, buna karşın, böyle olmakla birlikte, fakat, tersine, bile, oysa, yalnızca, yine vb.*

İncelenen eserde karşıtlık ifade eden bağıntı ögeleri ise şunlardır: *ama, oysa, -dığı halde, bilakis, bile, gene de, tersine, fakat, ise.*

- Sedirlerin yüksekliği bir karıştı. Kırmızı atlastan ağır örtüler, yumuşak minderler... Eski, **ama** tertemiz hepsi... Şurda burda ceviz çekmeceler... Duvardaki lambalıklarda, oymalı raflarda çeşit çeşit nargile... (s.46 Kurt Kanunu).
- Niyetleri terör yoluyla diktatörlükmüş... Yaşanmaz hale gelmiş memleket... **Oysa**, cephelede İttihatçı subayların gayretiyle, cephe gerisinde İttihatçı memurların, İttihatçı eşrafın gücüyle kazanılmış zafer... (s.63 Kurt Kanunu).
- Bütün kitaplar kırmızı marokenle ciltlenmiş, bütün yazılar sarı yaldızla yazdırılmıştı. Hepsinin üstünde, tahta çıkma ihtimalinin bulunmadığı bilindiği **halde**, bazı Avrupa krallarının tahta çıkarken giydiklerine benzeyen birer taç, yazarın adı yerine de Şehzade'nin adı vardı (s.80 Kurt Kanunu).
- “Heyvah oğlum İnebolu, yazık ki, İstanbul kaldırımı çeğnemektesin ve de **bilakis** İstanbul'dan başka İstanbul yoktur (s.136 Kurt Kanunu).
- Hele şimdiki haline şeytan **bile** benzetemezdi, **ama** kendini tanıdığı için **gene de** ürktü. Hemen Kara Kemal Bey'in resmini üste çıkardı (s.143 Kurt Kanunu).
- Çok sevdiği kayını Emin Bey'e yazdığı mektupta, Perihan kadar, saklanan arkadaşına da yüzde yüz güvendiğini yeminle temin ediyor, **fakat** böyle bir olaydan sonra evliliği sürdürmeye yaratılışının elvermeyeceğini, gücünü yetmeyeceğini anladığından bağışlanmasını yalvarıyordu (s.192 Kurt Kanunu).
- “Selanik... Evet, kimileri öyle derse de... Selanikli olmakla n'olmak ihtimali var? Nah bak bakalım...” Parmaklarını açarak avucunu Abdülkerim'in suratına

tuttu. “Beş parmak bir mi? Aslını ararsan Selanik’in Rumeli’nde olduğundan *bile* şüpheliyim... (s.151 Kurt Kanunu).

- Bunlar, içinde buldukları şartlar dolayısıyla sınıf şuuruna varamadıkları için kendi devletlerini kurmaya yönelemezler. *Tersine* hiçbir sorumluluk yüklenmeden Batı anlamında sınıf karakteri olmayan enikonu SAHİPSİZ devleti kendi hesaplarına çalıştırıp soymayı çıkarlarına çok daha uygun bulurlar,’ dedim (s.233 Kurt Kanunu).
- Sofanın karanlığında Doktor İhsan Bey’in biraz kalın *ama* yumuşak sesini, bağıdili duvarlar, işlemeli tavan, sanki ruhlar dünyasına hiç yanlızsız işittirmek istiyormuş gibi en son, en hafif titreşimlerine kadar havada tutuyordu (s.177 Kurt Kanunu).
- Yollar silindiği *halde* yılların yağmuru karı, taşların kara islerini sıyırıp almamıştı. Nerdeyse yıkılacakmış gibi duran ince yangın duvarlarıyla yükseklikleri şaşkınlık veren konak bacaları, toprağın yüzünü kaplayan karışıklığı büsbütün arttırıyordu (s.277-278 Kurt Kanunu).

1.1.5.2. Amaç Bildiren Bağıntı Ögeleri

“İki tümceden birinin diğerini gerçekleştirme amacı taşıdığını göstermek için kullanılan bağlaçlardır” (Banguoğlu, 2015: 393). Bu bağıntı ögeleri Doğan Günay’ın kitabında: *amacıyla, için, -sin diye, mesi için* olarak verilmiştir (Günay, 2017, s.106). İncelenen eserde daha çok – *mak için, için, mesi için* bağıntı ögeleri kullanılmıştır.

- Bir saat sonra *çıkamak için* oturduğu sedirde konyak içerek, sevişerek akşamlamış, iğrenerek girdiği Laz İsmail’in karyolasından dört gece üç gündüz çıkamamıştı (s. 32 Kurt Kanunu).
- “Korkudan değil oğlum... Gevezelerden kurtul*mak için*...” Terini siler gibi yaparak caddenin karşısına geçti. Ürkeklik gelmişti üstüne enikonu... (s.45 Kurt Kanunu).
- Öne faydalıyken giderek zararlı olmaya başladı. Makedonya’ya gönderildi. Galiba harcansın *için*, Balkan Savaşı’ndan sonra... Gitmesiyle gelmesi bir oldu (s.68 Kurt Kanunu).
- Gazeteyi yavaşça yere bırakıp çevresine biraz şaşkın baktı. Ne işi vardı bu yabancı evde? Bunca deneylerine, bunca gücüne rağmen, demek bu kadar çürük müydü yaşayışı *için* sağladığı güven? (s.86 Kurt Kanunu).

- Suikastta tabancalar ve bombalar kullanılacaktı. Ziya Hurşit bu iş **için** Laz İsmail ve Gürcü Yusuf adında iki adamını İstanbul'dan beraber getirmişti (s.106 Kurt Kanunu).
- Karı gözden kaybolunca Abdülkerim'e döndü. Gözlerini kırıştırtıyor, aklını başına devşirmek **için** çabalıyordu. Karşısındakine kızmış, kendisini de ayıplamış gibi suratını astı (s.147 Kurt Kanunu).
- Kibar adamdı Kemal Abisi... Uyandırmamak **için** öksürürken mendilini ağzına tutuyor, kibriti gayet yavaş çakıyordu (s.155 Kurt Kanunu).
- Dışarıda kiracılarla uğraşması, alışverişlere koşması içerde ev işleri hep, önüne koyulan kahveyi tek başına içilemez sanılan abinin rahat yaşaması **için** çok zor alışarak yüklendiği çetin işlerdi (s.192 Kurt Kanunu).
- Bizim amacımız imparatorluğu kurtarmaktı. Her ne yaptıksa bu amaca varmak **için** yaptık. Siyasi cinayetler, kitle halinde katliamlar hep bu amaç **için** göze alındı (s.218 Kurt Kanunu).
- Kendisi Alman'la görüşmek **için** evden çıkınca, Kara kemal merhum, kuşku gösterdi mi, her zamankinden çok tedirgin miydi? (s.278 Kurt Kanunu).

1.1.5.3. Sebep Bildiren Bağıntı Ögeleri

“İki tümceden birini diğerine sebep gösterme şeklinde bağlayan bağlaçlardır” (Korkmaz, 2014: 953). Sebep bildiren bağıntı ögeleri şöyledir: *zira, çünkü, doğru, öyle, mademki, gerçi, gerçekten, dolayı, ötürü, diye, üzere vb.* incelen eserde tespit edilen bağıntı ögeleri ise *çünkü, eğer, diye, bu sebeple, öyle, doğru, mademki* olarak belirlenmiştir.

- Aklında kalan görüntüyü zihnindeki kalıplara getirip götürdü. Yok... Atik davranarak kalkıp baksaydı hemen anlardı. “ Taharri memuruysa, mutlak saatine göz atar. **Çünkü** rapor için şart...” (s.18 Kurt Kanunu).
- Kara Kemal Bey, bunca yıldır tanıdığı Abdülkerim'i hiç bu kadar perişan görmemişti. İnanmadı:

“Yoksun da, bu telaş neyin nesi? **Eğer** işin içindeysen Abdülkerim oğlum...” Kederle gülümsedi (s.55-56 Kurt Kanunu).

- “Durmanın zamanı geçti Kemal abi! Davran ayaklarını öpeyim! Hemen giyin savuşalım!

“Savuşalım mı?”

“Hemen!”

“Naciye Hanım’ı polis gözlüyor **diye** mi savuşacağız?” (s.55 Kurt Kanunu).

- **Eğer** bayram öncesi yazıldığı gibi mahkeme başlamışsa, hiç değil, ölüm tehlikesi atlatılmış demektir. (...)

Bu sebeple hafiften demlenerek bol bol kurban kavurması yediler, Şehzade’nin kötü romanlarını okuyarak uydurma dramlarla enikonu avundular (s.110 Kurt Kanunu).

- Dünya kuralları beri Kızılelma’ya dek ferman yürüten Osmanlı neden göçtü gitti? **Çünkü** İttihatçı gavurlar mülkü Alman’a peşkeş verdiler ve bedelini bölüp savuştular. Enver hıncını savuşunca tek mi durdu? Hayır! Alaman’dan umut kesince Moskof’a gitti. ‘Bana şu kadar yüz bin manat verirsen, Türk’ün ek yerini sana gösteririm, uğrun kapısını bildiririm, sezdirmeden sokulur, apansız salar, bitirirsin,’ dedi. Dedi **çünkü** bunlar Rumeli çingeneleridir ve de resmen Bulgar tohumudur.” (s.151 Kurt Kanunu).
- “Orası öyle... Ben ‘Çokçası hangi mal üstüne?’ dediydim. Ekin mekin bakliyat makliyat üstüne mi?”

“İyi bildin, bilakis bakliyat...”

“Dükkan...”

“Yoktur Allahıma şükür...”

“Ardiye, yazane?”

“Yoktur, **çünkü** ‘Yatan aslandan gezen tilki yiğit’ der bizim Hacı Yunus Efendi...” (s.136 Kurt Kanunu).

- “Ciddiye alır mıyım **öyle** şeyleri, aşk olsun!” Şakadan somurttu. “Karşılık vermedin soruma...”

“Vermedim, **çünkü** olmaz **öyle** şey... Hakları yok bizi bulaştırmaya...” (s.195 Kurt Kanunu).

- Bir yerde okumuştum, ‘Güçsüz düşen açık yürekli olamaz,’ gibi bir laf... **Doğru**... Rezillik neresinde bunun, bilir misin? Kanlı işlere giriyordun bu kafayla... (s.201 Kurt Kanunu).
- Mahkemenin adaletine, kanundan ayrılmazlığına güvenemedin mi savunma söz konusu olamaz. **Çünkü** hiçbir sözün, delilin, vesikanın değeri yoktur. Bütün çabalamalar maskaralıktır (s.210 Kurt Kanunu).
- “Aslında verdiğiniz karara da aykırı olurdu. **Mademki**, ‘Kendisi sağ olsaydı nasıl konuşacaksam,’ demişsiniz. Sağ olsaydı, gerekmezdi bunları mahkemeye söylemek elbette...” (s.276 Kurt Kanunu).

1.1.5.4. Sonuç Bildiren Bağını Ögeleri

Sonuç bildiren bağını ögeleri:

Böyle düşünüldüğünde, böylece, bu açıdan bakıldığında, bu nedenle, buna göre, bundan şu sonuç çıkar ki, demek ki, demek, dolayısıyla, imdi, o halde, o sırada, o zaman, öyleyse, sonuç olarak, sonuçta, şu durumda, şu halde (Günay, 2017, s. 106).

İncelenen kitapta, tespit edilen ögeler ise *öyleyse, demek, böylece, şu halde, bu sebeple, imdi, o halde, demek ki* ifadeleri biçiminde kullanılmıştır.

- “Bırak şimdi boş lafı... Sana ya da Şükrü’ye böyle bir işten söz etti mi Ziya Hurşit?”
- “Yok...”
- “**Öyleyse** arkadaş... Bu mesele önemli... Bir bit yeniği var bu işte... Aldıysa... Almasının doğru olmadığını biliyor ki, ölüm yoluna çıktığı arkadaşlarından saklıyor.” (s.38 Kurt Kanunu).
- “Tamam... Buldun belanı Karaoğlan, Allahıma şükür... **Demek** sıran geldi hitamında... **Demek** buraya kadarmış Ezrail’le pazarlığın... İşte buna ben gülerim kıyamete kadar... Oh ki ne güzel!” kapıya döndü bağırды (s.248 Kurt Kanunu).
- Belli ki, itiraflar panik halinde birbirini kovalamış, en babayiğit sanılanlar, bunca yıllık dostluklarını ipe gönderecek suçlamaları yüzleştirmelerde bile değiştiremeyecek kadar çökmüşlerdi.

Böylece, araştırılacak hiçbir şey kalmamış olduğundan yargının, 27 Haziran Pazar günü İzmir Elhamra Sineması salonun da açık olarak başlayacağına inanmamak için sebep kalmıyordu (s.111 Kurt Kanunu).

- İkinciye doğru, kendisi çolak Alman’la konuşurken ev basılmıştı. Niyazi adresi bilmiyordu. **Demek**, Gurbet Hala’yı izlemişlerdi. (...) Gurbet Hala, elçiliğe Niyazi’nin gitmediğini, birini yolladığını söylemişti. **Şu halde** bu gönderdiği adam ya da elçilikten biri, polise haber vermiş olacaktı (s.272 Kurt Kanunu).
- Eskiden beri, çok konuşmak, sesli düşünme âdeti değildi. **Bu sebeple** yakından tanıyanlar, uzun susmalarına alışıklılar.

Gurbet Hala da bayramı bostanında geçirmek zorunda olduğundan Kemal Bey’in deyimiyle “Niyazi Gazetesi” de üç gündür çıkmıyordu (s.110 Kurt Kanunu).

- Cariye dedi: ‘Hey derviş, üç gün üç gecedir bu pencereye bakıp hayran olmuşsun! Yoluna gitmezsin! **İmdi** ol umduğun ol murat sana elvermez. Onun gibi varlıklı yer kızını avlayayım diyen kimsenin pulu altını gerektirir ki, isteğine yol bula...’ (s.155 Kurt Kanunu).
- Zenginleşme yok, ama fakirliğe düşmek tehlikesi de yok olmalı ki, ortalama hesap söz konusu olsun. **Demek** en azından böyle bir kesin güven ister orta çizgi... (s.188 Kurt Kanunu).
- ‘Denildi ki, bizim memleketin asıl nüfusu köylüdür, çiftçidir, çobandır. **O halde** bir sınıftır, dayanmaya elverişli bir sınıftır. Bir fırka başlı başına bir sınıfa dayanabilir, onun çıkarlarını yükseltmeye çalışabilir. **O halde** buna karşı bir sınıf aramak gerek... (...)

“Allah Allah!”

“Evet... Sonra şehirlere, kasabalara geçti. ‘Bundan başka sanayi erbabı vardır,’ dedi. **O halde** köylü sınıfı asıldır, köylülerin çıkarları sağlanırsa, sanayi bundan müteessir olur mu?’ (s.230 Kurt Kanunu).

- Hayır, efendiler, bu memleket ve bu memleketin insanları daha çok zengin olmaya muhtaçtırlar. Bu onların hakkıdır. **Şu halde**, onların zenginliğine göz

dikmeyeceğiz. Her vatandaşı aynı seviyeye çıkarmaya çalışacağız (s.231 Kurt Kanunu).

- Jandarma Başçavuşu bu söze çok şaşıtı:

“Ne demek noksan? Kaç tane ısmarladık?”

“On bir idi başefendim. Allahıma şükür... **Demek ki**, olacak idi on üç ...” (s.246 Kurt Kanunu).

1.1.5.5. Katkı/ Sürelilik Bildiren Bağıntı Ögeleri

Katkı/ sürelilik bildiren bağıntı ögeleri eserde meydana gelen olaylar ve durumlar arasında ilişkileri ortaya çıkaran ifadelerdir. Bu bağıntı ögeleri:

Ardından, ayrıca, az önce, bir zamanlar, biraz önce, bugün, bundan başka da, bundan başka, bununla birlikte, daha sonra, dahası, -den önce, dün, eskiden, her şeyden önce, ilkin, -meden önce, nihayet, ondan sonra, oysa ki, oysa önce, öte yandan, -sinden önce, sonra sonuç olarak, sonunda, şimdi, üstelik, vaktiyle, ve, yarın vb. (Günay, 2017, s. 106).

İncelenen eserde kullanılan katkı/ sürelilik bağıntı ögeleri ise: *sonra, bir zaman, -den beri, önce, sonra, kadar, bundan başka, ayrıca şimdilik, yarın, dahası* olarak tespit edilmiştir.

- Sesinde kederli bir tatlılık vardı. Hep Mahur’dan seçtiği şarkılardan **sonra**, peşrevi, rahmetli Cemil Bey’i imrendirecek özel bir anlamla gerçekten yüceltmişti. (s. 80 Kurt Kanunu)
- Baytar Rasim Bey, Teşkilat-ı Mahsusa’nın belli başlı şeflerinden olduğu halde, gençliğinden **beri** giyime kuşama hiç önem vermezdi (s.34 Kurt Kanunu).
- Sözü kestirip atmış olduğunu anlatmak istediği zamanlar yaptığı gibi nargilesine döndü. **Bir zaman** ateşi düzeltti. Çekti tokurdattı. Duman gelmeyince nargileyi alıp kalktı (s.53 Kurt Kanunu).
- İlk rastladığı candarma karakolunu basıp tüfek cephane de uyduruyor. Gündüz ormanlarda gizlenip gece yürümek şartıyla tutuyoruz sınırı... Gerekirse dövüşerek yol alıyoruz. Güldüm **bir zaman, sonra** utandım. Ne işim var bu çocuk ruhlu adamlarla benim? Gözümün önüne geldi. İttihatçılığın yıllarca temel direği saydığımız komitacılar... Nasıl aldatmışız kendimizi bebekler gibi... Kanlı işlere bunları biz sürüyoruz sanmışız bunca yıl...” (s.201 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey düşüncesinin burasında, hep böyle biraz kederli, gülümserken, **önce** kaşlarını çattı, **sonra** yerinden kalkacakmış gibi davrandı. Asıl en önemlisini unutmuştu. Bundan yirmi altı gün **önce** 18 Mayıs'ta, Şeyh Sait İsyanı yüzünden kurulan İstiklal Mahkemelerinin çalışma süresi 7 Mart 1927'ye **kadar** uzatılmış, bu karar, başkaldırmanın bastırılmasından tam on üç ay üç gün **sonra** alınmıştı (s.88 Kurt Kanunu).
- 17 Haziran Perşembe günü, gazeteler Gazi Paşa'nın dün akşam saat on sekizde İzmir'e vardığını, Karşıyaka'da belediye başkanının ona çiçek sunduğunu, öğrencilerle halkın candan gösterilerde bulunduğunu; gece, denizde ve karada örneği görülmemiş fener alayları tertiplelediğini yazıyorlardı. **Bundan başka**, vekiller heyeti toplanmıştı (s.94 Kurt Kanunu).
- Niyazi'ye göre, Ankara Valisi bu suikasttan aylardan beri haberli olduklarını, Ziya Hurşit'in adım adım izlendiğini, elde birçok belge bulunduğunu söylemiş, **ayrıca** Konya Mebusu Refik Bey de böyle bir suikast hazırlandığını hükümete çok önceden bildirmişti.(...) **Şimdilik** suç ortakları tarafından yüzlerine karşı madde madde suçlandıkları halde inkârda sonunu kadar direnenler İzmit mebusu Şükrü Bey'le Saruhan mebusu Abidin Bey'di (s.111-112 Kurt Kanunu).
- “Gördün mü, geç kaldık. Yanaşmalar kalktıysa rezilliktir. Bana izin Hayriye Hanım, **yarın** gece herifi kömür beklemeye salarsan, gelirim.” (s.165 Kurt Kanunu).
- Kara Kemal Bey, arkadaşının yüzüne kaçamak baktı. Emin Bey, bu sandık işini hiç yadırgamamış, **dahası**, açmazın çıkarı bulunmuş gibi biraz da rahatlamıştı (s.224 Kurt Kanunu).
- Gurbet Hala, Emin Bey'i görünce, bir kötü haber götürmüş gibi irkilmiş, **sonra** sebep olanlara beddua ederek Kemal Bey oğlunun ölümüne **bir zaman** ağlamıştı (s.281 Kurt Kanunu).

1.1.5.6. Zaman Bildiren Bağıntı Ögeleri

Cümleler arasında zaman ifade etmek için kullanılan ögelerdir. Zaman bildiren bağıntı ögeleri incelenen eserde: *şu anda, sonraları, o zaman, bir zaman, günün birinde, önce, aynı anda, pek çabuk, aylardır, çoğu zaman, şimdi, - den sonra, bugün, hemen, pek çabuk ve bugünlerde* olarak tespit edilmiştir.

- Kendimden şüphelenirim, Ziya Hurşit'ten şüphelenmem. Aldı diyorsun. Aldı diyelim. Hiçbir şeyi ispatlamaz. **Şu anda**, davamız uğruna başını ortaya koymuştur. Debelenmektedir (s.38 Kurt Kanunu).
- “Vardı evet... Onda akıl vardı, ama bizde bunu kavrayacak bilgi sıfırdı. **Sonraları** çok düşündüm ben bu meseleyi, hele burda, pek çok düşündüm (s.114 Kurt Kanunu).
- İstanbul gazetecilerini neden Elaziz istiklal Mahkemesi'ne gönderdiler de, Ankara İstiklal Mahkemesi'ne vermediler. Çünkü **o zaman** Ankara Mahkemesi'nin adam asma yetkisi yoktu. Maksat da gazetecileri yıldırmaktı (s.116 Kurt Kanunu).
- “Tamam! Öyle dedim ben de... Hocalara, ocaklara başvurduğum **bir zaman!** Bizim bir medrese yoldaşımız vardır, senden iyi olmasın. Ahican deriz (s.138 Kurt Kanunu).
- Ben senin herifin balta sallamasını beğenmedim. Sen onu yemezsen, **günün birinde** bu herif seni doğrar, çam kütüğü gibi, nah şuraya yazdım, dedi (s.164 Kurt Kanunu).
- Eğilip gözetledi. **Önce** bir şey göremedi, dinledi, ses alamadı, sonra epey uzaktan iki karaltı fark etti. Ellerinde uzun silahlarla iki büküm yaklaşıyorlardı. Tam baskın ışığını üç kere öttürüp uyuyanları uyandıracağı sırada koca it uluyarak atılmış **aynı anda** kurşunu yiyerek yere serilmişti (s.172 Kurt Kanunu).
- Bacon'dan bir şeyler geldi aklına, zorlayıp topladı: “ Yaşlılar, **hemen** bütün söylenenlere karşı gelirler, uzun boylu danışır, mümkün merteye az tehlike göze almaya çabalarlar, **pek çabuk** pişman olurlar, **çoğu zaman** tam kertesinde atılamazlar, bu yüzden değersiz başarılarla yetinirler...” (s.190 Kurt Kanunu).
- “**Aylardır** ortada dönen bir maskaralıktır bu... Rakı sofralarında, sokak ortalarında şişinerek lafı edilen rezillik... Herkes gibi, benim de çalındı kulağıma...” (s.203 Kurt Kanunu).
- “Peki ya **şimdi**... Yani Anadolu zaferinden **sonra**... Değişmedi mi biraz olsun? Dış etkileri önlemek mümkün olmadı mı? Olamaz mı?” (s.220 Kurt Kanunu).
- ‘**Bugün** iki taraf da imkânsızlıklar içindedir,’ dedi. ‘**Bugünlerde** duygular akıldan daha etkilidir,’ dedi (s. 248 Kurt Kanunu).

1.1.5.7. Karşılaştırma Bildiren Bağıntı Ögeleri

Karşılaştırma bildiren bağıntı ögeleri, bir cümlede benzer yönlerini ya da farklı yönlerini ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır. Bu bağıntı ögeleri: *böylece, aynı şekilde, - göre, aynı biçimde* vb. incelen eserde karşılaştırma bildiren bağıntı ögeleri şunlardır: *değil, daha, bile, göre, -e göre, hem... hem de, hem... hem, tersine*.

- Abdülkerim'in ricasını ikiletmeden, gerçek bir samimiyetle ut çalıp şarkılar söylemiş, bunları, hatta, misafirlerini eğlendirmek için ***bile değil***, sanki yalnızmış da canı gerçekten istemiş gibi rahat, içten yapmıştı (s.79Kurt Kanunu).
- Suikast haberleri çıktı çıkmalı gazetelerin gittikçe ağırlaştırarak yaydıkları terörden kılı kıpırdamamış, misafirlerine karşı davranışı zerre kadar bozulmamıştı. Eskisinden ***daha*** rahat, ***daha*** güler yüzlüydü (s.108 Kurt Kanunu).
- Karı, kolunda büyücek bir sepetle çıktı. Sepet, tepeleme çamaşır dolu... Biraz ufak tefek ama belli ki sağlam... Güçlü... Koca sepeti kuş gibi uçuruyor. Çamaşırda ***bile*** kılığı, saçı başı düzgün... (s.124Kurt Kanunu).
- Bereket kötü bir fotoğraftan çok kötü bir kopyaydı. Hele şimdiki haline şeytan ***bile*** benzetemezdi, ama kendisi kendini tanıdığı için gene de ürktü (s.143 Kurt Kanunu).
- Yüreği bileğine kadar güçlüyse, dili de o kadar kesin, açık, yerine ***göre*** çok acı, yerine ***göre*** çok alaycıydı (s. 98 Kurt Kanunu).
- Bunlar, içinde buldukları şartlar dolayısıyla sınıf şuuruna varamadıkları için kendi devletlerini kurmaya yönelemezler. ***Tersine*** hiçbir sorumluluk yüklenmeden Batı anlamında sınıf karakteri olmayan enikonu SAHİPSİZ devleti kendi hesaplarına çalıştırıp soymayı çıkarlarına daha çok uygun bulurlar,' dedim (s.233 Kurt Kanunu).
- Emin Bey'in sezdiğine göre, Perihan, kocasının kendisini gerçekten kıskandığı için ***değil***, kabadayılığın raconu yüzünden boşanmasını hiçbir zaman anlayamamış, anlayamadığı için de adamı katiyen affedememişti (s.194 Kurt Kanunu).

- Tarafsızlığını da her an savunmak zorundasın. Demek ki, **hem** çabalayacaksın **hem de** oyunun dışında kalacaksın. Anladın mı neden enayiliktir politikacı için tarafsızlık? (s.208 Kurt Kanunu).
- “Çok az şey biliyoruz bu dünya da Emin dayıcığım... İnsanoğlu olarak da çok az değişmişiz tarihimizin karanlık dönemlerinden bu yana... Biz **hem** güçlü **hem** güçsüz fukara İNSANOĞLU...” (s.267 Kurt Kanunu).
- Olsa olsa, onların toprakları diğer köylülere **göre daha** büyükçe, **daha** hallicedir (s.230 Kurt Kanunu).

1.1.5.8. Birlik Bildiren Bağntı Ögeleri

İki yargıya aynı yönde oluş ve kılış beraberliği sağlayan veya iki yargıyı birleştiren cümlelerde kullanılan bağntı ögelerine birlik bildiren bağntı ögeleri denir. Bu ögeler incelenen eserde *hem... hem, ne... ne, ve, hem... hem de, ne... ne de, ve de* olarak tespit edilmiştir.

- Yanağını avucuna sürüyordu. Abdülkerim böyle sırnaşmayı hiç beklemediğinden **hem** şaşırmış **hem de** biraz ürkmüştü (s.28 Kurt Kanunu).
- Kara Kemal, Abdülkerim’in böyle sululukları **hem** sevmediğini **hem de** beceremediğini biliyordu. Şaşırmişti (s.58 Kurt Kanunu).
- 15 Haziran 1926 tarihli *Vakit* gazetesinde, Gazi Paşa’nın İzmir gezisi hakkında tek kelime yoktu. **Ne** Balıkesir’e vardığı **ne de** oradan yola çıktığı... Sanki Bandırma’yla İzmir arasında göğe çekilmişti adam... (s.90 Kurt Kanunu).
- Bugünden tezi yok, din düşmanlarımızı **ve de** vatan millet düşmanlarımızı **ve de** partimizin düşmanlarını arayıp bulacaktır,’ dedi. ‘ **Ve de** şeytanın yattığı yerde olsalar bulup çıkaracağına dinim gibi güvenmekteyim,’ dedi. ‘Katip kaçakların işe yarar iki resmini şimdilik yollasın, gerisine karışmasın **ve de** Şaban’ın ikisini birden yakalayacağından yakalama bahşişini çifte olarak hazırlasın **ve de** ayrıca Gazi Paşamızın vereceği dış kirasını da isteyip getirtip hazır bulundursun,’ dedi (s.146 Kurt Kanunu).
- Horozlar aralık aralık ötmeye başlamışlardı. Şafak söktü sökecek... Çiftliğe yaklaşınca soluk soluğu durup kulak verdi. **Ne** kuş cıvıltısı **ne de** yapraklarda hışırtı... (s.170 Kurt Kanunu).
- Cumhuriyet ilan edilmişti, ama Halife daha memleketteydi. Lozan barış konuşmaları sürüyordu. İttihatçılık **hem** Meclis’te **hem** orduda güçlü gibiydi.

İkinci grubu var gücümüzle desteklememiz Paşa için çok tehlikeli olabilirdi (s.206 Kurt Kanunu).

- Sırf sermaye ile *ve* bu devrede sermayenin iki itaatli hizmetçisi olan kültür *ve* siyaset ile çok şey kazanmıştır (s.228 Kurt Kanunu).
- “M.M.’de herkes çalıştı, bütün millet... Memleket ‘sevki idare’ etmiş olan *ve* başında Mustafa Kemal gibi biri bulunan bir fırkaya karşı olan bir adamı saklıyorsun. Neden?” (s.254 Kurt Kanunu).
- Canlıyken ölüme gidiş geliş... *Ne* cam tıksızlığındaki sessizlik, *ne de* bunun derinlerinden duyulan hıçkırığa benzeyen gülüş, dünyamıza, insana özgü değil... (s.270 Kurt Kanunu).
- Çünkü sorumsuzluktan kaçması, insanın kendine *ve* topluma karşı işleyebileceği en sefil suçtur.(...)

“Bütün toplumsal *ve* kişisel alçaklıklar insanları sorumsuzluğa alıştırmakla başlar, sorumsuzlukta tutmakla sürdürülür (s.284 Kurt Kanunu) .

1.1.5.9. Alışım (art arda gelme) Bildiren Bağntı Ögeleri

İki tümce arasında alışım ifadesi olarak *ya... ya da*, yahut, *ya... ya*, ister... ister, olsun... olsun vb. ifadeler kullanılır. Bu cümleler çoğunlukla ikili bağntılarda kurulur ve bunlar bazen yer değiştirebilir. İncelenen eserde bu bağntı ögeleri *ya da*, *ya... ya da*, *gerek... gerek*, *ya...ya* olarak tespit edilmiştir.

- Hiç biri söylemez, çok bunalmadıkça... Bunaldı mı, baban da söyler. *Ya da* sen hesabını söyler diye tutacaksın (s.60 Kurt Kanunu).
- Akılları sıra, sırtı da gelse, karnı da gelse kazanmış olacaklar. *Ya* Sarı Paşa’dan kurtulup devlete konacaklar *ya da* durmadan para sızdıran, suikasttan başka söz etmeyen belayı başlarından atacaklar (s.65 Kurt Kanunu).
- Sanki soluğunu tutup ayak seslerine kulak veriyor, gelecek olan kendisini böyle çiftleşirken görsün, yere çöküp dövünerek ulusu *ya da* kudursun da üstündekini öldürsün istiyordu (s.159 Kurt Kanunu).
- Aslında Perihan boşanmaya gelmez kadınlardandı. *Ya* hiç boşanmadan bir erkeğin gölgesinde, ölene kadar, kül kedisi gibi sessiz yaşayacak *ya da* dulluğunu doğuştan beraber getirmiş Osmanlı anaları gibi, tek başına, en çetin yalnızlıkların hakkından gelerek, etekleri tertemiz ölecekti (s.193 Kurt Kanunu).

- Akılları sıra savaşı nasıl olsa kazanacaklar, Anadolu'ya Alman kolonileri yerleştirecekler... Çarşığı, **gerek** zanaatkârlıkta **gerek** ticarete Ermeniler tutmuyor mu? (s.217 Kurt Kanunu).
- “Böyle bir söz saçmadır biliyorum, ama söylememelik edemeyeceğim: **Ya** sosyalist devrim beş on yıl daha gecikseydi **ya da** biz 1917'ye kadar savaş dışı kalabilseydik...” (s.219 Kurt Kanunu).
- Abdülkerim'le Nadya bakışıp gülüşüler. Camgöz hiç abartmamıştı. Mal meydanda... Karı gerçekten değerliydi. “N’olur şununla karşılıklı birer bira içsek?” Aklından geçenle büyü bozulacakmış **ya da** büyülenip erkeklik gücünü yitirecekmiş gibi ürktü. Gözlerini hemen kaçırıp somurttu. Yumruklarını sıkarak beklemeye başladı. (s. 23Kurt Kanunu) 8. “ Ne belli on bir dediği? **Ya** on üç dediyse? **Ya** sen yanlış anladınsa? Tamam... (s.247 Kurt Kanunu).
- “Bırak şimdi gevezeliği... Mektubu geri almanın **ya da** hemen yırtmanın yoluna bakalım. Biz buradan çifte imzalı mektup yollarsak onlar da orada dosyaya koyarlar.”

“Evet... N’apıp yapıp almalı... **Ya da** yırttırmalı... Meraklanma. Hemen bir telgraf çekerim... Abidin görür bu işi.” (s.40 Kurt Kanunu).

- Kara Kemal Bey, Gepeu'nun ‘suikastı hükümete haber verdiğini’ Emin Bey'den duyunca bunu kararlaştırmıştı. Perihan mümkün olursa bugün İngilizlerin cevabını getirecek **ya da** evin adresini Gurbet Hala'ya bırakıp dönecekti (s.199 Kurt Kanunu).

1.1.6. METNİ BÖLÜMLERE AYIRAN BELİRTİCİLER

Metni bölümlere ayıran belirticiler, metin içinde verilen olayları ayırmakta kullanılmaktadır.

Metni bölümlere ayıran belirticiler (fr. marquer), olayın gelişim aşamalarına göre bulunabilir. Belirticiler için bağdaşıklık ilişkisi (fr. lien cohésif) terimi de kullanılır. Metinler, kurgusu gereği belli bir sıra içindedir. Bu sıralamada bir bağdaşıklık vardır ve aralarındaki ilişki de belirticilerle sağlanır (Günay, 2017, s. 108).

Bağdaşıklık, bir metni oluşturan unsurlar arasındaki anlam bütünlüğüdür. Bu gösteriyor ki, bir metin sadece dilbilgisi kurallarına göre düzenlenmez. Metinler

arasında anlam bağıntıları da bulunmalıdır. Metni bölümlere ayıran belirteciler, metinde anlam bütünlüğünü sağlamalı ve mantıksal bağlamda kullanılmalıdır.

“Kurt Kanunu” adlı romandan verilecek örneklerde *sonra*, *artık* ve *şimdi* sözcükleri metni bölümlere ayıran belirteciler olarak seçilmiş ve bu belirtecilerden örnekler verilmiştir.

1.1.6.1. Sonra Belirticisi

Sonra belirteci romanın birçok yerinde kullanılmıştır. Bu belirteç kendinden önce gelen ifadeyi, kendinden sonra gelen ifadeyle ayırmak için kullanılmıştır.

- Bir an daldı, tatlı bir şey hatırlamış gibi gülümsedi, *sonra*, içinden geçirdiklerini karşısındakinin sezmesinden korkmuş gibi boynunu büktü (s. 26 Kurt Kanunu).

Gözlemci bakış açısıyla kurulan bu cümlede roman kişinin iki farklı ifadesi *sonra* belirticisi ile birleştirilmiştir. Roman kişisi, bir şey hatırlar gibi gülümsemiş ardından içinden geçirdiklerinden korkarak boynunu bükmüştür. Bu iki farklı ifade *sonra* belirticisiyle birbirine bağlanmıştır.

- “ ‘Ölümse ölüm’ deyip imzaladım. *Sonra*... Bu üç bin lira meselesini duyar duymaz, Abdülkerim, ne yalan söyleyeyim, midem bulandı.” (s.40 Kurt Kanunu).

Kahraman bakış açısıyla yazılan bu cümlede, roman kişisi imzalama eyleminden sonra midesinin bulandığını ifade ederek durumdan rahatsızlığını dile getirmiştir. İmzalamak sözcüğü ile midesi bulanmak söz grubu *sonra* belirticisi vasıtasıyla okuyucuya verilmiştir.

- “Sen beni Şükrü’yle Baytar Rasim mi sandın ki, zararlı kağıtlar bulunsun şuramda buramda? Ferah ol! Şimdiye kadar zararlı bir şey yakalatmadım ben... Allah ömür verir de yaşarsam, bundan *sonra* da yakalatmam.” Saatine baktı (s.60 Kurt Kanunu).

Yazılan örnekte yine kahraman bakış açısı kullanılmıştır. Roman kişisi, karşısındaki kişiye kendini savunmuştur. Bize verilen örnekte “yaşarsam ve yakalatmam” sözcükleri *sonra* belirticisiyle bölümlere ayrılmıştır.

- Birden sofadaki saat vurdu. Soluğunu keserek bekledi. Arkası gelmeyince, “bir,” dedi. Yorgunluktan sırtı ağrıyordu. N’arıyordu bu gazetelerde? Gayet iyi

biliyordu ki, gazeteler ancak olanı olduktan *sonra* yazar... Çaresizlik içinde debelendiğini anlayarak utandı. Gazeteyi yavaşça yere bırakıp çevresine biraz şaşkın baktı. Ne işi vardı bu yabancı evde? (s.85 Kurt Kanunu).

Roman kişinin içinde bulunduğu rahatsızlığı dile getiren bu cümlelerde, roman kişinin bir şeyler aradığı, bir yerlerden haber beklediği görülmektedir. Aramak ve yazmak eylemleri arasında *sonra* belirticisi kullanılarak ifadeler iki bölüme ayrılmıştır.

- Abdülkerim artık telaşını saklayamaz hale gelmişti. Kapıyı gözetleyerek tabancasını yokladı. *Sonra* birden sıçrayıp Hayriye'nin bileğine yapıştı, yüzüne canını alacak gibi baktı (s.167 Kurt Kanunu).

Romanın her bölümünde adı geçen ve roman için önemli yere sahip olan Abdülkerim Bey'in içinde bulunduğu telaşlı, öfkeli ve tedirgin halleri sonra belirticisiyle bölümlere ayrılmıştır. "Kapıyı gözetleyerek tabancasını yokladı." cümlesi ile "Hayriye'nin bileğine yapıştı." cümlesi arasında *sonra* belirticisi kullanılmıştır. Böylece cümleler arasında belirticiye yer verilmiştir.

- Hasan Fehmi'nin öldürülmesi şaşkınlığı içinde yaşadığı 31 Mart rezaletinden *sonra*, Cemiyet'ten çekilmesini çocukluk arkadaşı Kara Kemal Bey önlemişti ama, Birinci Dünya Savaşı'ndaki açık yağmada lekelenmek korkusunun önünde hiçbir mantık dayanmamıştı (s.191 Kurt Kanunu).

Türkiye'de ilk basın şehidi olarak tarihe geçen Hasan Fehmi, Serbesti Gazetesi yazarı olup İttihat ve Terakki'yi sert bir dille eleştirdiğinden dolayı 6 Nisan 1909'da vurularak öldürülmüştür. Bu olayı şaşkınlık ve 31 Mart olayını rezalet olarak değerlendiren roman kişinin cemiyetten çekilmesini, çocukluk arkadaşı Kara Kemal Bey önlemiştir. Rezalet ve önlemek sözcükleri arasında *sonra* belirticisine yer verilerek ifadeler bölümlere ayrılmıştır.

- Savaşın kaybedileceği anlaşılınca bir takım hazırlıklar yapılmıştı Anadolu'da... Gerekirse çete savaşlarını sürdürmek için... *Sonra*, Karakol Cemiyeti'ni kurduk Kara Vasıf'la... Paşa'nın emrine vermek istedik, lüzumu kalmadı. Partiyi kurmadan önce İzmit'e çağırdı beni... (s.206 Kurt Kanunu).

"Gerekirse çete savaşlarını sürdürmek için..." cümlesi şart cümlesi özelliği taşıyıp henüz gerçekleşmemiş eylemi ifade etmektedir. Karakol cemiyetinin kurulması ise gerçekleşmiş bir eylemdir. İşte bu gerçekleşmemiş bir eylemle gerçekleşmiş eylem arasına *sonra* belirticisi kullanılarak ifadeler bölümlere ayrılmıştır.

- “Peki ya şimdi... Yani Anadolu zaferinden *sonra*... değişmedi mi biraz olsun? Dış etkileri önlemek mümkün olmadı mı? Olamaz mı? (s.220 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte *sonra* belirticisi cümleye zaman anlamı katmıştır. Kazanılan Anadolu zaferinden sonra dış etkileri önlemenin mümkün olup olmadığı konusunda kurulan cümleler arasına *sonra* belirticisi eklenerek cümleler bölümlere ayrılmıştır.

- “Siyasetle ilgim yok dedin... *Sonra* karşıma Kara Çete'nin reisini saklamaktan çıktın... Şapka meselesinde durumun nedir? Karşı mısın?” (s.254 Kurt Kanunu).

Diyalogdan alınan bu cümle, roman kişinin karşısındaki kişiye verdiği cevaptan oluşmaktadır. Demek ve çıkmak eylemleri arasında kullanılan *sonra* belirticisi cümleleri bölümlere ayıran belirtici olarak kullanılmıştır.

- Murat için Doktor İhsan Bey “Medyumluk özelliği var bu çocukta,” demişti bir gün... Medyumluk özelliği... Ölümden *sonranın* seslerini duyar mı medyum özelliğindeki? Olur mu böyle şey? (s.271 Kurt Kanunu).

Bu örnekte Doktor İhsan Bey'in, Murat hakkındaki düşünceleri verilmiştir. Bu düşünceler Doktor İhsan Bey'in içinden geçmektedir. Doktor İhsan Bey, soruları kendi kendine sormaktadır. Murat'ın sahip olduğu medyumluk özelliği ölümden sonra duyulan seslerle ilişkilendirilmiş ve bu ilişkilendirme esnasında *sonra* belirticisi kullanılarak metin birimlere ayrılmıştır.

1.1.6.2. Artık Belirticisi

- “Öyleyse arkadaş... Bu mesele önemli... Bir bit yeniği var bu işte... Aldıysa... Almasının doğru olmadığını biliyor ki, ölüm yoluna çıktığı arkadaşlarından saklıyor.”

“Yok canım... Amma yaptın haa! *Artık* ne hacet, kendimizden de şüphelenelim.” (s.38 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, şüphe duyulan bir durumla o durumdan şüphe duyulmaması gerektiği anlatılmış ve bu iki farklı ifade *artık* belirticisi ile bölümlere ayrılmıştır. İlk verilen ifadede şüphe sözcüğü kullanılmamakla birlikte sonra gelen ifadenin bağlamından hareketle ilk ifadede şüphe anlamı olduğu anlaşılmaktadır.

- “Bana öyle geliyor ki, Abdülkerim oğlum, ne yaptıksa, iyi kötü, hep Almanların isteğiyle, onların desteği sayesinde, onların çıkarına yaptık. Bugün

başımıza bir felaket gelirse, **artık** bu desteğin memlekette işlemez olmasından gelecektir.” (s.74 Kurt Kanunu).

Kahraman bakış açısıyla yazılan bu örnekte, verilen desteğin zamanla olmayabileceğinden bahsedilmiştir. Memlekete verilen desteğin zamanla işlemez olabilme durumu ile önceden o desteğin oluşunu anlatan cümleler arasındaki bölüm *artık* belirticisi ile ayrılmıştır.

- Daha önemlisi, kurulurken idam yetkisi tanınmamış olan Ankara İstiklal Mahkemesi’ne bu yetkinin verilmesiydi. **Artık** bu mahkeme, sekiz ay yedi gün sürece avukatsız adam yargılayacak, Yargıtaysız margıtaysız adam asabilecekti (s.88 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, Ankara İstiklal Mahkemesine idam yetkisi verilmemiştir. Suikast girişiminden sonra kendisine verilen yetkiyle bu mahkeme artık adam asabilecektir. Bu yetkinin oluşunu ve olmayışını ifade eden cümleler *artık* belirticisi vasıtasıyla bölümlere ayrılmıştır.

- Ortalık kararırken Gurbet Hala’nın Niyazi’den getirdiği birkaç haber, Kara Kemal Bey için **artık** bu işte merak edilebilecek hiçbir nokta bırakmadı (s.111 Kurt Kanunu).

Örnekte, Kara Kemal Bey’in artık belirticisinden önceki yazılanlardan yola çıkılarak haber beklediği görülmektedir, *Artık* belirticisinin kullanımından sonra ise Kara Kemal Bey’in merak duygusunun kaybolduğu görülmektedir. Bu iki farklı ifade *artık* belirticisi kullanılarak bölümlere ayrılmıştır.

- “Hayır hayır... hiç karışmayın siz **artık** bu işe... Elverir buraya kadar yaptıklarınız...” (s.122 Kurt Kanunu).

Artık belirticisinden önce yardımları bekleyen roman kişinin, artık belirticisinin kullanımından sonra etrafındaki kişilerden yardım istemediği anlaşılmaktadır. Diğer örneklerde olduğu gibi *artık* belirticisi burada da iki farklı düşünceyi anlatmak ve ikinci düşünceyi vurgulamak için kullanılmıştır.

- Bir kez bu yokuştan teker meker kaymaya başladın mı, olduğundan yüz kat, bin kat kıyıcı kesilirsin. Canavarlaşırsın. Her an alçaklık etmekten **artık** kendini

çekemezsin! Önüne çıkanları, bir korkulu rüyada, karakancalostan kurtulmana biricik engel görürsün (s.211 Kurt Kanunu).

İkinci tekil kişi anlatımıyla verilen bu örnekte, roman kişinin içinde bulunduğu durum anlatılmıştır. Yukarıdaki örneklerden farklı olarak burada kullanılan *artık* belirticisinin iki farklı ifadeyi birleştirmek için değil de aynı ifadelerin devamını anlatmak için kullanıldığı görülmektedir.

- Kızarsın. Kızılmaktan da öte bir şeydir bu... Kızılmak insancıl bir duygudur. Oysa *artık* sen insanlıktan çıkmışsındır! Bir toplum düşün ki, orda adam öldürmeye SİYASET deniyor (s.212 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, kızmanın insancıl bir duygu olduğu söylenmiştir. Fakat ardından gelen cümlelerde ise kişinin insanlıktan çıktığı için insancıl bir duygu olan kızılmak eyleminin bir öneminin kalmadığı anlatılmıştır. Bu iki farklı ifade *artık* belirticisinin kullanımıyla birlikte, yazar tarafından iki duygu halinde okuyucuya yansıtılmıştır.

- İstiklal Mahkemesi Kararını vermişti. Bu kararın *artık* bir üst makamda incelenmesine kanun bakımından imkân yoktu (s.242 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, İstiklal Mahkemesi kararlarının kesin olduğu anlaşılmaktadır. Kesinlik sözcüğünün kullanılmadığı bu cümlelerde *artık* belirticisiyle kararın netliği ortaya konmuştur. Mahkemenin karar vermesi ve bu kararın kesinlikle bozulmayacak olmasını anlatan cümleler yazar tarafından *artık* belirticisinin kullanılmasıyla iki farklı anlam olarak okuyucuya hissettirilmiştir.

- Silah sesi daha sonra da duyulsa, bu gülüşten daha önce olmak gerek... Burda *artık* dünyaya özgü öncelik sonralık düzeni söz konusu olamaz! (s.270 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, silah sesinin ne zaman olduğu hakkındaki zaman belirsizliğine değinilmiştir. Burada önemli olan durum zaman belirsizliğinden çok roman kişinin üzerinde bıraktığı etkidir. Silah sesiyle birlikte roman kişisi tarafından zamanın ve dünyanın düzeni eleştirilmiştir. Zamanın belirsizliğini anlatan ilk cümle ile dünyanın düzenini eleştiren ikinci cümle arasında *artık* belirticisi kullanılarak ifade iki bölüm olarak ayrılmıştır.

- Bir an Perihan'ı geçirdi aklından, “Hayır,” diyerek hızla gövdesini geri aldı. Suratına ateş basmıştı. Ölüm pahasına kızı karıştırmayacaktı **artık** bu işe... Umutsuz

bir gayretle, eski arkadaşlarından bunu yapacak uygun birini araştırdı (s.272 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, *artık* belirticisinden önce roman kişisi Perihan'ı işe karıştırmış daha sonra ise Perihan'ı bu işe karıştırmaktan vaz geçmiştir. Perihan'ı işe karıştırması ve işe karıştırmaktan vaz geçmesi *artık* belirticisi kullanılarak iki bölüm halinde ayrılmıştır.

1.1.6.3. Şimdi Belirticisi

- Genç yaşından beri jandarma subayı olarak çok tehlikeli işlere girip çıkmıştı, ama başa güreşmek fırsatını hiç de ele geçirememişti. **Şimdi** ilk defa gerçek değerini gösterecekti. Plan basitti, kestirmeden amaca gidiyordu (s.12 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, roman kişinin genç yaştan itibaren tehlikeli işlere girip çıktığı anlaşılmaktadır. Fakat istediğini elde edemeyen roman kişisi, kendi kıymetini göstermek için fırsat elde etmiştir. İşte bu fırsatı değerlendirmek isteyen roman kişisi, kendince bir yol bulmuştur. Fırsatı ele geçiremeyen ve gerçek değerini göstermek isteyen roman kişinin düşünceleri *şimdi* belirticisi ile iki bölüme ayrılmıştır.

- Hasip Ağa nargileyi alıp çıktı. Kara Kemal Bey bu dikkati beğenmişti. Gülümseyerek saatine baktı:

“Hani hikâye vardır. ‘Bizim uşak, **şimdi** papuçları giydi... Şimdi kapıdan çıktı... **Şimdi** limana indi... **Şimdi**...”

Abdülkerim çok önemli bir şey hatırlamış gibi elini kaldırarak atıldı... (s.59 Kurt Kanunu).

Eserin başkahramanı olan Kara Kemal Bey, anlattığı hikayede giymek, çıkmak ve inmek eylemlerini *şimdi* belirticisini kullanarak üç bölüme ayırmıştır. Dördüncü cümleye devam etme özelliği kazandıran *şimdi* belirticisi eksilteli cümleye de örnek teşkil etmiştir. Yukarıdaki örnekte *şimdi* belirticisinin cümleye zaman anlamı kattığı da görülmektedir.

- Son haftalarda yalnız, Karadeniz vapurunda düzenlenip bütün Avrupa limanlarını dolaşacak olan Gezgin Sergi'yle ilgilenmiş, tüccarların, yapımcıların Türk ürünlerini eksiksiz sergilemeleri için didinmişti. Ne kadar

yanıldığını *şimdi* anlıyordu. Kendi durumunda bir adam, ne kadar çabalasa, politikanın dışına kesinlikle çıkamazdı (s 81 Kurt Kanunu).

Gezgin Sergi ile ilgilenen ve Türk ürünlerinin sergilenmesi için çaba sarf eden roman kişisi, yanıldığını yeni fark etmiştir. Buradan anlaşılıyor ki daha önce yaptığı sergilerde roman kişisi yanıldığını düşünmemiştir. Yanılmak ve anlamak şeklinde iki bölüme ayrılan ifadede *şimdi* belirticisine yer verilmiştir.

- Yüreğini aralık aralık kıskançlık yokluyordu. “Saçmalama oğlum... Bırak *şimdi* geçmiş... Önümüzdeki işlere bakalım!” Böcekler ötüşüyordu. Birkaç kurbağa atladı suya... (s.156 Kurt Kanunu).

Gözlemci bakış açısıyla kahraman bakış açısının birlikte kullanıldığı ifadede, roman kişinin *şimdi* belirticisi sadece geçmiş anlatmamaktadır. “Bırak şimdi geçmiş” diyen roman kişisi, *şimdi* belirticisiyle aynı zamanda gelecek zamanı da ifade etmektedir. Geçmiş ve gelecek anlamı taşıyan cümlede *şimdi* belirticisi ifadeyi iki bölüme ayırmıştır.

- Sigarayı hınçla içti. “Onların *şimdi* bizim için neler düşündüğünü bilirim ben... Bizim ömrümüz, bütün suçlarımızı muhaliflerimize yüklemekle geçmiştir. Büyük politika sandık bunu... (s.211 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, hayatı boyunca karşıt gruba suç yükleyen ve artık yanıldığını anlayan roman kişisi, *şimdi* belirticisini kullanarak diğer grubun düşüncesinin ne olduğunu bildiğini söylemektedir. Oysa daha önce ne düşünüldüğünü bize anlatan bir ifade yoktur. *Şimdi* belirticisi kullanılarak düşüncelerin önceden de var olduğu metnin bağlamından çıkarılmaktadır.

- Bizi yani İttihatçıları bitirince rahatlayacaklarını sanıyorlar *şimdi*... Oysa biz belki bir dönemde dış güçlere karşı denge olurduk (s.229 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, dönemin hükümetinin İttihatçılardan rahatsızlığı dile getirilmektedir. Bu yüzden de onların varlığına son vermek istedikleri anlaşılmaktadır. Oysa roman kişisi, İttihatçıların dış güçlere karşı denge olabileceklerini savunmaktadır. Bu iki farklı düşünce *şimdi* belirticisi kullanılarak iki bölüme ayrılmıştır.

- Gazi Paşa’yla Kara Kemal Bey, Sadrazam Tevfik Paşa’yı kaçırmak planı yaparken bu Canbulat Bey üstlerine gelmiş, komitacılığın her çeşidine karşı olduğunu söyleyerek Mustafa Kemal’i verdiği sözü bozmakla suçlamıştı. *Şimdi* herhalde bu davranışının karşılığını bekliyor, suikast yoluyla iş görmekten vaz

geçtiğini vaktiyle ispatlamış olmasının sonucunu almak istiyordu (s.244 Kurt Kanunu).

Canbulat Bey, Mustafa Kemal ile daha önce tanışmış ve komitacılığın karşısında olduğunu söylemiştir. Oysa kendisi eski İttihatçıdır. O zaman yapmadığı bir şeyi şimdi de yapmayacaktır. Bu düşünceden yola çıkarak kendisini, içinde bulunduğu durumdan kurtarmaya çalışmaktadır. *Şimdi* belirticisi kullanılarak suikasta dahil olmadığı ve de olmayacağı düşüncesi iki bölüm halinde, örnekte verilmiştir.

- Sabit Bet de eski İttihatçılardandı. *Şimdi* hatırlayamadığı bir sebepten ötürü, savcı, iddianamesindeki bu Sabit Bey'e teşekkür etmişti (s.245 Kurt Kanunu).

Örnekte, *şimdi* belirticisi kullanılarak hatırlanan ve hatırlanmayan iki farklı ifade iki bölüme ayrılmıştır. Hatırlamak eylemi cümle içinde okuyucuya verilmesi de cümlenin anlamından bu hatırlamak eyleminin daha önce gerçekleştiği çıkarılmaktadır.

- Usandırıcı durgunluğun yerine, çabalamayı, direnmeyi, yaşamının ana şartı olduğunu *şimdi* anlamaya başladığı boğuşma hırsını, yüreği sıkıca kavrayan savaşma heyecanını getirmişti (s.269 Kurt Kanunu).

Metni bölümlere ayıran ve metin içerisinde sıralamayı veren *şimdi* belirticisi bu örnekte çabalamak, direnmek, anlamak eylemlerini; getirmek eylemi arasında anlam ilişkisi kurarak ifadeleri iki bölüm halinde ayırmıştır.

- Bana sorarsanız hanımlar, olayların gerçeği, gazetecinin gördükleri değil, yazdıklarıdır. Siz *şimdi* söyleyin bakalım, ziyafetin baş yemeği nedir? (s.287 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, gazetecilerin olayları nasıl anlattığı konusuna değinilmiştir. Önemli olan gazetecinin gördüğünü yazması değil, olayın gazeteci tarafından halka nasıl aktarıldığıdır. İkinci cümle ise ilk cümleyle ilgili olmayıp *şimdi* belirticisi vasıtasıyla düşüncede başka bir bölüme geçilmiştir. Böylece iki farklı ifade birbirine bağlanmıştır.

Belirticiler, metin içerisinde anlatılan olayları bölümlere ayırmada kullanılmıştır. Bu belirticiler, metin içerisinde olayların gelişimine göre bulunurlar. Belirticiler aynı zamanda bağdaşıklıkla yani metnin anlamıyla da yakından ilişkilidir. Yazar, metnin kurgusunu belirli sınır ve sıralama içinde verir. Belli bir sıralama ve düzen içerisinde verilen metinlerde bağdaşıklık önemli yer tutmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. METNİN TONU

Metinde ton, yazarın konuyu ele alışındaki duygularını ortaya çıkaran etkidir. Konuşurken sesler duyguları dile getirecek yapıya sahiptir. Metindeki ton aracılığı ile de yazar, metindeki duyguları bize aktarmaktadır.

Eser sahibi, metin aracılığı ile okur üzerinde duygusal ve düşünsel bir etki meydana getirmeye çalışmaktadır. Okuru, bu yönlerden etkilemeye çalışan yazar, okurda hayranlık duygusu, coşku, nefret gibi fikirleri ona sunarak okuru yönlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bunu yaparken bazen över bazen yerer bazen de okuru güldürür. Okur üzerinde bıraktığı etki incelendiğinde, metnin tonu ortaya çıkar. Yazarın buradaki amacı, okurun dünyasına ulaşarak onu kitabın içine çekmektir.

“Metinde ton, okuyucuda belli bir duyguyu uyandıran ve onda üzüntü, sevinç, coşku, heyecan gibi ruhsal etki yapan özelliklere denir ve yazarın ürettiği metin aracılığı ile okuyucuda yaratmayı amaçladığı ruhsal etkiyi belirtmek için kullanılır” (Günay, 2017, s. 225).

2.1. Metin Tonları

2.1.1. Öğretici

Öğretici ton ile amaçlanan alıcıya bir konuda bilgi vermektir. Bu metinler genel olarak bir konuda daha az bilgi sahibi olan kişilere o konu hakkında daha fazla şey öğretmektir. Genel ders kitapları, kıssadan hisse gibi anlatımlar, ansiklopediler bu metin tonuna örnek olarak gösterilebilir (Günay, 2017, s. 226).

2.1.2. Esenlikli

“Esenlikli tonda temel olarak sevinç ve mutluluk tarzında anlatımlar mevcuttur. Bu metin tonu daha çok çocuklara yönelik anlatımlarda kullanılmaktadır” (Günay, 2017, s. 229).

2.1.3. İçsel

İçsel tondaki metinlerde çoğunlukla duygular, doğa, arzu, acı, özlem ve “ben” anlatılır. Bu tür metinlerde verici ile alıcı arasında ortak bir ruh halinin yaratılması amaçlanır. Tüm insanlarda ortak farz edilen belirli iç duygular ortaya çıkarılmaya çalışılır. Bu tür metinlerde vericinin duyguları oldukça fazla verilir (Günay, 2017, s. 227).

2.1.4. Dokunaklı

“Dokunaklı tonun hâkim olduğu metinlerde genel olarak hüznün havası hâkimdir. Bu tür metinlerde acı çekme ve üzüntü fazlaca kullanılır. Bu acı çekme ve üzüntüler aynı zamanda alıcıda da üzüntü ve acıma duygusu uyandırmaktadır” (Günay, 2017, s. 228).

2.1.5. Dramatik

“Dramatik tondaki metinlerde temel izleklerin başında ölüm gelmektedir. Bu tür metinlerde duygular üst seviyede hissedilmekte ve oldukça kasvetli bir hava görülmektedir” (Günay, 2017, s. 235).

2.1.6. Ağlatisal

“Ağlatisal tondaki metinlerde olaylar belli bir hüznün içerisinde verilir ve amaçlanan okuyucunun bir olaylar karşısında derin üzüntü yaşamasıdır” (Günay, 2017, s. 235).

2.1.7. Destansı

“Destansı tondaki metinler toplumsal bilincin tasvir edildiği metinlerdir. Bu metinlerde herhangi bir toplumun savaşlarının anlatımları verilir. Bu anlatımlarda okuyucu üzerinde derin duygular yaratabilir” (Günay, 2017, s. 235).

2.1.8. Düşlemsel

“Düşlemsel tondaki metinlerde olağanüstü olayların ve imgelerin anlatıldığı görülür. Gerçek dünyadan bağımsız bazı olaylar alıcıyı hayrete düşürebilmektedir. Özellikle masallarda bu tondaki anlatımlar görülmektedir” (Günay, 2017, s. 237).

2.1.9. Kalem Kavgasına Yatkın

Kalem kavgasına yatkın tondaki metinlerde genellikle bir kişinin diğer bir kişinin düşüncesine karşı düşünceler ortaya koyduğu görülür. Bu kişilerden biri diğerine ağır eleştirilerde bulunmaktadır. Bu eleştiriler çoğunlukla şiddetli tartışmalara dönebilmektedir. Kişi diğer kişiyi eleştirirken bulunurken okuyucunun da kendisinin yanındaymış gibi davranır (Günay, 2017, s. 237-238).

2.1.10. Gülmece

“Gülmece tondaki metinlerde gülme, alay hâkim olan unsurlardır” (Günay, 2017, s. 238).

Günay (2013, s. 223-224)’a göre metin tonu, bir sözceleme sorunudur. Bu noktada söylemin hangi bağlamda üretildiği veya vericinin ruhsal durumunu ve dil kullanımını bilmek önemlidir. Bunların yanı sıra tonlama bakımından sözceleme durumu, verici ve alıcı arasındaki ilişkiler, verici ve alıcının art alan bilgileri, vericinin alıcı üzerindeki etkilerini bilmek de önemli değişkenlerdendir. Ton, bir tür duygu göstergesidir. Duygular, beden dili, sözlü anlatım ve yazılı anlatım yoluyla dile getirilir. Sebea’ya göre sözlü anlatıma ve yüze ilişkin duygu belirlemeye dönük yeterli oranda araştırma varken metin tabanlı duygu belirlemeye dönük yeterli araştırma bulunmamaktadır. Bu bağlamda bilişimsel dilbilim, metindeki duyguları belirlemede uygulama açısından giderek önem kazanmaktadır (Shivhare ve Khethawat, 2012, s. 371). Metin tonu belirlenirken kimi zaman duyguların karşılığı olan sözcükler açıkça belirtilirken kimi zaman sözcük, tümce ve paragraflardaki anlamın yorumlanması gerekir. Crismore (1981)’ye göre ton gibi metnin çağrışımsal yönleri okurun metinle ilgili öğrendiklerini ve anımsadıklarını ağırlıklı olarak etkiler (Hynd ve Chase, 1991, s. 286). Aksan (2009, s. 194-195) “bir göstergeye bağlı olarak insanda uyanan çeşitli duygular, beliren çağrışımlar” tanımlamasıyla duygu değeri kavramına işaret eder. Duygu değeri, bireye ve göstergenin kullanıldığı duruma ve göstergesi duyan ya da kullanan bireyin ruhsal yapısına göre değişebilir. Duygular, neşe, üzüntü, öfke, şaşkınlık, nefret, korku vd. olmak üzere sıralanabilir. Ancak duygular arasında değişmez bir sıralama bulunmamaktadır (Shivhare ve Khethawat, 2012, s. 371). Duygu çözümlemesi ise hızla gelişen bir araştırma alanıdır. Bu alan, doğal dil metnindeki duyguları belirleyip çözümlemek için geliştirilen özdevinimli bir dizgeye odaklanır. Burada yer alan “duygu” sözcüğü genellikle geniş anlamda kullanılan bir sözcüktür ve metinde öznellik, görüş, etki, tutum, yönelim, sezgi, coşku, ton gibi anlamlara gelir (Aman, 2007, s. 9)

2.2. Metin Tonu Tespitleri

2.2.1. İçsel Ton

Eserin genelinde hakim olan ton içsel tondur. Roman kişileri, yaşadıkları ortamdan dolayı duygularını esere yansıtmışlardır. Özellikle İttihatçıların, Cumhuriyet yönetimine ters düşmesi, geçmişle bağlarını koparamaması, geçmişle hesaplaşmaları, içinde buldukları zor durum eserde geniş yer kaplamaktadır.

İçsel tondaki metinlerde çoğunlukla duygular, doğa, arzu, acı, özlem ve “ben” anlatılır. Bu tür metinlerde verici ile alıcı arasında ortak bir ruh halinin yaratılması amaçlanır. Tüm insanlarda ortak farz edilen belirli iç duygular ortaya çıkarılmaya çalışılır. Bu tür metinlerde vericinin duyguları oldukça fazla verilir (Günay, 2017, s. 227).

- “Vakit geçirmeyelim oh Kemal Abi... Ayaklarını öpeyim kalk giyin! Savuşalım... Saklanalım yarına kadar...” Ağlamaya başlamıştı. “Hadi davran efendim, davran köpeğin olayım!”

Kara Kemal, Abdülkerim’in böyle sululukları hem sevmediğini hem de beceremediğini biliyordu. Şaşırılmıştı. Kendini toplayınca çöktüğü yerden kaldırmaya çalıştı:

“N’oldu sana Abdal oğlum? Nedir bu panik? Geç kalmadıysa, başımızın çaresine bakacağız elbette... Ayıp! Ağlar mı adam çocuk gibi... Toplan! Salt ölümün çaresi yoktur bu dünyada... Mademki daha ölmedik, çabalayacağız. Kalk otur.”El çırpıtı, bekledi. Kapı tıkırdayınca emretti. “Soğuk su verin bize... Elbiselerimi getirin. Hasip gelsin!”

Kendisini hiç zorlamadan sakindi. Marpuçu nargileye telaşsız sararken elleri katiyen titremiyordu. Odacısına, istekle hazırladığı bir ziyafet için emirler verir gibi gülümseyerek bir bir anlattı (s. 58 Kurt Kanunu).

Roman yazarı, bu bölümde Abdülkerim Bey ile Kara Kemal Bey arasındaki konuşmayı, kahraman bakış açısını kullanarak okuyucuya sunmuştur. İçsel tonun hâkim olduğu metinde, ben anlatımı kullanılarak iki roman kişisinin arasındaki duygusal bağ verilmiştir. Bu bölümde kullanılan kelimelere bakıldığında, iki kişinin arasındaki samimiyet göze çarpmaktadır. Abdülkerim Bey’in, Kara Kemal’e yalvarırken kullandığı ifadeler ve Kara Kemal’in Abdülkerim Bey’e yaklaşımı iki kişinin arasındaki samimiyeti destekler niteliktedir. Abdülkerim Bey, Kara Kemal’e

zarar gelmesinden korkmakta olup onun kaçması için onu ikna etmeye çalışmaktadır. Roman kişisine (Kara Kemal Bey) yapılacak olan kötülüğün engellenmesinde korkuya ve sevgiye dayalı içsel ton ifadeleri, diğer roman kişisi (Abdülkerim Bey) tarafından kullanılmıştır.

- “Yok... Düşünmüyorum. Güvenecek dostların çokluğu karar vermeyi zorlaştırıyor. Doğruymuş meğerse, çokluğun bir yerde yokluğu kavuştuğu...” Kısa kısa, sıkıntılı güldü. “Daha kimse bir şey bilmiyor. Misafir gibi hangisine olsa gideriz. Sevinirler, ağırlamak için ellerinden geleni yaparlar. İstemiyorum, bilgisizliklerinden yaralanalım. Güveni kötüye kullanmak olur. Çoğu, kendilerine büyük iyiliğim dokundu sanmakta... Bana borçlu bilirler bugünkü rahat durumlarını... Tehlikeliyse bu işin sonu, vaktiyle yaptığımız iyiliğe dayanarak güvenlerini kötüye kullanmış oluruz. Duyulunca, ‘Ya bizde tutulsaydı, mahvolurduk!’ diye düşünürler. Bence, iyilik edilenden çok, iyilik eden taşımalı yaptığı iyiliğin minnetini...” (s. 71 Kurt Kanunu).

Verilen bölümde, içsel tonun hakim olduğu ve ben anlatımının kullanıldığı görülmektedir. Güven, iyilik, sevinmek gibi kullanılan kelimeler aynı zamanda kişinin duygularını anlatan kelimelerdir. Roman kişisi, içinde bulunduğu zor durumdan dolayı başkalarının zarar görmesini istememektedir. Oysa ona yardımcı olacak kişiler, henüz roman kişinin tehlikede olduğunu bilmemektedir. İnsani duygulara sahip olan roman kişisi de bu bilinmezlikten faydalanıp başkalarını zor duruma sokmak istememektedir. Burada roman kişinin büyüklüğü de göze çarpmaktadır. Onların hepsine iyiliği dokunan roman kişinin bu özelliği “Tehlikeyse bu işin sonu, vaktiyle yaptığımız iyiliğe dayanarak güvenlerini kötüye kullanmış oluruz.” cümlesinden çıkarılmaktadır. Güvenecek o kadar dostu olan roman kişinin, onları tehlikeye atmak istememesi içsel tona güzel bir örnek oluşturmuştur.

- Abdülkerim, tanıdı tanıyalı hiçbir durumda güçsüz görmediği Küçük Efendi’ye ilk defa derin bir acıma duydu. Güvendiği bir dünya yıkılıyordu. Ağır bir vicdan azabıyla sarsıldı. Hayvanlık etmiş, kalleşlik etmiş, hepsinden beteri düpedüz ödleklilik etmişti. Küçük Efendisinin geçende söylediği gibi, girdiği işin yasalarına uymalıydı. Heriflerle birlikte İzmir’e gitseydi, itleri gözünün önünden bir saniye ayırmıyaydı. Gütseydi öküzler gibi aralıksız, yılıp durakladıkları yerde, destek olsaydı, gerekirse önlerine geçip naralanarak ilk

kurşunu kendi sıksaydı... ömründe ilk defa güdülen değil güden olmayı hırsla istemiş, kendini bu amansız çukura düşürmüştü. Bütün ömründe kaba bir alet olarak kullanıldığını şimdi onur kırıcı bir kesinlikle anlıyor, bundan kurtulmak için bu işe böyle vargücüyle sarıldığını ancak şimdi kestiriyordu. “İş işten geçti dedi Kemal Abi... Geçti mi gerçekten? Geçmiştir. Bilir bizim Küçük Efendimiz. Hiç yanılmaz!” Gırtlığının derisini acıtacak kadar çekiştirdiğini fark ederek elini hızla indirdi.

Küçük Efendi merakla bakıyor, acıyarak gülümsüyordu (s.97 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, roman kişisi Abdülkerim Beyin, yakın arkadaşı olan Kara Kemal Bey (Küçük Efendi) hakkındaki duygularına yer verilmiştir. Abdülkerim Bey, bu duygulara yer verirken aynı zamanda kendi içsel hesaplaşmasını da yapmıştır. Abdülkerim’e göre Kara Kemal Bey, dirayetli bir kişiliğe sahiptir. Bu özgüvenli şahsiyetin güveninin kırılmasını ise Abdülkerim Bey, kendisine bağlamaktadır. Vicdan azabıyla sarsılan Abdülkerim Bey, kendi korkaklığını, kalleşliğini de eleştirmekte ve Kara Kemal Bey’in sözünü tutmadığından aşırı rahatsızlık duymaktadır.

- Söylediğinin gerçek olup olmadığını anlamak için Küçük Efendisine son bir defa, araştırarak baktı. İnanınca, yavaş yavaş yüzünü sevinç kapladı, gözleri mutlulukla parladı. Birden atılıp Kara Kemal Bey’in eline sarıldı. Zorla tutup üst üste öptü.

“İnanayım mı Kemal Abi? Affettin mi beni? Bağışladın mı? Acıdığınan demiyorsun bunları değil mi?” Boğazı pürüzlenmişti. Sesinde yüreği çarpıyordu. “İnanayım mı?”

“Meydanda... Bunu sen de bulabilirdin biraz düşünseydin, Abdal Kerim oğlum, bulurdun kolayca...”

“Allah senden razı olsun Kemal Abi... Vız gelir bundan sonra... vız gelir ölüm mölüm...” Birden sustu. Yumrukları göğsünde, üst üste yutkundu. “Bir şartla inanırım gerçekten bağışladığına Kemal Abi... Bundan böyle canımı yoluna vermek fırsatı çıkarsa... önümü kesmeyeceksin...”(s.117 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, Abdülkerim Bey’in Kara Kemal Bey tarafından affedilmesi anlatılmıştır. Affedilen Abdülkerim Bey’in yaşadığı sevinç, yazar tarafından

okuyuculara betimlenmiştir. Bu betimlemeler, roman kişinin yüzünün sevinç ifadesi almasıyla, gözlerinin parlamasıyla, Kara Kemal'in elinin öpmeye çalışmasıyla resmedilmiştir. Bağışlanan Abdülkerim Bey, kendisini ise tek bir şekilde affedecektir. Affedilme şekli ise Kara Kemal Bey eğer tehlike içinde olursa, Abdülkerim onun yerine ölümü göze alacak ve Kara Kemal Bey, bu duruma razı gelecektir. Abdülkerim, işte o zaman bağışlandığına inanacaktır. Bu betimlemelerde görüldüğü üzere kişinin duygularını anlatılmış ve içsel tona örnek verilmiştir.

- Kocaman tabancasının sapını hınçla sıktı. Hiçbir zaman bu kadar dayanılmaz bir öldürme isteği duymamıştı. “Duymadık elbette... Şimdiye kadar başkalarının çıkarına öldürdük... Şimdi yağlı ipin altında debeleniyoruz!” Alacakaranlığa meydan okur gibi gözlerini kısarak bakarken, koca it tedirgin inledi. “Höst kurtçu! Yabancı yok!” Yanından geçerken başını okşadı (s.170 Kurt Kanunu).

İçsel tonun yoğun olarak kullanıldığı metinlerde çoğunlukla duygulara yer verilir. Bu tonda tüm insanlarda ortak kabul edilen içsel duygular, ortaya çıkarılmaya çalışılır. Verilen örnekte ise nefret duygusuna yer verilmiştir. Roman kişinin tabancasının sapına hınçla sarılması, gözlerini kısarak bakması bu duyguya örnekken yağlı ipin altında debelenmesi ise korkuya örnek teşkil etmektedir.

- Emin Bey, sorumluluk korkusuyla evlenmemiş, sorumluluk korkusuyla İttihatçılıktan vazgeçmiş, savaş sıralarında, alıp yürüyen soygun sorumluluğuna bulaşmamak için emekliliğe sığınmıştı. Evin iradesine hiç karışmayarak her şeyi kız kardeşi Perihan'a bırakması bile bu garip korkudandı. Çok tehlikeli bir sorgudaymış da, ağzından kaçacak bir yanlış kelimeyle mahvolabilirmiş gibi, sözlerini dikkatle araştırarak tek tek konuştu:

“Kaçmak söz konusu değil... Çünkü sorumluluktan kaçamaz insanoğlu büsbütün... Ama zorunlu olarak yüklendiği sorumlulukların üstesinden gelebilir.” (s.187 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, sorumluluğun kişi üzerindeki etkileri anlatılmaktadır. Roman kişisi Emin Bey, sorumluluk duygusunun kendisinde oluşturduğu korkudan dolayı evlenmemiş ve bu korkudan dolayı İttihatçılıktan da vazgeçmiştir. Diğer taraftan, zorunlu olarak yüklenen sorumlulukları da yerine getirme gayesi içindedir.

İnsanoğlunun sorumlulukları yerine getirmesi veya sadece yerine getirebilecek sorumlulukları alması ve bu duygudan korkması metinde içsel tona örnek olarak verilmiştir.

- Gelelim korkmazlığa... Deli olmayan herkes korkar. Ben de çok korktum. Bu kokunun altında ezilmedimse... Yaptığım işin kimseye kötülük etmediğine kesin inandığımdandı. Kaç kez sordum kendi kendime... ‘Başka türlü yapabilir miydim?’ Hayır... Demek burdaki kesinlik de en az ölümdeki kadar... Başka türlü davransam kendime karşı sorumlu düşerdim. Türkçesi: Suçlu düşerdim. Zor yaşar kendi kendisinin gözünden düşen adam... Mutlu olmak imkanlarını yitirir. Evet, tehlikeyi savuşturmak için alçalmaya, onur kırıcı biçimde yalvarmaya sapmadım. Korkmazlığı karşımdakilere saldırmakta da aramadım. İnsanlığımın yüklediği sorumluluğu kabullendim. Gücümün yettiğince sırtladım. Korkma konusunda sözümü bitirmeye fırsat bulsaydım, ‘Yılarım da ele veririm diye korktum,’ diyecektim! (s.263 Kurt Kanunu).

Yukarıdaki örnekte bize, roman kişinin içinden geçirdiği düşünceler, içsel tona örnek olarak verilmiştir. Bu örnekte kullanılan korkmak, kötülük, sorumluluk, suçlu, mutluluk, yılmak sözcükleri kişinin duygularını anlatan evrensel sözcüklerdir. Bu sözcükler vasıtasıyla roman kişinin kendi kendine konuşması ve kendince hesaplaşması görülmektedir. Bu düşünceye örnek olarak roman kişinin kullandığı “Kaç kez sordum kendi kendime... Başka türlü yapabilir miydim? ‘Yılarım da ele veririm diye korktum,’ diyecektim.” cümleleri içsel tonu destekleyen cümleler olarak verilmiştir. Yine burada roman kişinin kendine karşı sorumluluk hissetmesi de metinde örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Sigarayı bastırırken eli titriyordu. Ürküntüsü, büsbütün yabancı olduğu garip bir duyguyla, alışkanlıklarının dışına düşen çok yaşlı insanlarda, fiziki güçsüzlüğün artırdığı sersemletici güvensizliğe dönüyordu. Bu kadar özelliği olan bir yaşama şartını bir daha nerden bulacak da, uykularını bölen bu ruh karışıklığının hakkından sürekli olarak gelebilecek? Gelemezse, bundan sonra, eskinin bitkisel olduğunu şimdi birdenbire anladığı yaşayışına nasıl katlanacak? (s.269 Kurt Kanunu).

Gözlemci bakış açısıyla yazılan metinde anlatıcı, roman kişinin içinde bulunduğu durumu hem fiziksel hem de ruhsal olarak tasvir etmiştir. Roman kişinin elinin titremesinin nedeni, duygulara bağlı kalınarak açıklanmıştır. Aynı zamanda anlatıcı, roman kişinin içinde bulunduğu çaresizliği sorular sorarak okuyucu ile paylaşmıştır. Buradaki çaresizlik duygusu, içsel tona örnek olarak okuyucuya yansıtılmıştır. Anlatıcı tarafından çaresizlik kavramı okuyucuya aktarılmıştır. Metni okuyan kişi, çaresizlik duygusunu kendi içinde de hissetmektedir.

- Bitmez tükenmez yangın yerinin derinlerine daldıkça kişinin yıkılmışlığı çevresiyle şaşılacak kadar uyumuş; rahat, ışıklı, sağlam, düzenli yaşayışından koparak savrulduğu bu çöküntü dünyasından bir daha kurtulamama kaderine hiç direnmeden boyun eğmişti. Gurbet Hala'nın bostanına neyi bulmak için gittiğinin daha farkında değildi. Konuşmasından bir şey çıkacağını biliyordu, ama bu çıkacak şeyin ne olabileceğini kestiremiyordu. Kestirememesi aradığından korktuğu içindi. Kendisi Alman'la görüşmek için evden çıkınca, Kara Kemal merhum, kuşku gösterdi mi, her zamankinden çok tedirgin miydi? Hatırlayabilecek miydi, konuştuklarını kelime kelime, yaptıklarını tıpatıp? Çocukluk arkadaşının kendisini ele vereceğinden şüphelenip şüphelenmediğini öğrenmeden artık yaşayamayacağına inanmıştı. Aklından böyle bir şüphe geçirdiği kesinleşince de... Yaşamak... mümkün olmayacaktı galiba...

Bastıran sığağa rağmen tepeden tırnağa ürperdi. Dün gecedten beri belki yirmi kez sorduğu soruyu tekrarladı: “Böyle bir cezayı hak etmek için hangi suçu işledim ben? N'aptım?” Çocukluğundan bu yana doğruluktan ayrılmamaya çalışmış, hele kendisini bildi bileli doğruluk ölçülerinden hemen hemen hiç kaytarmamıştı. Olağanüstü güçlere sahip olduğundan değil, hep orta çizgide yaşama şansını yitirmediğinden... (s.278 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte roman kişinin içinde bulunduğu ruhsal çöküntü anlatılmaktadır. Her şeyi olduğu gibi kabullenen roman kişisi, kendi kendine konuşmakta ve sorularına cevaplar aramaktadır. Sorularına yanıt bulamayan roman kişinin rahatsızlığı dile getirilmektedir. Onu asıl üzen olay, Kara Kemal Bey'in son anında aklından ne geçirdiğini tam olarak bilmemesinden kaynaklanmaktadır. Çocukluk arkadaşının ondan şüphe duyması ihtimali, roman kişisini içten içe kemirmektedir. Anlatıcı bakış açısının hâkim olduğu bu örnekte, roman kişisi sürekli

kendini sorgulamaktadır. Oysa hayatı boyunca, doğruluktan ayrılmamış ve bu şekilde hayatını devam ettirmiştir. Kara Kemal Bey'in ne düşündüğünü asla öğrenemeyen roman kişisi, bu şekilde yaşamaktan rahatsızlık duymaktadır. Rahat bir hayat geçiren roman kişinin yanına Kara Kemal Bey'in gelmesiyle alt üst olan hayatı ve ruh dünyası içsel tona örnek oluşturmaktadır.

- “Demek ki, şakaya alırmışım sorumluluğu ben bunca yıldır. Demek, üstünde düşündüm, kesinces inanca vardım derken... Peki nasıl mutlu olabilir namuslu insanlar bu durumda? Bırak mutluluğu, nasıl yaşanabilir adam gibi? Hiç mutluluk yok mu namuslu insana?” Bunca yıldır evine kaçmakla bütün sorumluluklardan kurtulacağını sanmıştı. “Evine kaçmakla öyle mi? Etliye sütlüye karışmamakla... Bu kadar kolay mı, kurtulmak... İnsan gibi yaşamak... Bu kadar kolay mı adam olmak?” (s.294 Kurt Kanunu).

Kahraman bakış açısının hâkim olduğu bu örnekte, roman kişinin bireysel sorgulaması dikkat çekmektedir. Namuslu bir insanın nasıl mutlu olacağı ve nasıl yaşayacağı sorularına yanıt arayan roman kişisi, sorumluluk duygusu içinde kaybolmaktadır. Etrafındaki olaylardan kaçmanın kişiye huzur vermediğini belirten roman kişinin tek gayesi, insana yakışır biçimde yaşamaktır. İnsan gibi yaşamı özleyen roman kişisi bu duygularını okuyucuya sorular ve cevaplar eşliğinde ben anlatımıyla aktarmıştır.

2.2.2. Öğretici Ton

Bu roman, tarihin belirli bir dönemine ışık tutmaktadır. Öğretici ton, üç bölümden oluşan (Kanlı Tuzak, Sürek Avı, İnsanlık Sorunu) kitabın genelinde görülür. İttihat ve Terakki'nin kendi içinde hesaplaşmalarının, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında izlenen politikalarının, İzmir Suikastı'nın arka planının anlatıldığı kitap, öğretici ton örneklerini içinde bulundurmaktadır. Kitabın birinci bölümünde olanları Abdülkerim Bey, ikinci bölümünde olanları Kara Kemal Bey, üçüncü bölümde olanları ise Kara Kemal'in çocukluk arkadaşı Emin Bey anlatmaktadır. Bu eserin diğer bir özelliği ise eserde anlatılan kişilerin gerçekte de yaşamış olmasıdır. İşte bu yüzden öğretici tonda kullanılan örnekler, roman kişilerinin ağızlarından okuyuculara aktarılmaktadır.

Öğretici ton ile amaçlanan alıcıya bir konuda bilgi vermektir. Bu metinler genel olarak bir konuda daha az bilgi sahibi olan kişilere o konu hakkında daha fazla şey öğretmektir. Genel ders

kitapları, kıssadan hisse gibi anlatımlar, ansiklopediler bu metin tonuna örnek olarak gösterilebilir (Günay, 2017, s. 226).

- Akli başka yerde olduğu için ne dediğini pek de anlamadan, “LAZ YOKTUR” başlığına takılarak yazıyı okumaya başlamıştı: “Türkiye’de yalnız Türk vardır-Trabzon Türkocağı, bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride özetle şöyle denilmektedir: Trabzon ve dolayları; tıpkı Sivas, Kastamonu, Bursa ve İzmir gibi Türk kültürü altında yüzyıllardan beri yoğurulmuş, dil, gelenek, ülkü ve zevk bakımından bir Türk memleketidir. Buralarda ne ayrı bir dil, adet, ne de başka fizyonomi vardır. Anadolumuzun çeşitli yerlerine yayılmış olan aziz Milletimizin kaynak membarları Türk aşiretlerinden buralarda da çok eski zamanlardan beri yerleşmiş, tahtacı Türkler, çepniler vardır (s.84-85 Kurt Kanunu).

Yukarıda verilen örnekte, Trabzon Türk Ocağı’nın bildirisine göre Türkiye’de sadece Türk milleti bulunmaktadır. Trabzon ve dolayları da Kastamonu, Sivas, Bursa gibi Türk kültürünün gelenek ve göreneklerini taşıyan yer olarak ifade edilmektedir. Verdiği bilgiler itibarıyla öğretici tona sahip olan örnekte, Türkiye’de Laz unsurunun bulunmadığı onların da Türk kültürünü taşıdığı için o bölgenin de Türkiye’ye ait olduğu okuyucuya aktarılmaktadır.

- “Resmi bildiri- Gazimize karşı tertiplenen bir suikast meydana çıkarılmış ve tertipçiler yakalanmıştır. – Ankara, 18 Mart- Cumhurreisi Hazretleri’nin gezileri sırasında İzmir’de yapılmak üzere bir suikast tertiplendiği meydana çıkarılarak tertipçiler silahları ve bombalarıyla ve hazırlıklarıyla Cumhurreisi Hazretlerinin İzmir’e varmalarından bir gün önce yakalanmışlardır. Yakalananlar suikast yapacaklarını itiraf etmişlerdir. Olay, İstiklal Mahkemesi’ne verilmiş ve mahkeme heyeti, davayı yerinde inceleyip sonuçlandırmak üzere İzmir’e doğru yola çıkmıştır (s.94-95 Kurt Kanunu).

İzmir Suikastı, Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa’ya 14 Haziran 1926 tarihinde İzmir’de yapılması planlanan suikast girişimidir. İçlerinde eski bakanların, milletvekillerinin ve valilerinde bulunduğu bu suikast girişimi gerçekleşmeden engellenmiştir. Suçluların itirafta bulunduğu bu suikast girişiminden sonra İstiklal Mahkemeleri yeniden kurulmuştur.

- 19 Haziran 1926 Cumartesi gazetelerinde İstiklal Mahkemesi'nin bildirisi vardı. Bu bildiri eski Lazistan mebusu Ziya Hurşit'le birkaç haydut, Sarı Efe'yle birkaç adamı, bir de İzmit mebusu eski Maarif Nazırlarından Şükrü suçlanıyor, adları belli kişilerle toplantılar yapıldığından, suikastı kış aylarında Ankara'da tasarladıklarından, niyetlerinin hükümeti devirmek olduğundan söz ediliyordu (s.101 Kurt Kanunu).

İzmir Suikastı'nın amacının anlatıldığı bu örnekte, bu amacın hükümetin devrilmek istenmesi olduğu okuyucuyla paylaşılmış ve bu konuda okuyucuya bilgi verilmiştir. Bu suikastı kimlerin yapmak isteği de okuyucuya aktarılmıştır.

- Bildiğim, bugünkü ortamda, demokrasi sökmeyecekti. Bunu anladılar. Şeyh Sait İsyanı bahane oldu. Takrir-i Sükun Kanunu çıktı. İstiklal mahkemeleri kuruldu. İsyân mıntikasındaki mahkemeyi hadi zorunlu sayalım, Ankara'daki neden gerekli olsun. Terakkiperer Parti'yi kapattılar. Geçenlerde Ankara İstiklal Mahkemesi'ne Yargıtaysız adam asma hakkı tanıdılar (s.116 Kurt Kanunu).

Çok partili hayata geçişin mümkün olmadığı yıllarda demokrasi de sekteye uğramıştır. Bu sektenin temelinde yatan olaylardan biri de merkezi yönetime karşı çıkarılan “Şeyh Sait” isyanıdır. Bu isyan sonucunda “Takrir-i Sükun” kanunu çıkarılmıştır. Ardından isyanla ilgisi olduğu düşünülen “Terakkiperer Cumhuriyet” fırkası kapatılmıştır.

- Abdülhamit'in indirilmesi, Alman politikasını bırakıp Hürriyetten sonra İngiliz politikası gütmek istemesi yüzündendir. Bir de, hazinesine ihtiyaç vardı. Bilir misin, iki milyon kilometrekareye yakın topraklara sahip, otuz beş milyon nüfuslu imparatorluğun kasasında kaç para bulduk, İkinci Meşrutiyet'te, biz iktidarı ele geçirdiğimiz zaman? Sadece otuz beş bin lira...” Kısacık güldü. “Umduğumuz da çıkmadı ya Abdülhamit'in hazinesinden... Bereket, Avrupa bankalarındaki birkaç milyonu Selanik'teyken zorla alınabildi de, maliye biraz soluklandı. Abdülhamit'i indirip Reşat'ı bindirmek hiçbir yerli hesabın sonucu olamaz. Devleti dinamitlemekti bu, ancak yabancı güçlerin işine gelirdi. Balkan yenilgisi de olağan değildir. Alman oyunudur. Dediğim gibi, yirmi beş yıldır

ordumuzu Almanlar eğitiyordu. Bütün birliklerde danışmanları vardı.”(s.216-217 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, Abdülhamit’in tahttan indirilmesi, Abdülhamit’in Alman politikasını bırakıp İngiliz politikasına yaklaşmış olmasına bağlanmıştır. Abdülhamit yerine Sultan Reşat’ın geçirilmesinin de yabancı güçlerin düşüncesi olduğu fikri okuyucuya verilmiştir. Balkan yenilgilerinin sebebi, Almanların bizim ordumuza verdiği eğitimden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda hazinenin de boş olduğu bilgisi okuyucuya aktarılmış ve o dönemde maliyenin biraz olsun rahatlamasının nedeni Abdülhamit’in Avrupa bankalarındaki paralarının sayesinde olduğu söylenmiştir. Örnekte, İkinci Meşrutiyet’in ilan edilmesini sağlayan İttihatçıların aslında umduklarını bulamadıkları fikri de bu bilgiler ışığında okuyucuyla paylaşılmıştır.

- “Gerçekler söylenerek politika yapılamaz mı?”

“Sanmam! ‘Yaralanabilirim belki’ dersin! Kısa bir süre için de olsa, belki, ‘Ayıya dayı demek gerekir,’ dersin! diye diye kendini aldatırsın!” Biraz daldı. “Oysa hiç uzun boylu saklanır mı gerçekler? Biz birkaç meselede... Sözgelimi Abdülhamit’e verilen curnallar meselesinde vesika bırakmamaya çabaladık. Bundan daha acıklı budalalık olmaz. Vesikaları ortadan kaldırdın mı, uydurmaları, kestirimleri de yükleniyorsun oysa... Üstelik uğrayabileceğin en rezil iftiraları da gerçekler haline getiriyorsun!” (s.220 Kurt Kanunu).

“Gerçekler söylenerek politika yapılamaz mı?” cümlesiyle başlayan örnekte politikanın nasıl yapılacağına dair ipuçları verilmiştir. Doğruluk üzerine politika olmayacağı vurgulanmıştır. Çünkü politikada bir iş yapılacağı zaman, olan bir şeyi olamamış gibi göstermek de vardır. Gerçeklerin uzun süre saklanamayacağından dolayı bu sadece kişinin kendisini kandırmasında başka bir şey değildir. Yine bu örnekte, Abdülhamit döneminden belge bırakılmaması da okuyucuya bilgi olarak aktarılmıştır.

- Cumhurreisi Hazretlerine suikast ve hükümeti devirme suçlarından mahkememizce gıyaplarında idama mahkum edilen kaçak Kara Kemal ve kaçak Abdülkerim’i gizleyerek vatanın iç güvenliğiyle ilgili önemli davanın gelişmesini ve adaletin olağan gidişini duraklatmak isteyenler kendilerini bilerek bilmeyerek maddi ve manevi pek ağır bir suç altına sokmaktadırlar.

Milli selametın kefilı ve koruyucusu olan kanunun darağacına çıkardığı bu suçluların cinayet ve ihanetle dolu hayatlarını onları kaçırıp gizlemek suretiyle korumak ve ceza sorumlulukların en ağırı altına girmek demektir. İstiklal Mahkemesi, bilerek veya bilmeyerek hıyanet ve cinayete ortak duruma düşebilecek bu gibi vatandaşları bu ilk ve son ihtarıyla iki idam mahkumunu saklamak gafletinde bulunacakları kanunun en Şiddetli hükümleri karşısında uyanmaya çağırır...” (s.223 Kurt Kanunu).

Verilen rnekte, Mustafa Kemal’e yapılan suikastın amacının hükümeti devirmek olduğu anlaşılmaktadır. Vatanın i güvenliği için aranan ve idama mahkum edilen Kara Kemal Bey’e ve Abdülkerim Bey’e yardım etmenin suç olduğu bilgisi verilmiştir. Yardım eden kişilerin İstiklal Mahkemesi tarafından en ağır Şekilde cezalandırılacağı bilgisi, dönemin kişilerine bilgi olarak sunulmuştur.

- “Nedir? Ne kitabı o? *Abdülhamit’in Devr-i Saltanatı mı?*

“Hayır... İstanbul mebusu Akçora oğlu Yusuf’un iki yıl önce çıkan *Siyaset ve İktisat* adlı kitabı... 1919’da *SebilürreŐat* dergisinin bastığı bir yazısını, İnönü Savaşlarından sonra Ankara’da Kızılay Kadınlar Kolu tarafından tertiplenen bir gösteride konferans haline getirmiş... Bak ne diyor: ‘Efendiler, yakın zamana kadar Tanzimat’a, TANZİMAT-I HAYRİYYE deniyordu. Tanzimat’ın yaptıkları hayırlı ve kutsaldı. Tanzimat’a dil değdirmek ilerleme düŐmanlıđı, yobazlık sayılıyordu. Fakat birkaç yıldan beri Tanzimat’ın, yani Babıali’nin Avrupa sermayesine bağlandığı, hizmetkar olduğu çağın, kültürel ve siyasal davranıŐları haklı ve inandırıcı bir biçimde eleŐtirile eleŐtirile kutsallığını epey kaybetti. Sanırım artık Tanzimat’ın iktisadi yönünü eleŐtirmenin zamanı gelmiştir (s.228 Kurt Kanunu).

Verilen rnekte, Tanzimat Fermanı hakkında olumsuz eleŐtiri yapılmıştır. En başta bu fermana, Tanzimat-ı Hayriyye denirken zamanla Hayriye kısmı ortadan kaldırılarak bu ferman kutsallıktan uzaklaŐtırılmıŐtır. Tanzimat Fermanı, artık çağın getirdiklerine uyum sağlamamaktadır. Bu bilgiler de Yusuf Akçora’nın *Siyaset ve İktisat* kitabına dayandırılarak okuyucu ile paylaşılmıştır.

- Yabancıların Lozan’da ekonomik kapitülasyonların değil, asıl adli kapitülasyonların üstünde durduklarını... ‘Bütün kanunlarınız dinidir, biz bu dinsel kanunlarla muamele görmeye razı değiliz,’ diye direttiklerinden yakındı.

“Anlaşıyor, Medeni Kanun’un, Ceza Kanunu’nun, Borçlar Kanunu’nun, İcra İflas Kanunu’nun alelacele neden çevrilip alındığı?”

“Evet... Daha kötüsü... Memleketin iktisat temeliyle ilgili hiçbir ana kanun gelmeden getirildi bunlar... Düpedüz yabancılar için...”

“Söylemediniz mi?”

“O zaman daha bu kanunlar ortada yoktu. Gördüğüm tehlikeleri sayıp döktüm. En çok, yabancı örgütler üstünde durdum. ‘Doğu toplumlarında bütün kalkınma çabalarının gerçek celladı, Batı sömürüsüdür, ’ dedim (s.232-233 Kurt Kanunu).

Örnekte yabancıların Lozan’daki ekonomik ayrıcalıklar yerine, adli ayrıcalıklar üzerinde durdukları anlaşılmaktadır. Özellikle dini kanunlar onları rahatsız etmektedir. Bu sebepten bizdeki Medeni Kanun’un, Borçlar Kanunu’nun, İcra İflas Kanunu’nun onları razı etmek için yürürlüğe girdiği bilgisi verilmiştir. Verilen örneğin son bölümünde, Doğu toplumlarının geri kalmışlığı Batı sömürüsüne bağlanmıştır.

- İstanbul Valiliği’nden Ankara İstiklal Mahkemesi Savcılığı’na numarasız şifre telgraf:
 - 1- Kara Kemal’in Aksaray’da Cambaziye Mahallesi’nde Tatlı Kuyu Sokağı’nda eski maliyecilerden Emin Bey’in evinde saklandığı öğrenilmiş ve bugün saat on yedide bu eve gidilerek yakalanacağı sırada beynine tabanca sıkmak suretiyle kendini öldürmüştür efendim.
 - 2- Saklanmasına yardımcı olan Emin Bey polis nezaretinde yüksek mahkememize yollanmıştır.
 - 3- Cumhurreisliği Başkatipliği’ne, Başvekililik’e, Dahiliye Vekaleti’ne bildirilmiştir (s. 237 Kurt Kanunu).

Yukarıda verilen örnekte, Kara Kemal'in nasıl yakalandığı, öldüğü ve sonrasında Emin Bey'in mahkemeye gönderildiği bilgisi okuyucuya verilen bilgiler arasında olup öğretici tona örnek oluşturmuştur.

2.2.3. Dokunaklı Ton

“Dokunaklı tonun hâkim olduğu metinlerde genel olarak hüznün havası hâkimdir. Bu tür metinlerde acı çekme ve üzüntü fazlaca kullanılır. Bu acı çekme ve üzüntüler aynı zamanda alıcıda da üzüntü ve acıma duygusu uyandırmaktadır”(Günay, 2017, s. 228).

Eserde dokunaklı ton, içsel ton ve öğretici ton gibi eserin genelinde görülmektedir. İttihat ve Terakkicilerden olan Abdülkerim ve Kara Kemal Bey'in arandığı bir dönemde hem onların hem de onlara yardımcı olan diğer roman kişilerinin içinde bulunduğu zor durumun anlatıldığı eserde, dokunaklı tonun özelliklerine rastlanmaktadır. Acı ve üzüntü içinde olan roman kişilerinin acılarını ve üzüntülerini okuyucu da kendi içinde hissetmektedir.

- Yalnızlık, pusudan atılan bir düşman gibi, Abdülkerim'in gırtlığına sarılmıştı. Derin derin soludu, korkuyla kapıya bakarak kravatını gevşetti. “Nedir bu sıkı takip işi? Nerden çıktı? Hay Allah kahretsin!” Önce, Efendi'yi saklanmaya yatıracağını düşünerek biraz umutlanıp sevinmişti. Şimdi bu yeni durumda, “Senin adını karıştırdık en tehlikeli bir işe,” diyemeyeceğini anlıyor, kötü bir çıkmaza doğru sürüklendiğini seziyordu. Duvarda kemeriyle asılı küçük tabancaya istemeden gözü kaydı ikinci defa... En korkulu sıralarda bile Küçük Efendi'nin bunu taşıdığını görmemişti. Talat'ın yadigarı olduğunu biliyordu. Beş atımlıydı, kırma golt'tu. Az kalsın dolu olup olmadığını anlamak için kalkıp bakacaktı. Parabellum'unu yokladı. Ayak sesi duyunca elini hemen çekti (s.53 Kurt Kanunu).

Yalnızlığın düşmana benzetildiği örnekte, Abdülkerim Bey'in zor durumda olduğu anlaşılmaktadır. Efendi diye bahsettiği yakın arkadaşı Kara Kemal Bey'i, saklanmaya razı etmiş ve bu duruma sevinmiş fakat sonra gelişen olaylar yüzünden ona ihanet ettiğini düşünerek üzülmüştür. Üzülmünün ve endişelenmesinin sebebi Küçük Efendi'nin en korkulu anlarda bile silah taşımamasından kaynaklanmaktadır.

Küçük Efendi'yi ilgisi olmadığı işlere bulaştıran Abdülkerim Bey, derin üzüntü hissetmektedir. Bu üzüntü de dokunaklı ton ile okuyucuya verilmiştir.

- “Vazgeçemediniz gitti şu tabanca oyunlarından... Muhalefette düşürmediniz elinizden. İktidarda hiç bırakmadınız. Anlatamadım merhuma... Tabancayla devlet idare edilemeyeceğini... Anlatamadım dedimse...” Öldü öleli Talat Paşa'ya hiç şaşırmadan “Merhum” diyor, her anışta böyle kederleniyordu. Bilirdi elbette hepimizden iyisini... Ama sıkıştı mı, kendisi de çekerdi çekmeceyi... “Hodri meydan! Diyerek yapıştırdı tabancasına... Acıyla gülümsedi. Tabancalık iş değil bu bizim içine düştüğümüz bela, tüfekte topla bile üstesinden gelinecek iş değil. Saatine baktı. “Unutturma sigara alalım bolca... Lazım olacağına benzer.” (s.60 Kurt Kanunu).

Roman kişinin, Talat Paşa'yı her anışta kederlenmesi dokunaklı tona örnektir. İttihatçıların hatalarını fark eden ve onlara anlatan roman kişinin bu durumlar karşısında üzüldüğü, yukarıdaki örnekten anlaşılmaktadır. İttihatçıların, silah oyunlarından vazgeçmemesi roman kişisini üzmektedir. Özellikle “sigara alalım bolca, lazım olacağına benzer” ifadesi bu üzüntünün devam edeceğini göstermektedir. Yine acıyla gülümsemek, içine düşülen durumun topla tüfekte düzelmeyeceği ifadeleri okuyucuya, roman kişilerinin üzgün olduğunu dokunaklı bir tonla anlatmaktadır.

- Hasip Ağa, efendisinin yüzüne son defa görüyormuş gibi kederle baktı. Elini öpüp doğrulduğu zaman, gözlerinden iri yaşlar akıyordu. İçi para dolu çantayı, çok değersiz bir şeymiş gibi aldı. Bunu kendisine veren Abdülkerim'i selamlamadan dönüp yürüdü. Yazıhaneye dolup sabahtan akşama kadar bağıra çağıra gevezelik eden bu aylak heriflerin, efendisine eninde sonunda zarar vereceklerinden hep kuşkullanmış, işte korktuğuna da uğramıştı (s.69 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte Hasip Ağa'nın, efendisinin yüzünü son kez görüyormuş gibi bakması okuyucuya acıma duygusunu yansıtmaktadır. Hasip Ağa'nın, efendisinin elini öpmesi ve Hasip Ağa'nın ağlaması dokunaklı tona örnek oluşturmaktadır.

- “Ben İttihatçılıktan tarafsız kalmak için ayrıldım. Haklıdan yana olmayı düşünmek taraf tutmak, yargılamak olur. Hastaydı, bitikti. Hiçbir gücü kalmamıştı. Adamı da, parası da yoktu. Çocukluk arkadaşımı. İktidara

gelmeden önceki devrim yoldaşlığının anılarını hatırladım. Hastaydı. ‘Hastaları kanun bile sağaltmadan asmaz,’ diye düşündüm (s.255 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, tarafsız kalmak için İttihatçılıktan ayrılan roman kişinin yardıma ihtiyacı olan birisine yardım etme sebebi, acıma duygusuyla açıklanmıştır. Yardıma ihtiyacı olan kişinin, elinde parası da ona yardım edecek arkadaşı da yoktur. Çocukluk günlerinin hatrına kendisine yardım edilmiştir. Bu yardımın yapılmasında ise etkili olan sebep kişinin hasta olmasıdır. “Hastaları kanun bile sağaltmadan asmaz” cümlesi kişideki acıma ve merhamet duygusunu ortaya çıkaran cümledir.

- Bu sırada, bir kâtip ayaklarının ucuna basarak geldi, solda oturan mahkeme üyesine bir kâğıt verdi. Bu üye, vaktiyle Perihan’ın evine sığınıp boşanmasına sebep olan doktor arkadaşı. Emin Bey’in sorgusu başladı başlayalı gözlerini bir erliyle kapatmış, bu duruşunu hiç değiştirmemişti. Verilen kâğıt, pullu bir dilekçeydi. Perihan vermişti. “Eskiden kapısına gelmiş bir başka arkadaşı da sakladığını, bu yüzden hayatının mahvolduğunu, bu saklama işinden abisi Emin Bey’in katiyen haberi bulunmadığını, kendininse bir kadın olarak hasta bir insanı çevirmeyi göze alamadığını, idam mahkûmlarının bile hastalığı sağalmadan asılamayacağını, kesinlikle suçsuz olan abisinin kız kardeşini kurtarmak için kendisini feda etmeye kalktığını, bunu burda kimseye anlatamadığını, o gece kapıyı kendisinin açtığını aşağıda kimlikleriyle adresleri yazılı olanların şahit bulduklarını, abisinin bırakılarak kendisinin tutuklanmasını istiyordu (s.257-258 Kurt Kanunu).

Eserin üçüncü bölümü olan “İnsanlık Sorunu” bölümünden alınan bu örnekte, Perihan’ın ağabeyi olan Emin Bey için duyduğu üzüntü anlatılmaktadır. Bu üzüntünün yanı sıra evine gelen ve yardıma muhtaç olan kişiye yardım etme sebebi yine acıma duygusuyla açıklanmıştır. Hatta kendisinin bir kadın olarak hastayı geri çevirmeyi göze alamadığını ifade etmesi, kadında bulunan acıma ve merhamet duygusunun erkeklerden daha çok olduğu vurgulanmıştır. Acıma ve merhamet duygularının verildiği bu cümle, dokunaklı tona örnek oluşturmuştur.

- Ben köşeye geldiğim zaman komiser kapıyı çalıyordu. Açılınca içeri saldıılar. Yetiştim. Çok şükür kapı açık... Daldım... Gurbet Hala... Kendini yerden yere atarak haykırıyor. Sıçradım. Çıktım merdiveni... Bahçe üstündeki odanın

kapısı açık... Baktım, bahçeye atlıyor polislerden biri... Girdim. İlk adımda nargile kokusu... Gurbet Hala bağıyor. Yerde bir çift terlik... Sedirde bir kitap... ‘Teslim ol Kara Kemal Abi!’ Sesi tanıdım ama çıkaramadım bağırmanın kimliğini... Koştum pencereye... İki yandan, kümeslere doğru iki büküm gidiyorlar. Ellerine tabanca... ‘Gel teslim ol Kara Kemal Abi, hakkında hayırlısı budur!’ diye seslendi, komiser yardımcısı... Görünürde kimse yok... ‘Atlamıştır öteki bahçeye’ diyorum. ‘Teslim ol Kara Kemal Abi... Ayaklarını öpeyim, teslim ol! Biliyoruz nerdesin?..’ Birden dayıcım, korkunç bir sessizlik oldu. Hayır, anlaşılır şey değil... Ömrümde böyle sessizlik görmedim. Dünya havasını yitirse ancak böyle bir donma söz konusudur. Anlatamam... (s.266-267 Kurt Kanunu).

İşsel ton özelliği de gösteren bu örnekte Gurbet Hala’nın bağırması, haykırması dokunaklı tona da örnek teşkil etmiştir. “Teslim ol Kara Kemal Abi, ayaklarını öpeyim” ifadesinden de olaya şahit olan kişinin Kara Kemal Bey için üzüldüğü görülmektedir.

- “Bakın bakayım... Aman yarabbi! Ne zaman ağardı şakaklarınız bu kadar? Neden görmedim geldiğiniz zaman?”

“Ne ağarması? Çoktan beri öyledir...” Gülmeye çalıştı. “Boyasını vuran utansın!”

Perihan dinlemiyor, dehşetten açılmış gözlerle bakıyordu. Nerdeyse ağlayacaktı.

Emin Bey elini okşayınca, derisine ateş değdirilmiş gibi hızla çekildi. Koştı, aynayı kapıp geldi:

“Baksana... Nasıl fark edemedim? Allahlarından bulsunlar... Çok sıkıştırdılar değil mi? İşkence ettiler. Sakladın bizden... Alçaklar... ah alçaklar!

Birden dizleri üstüne çöktü, yorgana kapanıp ağlamaya başladı (s.273 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte, şakakların ağardığından bahsedilmektedir. Şakakların ağarması, kişinin zor zamanlar geçirdiğini ifade etmektedir. Perihan’ın ağlaması, Emin

Bey'e işkence ettiklerini düşünmesi onun (Perihan'ın) üzüldüğünü göstermektedir. Dokunaklı tonun hakim olduğu metinlerde acı çekme ve üzüntü fazlaca kullanılmaktadır. Bu hüznün havası, okuyucuda üzüntü ve acıma duygusu uyandırmakta ve dokunaklı tona örnek olmaktadır.

- “Yok bir şey diyorum. Çocuk gibisin... Karnım aç... İki dilim ekmek yesem... İki bardak da çay... Kalmaz bir şeyim... Görürsün... Hadi, sen yağ sür ekmeklere... Ben giyinip geliyorum.”

Perihan umutla başını kaldırdı. Gözlerinden iri yaşlar yuvarlanıyor, ellerini çaresizlikle ovuşturuyordu (s.273 Kurt Kanunu).

Verilen örnekte Perihan'ın ağlaması ve çaresizliği dokunaklı tona örnek oluşturmuştur.

- “Adam kendisini vururken neden böyle bir ses çıkardı?” diye düşünebilir, bunu belki de hiç duraklamadan, “Ev sahibinin ele verdiği düşünmüştür de ondan,” hükmüne bağlayabilirlerdi. Şu halde sınırsız bir şeydi bu sorumluluk belası... Her ihtimal, yeni yeni ihtimallere bağlıydı. Böylece de ucu sonsuza dayanıyordu. Delirmek işten değil...

“Delirmek işten değil abicim... Düşünsene, ayaklarını öpeyim... Yoktur bunun sonu...” Perihan koltuktan kaymış, elindeki mendili didikleyerek yalvarıyor, gözlerinden iri iri yaşlar akıyordu. “N’aparız böyle düşünürsek hepimiz? Soluk almak bile imkânsızlaşmaz mı? N’apmalı? Yaşamamalı mıyız?” (s.295 Kurt Kanunu).

Kara Kemal Bey'in ölürken çıkardığı ses, Emin Bey'in hâlâ aklını kurcalamaktadır. Kara Kemal Bey'in, kendisini ele verenin çocukluk arkadaşı Emin Bey olduğunu düşünmesi fikri, Emin Bey'i derinden sarsmakta ve üzmektedir. Bu olayın sonucunda da Perihan kendisini sorgulamakta ve gerçekten Kara Kemal Bey'in o şekilde düşünme ihtimalini varsayarak ağlamaktadır. Bu şekilde yaşamının zorluğunu nasıl göğüsleyeceğini düşünmektedir. Oysa bu şekilde yaşamının, nefes bile almanın imkânsızlığı onları derinden üzmektedir.

- Perihan birden irkildi:

“Olmaz, istemiyorum. Bağırırım camları kırıp... ‘Yangın var!’ diye kıyameti koparırım. ‘Aranan kaçak burda... Gelin tutun!’ diye bağırırım. Yüzüne bak aynada... Mahvoldun. Çıktın insanlıktan... Çektiğin azabı düşün, kaç gündür çektiğin cehennem azabını...”

“Saçmalıyorsun küçük abla... Kederle gülümsedi. Ben o cehennem azabını kıştırılmış insanlara kapıları açmamak için çekmiyorum. Kapıları daha kolay, daha çabuk açabilmek için çekiyorum. Hadi, koş rica ederim, hadi çabuk...”

Perihan oralı olmayınca yürüdü, önüne dikilince yavaşça yanak almak istedi.

“Saçmalama... Yemin ettim.”

“Tamam. Ben açacağım. Sen duymamış olursun.”

“Hayır... Bırakamam...”

Emin Bey, ömründe ilk defa kız kardeşine karşı kuvvet kullanmak zorunda kalacağı için şaşırılmış, bir an duralamıştı. Perihan soluk soluğa yalvardı.

“Olmaz abi! Beni düşün... Beni de götürürler bu kez... Acı bana. Mahvolurum. Bağışlamazlar bu kez...”(s.297-298 Kurt Kanunu).

Emin Bey ve kardeşi Perihan arasında geçen konuşmada Perihan, Emin Bey’e daha önce yaşadıkları durumu hatırlatmakta ve kendilerini üzen durumlardan uzak kalmak istediğini söylemektedir. Fakat Emin Bey’in çektiği vicdan azabı, Perihan’ın düşündüğü gibi değildir. O, vicdan azabını arkadaşına yardım edemediği için çekmekte ve üzülmemektedir. Emin Bey’in başkasına yardım etmesi, geçmişteki olayları yeniden yaşatacağından Perihan, bu üzücü zor zamanları tekrar yaşamamak için Emin Bey’e engel olmak istemektedir. Emin Bey’den, kendisine acımasını isteyen Perihan, kendisinin bir daha affedilmeyeceğini de bilmektedir.

2.2.4. Dramatik Ton

Dramatik tonla dokunaklı ton, her ne kadar birbirine benzese de dokunaklı tonlarda üzüntü ve acıma duyguları varken dramatik tonlarda ölüm teması ağır basmaktadır.

“Dramatik tondaki metinlerde temel izleklerin başında ölüm gelmektedir. Bu tür metinlerde duygular üst seviyede hissedilmekte ve oldukça kasvetli bir hava görülmektedir” (Günay, 2017, s. 235).

- “Ulan sen bugün sopaya kaşınmaktasın ama... Eski Lazistan mebuslarından Ziya Hurşit Bey, altı... Baytar Miralaylarından Rasim Bey, yedi... Sarı Efe Edip Bey, sekiz; Laz İsmail, dokuz; Gürcü Tahsin, öteki adıyla Gürcü Yusuf, on... Yedek subaylıktan emekli Çapur Hilmi, on bir... Eski iaşe nazırlarından Kara Kemal Bey, on iki... Abdülkerim Bey, on üç...

“On üç... Vay vay... On üç imiş asılacaklarımız, neden ‘on bir’ dedi senin kâtip efendi?”

“Ne belli on bir dediği? Ya on üç dediyse? Ya sen yanlış anladınsa? Tamam... Suyun ısındı bu kez Karaoğlan, bu kez defterin dürüldü. Hayır bu kez, kopası boynunu yağlı kendirden kurtaramazsın, geçti. Buyur bakalım, ettin mi kendine...”

“Aman Başefendi, öpeyim ayaklarını, değildir benim maytaba alınacak sıram... Yoktur bunun şakası hiiiç...”

Köse kâtip, ellerine mendiline kuruluyarak kapıda görüldü, kendi masasındaki karıştırılmakta olduğunu anlayınca can havliyle hızlanıp yetişti:

“Ne var Çavuş, içerden mi istediler?”

“İsteyen yok... Bu benim Karaoğlan ne halt etse iyi?”

“Etmiştir. Kalıbımı basarım...”

“Darağaçlarını on üç ısmarlayacağına on bir ısmarlamış...”

“On üç mü? Hayır... Ben söyledim on bir...”

“On bir de, bu senin listede neden on üç göstermekte?”

“Göstermekte... Çünkü... Listedekilerin biri kaçaktır, tutulmamıştır. Biri kendini vurmuştur.” (s.247 Kurt Kanunu).

İzmir Suikastı sonrasında, İstiklal Mahkemeleri tarafından yargılanan ve haklarında idam kararı çıkan on üç kişi vardır. Yukarıdaki ifadelerden on üç yerine on bir darağacı olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bir kişi intihar etmiş bir kişi ise hâlen kaçaktır. Ölüm temasının anlatıldığı bu örnekte, metne dramatik ton hakim olmuştur.

- “Gezdirir bizi efendim, sağ olsun İstiklal Mahkememiz yanı sıra... Bakarak zararımıza... Başıbozuk paşası... Dedi idi efendim, ipin altında... ‘Tüh yüzüne Çingeneoğlu... Titremekte ellerin... Sen misin asılan ben miyim?’ diyerekten güler... Asmışım efendim, Hindiya paşası Mustafa Sağır efendimizi, Hergele Meydanı’nda...’ Biraz daraldı, kendi kendine konuşur gibi sesini alçalttı. “Asarız efendim... Astık nice nice büyük beyleri, efendileri, sayesinde İstiklal Mahkememizin... Astık zarafetle, etmeden saygıda kusur... Asmışız, yakmadan nazik cancağızlarını hiç... Çok eşkıya astık efendim asker kaçaklarını sürüsüne bereket... Anlamaz n’oldüğünü çokcağızı; tanımaz çünkü üç ayaklıyı, sanır efendim bayram salıncağı. Karılar astım, üç baş...” (s.250 Kurt Kanunu).

Yukarıdaki örnekte, çingene celladın konuşmalarına yer verilmiştir. Çingene cellat İstiklal mahkemelerinde alınan idam kararlarını gerçekleştirmektedir. Çingene cellat; büyük beyleri, efendileri, asker kaçaklarını, kadınları İstiklal Mahkemesi’nin verdiği kararlar darağacına asmıştır. Ölüm kavramının kullanıldığı bu örnekte asma sözcüğü ve üç ayaklı söz grubu kullanılarak dramatik tona örnek verilmiştir.

- Gurbet Hala, Emin Bey’i görünce, bir kötü haber getirmiş gibi irkilmiş, sonra sebep olanlara beddualar ederek Kemal Bey oğlunun ölümüne bir zaman ağlamıştı. Yumruğunu göğsüne yavaşça vurarak uyunması gerçekten yürek parçalayıcıydı. “Bana gayri iflah olmak yoktur. Bu dert beni yer gider!” diye sızlanıyor, arada bir İttihatçıların topunu yüreksizlikle, becerisizlikle, kahpelikle suçluyordu. (...)

Gurbet Hala kahveyi getirip verdi, kuvveti kesilmiş gibi yere çöktü. Gözlerinden ip gibi yaş akıyordu. Misafirinini işini ne kadar kolaylaştırdığını sezmeden anlatmaya başladı:

“Sen gittin Emin Bey oğlum... Rahmetli kahve istedi. Getirdim böyle... ‘Sağ ol halacım... Ellerin dert görmesin,’ dedi. Vay ki kahpe avratlı felek! Bir

zaman iini çekerek ağladı. ‘Un var mı?’ diye sordu rahmetli. Suböreği istedi. Biz dalmışız suböreğine Perihan kızımla...”

“Nasıldı Gurbet Hala? Sinirli miydi? Bir şey söyledi mi Niyazi Bey için... Yutkundu. Benim için?”

“Yok... Niyazi oğlumu hiç anmadı. Senin için... Ne dedi bakayım... Akıl mı kaldı başta? Sabah yediğimi unuttur oldum.”

“Hatırla halacım... Rica ederim... Aman rica ederim, hatırla!”

“ ‘Yorulacak Emin Bey bizim yüzümüzden Gurbet Hala,’ dedi.”

“Başka?”

“Başkası... Peygamber gibi adamdı, benim kara yiğit Kemal oğlum... ‘Perihan Hanım’ı da yormaktayız,’ dedi... Güldü bir zaman... ‘Seni saymamaktayım Gurbet Hala, seni saymak Allah’ın gönlüne güç varır’ dedi.”

Gurbet Hala, örtüsünün ucuyla gözlerini silerek bir zaman ağladı (s.282 Kurt Kapanı).

Emin Bey, Kara Kemal Bey’in nasıl yakalandığını ve öldüğünü anlamak için Gurbet Hala’nın yanına gitmiştir. İkili arasında gerçekleşen konuşmalarda, Kara Kemal’in ölmeden önceki hali anlatılmıştır. Gurbet Hala’nın, olayın şokunu atlatamaması ve bu ölümden duyduğu rahatsızlık dramatik bir biçimde okuyucuyla paylaşılmıştır.

Metinler sınıflandırılırken kullanılan değişkenler metnin türü, tipi ve tonudur. Ancak kimi zaman bu değişkenler metinlerde belirgin bir biçimde ortaya konamayabilir. Özellikle okuru ilgilendiren metin tonu, okur açısından önemli bir yere sahiptir. Değişik tondaki metinler, her okurda farklı izlenimler uyandırırken konuyla ilgili duygu ve düşüncelerin okura yaşam gerçekliği içinde duyumsatılmasını amaçlar. Metin tonlarının okura kazandıracadı duygu ve düşünce varsıllığı, yaşama ve insana dönük gerçekliklerin fark edilmesinde rol oynar. Bunun yanı sıra farklı metin tonlarının, metinsel özelliklere bağlı olarak okura göre, farklı duyguların yaşanması, tanınması ve algılanması açısından ruhsal bir etki ortaya koyduğu da söylenebilir.

SONUÇ

Metin dilbilim özelliklerine göre incelenen eser, Yaşar Kemal tarafından kaleme alınan “Kurt Kanunu” adlı romandır. “Kurt Kanunu” romanının metin dilbilimsel açısından ele alınan sonuçları aşağıda verilecektir.

1. Bağdaşıklık, metnin temel unsurlarından olup metnin en önemli özelliğidir. Bağdaşıklık, metinde anlamsal yapıların birbiriyle olan yapılarını ele alır. Metnin kendisinde anlamsal bağlantılar bulunmak zorundadır. Eğer bir metinde bağdaşıklık yoksa o metne, metin özelliği vermek imkansızdır. Bu yüzden ele alınan metinlerde bağdaşıklık önemli bir yer arz etmektedir. “Kurt Kanunu” adlı eserde, bağdaşıklık kavramı anlamsal boyutu karşılamaktadır. Anlamsal boyutlar, metin içerisinde derin yapılarla sahip olup soyut unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Bağdaşıklığın birçok alt başlıkları olup bu başlıklar metinde aşağıdaki şekilde incelenmiştir:

1.Oluşturucu Ögenin Yinelenmesi

2.Gönderim

2.1. Artgönderim

2.2.Öngönderim

3.Eksilteli Yapılar

4.Örtük Anlatım

4.1.Sezdirim

4.2.Çıkarsama

5.Tümceler Arası Bağıntı Ögeleri

6.Metni Bölümlere Ayıran Belirticiler

3. Oluşturucu ögenin yinelenmesine bakıldığında, öncül olarak verilen ifadenin sonrasında öncül verilen ifadenin aynısı veya öncülü mana bakımından karşılayan başka bir ifadenin kullanılmasıdır. Ele aldığımız eserde “oluşturucu ögenin yinelenmesi” birçok bölümde karşımıza çıkmaktadır. Bu öncüller, eserde karşımıza

roman kişisi ya da bir nesne olarak çıkar. Eserdeki bu yinelemeler sözcük, söz grubu ve cümle tekrarı olarak eserdeki yerini almıştır.

4. Eserde oluşturuocu ögenin yinelenmesi, eser sahibi tarafından kullanılan metin dilbilimsel faktörlerden biridir. Yazar, bir olaya bir duruma dikkat çekmek istediğinde bu yinelemeleri kullanır. Buradaki temel amaç, verilmek istenen düşüncenin okuyucunun belleğine olayın veya durumun gösterilmesidir. Böylece olayın veya durumun önemli olduğu okuyucuya aktarılmaktadır.

5. Ele alınan eserde oluşturuocu ögenin yinelenmesi sözcük tekrarı, söz grubu tekrarı ve cümle tekrarı olarak yapılmıştır.

6. Yaşar Kemal, eserinde gönderimlerden faydalanmıştır. Metin dilbilimsel açıdan gönderim iki alt başlıkta toplanmıştır. Bunlar, iç gönderim ve dış gönderim olarak ayrılmıştır. Dış gönderimler, metin dışındaki maddelerle ilgilidir. Ele alınan romanda dış gönderim olarak daha çok romanın konusuyla ilgili olmayan çevresel betimlemeler yapılmıştır. Dış gönderim olarak kullanılan ve romanın konusuyla ilgili olmayan bu betimlemeler, romanda çok büyük bir yere sahip değildir. İç gönderimler ise metnin unsurlarını içine aldığından dış gönderime oranla daha çok kullanılmıştır. İç gönderim de kendi içinde iki alt başlığa ayrılmaktadır: artgönderim ve öngönderim. Metinde artgönderim, öngönderime göre daha çok kullanılmıştır.

7. Gönderimlerde, gönderim yapılmadan önce ya da sonra öncül bir ifadeye yer verilir. Artgönderimlerde öncül ifade kullanılmış sonrasında, öncül ifadeyi karşılayan sözcük, söz grubu ya da cümle kullanılmıştır. Öngönderim yapılırken ise öncül ifadeyi karşılayacak olan sözcük kullanılıp sonrasında öncül ifade kullanılmıştır. “Kurt Kanunu” romanında artgönderim, öngönderime göre daha çok kullanılmıştır.

8. Ele alınan eserde, artgönderim ve öngönderimin kullanılması hem yazar için hem de okur için fayda sağlamıştır. Gönderimlerin kullanılması, yazarın ve okurun zamandan tasarruf etmesine yardımcı olmuştur. Gönderimlerden faydalanılması, anlam ve anlatım bakımından yazar ve okuyucu için bir sorun teşkil etmemiştir. Sözcüklerin, söz öbeklerinin ve cümlenin tekrar edilmesi yerine kısa ifadelerin kullanılması, eserin akıcılığını da olumlu yönde etkilemiştir.

9. Ele alınan eserde artgönderimler; zamir kullanımı ile yapılan artgönderim, sıfat kullanımı ile yapılan artgönderim, sözcüksel artgönderim, gösterenin yinelenmesi ile yapılan artgönderim, çok bağımlı artgönderim, soyut kavramların kullanımı ile yapılan artgönderim, somut kavramların yapımı ile yapılan artgönderim, göndergenin yinelenmesi ile yapılan artgönderim alt başlıkları altında incelenmiştir.

10. Öngönderim ise sadece zamir kullanımı ile yapılan öngönderim olarak ele alınmıştır.

11. Özellikle zamir kullanımı ile yapılan artgönderim, eserin genelinde kullanılan artgönderim olmuştur. Zamir kullanımı ile yapılan artgönderimler; kişi zamiri ile yapılan artgönderim, dönüşlülük zamiri ile yapılan artgönderim, işaret zamiri ile yapılan artgönderim başlıkları altında incelenmiştir.

12. Sıfatların isimlerden önce gelerek isimleri niteleyen ve belirten sözcükler olduğu görülmektedir. Eserde sıfat kullanımı ile yapılan artgönderimde, işaret sıfatları kullanılmıştır. “Bu” işaret sıfatıyla yapılan artgönderim “şu ve o” işaret sıfatlarından daha çok kullanılmıştır. “Şu ve o” işaret sıfatlarının kullanımı ise oldukça azdır.

13. Zamir ve sıfat artgönderimi dışında eserde, sözcüksel artgönderim de oldukça fazla kullanılmıştır. Sözcüksel artgönderimlerde yazar, aynı ifadeyi tekrarlamamak için verilen öncül ifadenin yerine, o öncül ifadeyi karşılayacak sözcük veya söz grubu kullanılır. Aynı kavramın eşanlamlısı, aynı dilsel yapı içerisinde tekrarlanır.

14. Gösterenin yinelenmesi olarak yapılan artgönderimde yazar, öncül olarak kullandığı sözcüğü tekrar yazmak yerine, o öncülü karşılayan zamiri kullanmayı tercih etmiştir. Böylece dilde en az çaba yasasını uygulamış ve zamandan kazanmıştır. Bu tür artgönderimlerde zamir, yaygın olarak kullanılmaktadır. Burada zamirler sözcüklerin, söz gruplarının ve cümlelerin yerini tutmuştur. Aynı ifadelerin tekrarlanması yerine gösterenin yinelenmesi olarak kullanılan artgönderim sayesinde tekrarlardan kaçınılmıştır. Eserde “bu, bunlar, şu, şunlar, o, onlar” işaret zamirleri sözcüğün, söz grubunun ve cümlenin yerine kullanılmıştır.

15. Eserde, çok bağımlı artgönderim ise zamir kullanımı ile yapılan çok bağımlı artgönderim, soyut kavramların kullanımı ile yapılan çok bağımlı artgönderim

ve somut kavramların kullanımı ile yapılan çok bağımlı artgönderim başlıkları altında incelenmiştir. Zamirler, isim olmadıkları halde ismin yerine kullanılan sözcük türüdür. Zamir kullanımı olmasaydı isimler sürekli metin içinde tekrar edilirdi. Zamirlerin kullanımı, metin içindeki sözcük, söz grubu ve cümle tekrarını engellemiştir. Böylece metinler anlam karmaşasından kurtulup okuyucuya daha duru ve açık şekilde sunulmuştur. Zamirler sayesinde yazar az sözle çok şey anlatmıştır.

16. Göndergenin yinelenmesi ile yapılan artgönderim de romanda mevcuttur. Bu tarzda yapılan artgönderimlerde aynı gönderen belirtilmiş fakat öncülde farklı biçimde kullanılmıştır. Bu başlık altında ele alınan kısımda roman kişilerine yönelik artgönderim incelenmiştir. Roman, roman kişileri bakımından oldukça kalabalıktır o yüzden romanda önemli olan kişiler seçilmiştir. Bu kişiler: Kara Kemal Bey, Abdülkerim Bey, Emin Bey, Naciye, Ziya Hurşit, Laz İsmail, Perihan, Murat ve Mustafa Kemal (ATATÜRK) olarak tespit edilmiştir.

17. Ele alınan eserde, öngönderim örnekleri de vardır. Fakat artgönderim kadar sık kullanılmamıştır. Öngönderimler, daha önce kullanılmayan öncülün kullanılacağını göstermek için kullanılan gönderim biçimidir. Eserde kullanılan öngönderimler, karşımıza zamir olarak çıkmaktadır. Kullanılan öngönderimler kişi zamiri, işaret zamiri, soru zamiri olarak okuyucuya sunulmuştur. Bu kullanımlarda da herhangi bir anlam karmaşasına yer verilmemiştir.

18. Eserde eksilteli yapılar da incelenmiştir. Eksilteli yapılar incelenirken sözcük düzeyindeki eksilteli yapılar, söz grubu düzeyindeki eksilteli yapılardan daha çok kullanılmıştır. Eksilteli yapılar özne eksiltisi, nesne eksiltisi, tamlayan eksiltisi, tümleç eksiltisi ve yüklem eksiltisi olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir. Eksilteli yapılar sayesinde zamandan ve yazıdan tasarruf sağlanır. Sözcük tekrarlarından uzaklaşılır. Eksilteli yapılar, dilde en az çaba ilkesiyle yakından bağlantılıdır. Eksilteli yapılarda örnek verilirken diğerlerinden farklı olarak on beş örnek verilmiştir.

19. Örtük anlatım, bireyin aldığı eğitimle, yetiştiği ortamla, bulunduğu kültürle, kelime hazinesiyle, ruh ve hayal dünyasıyla yakından ilişkilidir. Eserde, yazar her olayı açık seçik anlatmak yerine bazı yargıları okuyucunun anlayışına bırakarak okuyucuyu eserine dahil etmek için bu anlatımlara başvurmayı tercih etmiştir. Böylece

yazınsal metinler okuyucu üzerinde çağrışıma neden olmuştur. Örtük anlatım iki başlık altında incelenmiştir: sezdirim ve çıkarsama.

20. Eserin her sayfasında, tümceler arası bağıntı ögeleri kullanılmıştır. Sözcükleri, söz gruplarını ve cümleleri birbirine bağlamak için tümceler arası bağıntı ögelerinden faydalanılmıştır. Eserde tümceler arası bağıntı ögeleri; karşıtlık bildiren bağıntı ögeleri, amaç bildiren bağıntı ögeleri, sebep bildiren bağıntı ögeleri, sonuç bildiren bağıntı ögeleri, katkı/sürerlilik bildiren bağıntı ögeleri, zaman bildiren bağıntı ögeleri, karşılaştırma bildiren bağıntı ögeleri, birlik bildiren bağıntı ögeleri, alması (art arda gelme) bildiren bağıntı ögeleri olmak üzere dokuz başlık altında incelenmiştir.

21. İncelenen eserde “sonra, şimdi, artık” belirtecileri metni birimlere ayırmak için kullanılmıştır. Bu belirtecilerden metin içindeki olayları ve durumları ayırmak için faydalanılmıştır. Bu belirteciler, olay ve durumları ayırmanın dışında metnin bağdaşıklığı ile de yakından ilgilidir. “Artık, sonra ve şimdi” belirtecileri sözcüklerden önce veya sonra kullanılarak ifadeler iki birim halinde ayrılmıştır.

22. İncelenen eser, bağdaşıklık açısından oluşturucu ögenin yinelenmesi, gönderim, eksilteli yapılar, örtük anlatım, metinler arası bağıntı ögeleri ve metni bölümlere ayıran belirteciler olarak altı başlık altında incelenmiştir.

23. Çalışmanın ikinci kısmında incelenen metinde, metnin tonlarına yer verilmiştir. İncelenen metinde öğretici, içsel, destansı, dokunaklı, dramatik tondan örnek metinler tespit edilmiştir. Eserde tarihi olaylar anlatıldığı için öğretici ton, diğer tonlardan ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Roman kişilerinin duygularına yer verilmesi öğretici tondan sonra içsel tonun da ağırlıklı olarak kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Dokunaklı tonda, genel bir hüznün havası varken dramatik tonda, ölüm teması işlenmiştir.

24. Kemal Tahir’in kaleme aldığı Kurt Kanunu adlı eserde, ele alınan metin dilbilimsel maddelerinin ortak özelliklerine baktığımızda aşağıdaki maddeler ön plana çıkmaktadır:

1. Az sözle çok birçok şey anlatılmıştır. Böylece, dilde en az çaba ilkesi uygulanmıştır.

2. Yazar, zamandan tasarruf sağlamıştır.
3. Okuyucu, zamandan tasarruf etmiştir.
4. Monotonluktan uzaklaşmış, metne sürükleyicilik katılmıştır.
5. Okuyucu, kendini olayların içinde hissetmiştir.
6. Düşünceler, duygular okuyucuya aktarılmıştır.
7. Bağlama önem verilmiştir. Bu yüzden cümleler arasındaki ilişkiler problemsiz olarak okuyucuya sunulmuştur.

DİLBİLİMLE İLGİLİ YAPILAN BAZI ÇALIŞMALAR

- 1.ADALI, Oya (1979) Türkiye Türkçesinde Biçim Birimler, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.**
- 2.AITCHISON, Jean (1993) Teach Yourself Linguistics, London: Hodder-Stoughton, Fourth Edition.**
- 3.AKSAN, Doğan (1978) Anlambilim ve Türk Anlambilimi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil Tarih ve Coğrafya Yayınları, 2. Baskı.**
- 4.AKSAN, Doğan (1982) Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim I-II-III, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı**
- 5.AKSAN, Doğan (1982) Dilbilim Seçkisi, Günümüz Dilbilimiyle İlgili Yazılardan Seçmeler, Ankara: TDK Yayınları.**
- 6. AKSAN, Doğan (2003) Dil, Şu Büyülü Düzen, İstanbul: Bilgi Yayınevi**
- 7.AKSAN, Doğan (2004) Dilbilim ve Türkçe Yazıları, İstanbul: Multilingual Yayınları,**
- 8.BAŞTÜRK, Mehmet (2004) Dil Edinim Kuralları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi, Ankara: PegemA Yayıncılık.**
- 9.BAYRAV, Süheyla (1969) Yapısal Dilbilimi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları**
- 10.BAYRAKTAR, Nesrin (2017) Dilbilimi, Ankara: Nobel Yayınları**
- 11.CHOMSKY, Noam (2001) Dil ve Zihin (Çev: Ahmet Kocaman) Ankara: Ayraç Yayınevi**
- 12.KILIÇ, Veysel (2002) Dilin İşlevleri ve İletişim, Dilbilim Açısından Kurumsal Bir Çalışma, İstanbul: Papatya Yayınları**
- 13.KIRAN, Zeynel (1996) Dilbilim Akımları, Ankara: Onur Yayınlar, 2. Baskı**
- 14.NIDA, E:A (1973) Dilbilim Üzerine Tartışmalar (Çev. Ö.Başkan) İstanbul: İÜ, Edebiyat Fakültesi Yayınları.**
- 15.SAUSSURE, Ferdinand de (1985) Genel Dilbilim Dersleri,(Çev. Berke Vardar), Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.**
- 16.SMİTH, Neil (1999) Chpmsk Ideas and Ideals Cambridge: Cambridge Universty Press.**
- 17.TOKLU, M. Osman (2003) Dilbilime Giriş, Ankara: Akçağ Yayınları**
- 18.ÜÇÖK, Necip (2004) Genel Dilbilim, İstanbul: Multilingual Yayınları, 2. Baskı**

19.VARDAR, Berke (1982) Dilbilimin Genel Kavramı ve İlkeleri, Ankara: TDK Yayınları, 2. Baskı.

20.YULE, George (1996) The Study of Language, Cambridge: Cambridge University Press, Second Edition

21.YÜCEL, Tahsin (1982) Yazının Sınırları, İstanbul: Adam Yayınları.

METİN DİLBİLİMİLE İLGİLİ YAPILAN BAZI ÇALIŞMALAR

1. ALTUNKAYA, Fuat; Cohesion in Turkish : A Survey of Cohesive Devices in Prose Literature, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1987
2. UZUN, Leyla Subaşı; “Türkçede Bazı Metindilbilimsel Görünümler Üzerine”, IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri, 17-18 Mayıs 1990, İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
3. PAKKAN, Gülsev; A Text Linguistic Approach to the Analysis of Turkish Literary Narratives with Emphases on Coherence, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1991
4. ORALIŞ, Meral ve OZIL, Şeyda; “Metindilbilimsel Yaklaşımla Yazınsal Bir Metni Çözümleme Denemesi” Dilbilim Araştırmaları 1992, s. 37-51, Ankara, Hitit Yayınevi, 1992
5. UZUN, Leyla Subaşı; Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı, Ankara, Simurg Yayınları, 1995
6. MENDOZA, Günfer; A New Outlook to The Reading Texts Used in State Senior Schools in Turkey in Terms of “Cohesion” , Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, 1998
7. AKÇATAŞ, Ahmet; Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Romanı Üzerine Bir Metin Dil Bilimsel İncelenmesi, Pamukkale Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1998
8. GÜNAY, Doğan; Metin Bilgisi, İstanbul, Multilingual Yayınları, 2003
9. ÖZKAN, Bülent; “Metindilbilimi, Metindilbilimsel Bağdaşıklık ve Haldun Taner’in “ On İkiye Bir Var” Adlı Öyküsünde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümleri”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 14, Sayı 1, Adana, 2004, s. 167-182
10. ŞENÖZ, Canan Ayata; Metindilbilim ve Türkçe, İstanbul, Multilingual Yayınları, 2005

11. BAHTİYAROĞLU, Alper; Ahmet Mithat Efendi'nin Tiyatrolarında Metindilbilimsel Görünümler, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2006
12. BALCI, Hülya Aşkın; "Metindilbilim Açısından Bir Çözümleme" Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 21, Kayseri, 2006, s. 191-204
13. DEMİR, Tazegül; Peyami Safa'nın "Yalnızız" Adlı Romanının Metindilbilimsel Çözümlemesi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2006
14. PARLAK, Hatice; "Kutadgu Bilig'in Metindilbilimsel Yapısı" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2009
15. BAŞUSTA, Kasım Caner; Okuma Eğitiminde Metin Dilbiliminin Kullanımı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009
16. BALLYEMEZ, Sedat; " Dede Korkut Hikayeleri'nin Metin Dil Bilimsel Yapısı", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2011
17. DEMİRCİ, Songül; "El- Ferecü Ba'de'ş-Şidde'nin Metin Dilbilimsel Yapısı", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2014
18. KEKEVİ, İbrahim; "Erenlerin Bağından Adlı Mensur Şiir Metni Üzerine Metindilbilimsel İnceleme", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2015
19. TORUSDAĞ; Gülşen – AYDIN, İlker; "Metindilbilim ve Örnek Metin Çözümlemeleri", Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2017
20. ÖZEN, Faruk; Metindilbilimi Açısından Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna Adlı Romanın İncelenmesi, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük, 2019

KAYNAKÇA

- *Akbayır, S. (2004). Metin Bilgisi, Okuma Anlama, Yorumlama, Çözümleme. Deniz Kültür Yayınları. Samsun.
- *Akçataş, A. (2001). Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Üzerine Bir Metin Dil Bilim İncelemesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi. Denizli.
- *Aksan, D. (2003). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. TDK Yayınları. Ankara.
- *Aksan, D. (2017). Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi. Bilgi Yayınevi. Ankara.
- *Aydın, H. (2011). Dilde En Az Çaba İlkesi Üzerine. Uludağ Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Bursa.
- *Baytiyaroğlu, A. (2006). Ahmet Mithat Efendi'nin Tiyatrolarında Metindilbilimsel Görünümler. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kars.
- *Balcı, H. (2006). Metindilbilim Açısından Bir Çözümleme. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 21. Kayseri.
- *Balyemez, S. (2011). Dede Korkut Hikayeleri'nin Metin Dil Bilimsel Yapısı. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara.
- *Banguoğlu, T. (2015) Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara.
- *Bayraktar, N. (2017). Dil Bilimi. Ankara: Nobel Yayınlar.
- *Demir, R. (2009). “Dil ve Düşünce İlişkisi” Yüce Devlet Dergisi. Sayı 1.
- *Demir, T. (2006). Peyami Safa'nın “Yalnızız” Adlı Romanının Metindilbilimsel Çözümlemesi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kars.
- *Demirci, S. (2015). “El- Ferecü Ba'de'ş-Şidde'nin Metin Dilbilimsel Yapısı”. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Van.

- *Erdağı, S. (2008). Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban" Adlı Romanının Metindilbilimsel Çözümlemesi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kars.
- *Ergin, M. (2009) Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Basım Yayın
- *Günay, D. (2017). Metin Bilgisi. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- *Hallıday (1978). Language as Social Semiotic, London. Edward Arnold.
- *İmer, K. ; Kocaman, A, Özsoy, Sumru A. (2011). Dilbilim Sözlüğü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- *Karahana, L. (2014). Türkçede Söz Dizimi. Ankara: Akçay Yayınları.
- *Kekevi, İ. (2015). Erenlerin Bağından Adlı Mensur Şiir Metni Üzerine Metin Dilbilimsel İnceleme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Denizli
- *Kerimoğlu, C. (2016). Genel Dilbilime Giriş. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- *Korkmaz, Z. (2003). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- *Korkmaz Z. (2014). Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.
- * Özmen, M. (1996). Bir Eksilteli Cümle Tipi Üzerine. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt: 4, Sayı: 4.
- *Parlak, H (2009). "Kutadgu Bilig'in Metindilbilimsel Yapısı". Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- *Şenöz, C.A. (2005). Metindilbilim ve Türkçe. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- *Torusdağ, G.- Aydın, İ. (2017). "Metindilbilim ve Örnek Metin Çözümlenmeleri". Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- *Torusdağ, G.(2015). "Memduh Şevket Esandal'ın Öykülerine Metindilbilimsel Bir Yaklaşım". Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Van.
- *Türkçe Sözlük, (1998). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.

*Uzun, L. S. (1995). Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı. Ankara: Simurg Yayınları.

*Üstünova, K. Eksik Tekrar. Uludağ Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.5, 2003/2, s. 179-186

*Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual.

ÖZGEÇMİŞ

Muhammet BAŞOL 1979 yılında Bartın'da dünyaya gelmiştir. İlkokulu burada tamamladıktan sonra orta ve lise öğrenimine Karabük İmam Hatip Lisesi'nde devam etmiştir. Sakarya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazanmış yine aynı üniversitede tezsiz yüksek lisansını tamamlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel kurumlarda çalıştıktan sonra Kars ilinin ilçesi olan Sarıkamış'a, Karaorgan Fehim Yenice Lisesine, öğretmen olarak atanmıştır. Ardından Eskipazar Çok Programlı Anadolu Lisesinde çalışmıştır. Şimdi Karabük Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde görevine devam etmektedir.